

আসাম বুৰঞ্জী ।

স্বৰ্গীয় কাশীনাথ তামূলী-ফুকনৰ
“আসাম বুৰঞ্জী পুথি”ৰ পৰিৱৰ্ত্তিত সংস্কৰণ ।

ৰচোতা
স্বৰ্গীয় হৰকান্ত বৰুৱা সদৰামিন ।

ASSAM BURANJI OR A HISTORY OF ASSAM,

from the commencement of the Ahom rule to the British occupation
of Assam in 1826 A.D., being an enlarged version of the
chronicle of Kasinath Tamuli-Phukan.

BY THE LATE
HARAKANTA BARUA SADAR-AMIN.

954.11
Bar/Bhu
EDITED BY
S. K. BHUYAN, M.A., B.L.
HONORARY ASSISTANT DIRECTOR OF
HISTORICAL AND ANTIQUARIAN STUDIES, ASSAM.

PUBLISHED BY THE DEPARTMENT OF HISTORICAL AND
ANTIQUARIAN STUDIES, ASSAM.

1930.

প্রকাশক—

ডিপার্টমেন্ট অব্ হিষ্টৰিকেল্ এণ্ড্ এণ্টিকোয়েৰিয়ান্
ষ্টাডিজ, আসাম ।

Published by the—

DEPARTMENT OF HISTORICAL AND
ANTIQUARIAN STUDIES, ASSAM.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY DELHI.

Acc. No. 5259

Date. 28.11.56

Call No. 954.11/Ban./Bhen

FIRST IMPRESSION, MARCH, 1930.

Library Edition—250 Copies.

Popular Edition—750 Copies.

Printed by—

D. N. BANERJEE,
AT THE BANERJEE PRESS,
2, Maharani Sarnamoyee Road,
Calcutta.

PREFACE.

The publication of the present volume, viz., *Assam Buranji* by the late Srijut Harakanta Sarma-Barua Chaudhury Sadar-Amin, represents the first attempt of the Department of Historical and Antiquarian Studies to bring to light available source-books in the history of Assam.

The book deals with the history of the Ahom Kings of Assam from Khunlung and Khunlai to the termination of their rule in 1826, and contains a large mass of information hitherto unpublished. The author prefaced his chronicle with a short introduction in which he said that the *Assam Buranji* compiled by Kasinath Tamuli-Phukan was incomplete in many respects, and that the present book was based on the earlier one of Tamuli-Phukan. The two works have been closely compared, and the chronicle of Harakanta has been found particularly rich in materials throwing light on the social and constitutional history of the Assamese people. Harakanta's additions have been specified in an appendix to this book.

The author Harakanta was born about 1813 during the last days of Ahom supremacy. He was a descendant of the famous Daivajna family of Assam, known as "Sonamuar Ghar," founded by one Suryyavar Suryya-vipra who came to Assam from Kanauj during the reign of Sukhampha Khora-Raja, 1552—1603, when the country was overrun by the Koches under King Naranarayan. Suryyavar, who was well-versed in astrology made certain predictions about the future of the Ahom King and his country which were eventually fulfilled. The astrologer was rewarded with sumptuous presents together with the title of *Sonamua* or the golden-mouthed. This Assamese Chrysostom was the progenitor of a long line of distinguished sons. His son Mayür was appointed Majumdar-Barua who was like a confidential minister of the king, representing in himself the functions of a private secretary and an adviser on foreign relations. Mayür's great-grand-son Amvarish or Naga was Majumdar-Barua during the reign of Lakshmi Singha, 1769—80. He was a linguist of no mean erudition, being proficient in Persian, Hindi, Bhutanese and Burmese. He had very

Ms Oxford Book & Stationery Co. New Delhi on 20/10/65 P. 218

powerful enemies amongst the three Gohains, who viewed with jealousy the appointment of a non-Ahom to the trusted and responsible position of a Majumdar-Barua.* Under the orders of Lakshmi Singha's successor Swargadeo Gaurinath Singha, Amvarish was charged with some offence, and his eyes were extracted at Gargaon, and he was sent away to his home at Nazira.†

Amvarish had two sons, Radhakanta and Srikanta. Radhakanta was the father of Harakanta the author of the chronicle. Harakanta had a brother named Gaurikanta, whose great-grand-son, the late Sriman Pramodkanta Sarma-Barua placed at my disposal, in 1925, the original manuscript of this chronicle as well as Harakanta's autograph history of his family, known as "Sonamuā or Naga-Majumdar Baruar Vamsavali." Pramodkanta was a poor student struggling with poverty and ill health, but was inspired with a literary passion which characterised his ancestors. He assisted me for some time in transcribing an old Assamese chronicle, but the boy died on August 30, 1925.

Harakanta Sarma-Barua was an Assamese gentleman of the older school who assimilated to some extent the growing influx of the western spirit. He was versed in Bengali, Hindi and Persian. He started his official career as a Mohuri or clerk in the Kamrup Collectorate, and served in different departments as a treasurer, Peskar and Sherastadar. He afterwards rose to be a Deputy Collector, then Munsif, and finally a Sadaramin with the powers of a second class Magistrate. He was also a landlord of considerable importance, and his name figures among the signatories of the application dated May 1, 1853, submitted to Mr. Mills by the Chaudhuries of Kamrup praying for "a fixed rate of assessment being put on the cultivated lands and a permanent settlement."‡ Harakanta retired from Government service in 1877 and died at North Gauhati in May, 1900.

Harakanta was thus a spectator of the last phase of Ahom supremacy as well as of the foundation and consolidation of British power in Assam. Before his eyes the fair valley of the Brahmaputra was devastated by the blood-thirsty hordes of Mingimaha Bandula. The invaders were ousted by the powerful hand of the British and a peaceful state of affairs was established in the country through the administrative genius of David Scott and Major-General

* Ms. chronicle of the reign of Lakshmi Singha, in possession of the American Baptist Mission at Gauhati.

† Srinath Duara-Barbarua's chronicle of the Tungkhungia Dynasty.

‡ Mills' *Report on the Province of Assam*, 1854, Kamrup, Appendix G, pp. XVIII—XXVI.

Francis Jenkins. The administration of India was transferred from the hands of the East India Company to the Crown, and the province long tagged on to Bengal, was placed under the control of a Chief Commissioner. Harakanta saw all these changes. He came in contact with men of the older regime as well as of the new, and was thus a most competent authority on the order which had passed away. He had a large library of manuscripts, and all his leisure hours were devoted to literary and historical pursuits. It is said that he recorded all births, deaths and other significant events that came to his knowledge or occurred before his eyes. His surviving relatives have informed me that the old Sadaramin was always seen reading books or writing something on his low table. Unfortunately his manuscripts and his own compilations as well as his diary were destroyed by the burning of his houses on several occasions. He is said also to have written a treatise on the rivers of Assam. The manuscripts of the present history and genealogy were, after the death of the author, in possession of his eldest son Kamalakanta. After Kamalakanta's death the manuscripts were practically neglected and were in immediate danger of being destroyed or lost. One Kinaram Ghargiri, a retainer of Harakanta, whose father Jiuram had accompanied Gaurikanta and Harakanta in their flight from Upper Assam to Gauhati during the Burmese disturbances, noticed with regret the fate of the handiwork of his deceased master. He took possession of them and made them over to Srijut Bidyakanta Barua, father of Pramodkanta.

Thirty years have elapsed since the death of Harakanta, but his name is uttered still with reverence. His longevity due to his saintly and regular habits is a common topic of conversation even to this day. He enjoyed his pension of rupees two hundred per month for nearly a quarter of a century, and it is said that official inquiries were occasionally made to ascertain whether he was actually living.

The manuscript of the present book is in the handwriting of the author himself. It is highly systematic. The whole chronicle has been divided into chapters and the monarchs serially numbered. Our editorial intervention has been confined mainly to the grouping of the chapters into paragraphs, providing marginal analysis of every paragraph and the heading of every chapter. The paragraphs have been serially numbered for facility in reference. Orthographical mistakes have been corrected, and the standard laid down in the *Hemakosha* has been followed as far as possible. But we have scrupulously avoided altering or correcting spellings which would represent a sound not contemplated by the author; for example, Harakanta has occasionally written

Gohati in place of Gauhati or Guahati, *Phokan* in stead of *Phukan*, *Aro* for *Aru*. This will help us to form some idea of the pronunciation in vogue amongst the older generation of the Assamese.

The author describes the book as an enlarged version of Tamuli-Phukan's Buranji. His purpose has been set forth in a very carefully worded preface which runs as follows,—

“Buranjis of Assam containing accounts of the Indra-Vamsi [sovereigns are to be found in many parts of the province, but of those chronicles, one does not agree with the other, which leads to confusion and error. In the year 1755 *Saka*, Sri-Sri Purandar Singha Maharaja obtained from the Company, *laibandi* of Ujanikhanda on a stipulated tribute of rupees fifty thousand. His jurisdiction extended over the territories bordering on the Brahmaputra river, with the Dhansiri on the South, and Biswanath temple on the North, extending from Kachujan as far as Sadiya. During his rule, Radhanath Barbarua and Kasinath Sarma Tamuli-Phukan, under the orders of the Raja, collected Buranjis from various quarters, and compiled a concise Buranji with the informations derived from those chronicles. But their compilation should have incorporated numerous important incidents and facts, which were unfortunately omitted, perhaps, to avoid prolixity. For this reason we have commenced writing this chronicle having based it on the earlier one above referred to. I have, with due discrimination and diligence collated informations from many other Buranjis and reports heard from the lips of reliable Ahom Phukans, Baruas, and others.”

The chronicle of Kasinath Tamuli-Phukan was first published in 1844 by the Sibsagar Branch of the American Baptist Mission. It has been “reprinted and published” by authority in 1906. Kasinath's Buranji presents only the dry-bones of the history of Assam. Harakanta's improvement has been seen mainly in his presentation of facts in a more life-like and literary fashion. While Kasinath was satisfied by merely stating the events of the reigns of the Ahom Kings, his successor has touched upon the constitutional and social landmarks introduced by the sovereigns. Rudra Singha has been set up as a great sovereign who attempted to bring his country abreast with other provinces of India.

Kasinath has not uttered a word about the martyred Assamese Princess Jaymati, wife of Prince Gadapani, afterwards King Gadadhar Singha. Harakanta's version gives a rational account of the momentous self-sacrifice of Jaymati. The current version regarding her death, on which poems and dramas have been written, is attended with numerous fallacies which could not easily be explained away, *viz.*,—How was it possible on the part of a puppet King like Sulikpha Lara-Raja to inflict publicly corporal punishment on the consort of Prince Gadapani, who was also the daughter of a powerful potentate and minister of the realm, Laithepena Bargohain ?

As we all know the powers of Ahom sovereigns were constitutionally limited, and the up-holders of the traditional rights of the people would not have tolerated the unchivalrous chastisement of a Princess and a mother lasting for a fortnight or so. If the King deserves the arraignment of posterity for having commanded such dishonourable punishment, his ministers and nobles are no less culpable for having connived this action of the sovereign. "Ten thousand swords must have leaped from their scabbards to avenge even a look that threatened her with insult." According to Harakanta the Chaudangs, the hereditary executioners and punishers of the Ahom Kings were responsible for having tortured Jaymati to death. Torture and execution constituted the daily occupation of these hangmen, and there is nothing unusual in a group of Chaudangs exceeding the limits of law, though the particular victim in this case was a woman coming from one of the highest Ahom families.

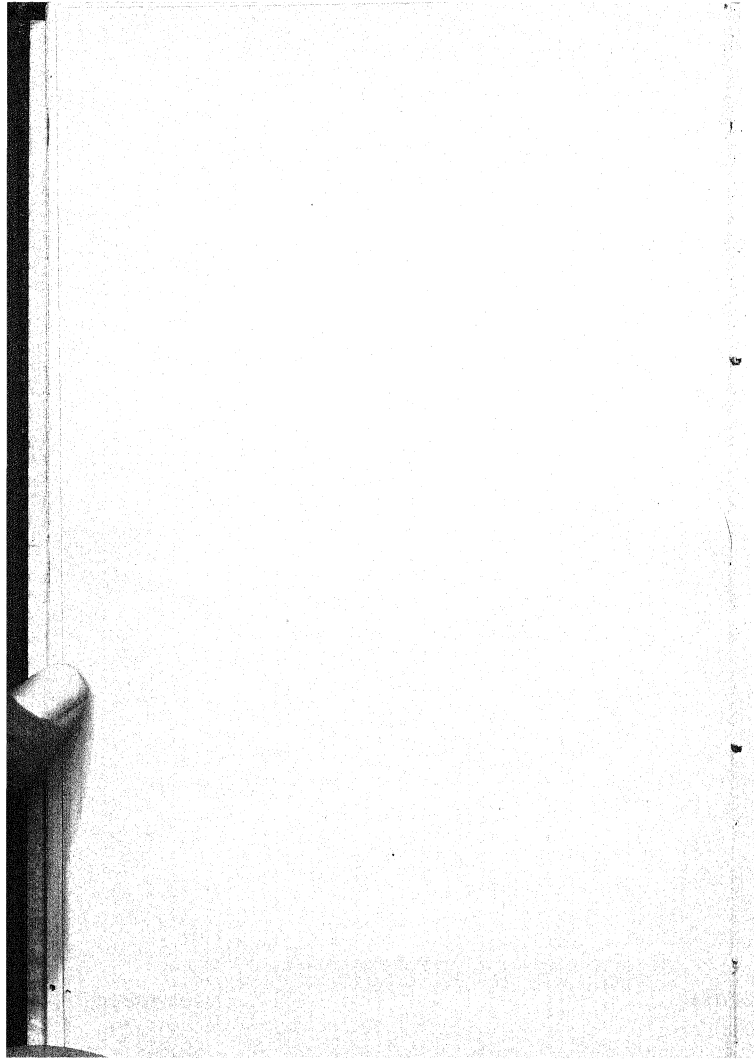
The language of the book is highly simple. It is essentially Assamese and is distinguished from the so-called cosmopolitan brogue at present resorted to by many educated and far-travelled Assamese gentlemen. Harakanta's book will be easily followed and understood by villagers even, and as such the book is expected to have the widest possible circle of readers. It should have an invariable effect of popularising historical studies among all sections of the Assamese people.

This chronicle purports to be the first volume, dealing with events up to the final expulsion of the Burmese. The second volume was to deal with the administration of the country during British occupation, as we learn from the concluding paragraph of the book. The manuscript of the book cannot be traced, and in every likelihood it was lost when Harakanta's houses were burnt.

The Department of Historical and Antiquarian Studies has arranged for printing and publishing three more chronicles, *Kamrupar Buranji* detailing the wars of Assam and Cooch-Bihar with the Moguls; *Assam Buranji* up to the reign of Pratap Sinha written in Assamese in the Deodhai Style; and one metrical chronicle of Assam from the reign of Gadadhar Singha to the transfer of the company's territories to the Crown in 1858, by the late Srijut Dutiram Hazarika.

COTTON COLLEGE,
Gauhati, Assam.
February 15, 1930.

S. K. BHUYAN,
Honorary Assistant Director of
Historical and Antiquarian Studies,
Assam.

প্ৰকাশকৰ পাতনি ।

শ্ৰীশ্ৰীমহাবাজ পুৰন্দৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ আঞ্জাৰে কাশীনাথ শৰ্ম্মা তামূলী-ফুকনৰ দ্বাৰা ৰচিত আসাম বুৰঞ্জী পুথি শিৱসাগৰৰ আমেৰিকান ব্যাপটিষ্ট মিছন প্ৰেচৰ পৰা ১৮৪৪ খৃষ্টাব্দত প্ৰকাশিত হয়। তেতিয়া দেশত হাতে লিখা সাঁচিপতীয়া আসাম-বুৰঞ্জী পুথি উভৈনদী আছিল; আৰু আহোমৰ দিনৰ শাসন-প্ৰণালী নিজ চকুৰে দেখা আৰু আহোমৰ আমোলত বিষয় আদি থোৱা “পিতৃ-বুঢ়াগোহাঁই ডাঙ্গৰীয়াৰ” দিনৰ ডা-ডাঙ্গৰীয়া, বৰুৱা-ফুকন, হাজৰিকা-শইকীয়াও দেশত অলেখ পৰিমাণে আছিল। এইবোৰ নানা ঠাইৰ পৰা আহিলা-সম্বল সংগ্ৰহ কৰি তেতিয়াৰ অন্তৰ্গত আহোম ৰাজ্যৰ এখন বৃহৎ বুৰঞ্জী সঙ্কলন কৰিব পৰা গলহেঁতেন। কিছুমান তেনে বিস্তৃত বুৰঞ্জী বা “বৰপাহী বুৰঞ্জী” সেই সময়ত বা তাৰ পাচত ৰচনা কৰাৰ সম্ভেদ পোৱা গৈছে। কিন্তু ছৰ্ভাগ্য বশতঃ সেইবোৰ বাইজৰ আগলৈ ওলোৱা নাই।

কাশীনাথ ফুকনৰ বুৰঞ্জীখনি আকাৰত নিচেই সৰু। নানা বুৰঞ্জীৰ সাৰমৰ্ম্ম লৈ লিখাৰ নিমিত্তে ইয়াত ভুল-ভ্ৰান্তিৰ পৰিমাণ পাৰ্ধ্যমানে কম। বিশেষতঃ স্বৰ্গদেৱ পুৰন্দৰসিংহ আৰু তেওঁৰ বিষয়া বাধানাথ বৰবৰুৱাৰ তদাৰকত এই বুৰঞ্জী লিখা হৈছিল। কিন্তু এই বুৰঞ্জীখন বসাল নহয়, কাৰণ ইয়াত ৰজাসকলৰ আমোলৰ ঘাই ঘটনাবোৰৰ উল্লেখৰ বাহিৰে অত্যাৱ কথৰ পৰিমাণ অতি কম।

স্বৰ্গীয় হৰকান্ত শৰ্ম্মা-বৰুৱা চৌধাৰী সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়াই উপৰোক্ত কথাষাৰ ভালকৈ উপলব্ধি কৰি, কাশীনাথ তামূলী-ফুকনৰ বুৰঞ্জীখনকে

মূল বাধি এখন নতুন প্ৰণালীৰে বুৰঞ্জী সঙ্কলন কৰে। সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়াই তেওঁৰ গ্ৰন্থৰ পাতনিত লিখিছে।—

“ত্ৰিগুপ্তপুৰন্দৰসিংহ মহাৰাজ কোম্পানী বাহাজুৰৰ আগোলে.....উজনি-খণ্ড শদিয়া পৰ্য্যন্ত পঞ্চাশ হাজাৰ টকাত ১৭৫৫ শকত প্ৰাপ্ত হোৱাত সেই ৰাজত্ব কৰাৰ সময়ত ৰাজদেবৰ আজ্ঞাৰে ৰাধানাথ বৰবৰুৱা আৰু কাশীনাথ শৰ্ম্মা তামূলী-ফুকনে নানা স্থানৰ পৰা বুৰঞ্জীসকল একত্ৰপূৰ্বক সাৰ সংগ্ৰহ কৰি একখানি গ্ৰন্থ চুম্বকমতে কৰিলে। কিন্তু সেই গ্ৰন্থখানিত অনেক আবশ্যকীয় কথা লিখিবৰ নিতান্ত আবশ্যক আছিল। ৰোপ কৰোঁ বাহুল্য হব, সেই নিমিত্তে লিখা নহল। এজন্তে আৰু সেই গ্ৰন্থখানিকে আদৰ্শ কৰি অল্প অল্প বুৰঞ্জীত যি পোৱা হৈছিল, আৰো সত্যবাদী আহোম, ফুকন, বৰুৱাদিৰ মুখে যি যি শ্ৰবণ হৈছিল, সেইসকল সঙ্কলন কৰি অনেক বিবেচনা ও পৰিশ্ৰমপূৰ্বক এইখানি গ্ৰন্থ লিখিবৰ আবশ্যক কৰিলোঁ।”

তামূলী-ফুকনৰ বুৰঞ্জীত নথকা অথচ সদৰ-আমিনৰ বুৰঞ্জীত থকা ওপৰৰি কথাখিনি পৰিশিষ্টত দিয়া হৈছে। তাৰ ভিতৰত অসমৰ সাজ-পাৰ, নীতি-নিয়ম, বিষয়াৰ বাব, আৰু বিশেষতঃ মহাসতী জয়মতী কুঁৱৰীৰ স্মাৰীৰ হস্তে স্বাৰ্থত্যাগৰ নতুন আখ্যান বিশেষকৈ উল্লেখযোগ্য।

স্বৰ্গীয় হৰকান্ত বৰুৱা সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়া অসমৰ আগৰ তৰপৰ এজন শিক্ষিত, সদ্ভাস্ত আৰু গণ্যমান্য পুৰুষ আছিল। তেওঁ অসমৰ দৈবজ্ঞকুলৰ তিলক-স্বৰূপ আছিল। তেওঁৰ পৰিয়াল “সোণা-মুৱাৰ ঘৰ”, “ময়ূৰ-মজুন্দাৰ ঘৰ” বা “নগা-মজুন্দাৰ ঘৰ” বুলি জনাজাত। এই পৰিয়ালৰ আদি পুৰুষ সূৰ্য্যবৰ সূৰ্য্যবিপ্ৰ আহোম স্বৰ্গদেৱ খোৰা-বজাৰ দিনত পৰশুৰাম কুণ্ডত স্নান কৰিবৰ সঙ্কল্পে কনৌজৰ পৰা অসমলৈ আহে। সেই সময়ত কোঁচানৰ মহাৰাজা নৰনাৰায়ণে অসম আক্ৰমণ কৰাত খোৰা-বজাই চৰাইখোৰোজলৈ পলাই যায়। অসমৰ ৰাজ্য আৰু ৰজাৰ বিষয়ে জ্যোতিষী পণ্ডিত সূৰ্য্যবৰে গোটাচেৰেক ভবিষ্যৎবাণী কৰে। পণ্ডিতৰ গণিতা ফলিওৱাৰ আপাহত স্বৰ্গদেৱে সূৰ্য্যবৰক সোণামুৱা উপাধিৰে নানান বঁটা-বাহন

দিয়ে। সোণামুৰাৰ পুতেক ময়ূৰে স্বৰ্গদেৱৰ ভিতৰ-বিশ্বাসী মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ পদ লাভ কৰে। ময়ূৰৰ পুতেক দয়াশীল, দয়াশীলৰ পুতেক চাকচন্দ্র, চাকচন্দ্রৰ পুতেক অশ্বৰিষ বা নগা। অশ্বৰিষে নাজিৰাহাটত বাস কৰিছিল, আৰু লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দিনত মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ পদত অধিষ্ঠিত হৈছিল। লক্ষ্মীসিংহৰ দিনত দেশত যি অশান্তি আৰু বিপ্লব হৈছিল তাৰ পৰা ডাঙ্গৰীয়া আৰু অগ্ৰাণ্ড বিষয়াসকলৰ মাজতো বহুত মনোমালিন্য হয়। নগা-মজুন্দাৰ বৰুৱাও আহোম ডাঙ্গৰীয়া-সকলৰ অবিশ্বাসৰ পাত্ৰ হয়।

গুৱাহাটীত থকা আমেৰিকান ব্যপ্তিটি মিছনৰ টোলত পোৱা লক্ষ্মী-সিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দিনৰ এখন বৰপাহী বুৰঞ্জীত নগা-মজুন্দাৰৰ কথা এই দৰে পোৱা গৈছে।—

“পাচে দহ দণ্ডমান বেলি থাকোঁতে গোহাঁইবোৰ বৰচ’ৰাত বহিল। বাৰ্ত্তা পাই ৬দেৱে সকলবৰুৱ টুপলৈকে মজুন্দাৰক মাতি নি বিশ্বাসে কলে,—‘বৰ-গোহাঁইৰ ওচৰলৈ যা, তঞি যোৱা ভাৱে যাৰি, কি বোলমাত কৰে শুনি-বুজি আহি কহি।’ পাচে মজুন্দাৰে গৈ বৰগোহাঁইৰ গুৰিত বহিলগৈ। বৰগোহাঁইৰ গুৰিতে চোলাধৰা ফুকনে, খাবৰীয়া ফুকনে, গন্ধীয়া বৰুৱা বহি আছিল। খাব-দৰীয়া ফুকনে হাতত কাপ এটা পাত এডোখৰ লৈ আছিল, ইটাতে সৈলামটো মেলি থৈছিল। পাচে মজুন্দাৰক দেখি বৰগোহাঁইয়ে বোলে,—‘তোমালোক হিন্দুক আজি নেমাৰিম, কোননো জীয়াই থাকিব?’ পাচে মজুন্দাৰে বোলে,—‘দেউ, যিসকলে ৬দেৱৰ জোহ কৰিছে, ৬দেৱসকলৰ অপৰাধ কৰিছে, মৰিব তেনেবোৰ।’ পাচে বৰগোহাঁইয়ে বোলে,—‘তহঁত হিন্দুত সজ্জাত নাই এতেকে তৱে গন্ধীয়া বৰুৱা ছুৱো ৬দেৱত কটৈ, আমি ৬দেৱৰ তিনি পাইকে ৬দেৱক নাপাই কথা আধাৰ-চেৰেক কওঁগৈ।’ পাচে মজুন্দাৰে গৈ ৬দেৱত মৰজতে সকলথনি কলেগৈ বোল-মাত কৰা কথা, আৰু কলে বোলে,—‘৬দেৱ, বৰগোহাঁইৰ বৰ খং দেখিলোঁ, নাজানি কি হৈছে।’

পাচে মজুন্দাৰ ৬দেৱৰ গুৰিৰ পৰা ওলাই আহি বৰঘৰৰ টুপতে বহি থাকি ৬দেৱ বহা ঘৰত বহিলতহি মজুন্দাৰে গন্ধীয়া বৰুৱাক গন্ধীয়াঘৰৰ পৰা মতাই নি

গন্ধীয়া বকরাৰ সৈতে ছয়ো ৩দেৱত কলত ৩দেৱে কলে,—‘বাক, আহক।’ পাচে মজুন্দাবে গৈ বাটঘৰতে কুকুৰাচোৱা বৰা পঠাই বকরা-ফুকনক নিয়ালে ভিতৰলৈ, হেন্দান ধৰা পঠাই নিয়ালে ডাঙ্গৰীয়াবোৰক। পাচে বৰগোহাঁয়ে ৩দেৱক সেৱা কৰি বোলে,—‘কলিতা-ফুকন, এথেলৈ আহ।’ পাচে ফুকনে ৩দেৱৰ পাচখনিব পৰা বৰগোহাঁইৰ ওচৰত বহিলহি। আকৌ বৰগোহাঁয়ে বোলে,—‘মজুন্দাবো আহ।’ পাচে মজুন্দাবো নিবন্ধিত বহা ঠাইৰ পৰা উঠি আহি কলিতা-ফুকনৰ একে শাৰী হৈ বহিলহি। পাচে বৰগোহাঁয়ে কলিতা-ফুকনলৈকে মজুন্দাবলৈকে হাত কৰযোৰ কৰি বোলে,—‘মই ৩দেৱত কথা আৰাবদিয়েক কওঁ, তোমালোকে দায় নধৰিবা।’ এই বুলিয়ে পকি-জকি ৩দেৱৰ দিকিলৈ চাই বৰগোহাঁয়ে বোলে,— ৩দেৱ, ই মোত কলেগৈ বোলে,—দেউ, খাবধৰীয়া ফুকনে চোলাধৰা ফুকনে মোক কাটে হুনো, দেৱে বাখা।—এনেকৈ বুলি যে মোত ই কলেগৈ এতেকে ৩দেৱে ইয়াত সোধক ইয়াকনো কেলেই ইহঁতে কাটে, ইয়াতনো কোনে কলে কক। ই বাক বোলে ই একো নেজানে, কিবা খেতৰৰ কথা কেতখনি জানে। ই ৩দেৱক কিবা খুৱাই ৩দেৱকো ভুলালে।’

পাচে ৩দেৱে বাইডঙ্গীয়া ফুকনক শিৱনাথকে মাতি বোলে,—‘তহঁত যা, বৰবকরাত কঠৈ, গণক মজুন্দাবৰ ঘৰৰ লৰা দেখি শিকাই বুজাই বাক পাইহে মজুন্দাব পাতি ললোঁ। ই যে বৰচ’ৰাৰ পৰা গোহাঁইবোৰে কৈ অহা কথা এইখিনিতে মোক নকয়। এতেকে ইয়াৰ ঘৰতে ভগা-মজুন্দাবো আছে, অনেক কাকতীপতি লৰাও আছে, যাকে ভাল পায় বকরা তাকে মজুন্দাব লক।’ পাচে এইৰূপ ৩দেৱৰ আজ্ঞা এই দৰে কৈ বৰবকরাত কলতগৈ বৰবকরা বোলে,— ‘মই একো নেজানো, আমি বিহকে কৈ পঠাইছোঁ মজুন্দাব সেইৰূপে ৩দেৱত কৈছেগৈ। মজুন্দাবত কোনটো দোষ হ’ল? গোহাঁইবোৰে আপুনি কাক লয় মজুন্দাব লওক; মই নেজানো। ৩দেৱ আকে পাতিছে আমাবো মজুন্দাব এৱেহে।’ পাচে এইৰূপ বৰবকরাই কোৱা কথা এইৰূপ ৩দেৱত কলতগৈ ৩দেৱে শুনি থাকিল, ভাঙ্গিব নিদিলে।

পাচে বৰগোহাঁয়ে পাচোৱাবীক পঠাই মজুন্দাবক দায় ধৰালে বোলে,—‘সি মোৰ এথেলৈ কেলেই আহে? আগৰ বুঢ়াবোৰৰ মুখে শুনিছোঁ—বুঢ়া মজুন্দাবৰ ঘৰে বৰগোহাঁইৰ ঘৰে অভিন্ন আছিল, এতিয়াও সেই আদৰ্শকে লৈ ইয়াকো আমি ৩দেৱত প্ৰাৰ্থনা কৰি মজুন্দাব পাতিলোঁ। ই কলিতাবে লগাই আমাক

মৰাব-কটাৰ খুজিলে। মজুন্দাৰ পতাৰ উপকাৰ পালোঁ ! এতেকে সি মোৰ এখেলে কৈলৈ আহে ? গুচি বাওক, তাৰ মুখ নেচাওঁ।”

এইদৰে নানা কাৰণত অস্বৰিষ বা নগা-মজুন্দাৰ বাইলুং বৰগোহাঁই ৰাজমন্ত্ৰী ডাঙ্গৰীয়াৰ অপ্ৰিয়ভাজন হৈছিল। কমলেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দিনত শ্ৰীনাথ বৰবৰুৱাৰ দ্বাৰা ৰচিত অসম বুৰঞ্জীত পোৱা গৈছে যে, গোৰীনাথসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দিনত আনুমানিক ১৭০৫ শকত বা ১৭৮৩ খৃষ্টাব্দত “নাজিৰাহটীয়া গণক নগা-মজুন্দাৰক স্বৰ্গদেৱে দায় পাই গড়গাৱঁতে চক্ষু কাটি ঘৰলৈ খেদিলে, তাৰ ঘৰ লুড়ি ৩দেৱৰ ঘৰলৈ আনিলে, কাঠৰ ঘৰৰ মজুন্দাৰ বৰুৱা পাতিলে।”

উক্ত নগা-মজুন্দাৰৰ পুতেক কৃষ্ণকান্ত, বাধাকান্ত আৰু শ্ৰীকান্ত। বাধাকান্তৰ পুতেক গোপীকান্ত, বিষ্ণুকান্ত, শিৱকান্ত, হৰকান্ত আৰু গোৰীকান্ত। গোৰীকান্তৰ পুতেক চন্দ্ৰকান্ত; চন্দ্ৰকান্তৰ পুতেক বিছাকান্ত। বিছাকান্তৰ পুতেক প্ৰমোদকান্তৰ পৰা হৰকান্ত বৰুৱাৰ ‘আসাম বুৰঞ্জী’ আৰু ‘নগা-মজুন্দাৰ বংশাৱলী’ নামক বৰ্তমান প্ৰকাশিত দুয়োখন পুথি ১৯২৫ সনত পোৱা গৈছিল।

হৰকান্ত বৰুৱা ১৯০০ খৃষ্টাব্দত লোকান্তৰ হয়। তেওঁক দেখা লোকসকলে আজিলৈকে তেওঁৰ স্বাস্থ্যপূৰ্ণ প্ৰশান্ত সৌম্য মূৰ্ত্তি আৰু নিয়ত জ্ঞানলিপ্সাৰ কথা পাহৰা নাই। তেওঁৰ হাতত ভালেমান বুৰঞ্জী-পুথি আছিল। আৰু তেওঁৰ নিজৰ ৰচিত বহুত গ্ৰন্থ অপ্ৰকাশিত ভাবে আছিল। কিন্তু তেওঁৰ ঘৰ কেইবা বাৰো অগ্নিসং হোৱাত সেই পুথিবোৰ লুপ্ত হয়। যিবোৰৰ উদ্ধাৰ সাধন হৈছিল সেইবোৰৰ অধিকাংশই অৱহেলাত লাহে লাহে লোপ পাবলৈ ধৰিলে। হৰকান্তৰ মৃত্যুৰ পাচত তেওঁৰ বুৰঞ্জী আৰু বংশাৱলী পুথি দুখনৰ এই দশা মিলিলহেঁতেন, কিন্তু তেওঁৰ ঘৰ-বন্দী কিনাৰাম ঘৰগিৰিয়ে সদৰ-আমিনৰ উক্ত দুখনি পুথি উদ্ধাৰ কৰি স্বৰ্গীয় প্ৰমোদকান্তৰ পিতৃদেব শ্ৰীযুত বিছাকান্ত বৰুৱাৰ হাতত অৰ্পণ কৰে।

হৰকান্ত বৰুৱাৰ বুৰঞ্জীৰ কথা নিভাজ অসমীয়া। আগৰ দিনৰ অসমীয়া মানুহে যি ঠাচত কথা কৈছিল তাৰ নমুনা এই বুৰঞ্জীৰ পোৱা গৈছে। অসমত শিক্ষিত অশিক্ষিত সকলোৱে এই বুৰঞ্জীৰ কথা পঢ়ি বা শুনি সোৱাদ পাব আৰু অসমীয়াৰ মাজত অসম বুৰঞ্জীৰ তথ্য বহুলকৈ প্ৰচাৰ হব, এই আশাৰে আমি এই বুৰঞ্জী প্ৰকাশ কৰিলোঁ।

কাশীনাথ ফুকনৰ বুৰঞ্জী ১৮৪৪ খৃষ্টাব্দত প্ৰকাশিত হয়। হৰকান্ত বৰুৱাৰ জন্ম আনুমানিক ১৮১৩ খৃষ্টাব্দ। আৰু ১৯০০ খৃষ্টাব্দত তেওঁৰ লোকান্তৰ ঘটে। এই বুৰঞ্জীখন ৰচনাৰ কাল থিৰাংকৈ নিৰ্দ্ধাৰিত কৰিব নোৱাৰি। এই বুৰঞ্জীৰ মূল পুথিখন সাঁচিপাতত লিখা নহয়। সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়াই গবৰ্ণমেণ্ট অফিচত ব্যৱহাৰ কৰা সাধাৰণ তুলাপাত হালধীয়া ৰঙ্গৰে বোলাই তাতে বুৰঞ্জী লিখিছিল। সেই কাকতত ঠায়ে ঠায়ে “গবৰ্ণমেণ্ট অব ইণ্ডিয়া”ৰ চাব দেখা যায়। আমি জনাত ১৮৫৮ সনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ পৰা মহাৰাণী ভিক্টোৰীয়াই ভাৰতবৰ্ষৰ শাসন-ভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ পাচত এই চাব চৰকাৰী কাগজ-পত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। তাৰ পৰা পুথিৰ কাল ১৮৫৮ আৰু ১৯০০ সনৰ ভিতৰত বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। চিয়াহিৰ অবস্থা চাই এই পুথিৰ ৰচনাৰ কাল ১৮৭০ বা ১৮৮০ খৃষ্টাব্দ বুলি ধৰিলেও বোধ কৰোঁ কোনো ভুল নহব।

১৯২৮ চনৰ জুন মাহত আসাম গবৰ্ণমেণ্টে আসামত বুৰঞ্জী চৰ্চ্চাৰ উন্নতি সাধন কৰাৰ সঙ্কল্পে “ডিপাৰ্টমেণ্ট অব হিষ্টৰিকেল এণ্ড এণ্টি-কোয়েৰিয়ান ষ্টাডিজ” নামৰ এটা নতুন বিভাগ সৃষ্টি কৰে।

হৰকান্ত বৰুৱাৰ পুথি বিশেষ যত্নৰে ৰাইজৰ আগলৈ উলিয়া হৈছে। এই কামত ডিপাৰ্টমেণ্টৰ সহকাৰী শ্ৰীযুত উপেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মা বি-এ, শ্ৰীযুত বাসুদেব মিশ্ৰ বি-এ, আৰু শ্ৰীযুত জীৱনচন্দ্ৰ নাথ বি-এৰ পৰা বিশেষ সহায় পোৱা হৈছে। অসমীয়া ৰাইজ আৰু অসম বুৰঞ্জীত ৰাপ থকা সকলো লোকৰ পৰা সহানুভূতি পালে অসমৰ পুৰাতত্ত্ব উদ্যোগত

এই ডিপার্টমেন্টৰ কৰ্মচাৰীসকলে বিশেষ উৎসাহ পাব, এই কথা নকলেও হব। এই ডিপার্টমেন্টৰ পৰা “কামৰূপৰ বুৰঞ্জী,” দেওখাই ঠাচত লিখা “অসমৰ বুৰঞ্জী” আৰু আসাম সাহিত্য সভাৰ পৰা পোৱা স্বৰ্গীয় দুতিৰাম হাজৰিকাৰ দ্বাৰা ৰচিত অসমৰ “পঞ্চ বুৰঞ্জী” সূচাৰুৰূপে সম্পাদিত কৰি চপাই উলিয়াবলৈ যো-জা কৰা হৈছে।

এই বুৰঞ্জীত অসমত আহোমৰ আধিপত্য স্থাপনৰ পৰা সকলোখিনি কথা শেষলৈকে বৰ্ণোৱা আছে আৰু ব্ৰিটিশ ৰাজত্বৰ সূচনাৰ পৰা পিচলৈকে “তদ বিবৰণ দ্বিতীয় খণ্ডে বিবৃত হব” বুলি গ্ৰন্থকাৰে বুৰঞ্জী সমাপ্ত কৰিছে। কিন্তু দুখৰ বিষয় আজিলৈকে সেই বুৰঞ্জীৰ কোনো সম্ভেদ পোৱা নগল। বোধ কৰোঁ সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়াৰ আন আন বহুমূলীয়া পুথিৰ লগত এই পুথিখনিও অগ্নিৰ গৰ্ভত বিলীন হৈছে। সদৰ-আমিন ডাঙ্গৰীয়াৰ নিচিনা ব্ৰিটিশ-শাসনৰ আৰু অভ্যুদয়ৰ প্ৰত্যক্ষ দৰ্শক এজনৰ লিখিত ব্ৰিটিশ যুগৰ বুৰঞ্জী যে এখন বহুমূলীয়া গ্ৰন্থ হ'লহেঁতেন তাক সকলোৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিব।

গুৱাহাটী, আসাম।
ইং ১৫ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৩০। }

শ্ৰীসূৰ্য্যকুমাৰ ভূঞা।

সূচীপত্ৰ ।

				পিঠি
Preface	i-v
প্ৰকাশকৰ পাতনি	/০ ১২/০
গ্ৰন্থকাৰৰ পাতনি	৮২/০

আসাম বুৰঞ্জী ।

১ম আধ্য। ইন্দ্ৰবংশীয় বজ্জাৰ বিৱৰণ ।

- (১) হিন্দুমতে ইন্দ্ৰবংশী আহোমৰ উৎপত্তি । (২) খেন্খামৰ জন্ম ।
 (৩) দৈবিক দ্ৰব্য । (৪) খেন্খামৰ পুত্ৰ ভাৰ্য্যা । (৫) খেহৰ বজা লঙ্গো ।
 (৬) খুনলুং খুনলাইৰ ৰাজ্য ॥ পিঠি ১-৩ ।

২য় আধ্য। আহোমমতে ইন্দ্ৰবংশ স্থাপন ।

- (৭) ইন্দ্ৰৰ পৃথিৱী ভোগৰ ইচ্ছা । (৮) ইন্দ্ৰপুত্ৰৰ আগমন । (৯) দৈবিক
 দ্ৰব্য আৰু বুজনি । (১০) আহোম পাত্ৰ-মন্ত্ৰী । (১১) মুংবিমুংৰামত
 বসতি । (১২) লঙ্গোৰ সাহ । (১৩) লঙ্গোৰ হেঙ্গদান লাভ । (১৪) কাইচেং
 কুকুৰা । (১৫) ভাতৃ বিৰোধ । (১৬) ইন্দ্ৰৰ উপদেশ । (১৭) খুনলুঙ্গৰ
 পুত্ৰসকলৰ কৰ-কাটল । (১৮) খুনলাইৰ ৰাজত্ব । (১৯) আইজিপী
 শক । (২০) খাম্পংকা । (২১) চুকাফাৰ পুলিন ৰজাসকল ।
 (২২) সোমৰত আহোম ৰাজ্য স্থাপন ॥ পিঠি ৪-১১ ।

৩য় আখ্যা। চুকাফাৰ পৰা চুপিম্ফালৈকে।

(২৩) বুঢ়াগোহাঁই বৰগোহাঁই। (২৪) চুকাফাৰ ভৈয়াম যাত্ৰা।
 (২৫) মটকৰে মিত্ৰতা। (২৬) মটক বা মৰাণ। (২৭) বৰাহী বনুৱা।
 (২৮) অসম আখ্যা। (২৯) আহোম ৰাজ্য। (৩০) নবাবে মিত্ৰতা।
 (৩১) আহোমৰ সম্বন্ধ। (৩২) বজাঘৰীয়া খৱন-পিছন। (৩৩) চুকাফাৰ
 মৃত্যু। (৩৪) চুতেউফা। (৩৫) চুবিন্ফা। (৩৬) চুখাংফা।
 (৩৭) চুখাংফা। (৩৮) চুতুফা। (৩৯) মন্ত্ৰী-শাসন। (৪০) ত্যাও-
 খাম্দি। (৪১) বৰকুঁৱৰীৰ শাসন। (৪২) সতিনীৰ খেপ। (৪৩) ব্ৰাহ্মণৰ
 ঘৰত সৰুকুঁৱৰী। (৪৪) ত্যাওখাম্দিৰ মৃত্যু। (৪৫) মন্ত্ৰী-শাসন।
 (৪৬) ত্যাওচুলাইৰ আক্ষেপ। (৪৭) বামুণী কোঁৱৰ চুডাংফা। (৪৮) ৰাজ-
 চাক্ত শালগ্ৰাম। (৪৯) আহোম-নবা মিলা-প্ৰীতি। (৫০) নবা-আসাম
 সীমা। (৫১) চৰগুৱাত নগৰ। (৫২) শিঙ্গৰিঘৰ উৎসৱ। (৫৩) আহোম
 মোহৰ। (৫৪) চুজাংফা। (৫৫) চুফক্ফা। (৫৬) চুচেন্ফা।
 (৫৭) চুহান্ফা। (৫৮) নগাৰণ। (৫৯) চুপিম্ফা। (৬০) নগা-
 চাক্ত চমুৱা কুঁৱৰী ॥ পিঠি ১১-২২।

৪র্থ আখ্যা। চুহুম্ফাৰ পৰা চুখাম্ফালৈকে।

(৬১) চুহুম্ফা। (৬২) নবা-যুদ্ধ। (৬৩) চুটিয়া দেশ দখল।
 (৬৪) বাৰভূঞা। (৬৫) আহোম সভাত ভূঞাৰ সাজ। (৬৬) চাৰি ঘৰ
 ৰাজফৈদ। (৬৭) তুৰ্বকৰ সৈতে বণ। (৬৮) কনুচেং বৰপাত্ৰ।
 (৬৯) তুৰ্বকৰ পৰাজয়। (৭০) বিশ্বসিংহৰ বংশ। (৭১) মহাদেবৰ
 মোহ। (৭২) হাড়িয়াৰ সপোন। (৭৩) বিশ্বসিংহৰ জন্ম। (৭৪) বিশ্ব-
 সিংহৰ অসম আক্ৰমণ। (৭৫) হাতী-বাঁহী মৰিয়া। (৭৬) স্বৰ্গনাৰায়ণৰ
 মৃত্যু। (৭৭) গড়গঞা ৰজা। (৭৮) খোৰা-ৰজা। (৭৯) আপোন-
 বাতী কুঁৱৰী। (৮০) নবাৰ জীৱৰী অসম কুঁৱৰী। (৮১) অসম আক্ৰমণৰ
 আয়োজন। (৮২) বিশ্বসিংহৰ অন্তিম বাণী। (৮৩) ভাগ্য-পৰীক্ষা।

(৮৪) পিতৃ-আজ্ঞা পালন। (৮৫) ন বামুণ। (৮৬) দেওবজাৰ পতন।
(৮৭) সূৰ্য্যবৰ দৈবজ্ঞ। (৮৮) কোঁচলৈ শ্ৰীতি-সম্ভাষণ। (৮৯) সোণামুৱা
দৈবজ্ঞৰ ঘৰ ॥ পিঠি ২৩-৩৩।

৫ম আখ্যা। স্বৰ্গদেৱ প্ৰতাপসিংহ বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণ।

(৯০) প্ৰতাপসিংহৰ ৰাজ্য গঠন। (৯১) চিলাৰায় বন্দী। (৯২) পাশা-
খেল। (৯৩) ওলোটনি। (৯৪) বেহেৰুৱাৰ বসতি। (৯৫) কোঁচৰ
কটকী। (৯৬) বামুণ কটকী। (৯৭) মূৰ্ত্তি-পূজা। (৯৮) আঠচুকীয়া
মোহৰ। (৯৯) কোঁচৰ জীয়ৰী আহোম কুঁৱৰী। (১০০) কছাৰী বণ।
(১০১) অসম-বঙ্গাল বেপাৰী। ১০২) ভৰলীত ভীমবল। (১০৩) কটকীৰ
কাম। (১০৪) বৰাগীৰ কাম। (১০৫) ন বিবয়া—বৰফুকন বিষয়ৰ
সৃষ্টি। (১০৬) ৰূপহী পুখুৰী। (১০৭) বৰবৰুৱা বিষয়ৰ সৃষ্টি।
(১০৮) হাট-বাট। (১০৯) ভগা ভূঞা। (১১০) পাইকৰ বিষয়া।
(১১১) কৰ-কাটল। (১১২) দেৱগাৱঁৰ দ'ল। (১১৩) নামকপীয়া বজা।
(১১৪) সঁজাতি কোঁৱৰ। (১১৫) “আল” বামুণ। (১১৬) তুৱৰীয়া
বিষয়া। (১১৭) অসমত অমঙ্গল। (১১৮) প্ৰতাপসিংহৰ প্ৰজা-
প্ৰেম ॥ পিঠি ৩৪-৪৩।

৬ষ্ঠ আখ্যা। চুবম্ফাৰ পৰা চুহুং-বজালৈকে।

(১১৯) চুবম্ফা ভগা-বজা। (১২০) মৈদামত লগৰীয়া। (১২১) নৰিয়া-
বজা। (১২২) বিষয়া ভঙ্গাপতা। (১২৩) সাজ-পাৰ ভেদ। (১২৪) অভয়-
পুৰীয়া বজা। (১২৫) বজাভঙ্গা মন্ত্ৰণা। (১২৬) চুতান্না বা জয়ধ্বজ-
সিংহ। (১২৭) বজা-শহুৰ ৰাজমন্ত্ৰী। (১২৮) নিৰঞ্জন বাপুত শৰণ।
(১২৯) চেউনি-আলি। (১৩০) মীৰজুয়াৰ আক্ৰমণ। (১৩১) মীৰজুয়াৰে
মিত্ৰতা। (১৩২) ৰমণী-গাভৰু। (১৩৩) নামকপত ন নগৰ। (১৩৪) চক্ৰ-
ধ্বজসিংহ। (১৩৫) স্বৰ্গদেৱৰ অপমান। (১৩৬) শৰাইঘাটৰ বণ।

(১৩৭) অসম-মোগলৰ সীমা । (১৩৮) উদয়াদিত্য । (১৩৯) পানীগড় ।
(১৪০) বামধ্বজ । (১৪১) চুহুং ॥ পিঠি ৪৪-৫১ ।

৭ম আখ্যা । বিপ্লৱৰ বুৰঞ্জী ।

(১৪২) গোবৰ । (১৪৩) চুজিন্ফা । (১৪৪) চুডৈফা । (১৪৫) সোলা
বৰকুকনৰ গুৱাহাটী ত্যাগ । (১৪৬) চুলিক্ফ লৰাবজা । (১৪৭) চুলিক্ফৰ
চক্ৰান্ত । (১৪৮) গদাপাণিৰ পলায়ন । (১৪৯) কুঁৱৰীৰ পতি-প্ৰেম ।
(১৫০) কুঁৱৰীৰ হত্যা । (১৫১) সতীৰ শাস্তি । (১৫২) গদাপাণিৰ
দৈবিক বক্ষা । (১৫৩) গণকৰ গণনা । (১৫৪) ছদ্মবেশে গদাপাণি ।
(১৫৫) কোঁৱৰৰ অপমান । (১৫৬) ছান্দকুছিত গদাপাণি । (১৫৭) পাত্ৰ-
মন্ত্ৰীৰ চেতনা লাভ । (১৫৮) দক্ষিণপটীয়া গোসাঁইৰ অভিশাপ ॥
পিঠি ৫১-৫৭ ।

৮ম আখ্যা । স্বৰ্গদেৱ গদাধৰসিংহ ।

(১৫৯) গদাধৰসিংহ । (১৬০) প্ৰথম পিয়ল আৰু বিষয়া বিদ্ৰোহ ।
(১৬১) গোসাঁইৰ বিলৈ । (১৬২) ময়ূৰ মজুন্দাবৰ মৰ্যাদা । (১৬৩) আলি
পুখুৰী । (১৬৪) ইটাখলিৰ যুদ্ধ । (১৬৫) হিন্দুধৰ্ম্মত অনাস্থা ।
(১৬৬) দেওধৰনি । (১৬৭) বাইলুঙ্গৰ বিধান ॥ পিঠি ৫৬-৬১ ।

৯ম আখ্যা । স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহৰ পৰা গোঁৰীনাথসিংহলৈকে ।

(১৬৮) ৰুদ্ৰসিংহ । (১৬৯) গোসাঁই মহন্ত স্থাপন । (১৭০) নাওখেল ।
(১৭১) দ'ল, পুখুৰী, আলি, নিৰ্ম্মাণ । (১৭২) জয়ন্তা বিজয় ।
(১৭৩) মণিপুৰৰে মিত্ৰতা । (১৭৪) মন্ত্ৰীৰ মন্ত্ৰণা । (১৭৫) খাণ্ডন্দৰ বাব ।
(১৭৬) বৈৰাগীৰ বাব । (১৭৭) কটকীৰ বাব । (১৭৮) দলৈৰ বাব ।
(১৭৯) কাকতীৰ বাব । (১৮০) ন সাজ-পাৰ । (১৮১) হৰিদেৱত শৰণ ।
(১৮২) বঙ্গালী বাজনা । (১৮৩) অসমীয়া সৈন্তৰ চতুৰালি । (১৮৪) কামা-
খ্যাত কৃষ্ণানন্দ । (১৮৫) বেলপাতত বীজমন্ত্ৰ । (১৮৬) মহাদেৱৰ মূৰ্ত্তি ।

(১৮৭) স্বৰ্গদেৱৰ স্বপ্ন। (১৮৮) মহাবাজাৰ অন্তিম-বাণী। (১৮৯) শিৱসিংহ।
 (১৯০) কুঁৱৰীৰ মন্ত্ৰ গ্ৰহণ। (১৯১) স্মৰ্ত্তমত প্ৰচলন। (১৯২) পৰ্বতীয়া
 গোঁসাঁইৰ প্ৰতাপ। (১৯৩) ত্ৰাঙ্কণক বৃত্তি। (১৯৪) কামৰূপৰ পিয়ল।
 (১৯৫) ছত্ৰভঙ্গ যোগ। (১৯৬) বৰবজা ফুলেশ্বৰী। (১৯৭) মোৱামৰীয়া
 মহন্ত। (১৯৮) দ্ৰৌপদী বা অম্বিকা। (১৯৯) অনাদৰী বা সৰ্বেশ্বৰী।
 (২০০) শাস্ত্ৰপ্ৰিয় শিৱসিংহ। (২০১) সত্ৰীয়া পাইক। (২০২) প্ৰমত্ত-
 সিংহ। (২০৩) বংযৰ, দ'ল, দেৱালয়। (২০৪) স্বৰ্গদেৱ বাজেশ্বৰসিংহ।
 (২০৫) তলাতল ঘৰ। (২০৬) মগলৌ বজালৈ সহায় দান। (২০৭) লতা-
 কটা ৰণ। (২০৮) কুৰঙ্গনয়নী। (২০৯) মগলু-খাত। (২১০) বুৰঞ্জী দাহ।
 (২১১) দোষীৰ দণ্ড। (২১২) দ'ল দেৱালয়। (২১৩) নাতি-গোঁসাঁই।
 (২১৪) বৰভেঁটী। (২১৫) দিহিঙ্গৰ মহন্ত। (২১৬) মোৱামৰীয়া দমন।
 (২১৭) দেৰগাৱঁৰ দ'ল। (২১৮) লক্ষ্মীসিংহ। (২১৯) মৰাণৰ প্ৰভাব।
 (২২০) বিষয়াৰ বিপদ। (২২১) ন-চুকীয়া মোহৰ। (২২২) আহোমৰ
 প্ৰভাব। (২২৩) বগী দ'ল। (২২৪) বংপুৰত দ'ল গুখুৰী। (২২৫) গোঁৰী-
 নাথসিংহ। (২২৬) শিঙ্গবিঘৰত জুই। (২২৭) স্বৰ্গদেৱৰ পলায়ন।
 (২২৮) বিবুধি-গড়। (২২৯) কলিকতাত আহোম উকিল। (২৩০) কানিৰ-
 প্ৰচলন ॥ পিঠি ৬২-৮১।

১০ম আধ্য। স্বৰ্গদেৱ কমলেশ্বৰসিংহ আৰু চন্দ্ৰকান্তসিংহ।

(২৩১) কমলেশ্বৰসিংহ। (২৩২) হেংলাং। (২৩৩) বৰবক্ৰা বৰ্জ্জন।
 (২৩৪) বিষয়া-সলনি। (২৩৫) হৰদন্তৰ পৰাভৱ। (২৩৬) পৰ্টন গঠন।
 (২৩৭) যুৱৰাজ চন্দ্ৰকান্ত। (২৩৮) পাণীমূৰাৰ খবৰ। (২৩৯) কোম্পানীৰ
 পৰা বন্দুক বাকজ। (২৪০) আলি দ'ল। (২৪১) স্বৰ্গদেৱ চন্দ্ৰকান্ত-
 সিংহ। (২৪২) পদ্মাৱতী কুঁৱৰী। (২৪৩) বুঢ়াগোহাঁইৰ প্ৰতিবাদ।
 (২৪৪) ভূতৰ পুতেকৰ খবৰ। (২৪৫) পূৰ্ণানন্দৰ প্ৰতাপ। (২৪৬) মানদেশত
 বদনচন্দ্ৰ। (২৪৭) মান-ৰজাৰ সহায়দান। (২৪৮) বুঢ়াগোহাঁইৰ মৃত্যু।
 (২৪৯) কচিনাথৰ পলায়ন। (২৫০) অসমত মান। (২৫১) বদনৰ

বিক্রম। (২৫২) মানলৈ দিয়া হেমো আইদেও। (২৫৩) বদন হত্যা।
(২৫৪) চন্দ্ৰকান্তৰ ৰাজ্যচ্যুতি ॥ পিঠি ৮২-৮৯।

১১শ আখ্যা। পুৰন্দৰসিংহৰ পৰা যোগেশ্বৰসিংহলৈকে।

(২৫৫) পুৰন্দৰসিংহ। (২৫৬) মানৰ ২য় আক্ৰমণ। (২৫৭) চন্দ্ৰ-
কান্তৰ ২য় ৰাজত্ব। (২৫৮) বিষয়া সলনি। (২৫৯) মানৰ ৩য় আক্ৰমণ।
(২৬০) চন্দ্ৰকান্তৰ পলায়ন। (২৬১) যোগেশ্বৰসিংহ। (২৬২) মহগড়ৰ
ৰণ। (২৬৩) মানভগণি। (২৬৪) নগাঁওত মানৰ অত্যাচাৰ।
(২৬৫) ডেবিড্ স্কট। (২৬৬) আহোমৰ ৰাজত্বৰ সমাপ্তি। (২৬৭) মানৰ
দিনৰ বিষয়া ॥ পিঠি ৮৯-৯৪।

১২শ আখ্যা। মৰ্যাদানুসাৰে বিষয়াৰ নাম।

(২৬৮) বাজুৰা বিষয়া। (২৬৯) দাঁতিয়লীয়া গোহাঁই। (২৭০) বৰবৰুৱা,
বৰফুকন। (২৭১) ফুকন। (২৭২) ৰাজখোৱা। (২৭৩) ভিতৰুৱাল
বিষয়া : ফুকন। (২৭৪) বৰুৱা ফুকন। (২৭৫) ৰজা-জোৱাঁই আৰু
আন আন বৰুৱা। (২৭৬) মেলডগীয়া বিষয়া। (২৭৭) দেৱলীয়া
বৰুৱা ॥ পিঠি ৯৫-৯৮।

১৩শ আখ্যা। ডাঙ্গৰীয়াদিৰ নিয়ম।

(২৭৮) ডাঙ্গৰীয়াদিৰ নিয়ম। (২৭৯) চ'ৰাত বহাৰ নিয়ম।
(২৮০) বৰষৰলৈ যোৱাৰ নিয়ম। (২৮১) মেলমতা। (২৮২) মেলৰ নিয়ম।
(২৮৩) বৰবৰুৱা ফুৰাৰ নিয়ম। (২৮৪) ভেটাভেটিৰ নিয়ম। (২৮৫) অলঙ্কাৰ
পিন্ধাৰ নিয়ম। (২৮৬) বৰচ'ৰাত বহাৰ নিয়ম। (২৮৭) পাঁচনিৰ পালী।
(২৮৮) বৰচ'ৰাত বহাৰ ক্ৰম। (২৮৯) পালীঘৰৰ নিয়ম। (২৯০) বিষয়া
বহাৰ নিয়ম। (২৯১) অপৰাধীক দণ্ড কৰাৰ নিয়ম। (২৯২) স্ত্ৰীমৰ্যাদাৰ
নিয়ম ॥ পিঠি ৯৮-১১০।

১৪শ আখ্যা । মহন্তৰ নিৰ্ম্মালি দিয়া নিয়ম ।

(২৯৩) নিৰ্ম্মালিৰ নিয়ম । (২৯৪) মহন্তৰ মৰ্যাদা । (২৯৫) পৰ্ব্বতীয়া
গোসাঁইৰ পয়োভৰ । (২৯৬) পছমৰীয়া আৰু নাতি গোসাঁই ॥
পিঠি ১১০-১১২ ।

১৫শ আখ্যা । বিষয়া-পতা ব্যৱস্থা ।

(২৯৭) ডাঙ্গৰীয়া পতাৰ নিয়ম । (২৯৮) বিষয়া পতা বিধি ।
(২৯৯) বিষয়া ভঙ্গা-পতা ব্যৱস্থা ॥ পিঠি ১১২-১১৫ ।

১৬শ আখ্যা । ‘অথ আসামমতে গন্তিৰ নিৰ্বোপণ’ ।

(৩০০) আহোমমতে গন্তিৰ নিৰ্বোপণ । (৩০১) আহোমৰ অৰু
তাওচিঙ্গা ॥ পিঠি ১১৬-১১৭ ।

১৭শ আখ্যা । বজাঘৰৰ বিষয়াৰ বাব ।

(৩০২) ডাঙ্গৰীয়াসকল । (৩০৩) দাঁতিয়লীয়া গোহাঁই । (৩০৪) বৰ-
বৰুৱা, বৰফুকন । (৩০৫) বৰফুকনৰ বাব । (৩০৬) পাইক । (৩০৭) ৰাজ-
খোৱা । (৩০৮) ফুকন । (৩০৯) চিৰিংফুকন । (৩১০) মজুন্দাৰ
বৰুৱাৰ কৰ্তব্য । (৩১১) চিঠি দিয়া নিয়ম । (৩১২) ওলগনি ।
(৩১৩) বজাঘৰীয়া দান । (৩১৪) মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ বন্দী-বেটা ।
(৩১৫) চাংমাই বৰুৱা, তিপন্নীয়া ৰাজখোৱা । (৩১৬) হাতীবৰুৱা ।
(৩১৭) ঘোঁৰাবৰুৱা । (৩১৮) কুকুৰাচোৱা বৰুৱা । (৩১৯) দোলাকাষৰীয়া
বৰুৱা । (৩২০) চাওডাং বৰুৱা । (৩২১) জৰাধৰা বৰুৱা । (৩২২) বেজ-
বৰুৱা । (৩২৩) আন আন বৰুৱা । (৩২৪) সমান মৰ্যাদাৰ বিষয়া ।
(৩২৫) মৰ্যাদাৰ চিন । (৩২৬) হাজৰিকা । (৩২৭) কাকতীৰ খেল ।
(৩২৮) কটকী । (৩২৯) খাওন্দ । (৩৩০) বৰাগী । (৩৩১) দলৈৰ বাব ।
(৩৩২) আহোম স্বৰ্গদেৱ আৰু ডাঙ্গৰীয়াসকল । (৩৩৩) প্ৰথম খণ্ডৰ
সামৰণি ॥ পিঠি ১১৮-১৩১ ।

পৰিশিষ্ট—ক, সোণামুৱা পৰিয়ালৰ বংশাৱলী.....১৪৪-১৫০ পিঠি ।

পৰিশিষ্ট—খ, সদৰামিনৰ বুৰঞ্জীত থকা ওপৰৰি কথা ১৫১-১৫২ ” ।

গ্ৰন্থকাৰৰ পাতনি ।

এই আসাম দেশৰ বুৰঞ্জী অথচ ইন্দ্ৰবংশীয় ৰাজাসকলৰ বিবৰণ স্থানে স্থানে আছে । কিন্তু সেইসকল বুৰঞ্জী মতান্তৰ, অথচ একখনিৰ সহিত সিখনি মিল নহয় । ইয়াতে অনেক ভ্ৰান্তি জন্মে, সেই হেতু শ্ৰীশ্ৰীপুৰন্দৰ সিংহ মহাৰাজ কোম্পানী বাহাদুৰৰ আমোলে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদৰ দক্ষিণে ধনশিৰী নদীৰ উত্তৰে বিশ্বনাথ দেবালয়ৰ উজান কচুজানকে সীমা কৰি উজনি খণ্ড শদিয়া পৰ্য্যন্ত ৫০০০০ পঞ্চাশ হাজাৰ টকাত লাল-বন্দী কৰি ১৭৫৫ শকত প্ৰাপ্ত হোৱাত সেই ৰাজভি কৰা সময়ত ৰাজাদেবৰ আজ্ঞাবে ৰাধানাথ বৰবৰুৱা আৰো কাশীনাথ শৰ্ম্মা তামূলী-ফুকনে নানা স্থানৰ পৰা বুৰঞ্জীসকল একত্ৰপূৰ্বক সাৰ সংগ্ৰহ কৰি একখানি গ্ৰন্থ চুস্কমতে কৰিলে । কিন্তু সেই গ্ৰন্থখানিত অনেক আবশ্যকীয় কথা লিখিবৰ নিতান্ত আবশ্যক আছিল । বোধ কৰো বাহুল্য হব, সেই নিমিত্তে লিখা নহল । এজগ্ৰে আমি সেই গ্ৰন্থখানিকে আদৰ্শ কৰি আৰো অনন্ত বুৰঞ্জীত যি পোৱা হৈছিল, আৰো সত্যবাদী আহোম, ফুকন, বৰুৱাদিৰ মুখে যি যি শ্ৰবণ হৈছিল, সেইসকল সঙ্কলন কৰি অনেক বিবেচনা ও পৰিশ্ৰমপূৰ্বক এইখানি গ্ৰন্থ লিখিবৰ আবস্তু কৰিলোঁ ।

শ্ৰীহৰকান্ত শৰ্ম্মা বৰুৱা ।

আসাম বুৰঞ্জী ।

প্ৰথম আশ্ৰয়

ইন্দ্ৰবংশীয় বজ্জাব বিৱৰণ ।

শোণিতপুৰ বা ইদানীক তেজপুৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত ভৈৰৱী নদীৰ
পৰা দিক্ৰবাসিনী অথচ উজান শদিয়াৰ কেচাইখাঁইতী পৰ্য্যন্ত সোমাৰ
হিন্দুতে ইন্দ্ৰবংশী গাঁও বোলে । এই সোমাৰ গাঁওৰ পূৰ্ব, হীৰকুট
আহোমৰ উৎপত্তি পৰ্ব্বতৰ দক্ষিণ, স্বৰ্ণাদিৰ উত্তৰ, এই সোমাৰ মধ্যতে
বিহগ্ৰাদি নামক পৰ্ব্বতৰ ওপৰি বজ্জভূমি নামে অতি সুৰম্য ফল-পুষ্পে
শোভিত স্থান আছে । এক সময়ত ধৰ্ম্মিগণ সহিতে শচী ও ইন্দ্ৰ উভয়েই
কামোন্মত্ত হৈ আনন্দে ক্ৰীড়া কৰি ফুৰিছিল । সেই পৰ্ব্বতৰ গুহাতে
বশিষ্ঠ মুনি থাকে । তাৰে পৰা জ্ঞান কৰিবলৈ যাওঁতে তেওঁৰ
পুষ্প-বাটিকাতে ক্ৰীড়া কৰা দেখি কুপিত হৈ ইন্দ্ৰদেৱতাক অন্ত্যজ,
ও অন্ত্যজা স্ত্ৰীত পতিত হওক বুলি শাপ দি সেই স্থান এৰি বজ্জ-গাঁও
ঈশান কোণৰ নীলাচললৈ মুনি গুচি গল । পৰে ইন্দ্ৰ তৎক্ষণাতে কাণে
বুস্তনা কলা ও বোবা এনে দৈত্যাকাৰ মনুষ্য হল । ইন্দ্ৰৰ সেইকপ
অৱস্থা দেখি সখিগণ সহিতে অতি ছুখিত হৈ শচী স্বৰ্গলৈ গুচি
গল । ১ ॥

এনে সময়তে সেই পৰ্বতনিবাসী অন্ত্যজৰ এক শূন্যবী স্ত্রী ভ্ৰমণ কৰি কৰি এই শাপগ্ৰস্ত ইন্দ্রৰ ওচৰ চপাত কামোদেগ দ্বাৰা উভয়ৰ সন্তোগ হলত তেতিয়াই ইন্দ্র শাপৰ পৰা মোচন
 খেংখামৰ জন্ম হৈ এই অন্ত্যজা স্ত্রীত কলে বোলে তোমাৰ গৰ্ভত এটি পুত্ৰ হব, কালত জন্মি সেয়ে বাজা হব। এই বুলি ইন্দ্র স্বৰ্গলৈ গল। এই স্ত্রীও আপনাৰ ঘৰলৈ গল। পৰে এই স্ত্রীৰ গৰ্ভ-সঞ্চাৰ হৈ সময়ানুসাৰে জন্মা কালত আকাশত দেৱতাসকলে আনন্দ হৈ অনেক বাজ কৰিলে ও গন্ধৰ্বসকলে গান কৰিলে এবং অপেশ্বৰাসকলে নৰ্ত্তন কৰিলে। দশোদিশ প্ৰসন্ন হল। সৰোবৰসকল অতি নিশ্চল হল। এনে সময়তে অতি শূলক্ষণযুক্ত বালক এটি জন্মিল। সহযোগীসকলে সেই বালকৰ নাম খেংখাম্ ৰাখিলে। ২ ॥

পৰে এই খেংখাম্ বালক যুৱা হোৱাত কোনো এক সময়ত ইন্দ্রে আশুৰিক মতে পূজা কৰিবৰ নিমিত্তে চোমদেও নামক এক দেৱতা,
 দৈবিক জব্বা ও একখানি হেঙ্গদান নামে অস্ত্ৰ, আৰু এজোৰ ঢাক নামে বাজ, ও কাইচেং নামে দোজোৰ কুকুৰা, এই-সকল জব্বা দি সকলো জব্বাব গুণ ও বকম বুজাই দিলে। ঐসকল দৈবিক জব্বাব প্ৰভাৱে অতি বলবন্ত হৈ স্বৰ্গাদি পৰ্য্যন্ত আক্ৰমণ কৰি বজা হল। পূৰ্বে এই বিহগ্ৰাধিপতি খুন্তনবংশী বাজাদেৱৰ লগতে পূজা কৰি পণ্ডিত আছিল। কিছু কালৰ পৰে এক সময়ত ইন্দ্র আহি খুন্তনখুন বজাব সন্তানক মন্ত্ৰীৰ কৰ্মে ও দেৱপণ্ডিতৰ অংশ লাওৱী ও পূজাকজি এই দুই সন্তানক কৰ্ম্মনিৰ্ব্বাহৰ নিমিত্তে চিনাই দি গল। ঐসকল সহিতে স্বৰ্গাদি পৰ্য্যন্ত বাজত্ব কৰি আছিল। ৩ ॥

এই খেংখামৰে ওঠৰ জনা ভাৰ্যা অথচ কুৱঁৰী হল। পাচে এই খেংখামৰ প্ৰথম পুত্ৰ জন্মিল, নাম খুনলুং। তাৰ পৰে খুনলাই
 খেংখামৰ পুত্ৰ ভাৰ্যা জন্মিল। তদপৰ আৰু ৯৮ আটালবৈ জনা কোৱঁৰ জন্মিল। মুঠে ১০০ এশ জনা কোৱঁৰ হল। পাচে খেংখাম্ বজাই নিজে বাজত্বৰ ভিতৰৰ পৰ্বত সহিতে জুৰি পৰ্বতে

পৰ্বতে ঐ ৯৮ জন কোৱঁৰক বজা পাতিলে। প্ৰথম দুই পুত্ৰ খুনলুং খুনলাই দুয়োকো লগতে ৰাখি সমভূমি পৰ্য্যন্ত আক্ৰমণ নিমিত্তে চোমদেও আদি সকলো দৈবিক দ্ৰব্য ও ঐ চাৰিজন মন্ত্ৰী পণ্ডিত কিছু সেনা দি নীতিনিবন্ধ শিকাই পঠাই দিলে। পাচে ঐ দুই ভাতৃ লোহাৰ শিকলিৰে স্বৰ্গাদিৰ পৰা নামি মুংৰিমুংৰামতে স্থিতি হোৱাত ক্ৰমে পৃথিবীৰ অনেক অনেক লোক লগ ললে। ৪ ॥

ইতিমধ্যে কাইচেংমুং কুকুৰাৰ বিচাৰ হোৱাত পাহৰি অহা হেন জানি পুনৰ স্বৰ্গৰ পৰা আনিবৰ নিমিত্তে লঙ্গো নামক একজনক পঠালে।

খেহৰ বজা লঙ্গো

যোৱা সময়তে লঙ্গোৱে খেহ দেশখন পাবৰ কাৰণে জনাইছিল। লঙ্গোৱে গৈ ইন্দ্রক কাইচেং-মুং পাহৰি এৰি যোৱা কথা কোৱাত কিছু খং কৰি পঠালে। লঙ্গোৱে পাহৰি অহা দ্ৰব্যসকল আনি দিলে। সেই আপাহত থাকি খেংখাম বজাই খেহ দেশখন এৰি বজা পাতি পঠালে। ৫ ॥

খুনলুং ও খুনলাই দুয়ো ভায়েক মঙ্গল চাই মুংৰিমুংৰামতে নগৰ কৰি বজা হল। তাতে দুয়ো ভায়েকৰে কাজিয়া হল। খুনলুং খুনলুং খুনলাইৰ খেংখামৰ আজ্ঞামতে মুংখুংমুংজাও দেশত বজা
হল। খুনলাই মুংৰিমুংৰামত বজা হল। তদপাচে তেওঁলোকৰ অনেক সতিসন্ততি হয়। হিন্দুশাস্ত্ৰৰ মৰ্ম্ম মতে এইৰূপে লিখা হল। কিন্তু মতান্তৰ অথচ আহোমৰ মতেও কিঞ্চিৎ তাৰতম্য মতে মিলা হেন জানি সেই মতেও এই আদি কথা লেখিবৰ আবন্ত কৰা হল। ৬ ॥

প্ৰথম আখ্যা সমাপ্ত।

দ্বিতীয় অধ্যায়

আহোম মতে ইন্দ্রবংশ স্থাপন ।

পূৰ্বে কোনো এক সময়ত স্বৰ্গদেৱ অৰ্থাৎ ইন্দ্রদেৱতাই জাচিংফা অৰ্থাৎ সবস্বতী আশ্ৰয় কৰি এইকপ বুদ্ধি স্থিৰ কৰিলে যে পৃথিৱীত ইন্দ্রৰ পৃথিৱী ভোগৰ চন্দ্ৰবংশী সূৰ্য্যবংশীৰ অনেকটি ৰজা হৈ গৈছে, ইচ্ছা। মই সকলো দেৱতাৰ মध्ये ৰাজা, তথাপি মোৰ সন্তানৰ পৃথিৱীত ৰাজত্ব নাই, অতএব মোৰ সন্তানকো পৃথিৱীত ৰজা হবৰ নিমিত্তে পঠাওঁ । ৭ ॥

এই বুলি ৰাজা পূজাৰ যন্ত্ৰ কৰিবৰ কাৰণে লাউখে অৰ্থাৎ বিশ্বকৰ্ম্মাক আজ্ঞা দিলে । তদপৰ বিশ্বকৰ্ম্মে চোমদেও নামে ইন্দ্রৰ মনোগতৰূপে যন্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰি দিলে । পৰে ইন্দ্রে লুংচাইনেত ইন্দ্রপুত্ৰৰ আগমন অৰ্থাৎ বায়ুক পঠাই ইন্দ্রৰ পুত্ৰ খেনখামক মতাই আনি পৃথিৱীত ৰাজা হবৰ নিমিত্তে যাবলৈ বোলাত নিজে যাবলৈ স্বীকাৰ নকৰি ঐ খেনখামৰ পুত্ৰ খুনলুং ও খুনলাই দুইক পঠাবৰ নিমিত্তে জনালত ইন্দ্রে স্বীকাৰ কৰি এই আজ্ঞা কৰিলে বোলে খুনলুং তুমি বৰ, তুমি ৰাজা হবা ; খুনলাই সক, এই হেতু তোমাৰ লগত যুৱৰাজৰূপে থাকিব । ৮ ॥

আক এই চোমদেওক দিছৌ, এই দেৱতাক নিত্য পূজা বাজে বহুবে-
কত মাঘ মাহত এবাৰ, চৈত্ৰৰ সংক্ৰান্তিৰ সময়ত এবাৰ, শুক্ল কাপোৰ
দৈবিক দ্ৰব্য আক পিদ্ধি অথচ পৰিধান কৰি নীতিমত উলিয়াই দুখৈ
বুজনি গন্ধ গাঁঠিয়ন সহিতে ধুৱাই ভালমতে পূজা দি চাবি,
দৰ্শন কৰিবি । তেতিয়া আঠ লক্ষ দেৱতা নামিব, ময়ো এখেৰ পৰা
চাম । আক দেৱতা ধুউৱা জল সকলোৱে গাত ছটিয়াবি, খাবি ।

সর্বদা নুচুবি ও নাচাবি এবং অগ্নি কাকো চুব-চাব নিদিবি। অগ্নি চুলে চালে দেশত বিশ্রাট ও মাৰি-মৰক হব। আৰু আহোম মতে খান্খাম্-কাফা অৰ্থাৎ আত্মশক্তিত খুজি এই হেঙ্গদান্ অথচ দাখনি দিছোঁ। ইয়াকে তুমি আওজা খুটাতে বান্ধি থবি। যি লোকে তোমাক দ্ৰোহ কৰে সেই লোকক এই দাখনিত সেৱা কৰাবি। যদি তাৰ কালে হেঙ্গদান্ আপুনি ঘূৰি সমুখ হয় অথচ তাৰ ফাললৈ যদি ধাৰ ভাগ হয় তেতিয়াহে কাটিবি, সেয়ে নহলে নেকাটিবি। আৰু যি যি আৱৰী লোক আছে তালৈ এই হেঙ্গদান্ টোঁৱাই দিবি, ভয় পাই আপুনি বৰিব। আৰু বৰ সৰু ছুটা ঢাক দিলে ও কলে বোলে শত্ৰু বাঢ়িলে পূজা দি মোলৈ জাননী দিবি তেহে শত্ৰুনাশ হব। এই ক্ৰমেই অনাবৃষ্টি হলেও বৃষ্টি হব, ও বৃষ্টি হলে বোজ্জৰ হব। ও ৰাজসিংহাসনত ৰাজা হৈ বহাতো এই ক্ৰমে ঢাক বজাই মোলৈ জাননী দিবি, তেহে ৰাজশক্তি হব। আৰু কাইচেংমুং নামে দুইজোৰা কুকুৰা দি কলে ইয়াৰ ঠেঙ্গেৰে মঙ্গল চাবি, সেই মঙ্গলৰ মতে চলিবি, পাখিখনি মঙ্গল কৰ্ম্মত পিন্ধিবি, এতেকে ৰাজশক্তি বাঢ়িব। মূৰটো, ডোকা দুইখানকো খাবি, অশেষ বুদ্ধি হব ও চক্ৰবৰ্তী প্ৰধান বাহুবলী হবি। ঐ কাইচেংমুংকৈ কাইৰাক-কাঁও বোলে। ৯ ॥

আৰু খুনতুঙ্গ খুনবান অৰ্থাৎ চন্দ্ৰ সূৰ্য্য এই দুইৰ সন্তানকে মন্ত্ৰীৰূপে লগত দি অনেক নীতিনিবন্ধ শিকাই ভাল মতে বুজাই দেৱপণ্ডিত
 বৃহস্পতিৰ অংশ লাউত্ৰী ও পূজাকজিৰ সন্তান
 আহোম পাক্ৰ-মন্ত্ৰী
 পণ্ডিত আদি সকলো দেৱাংশ প্ৰজা সহিতে বিদায়
 দিলে। ১০ ॥

তদপৰ সকলো জ্ঞাতি সহিতে চোমদেওক মূৰত লৈ খুনলুং খুনলাই
 দুয়ো ভায়েক, হিন্দু মতৰ ৪৯০ শকৰ আঘোন মাহত স্বৰ্গৰ পৰা লোহাৰ
 শিকলিৰে নামি আহি অৰাজক এক স্থান পালে,
 মুৰ্খিমুৰ্খামত বসতি
 এই স্থানকে আহোম মতে মুৰ্খিমুৰাম বোলে। সেই
 স্থানতে ক্ৰমে পৃথিৱীৰ লোকে পৰম্পৰ লগ ললে। ১১ ॥

এনেতে খুনলুঙ্গ কাইচেংমুঙ্গক বিচাৰ কৰিলে, কোনেও আছে বুলি কব নোৱাৰাত খুনলাইত সোধাত বোলে আনিবলৈ পাহৰা হল।

পাচে খুনলুঙ্গ মনত বেজাৰ হৈ কাইচেংমুঙ্গৰ
লঙ্গোৰ সাহ

অঙ্গপ্রত্যঙ্গৰ ওপৰোক্ত গুণ বৰ্ণাই খেদ কৰি কলে,
এতিয়াও আনাগৈ। পাচে খুনলায়েও বোলে পাহৰি এৰি অহাত
জগৰীয়া হৈছোঁ, কেনেকৈ ওলাম গৈ? ইত্যবসৰে পৃথিৱীৰ লঙ্গো
নামে এজনে এইসকল কথা শুনি থাকি বোলে আজ্ঞা কৰিলে বন্দীয়েই
যাব পাৰোঁ। পাচে খুনলুঙ্গ আজ্ঞা কৰিলে। পুনৰ লঙ্গোৱে খেহ
দেশখন পাবৰ নিমিত্তে খুজিলত দিম বুলি স্বীকাৰ কৰিলে। ১২ ॥

তদপৰ লঙ্গোৱে গৈ ইন্দ্রত জনালত বোলে, অঃ হেঙ্গদান ঢাক
ইয়াকো এৰি গল। ইমানতে এনেকৈ পাহৰিব লাগেনে, আগলৈ বা

আক কি হয়? এই বুলি খুনলুঙ্গ খুনলাইক বব
লঙ্গোৰ হেঙ্গদান লাভ

খং কৰি ঐ তিনিওটা দ্ৰব্য লঙ্গোৰ হাতত দি
পঠালে। লঙ্গো আহি সেই তিনিওটা দ্ৰব্য খুনলুঙ্গৰ আগত দি জনালে
বোলে পাহৰি দ্ৰব্য এৰি অহাত ইন্দ্রই বব খং কৰিলে, আৰো কব
দিছে বোলে কাইচেংমুঙ্গক মাৰি তাৰ মাংসখনি খাব, ঠেঙ্গেৰে মঙ্গল
চাব, পাখি মূৰত পিন্ধিব, মূৰটো ও ভোঁকা দুইখনি তঞি খাবি, আক
সিহঁতে যে ইমানতে পাহৰি এৰি গল, এতেকে হেঙ্গদানখন তোক
দিছোঁ। তই যে খেহ দেশখন খুজি আহিছ, সি বব দেশ, তেহে
তই সেই দেশ বশ কৰিব পাৰিবি। এইকপে লঙ্গোৱে জনোৱাত ইন্দ্রৰ
আজ্ঞা বুলি পূৰ্বৰ আজ্ঞাৰ বিপৰ্য্যই বুজি ও তাকে সত্য মানি হেঙ্গদান-
খন লঙ্গোক দিলে। আক কাইচেংমুঙ্গকো মাৰি লঙ্গোৱে কোৱা
দৰে খালে ও তাকো দিলে। ১৩ ॥

পাচে সেই কাইচেংমুঙ্গৰ ঠেঙ্গেৰেই মঙ্গল চালে। এখন মঙ্গলত
পালে খুনলুঙ্গৰ ফালে খোজ কৰী হল, লোকৰ ফালে আগ বহোঁৱা

কাইচেং বুদ্ধবা

হল। এখন মঙ্গলত পালে খুনলুঙ্গৰ ফালে শেন হল,
লোকৰ ফালে চৰাই হল। এখন মঙ্গলত পালে

খুনলুঙ্গৰ ফালে বজা হৈ বহি খোঙা ও হাতীত উঠি কুৰা ও লা-লিগিৰিবে ঘৰ ভৰা হল। পাচে মঙ্গলত আটাইকৈ বশ কৰিব পাৰিম হেন বুলি খুনলুঙ্গ সেই মুংখিমুংবামতে নগৰ কৰিবলৈ দুই মন্ত্ৰীক আজ্ঞা কৰিলে। পাচে নগৰ হলত তাতে খুনলুঙ্গে আয়ুবৰ বাটবৰ কৰি প্ৰধান বজা ও ভায়েক খুনলাই য়ুৰবাজ হৈ এই ক্ৰমেই কিছো দিন আছিল। ১৪ ॥

কিন্তু খুনলায়ে সোনৰ গুণা কৰাই আউবৰৰ শিপাত পাঁচ সেৰ মেবাই খুনলুঙ্গে নজনাকৈ থৈ কিছো দিনৰ পৰে ককায়েকৰেই ৰাজপদৰ

আৰি কৰি বুলিলে মঞিহে ৰাজা, তুমি ছুৱলীয়া।

ভাতৃবিবাদ

খুনলুঙ্গে বোলে মঞি ৰাজা, তুমি ছুৱলীয়া।

এইকপে দুইজনৰ কাজিয়া হলত ভায়েকে বোলে আউবৰৰ শিপাত যদি তুমি দিয়া কিবা চিন আছে তেহে তুমি মূলৰ ৰাজা নতুবা ছুৱলীয়াহে। পাচে খুনলুঙ্গে ভায়েকত সংশয় নকৰি ও মিচা কথাও কব নোৱাৰি বোলে মঞি গছৰ শিপাত একো চিন দিয়া নাই। পাচে খুনলায়ে বোলে খান্দি চাওক, মঞি শিপাতে সোনৰ গুণাৰে বন্ধাইছোঁ। এই বুলি খনালত শিপাতে সোনৰ গুণা ওলালত খুনলায়ে বোলে মঞিহে মূলৰ ৰাজা, তুমি ছুৱলীয়াহে। এনে বুলি ককায়েকক লামুংতাই অৰ্থাৎ জিউতৰা দেশৰ ৰাজা পাতি বছৰি তিনিশ তিনিশ হাতী শোধাই থাকিব দিলে ও খুনখুংফা নামক পুতেকক ৭ জোহ কৰি ৰাজা হবৰ ইচ্ছা কৰাত চুবকৈ চোমদেওক হাতত লৈ পলাই খুনলুঙ্গ গৈ ইন্দ্রত জনালে। ১৫ ॥

পাচে ইন্দ্রে চিৰকাল খুনলাই ৰাজা হৈ থাকিব নাপায় বুলি শাপ দি খুনলুঙ্গক বুলিলে, সি যে ছলকৈ তাত ৰাজা হল, তঞি মুংখুমুংজাউ দেশত ৰাজা হ'গৈ। এনে বুলি পঠোৱাত চোম-

ইন্দ্রৰ উপদেশ

দেও সহিতে খুনলুঙ্গ আহি মুংখুমুংজাউতে ৰাজা হলহি। তাতে অনেকটি সন্তান হল। চল্লিশ বছৰ ভোগ কৰি পুত্ৰ-সকলক দেশ বাটি দি পুনৰ স্বৰ্গলৈ গল। তেওঁৰে প্ৰথম পুত্ৰ আই-খুনলুঙ্গ, তেওঁকে চোমদেওক দি তাইতুংকং অৰ্থাৎ মুংকং দেশৰ ৰাজা পাতিলে। ১৬ ॥

খুন্ফা নামক পুত্ৰক ভাটি দেশৰ ৰাজা পাতি বছৰি দহ লাখ দহ লাখ ঘোৰা শোধাই থাকিবলৈ দিলে। খুনঙ্গু নামক পুত্ৰক জুনলুঙ্গ অৰ্থাৎ

খুনলুঙ্গৰ পুত্ৰ মক-
লব কব-কাটল

শোধাই থাকিব দিলে। খুন্লা নামক পুত্ৰক মুংকুলা দেশৰ ৰাজা পাতি দিহিঙ্গৰ পানী শোধাই থাকিব দিলে। খুন্তা

নামক পুত্ৰক আৰা অৰ্থাৎ মান দেশৰ ৰাজা পাতি বছৰি দুই সেৰ বাখৰ শোধাই থাকিব দিলে। খুঙু নামক পুত্ৰক নিজ ৰাজ্যৰ নিমিত্তে

বাখিলে। পূৰ্বৰ কথা মতে লঙ্গোক খেহ দেশৰ ৰাজা পাতি পঠালে। এই-সকল ৰাজা পাতি পৰে খুনলুঙ্গ স্বৰ্গ লৈ গলত পিতৃ ৰাজ্য মুংখুমুংজাউতে

খুঙু ৰাজা হৈ পচিশ বছৰ ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল। এওঁৰে পুত্ৰ চাউ-চেক্ষাওঁ ৰাজা হ'ল, ভোগ উনৈশ বছৰ। এওঁৰে পুত্ৰ ত্যাওঁখুঞ্জা ৰাজা

হ'ল, ভোগ পোন্ধৰ বছৰ। এওঁৰে পুত্ৰ ত্যাওঁখুঞ্জুন ৰাজা হ'ল। ১৭ ॥

সম্প্ৰতি খুন্লাইৰ প্ৰস্তাবো লিখা যায়। এই খুন্লাই মুংৰিমুংৰামতে ৰাজা হৈ ৭০ সত্তৰ বছৰ ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল। ইন্দ্ৰৰ শাপৰ দ্বাৰা

স্বৰ্গ লৈ যাব নোৱাৰিলে। পৰে এওঁৰে পুত্ৰ ত্যাও-

খুন্লাইৰ ৰাজত্ব

আইজেপতাত্যফা ৰাজা হ'ল। চল্লিশ বছৰ ভোগ কৰি অপুত্ৰক হৈ স্বৰ্গী হ'ল। ১৮ ॥

এৱেঁই ৰাজা হোৱা বছৰৰ পৰা শকাব্দিত্যৰ শকৰ দৰে চলিবলৈ লেংচং অৰ্থাৎ এক দুই ক্ৰমে লাক্ষি অৰ্থাৎ শক চলায়। এই হেতুকে

এই লাক্ষিকে আইজেপী লাক্ষি বোলে। ও নৰা

আইজেপী শক

এবং মানব দেশতো এই লাক্ষি চলিত হৈ আছে। ১৯ ॥

পাচে অৰাজক হ'লত, পাত্ৰমন্ত্ৰীয়ে কটকটী পঠাই মুংখুমুংজাও দেশৰ ঐ ত্যাওঁখুঞ্জুন ৰজালৈ জনালত তেওঁৰ পুত্ৰ খাম্পংফাক পঠাই দিলে।

পঠোৱা কালত ত্যাওঁখুঞ্জুন ৰাজ্যৰ ভোগ ১১ এবাৰ

খাম্পংফা

বছৰ হৈছিল। পাচে খাম্পংফা আহি ৰজা হৈ ২৫ পঁচিশ বছৰ ভোগ কৰি জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ খামত্যাৎফাক নিজ দেশতে

বাজা পাতি কনিষ্ঠ পুত্র খাম্ভিপ্ফাক মাউলুং দেশলৈ বাজা পাতি
পঠাই স্বর্গী হল। ২০ ॥

পাচে মাউলুঙতে খাম্ভিপ্ফা বাজা ৫০ পঞ্চাশ বছৰ ভোগ কৰি
স্বর্গী হল। তংপুত্র নিকামাও বাজা হল, ভোগ ৪০ বছৰ। তংপুত্র

চুকাফাৰ পুলিন বাজা- চুখুংফা বাজা হল, ভোগ ৪১ বছৰ। তংপুত্র
সকল চুকাইফা বাজা হল, ভোগ ৩৪ বছৰ। তংপুত্র

চুহেন্ফা বাজা হল, ভোগ ৩৩ বছৰ। তেওঁ মৰণান্তে তংপুত্র
চুতাওফা বাজা হল, ভোগ ৩২ বছৰ। এওঁ মৰণান্তে এওঁৰ পুত্র

চুপত্ফা বাজা হল, ভোগ ২৭ বছৰ। তদনন্তৰ ঐ বাজা মৰণান্তে
তংপুত্র চুয়ানফা বাজা হল। তেইশ বছৰ ভোগ কৰি স্বর্গী হল।

ঐ চুয়ানফা বাজা মৰণান্তে তংপুত্র চুহন্ফা বাজা হৈ ১২ বছৰ ভোগ
কৰি লোকান্তৰ হল। ঐ জনা বাজা লোকান্তৰ হোৱাত তেওঁৰে পুত্র

চুহাওফা বাজা হল। ভোগ ১৯ বছৰ কৰি স্বর্গী হল। তেওঁ মৰণান্তে
তংপুত্র চুলিপ্ফা বাজা হৈ ২১ বছৰ ভোগ কৰি অপুত্ৰক হৈ স্বর্গী হল।

পাচে পাত্ৰমন্ত্ৰীসকলে মন্ত্ৰণা কৰি জুনলুঙ্গ দেশৰ বাজালৈ জনাই
বাজাৰ সন্তান তাওতাইপং কোঁৱৰক আনি বাজা পাতিলে। ১৫ পোন্ধৰ

বছৰ ভোগ কৰি স্বর্গী হল। এই বাজা মৰণান্তে তংপুত্র ত্যাওতাইফা
বাজা হল। ভোগ বাৰ বছৰ কৰি স্বর্গী হল। তংপুত্র ত্যাওলুলু

বাজা হল। ১৯ বছৰ ভোগ কৰি স্বর্গী হল। এওঁ বাজা মৰণান্তে
তন্ত্ৰ পুত্র ত্যাওত্যাংমুন বাজা হল। ১৫ বছৰ ভোগ কৰি অন্ত হল।

তদপৰ ঐ বাজাৰ পুত্র তাওত্যাংজাও বাজা হল। সাত বছৰ ভোগ
কৰি স্বর্গী হল। ঐ বাজা অপুত্ৰক হেতু ভায়েক ত্যাওতাইপ বাজা

হল। নবছৰ ভোগ কৰি গত হল। এওঁ বাজা মৰণান্তে তংপুত্র
তাওচেন্ফা বাজা হল। এঘাৰ বছৰ ভোগ কৰি অপুত্ৰক হৈ অন্ত হল।

এই বাজা অপুত্ৰক হেতু ভায়েক তাওলুচু বাজা হল। ১৪ বছৰ ভোগ
কৰি নিঃসন্তান হৈ স্বর্গী হল। এওঁ বাজা অপুত্ৰক নিমিত্তে ভায়েক

ত্যাওঙ্গাচু বাজা হৈ আঠ বছৰ ভোগ কৰি গত হল। ঐ বাজা মৰণান্তে

তৎপুত্ৰ ত্যাওখুন্মেন্ বাজা হৈ ঠাঠৰ বছৰ ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল। অতঃপৰ
এ বাজা মৰণান্তে তন্ত্ৰ পুত্ৰ ত্যাওখুন্কুম্ বাজা হ'ল। আঠ বছৰ ভোগ
কৰি গত হ'ল। তৎপুত্ৰ ত্যাওতাইপুম্ বাজা হ'ল। সোতৰ বছৰ
ভোগ কৰি অন্ত হ'ল। এই বাজা মৰণান্তে তন্ত্ৰ পুত্ৰ ত্যাওতাইলুং
বাজা হ'ল। পোন্ধৰ বছৰ ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল।

কিন্তু এওঁ বাজাই শেষ কালত বৰ পুতেক পামেওপুজ্জক নিজ বাজা
দি সৰু পুতেক ফুত্যাংখাঙ্গক মুংমিত্কুপ্ কিংনাও দেশৰ বাজা পাতি
স্বৰ্গী হ'ল। এই দেশকে অহমীয়াই মুংমিহকুপ্লিং বোলে। পাচে
পামেওপুং বাজা আঁৱৰি বোগ হৈ সাত বছৰ ভোগ কৰি অপুত্ৰক হৈ
স্বৰ্গী হ'ল। ২১ ॥

এই বাজাৰ সন্তান নাই দেখি পাত্ৰমন্ত্ৰীসকলে মুংখুমুংজাও দেশৰ
খুখু বাজাৰ বংশৰ ত্যাওআইম্খাম্ নেজ কৌৱৰক আনি বাজা পাতিলে।

সোমাবত আহোম এই বাজা দহ বছৰ ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল। এই
ৰাজ্য স্থাপন বাজা মৰণান্তে তৎপুত্ৰ চুখান্ফা বাজা হ'ল। এ

মুংমিত্কুপ্ কিংনাও দেশতে ফুত্যাংখাং বাজা সাত বছৰ ভোগ
কৰি চুজত্ফা নামক এক পুত্ৰক তাইপ দেশৰ বাজা পাতি পঠালে।
চুখান্ফা নামক এক পুত্ৰক তাইপ দেশৰ বাজা পাতি পঠালে। সৰু
জনা পুত্ৰ চুকাফাক নিজ দেশতে বাজা পাতি স্বৰ্গী হ'ল। পাচে এ
চুকাফা বাজা ১৮ বছৰ ৰাজভোগ কৰাতে ও চুখান্ফা ৰাজাৰো ভোগ
আঠ বছৰ হওঁতেই জুনলুঙ্গ দেশৰ ৰাজাৰে চুখান্ফা ৰাজাৰ বণ হোৱাত
সেই ৰণলৈ চুখান্ফা ৰজাই চুকাফা ৰাজাক মতাত নগল। সেই হেতু
চুখান্ফা ও চুকাফা দুয়ো ৰাজাৰ বিৰোধ হ'ল, এবং চুখান্ফা ৰাজাই
চুকাফা ৰাজাক ধৰিবৰ মন্ত্ৰণা কৰা বুজ পাই, বলে নোৱাৰা হেন জানি
মুংকং দেশলৈ গৈ সেই দেশৰ নইচান্ ৰাজাৰে কথাবাৰ্তা হৈ এ
ৰাজাৰ চোমদেওক লুকাই হাত কৰি লৈ অহাত আইজেপী লাল্লিৰ হাঁ-
পাক্-কাউ-চিপ অৰ্থাৎ ৫৯০ বছৰ গত হৈ, হাঁ-পাক্-কাউ-চিপ-লেং
অৰ্থাৎ ৫৯১ বছৰৰ প্ৰথম লাল্লি ক্যাপ্ত্যেও শক ও হিন্দুমতে

১১৫০ শকৰ ১৫ আষোণত ভট্টয়াই আহি এই সৌমাৰৰ পূৰ্ব
এক খণ্ডত স্থিত হল। স্থিত হৈ যি যি কৰ্ম কৰিলে তৎস্বত্বান্ত
নীচে লিখিবৰ আৰম্ভ কৰিলোঁ। অথ বুৰঞ্জীসাবে দ্বিতীয় আখ্যা
সমাপ্ত। ২২ ॥

দ্বিতীয় আখ্যা সমাপ্ত।

তৃতীয় আখ্যা

চুকাফাৰ পৰা চুপিমফালৈকে।

শকাব্দা ১১৫০ শকৰ ১৬ আষোণত, ইংৰাজী ১২২৮ চনত, চুকাফা
ৰাজাদেও আহোঁতে লগত মানুহ ১০৮০ জন, ও দতীল এক হাতী, ও
বুঢ়াগোহাঁই বৰ- মাকুন্দী এক হাতী, ঘোৰা ৩০০ তিনিশ, থাওমুংক্লিং-
গোহাঁই লুনমাংবাই বুঢ়াগোহাঁই, ও থাওমুংকানঙ্গন বৰগোহাঁই,
এইখনি সহিতে চোমদেও দেৱতাক লগত লৈ আহিল। এনেতে
দৈবাৎ মুংক দেশৰ নইচান্ফা নৰা ৰাজাই চোমদেওক বিচাৰি নেপাই
চুকাফাই নিলে হেন ভাবি চুকাফা ৰাজাক ধৰিবলৈ মানুহ পঠালে। ২৩ ॥

সেই মানুহে খেদি আহি চুকাফা ৰাজাক লগ নেপাই বি ঠাইৰে
পৰা উলটি গল সেইখনি ঠাইকে নৰা-ওলটা বোলে। পাচে ক্ৰমে
চুকাফাৰ ভৈয়াম চুকাফা ৰাজা আহি ওপৰ খামজাং স্থান পাই
যাত্ৰা তাতে নগা প্ৰভিতিক জিনি সীমা পাতি লগৰে বৰ-

গোহাঁইৰ ডেকা কাংখাংমুঙ্গক গাওঁখোৱা পাতি সেই গাঁৱৰে উৎপন্ন দ্ৰব্যৰে চহি অথচ পঁচা শোধাই থাকিবলৈ আজ্ঞা দি পাটকাই নামক স্থান পালে। সেই স্থানতে নগাৰে বণ হলত নগাৰ চাং সহিতে গৰকি অথচ জিনি নামৰূপ পালে। তাতে এক বৎসৰ থাকি ত্ৰিপাম ও শলগুৰি ও হাবুং ও শিমলুগুৰি এইসকল স্থানত ঠাই ঠাই দুই তিনি বছৰ থাকি সেই সেই ঠাইৰ নীতি-থাবণ বুজি চবাইদেওত নগৰ কৰিলে। ২৪ ॥

কিন্তু ইতঃপূৰ্বে ১১৬৪ শকত মটকৰ বদৌচা ৰাজা ও বৰাহীৰ থাকুম্থা ৰাজা এই দুই ৰাজাৰে চুকাফা ৰাজাদেও মিত্ৰ কৰি ও মিলেৰে বশ কৰি ১১৭৩ শকত মটকক খৰিভাবী মটকৰে মিত্ৰতা ও বাৰীচোৱা কৰি ললে। এই মটককে মৰাণ বা মোৱামৰা বোলে। ২৫ ॥

তেওঁলোকৰ আচল স্থান শদিয়াৰ দক্ষিণ ফালে কাকতল বোলে, তাতে আদি স্থান। অত্ৰ অত্ৰ স্থানেও তেওঁবিলাকৰ ধৰ্ম্মধাৰী লোক অনেক আছিল। কালক্ৰমে ইদানীক কিছো হ্ৰাস মটক বা মৰাণ হৈ আহিছে। তেওঁলোকক এক মতে হিন্দু বুলিব পাৰি। কিন্তু তেওঁলোকে সময় মতে সৰ্ব্ব দ্ৰব্যকে গ্ৰহণ কৰে, বেদাচাৰ বৰকৈ মান্য নকৰে। আচলে তেওঁলোকে বিষ্ণুকে ভজন কৰে, এই হেতুকে বৈষ্ণবো বোলা যাব পাৰে। সেই যাহওক, চুকাফা ৰাজাদেৱে মটকক খৰিভাবী ও বাৰীচোৱা কৰি কৌশলে ললে। ২৬।

বৰাহীক কাঠকটীয়া, ও চাংমাই, ও বান্ধনী চাংমাই, ও ভবালী, ও জৰাধৰা, ও বেজ, ও কুকুৰাচোৱা, এনে বনুৱা কৰি ললে। এই বৰাহীয়ে এই ৰাজ্যত কোৱাকৰা কৰিবলৈ ধৰিলে, বোলে বৰাহী বনুৱা এই ৰজা প্ৰজাখন আহি আমাক ছলেৰে বনুৱা কৰি ললে, তথাপি আমাৰ মনে বিষম নালাগে। এই দৰেই খাটি-লুটি অহা যোৱাকৈ থাকিবৰ মনহে যায়। ২৭ ॥

এতেকে ইহঁত দেও-মাঁচ মানুহ। ইহঁতৰ সম কোনো নাই,
ইহঁত অসম মানুহ। এই ৰূপে ৰাজ্যত কৈ ফুৰোঁতে অসম নাম
খ্যাত হল দেখি, তেতিয়াৰ পৰা ৰজা ও লগত
অসম ৰাখা
অহা প্ৰজা সকলকো অসম বুলিলে। এই
অসমৰে দেশ হল কাৰণ অসমৰ দেশ বোলে, ও আহম জাতিও
বোলে। ২৮ ॥

পূৰ্বে মছ মাংস সৰ্ব্ব ভক্ষ্য আছিল। সে যাহওক, এ চুকাফা
ৰাজাদেৱে যোগানৰ নিমিত্তে মৰাণৰে মানুহ দি ৰজাৰ দেওপূজালৈ
গছিকলা খাত, ও পিতৃকন্দলৈ বৰাখোৱা খাত, ও
আহোম ৰাজ্য
নিজ উপভোগলৈ এজ্জৰা খাত, এই তিনিখন খাত
কৰিলে। এবং ক্ৰমে গাওঁভূঁইসকল বশবৰ্ত্তী কৰি চুকাফা ৰাজাদেও
শৈৱ্য হল। ২৯ ॥

পাচে নৰা ৰাজাৰ সহিতে শ্ৰীতিৰে থাকিবৰ মনেৰে পত্ৰ-সন্দেশ
দি নৰা দেশৰ নইচান্কা ৰাজাত বাৰ্তা কৰলৈ কটকী পঠালে। নৰা
ৰজা সেই পত্ৰ পাই চোমদেওক অনা বুলি মনেৰে
নৰাৰে মিত্ৰতা
ভবা কথা অস্থিৰ মানিলে, এবং ঘৰৰে এজনা
দেশ মাৰি লোৱা বাৰ্তা শুনি নইচান্কা ৰাজাই পৰম হৰ্ষ পালে। ও
পুনৰ চুকাফা ৰাজাদেৱলৈ সোনোৱালী টুপী ও ঘোৰা দি পঠালে।
তাৰে পৰাহে নৰা ৰাজাৰে গতাগত চলিত কৰি ৰাখিলে। এই নইচান্কা
ৰাজাকে অসমীয়া বুৰঞ্জীত চুখান্কা বোলে। ৩০ ॥

আৰু পূৰ্বত খুনলুং ককায়েক, আৰু খুনলাই ভায়েক, এই হেতুকে
খুনলাইৰ পৰা তোলনীয়া ৰূপেই বা তেওঁৰ পদত স্থিতি হৈ যি কেইঘৰ
বাঢ়িল, সেই কেইঘৰক খুনলুংৰ সেই ক্ৰমে বঢ়া কেই-
আহোমৰ সম্বন্ধ
ঘৰে বয়োধিক হলেও ভাই-ৰাজাহে বোলে। এবং
খুনলাইৰ পৰা বঢ়া কেই ঘৰেও খুনলুংৰ পৰা বঢ়া কেইঘৰক বয়স কনিষ্ঠ
হলেও ককাই-ৰাজা বোলে। কিন্তু এই সমস্ত ভাই ভাই সমানতহে। দদাই
ভতিজা ককা নাতি এনে ষাৰ যেতিয়া হয়, তেতিয়া এ দদাই ভতিজা

বা ককা নাতি এই সমন্ধকে ধৰে। তাতে ককাকক পোখাও, নাতিয়েকক সাজি, বৰবাপেকক নিচাও, এনে ভাৰা মাত্ৰ লৰে। এই হেতুকে অসম সমন্ধ অত্ৰ পৰ্য্যন্ত গুৰিৰ বৰ ঘৰেই বৰ, সৰু ঘৰেই সৰু। এই ৰূপে ভাই ভাই সমান পুৰুষত চলিত হৈ আছে। ৩১ ॥

আৰু এই বজাদেওৰ দিনতো পৰিধান কৰা বস্ত্ৰ, বচোৱাল, টঙ্গালী মূৰত পখৰোঁ অথচ দুই মূৰে বজা আচুৰ ফুল দিয়া কপাহীৰ গামোচা মত মূৰত বজাবীয়া খাৱন- মেৰাই বন্ধা নিয়মহে আছিল। ও খোৱা বিষয়তো পিন্ধন টোপোলাত মদ, গাহৰি, কুকুৰা গ্ৰহণ কৰিছিল। ৩২ ॥

পৰে ঐ চুকাফা ৰাজাৰ চুখাংফা নামেৰে এক, চুতেউফা নামেৰে এক, আৰু একজন, মোঠে তিনিজন পুত্ৰ ৰাখি চুকাফা ৰাজাদেও সোমোৰত ৩৯৪১৫ অৰ্থাৎ ৩৯ বছৰ, চাৰি মাহ, পোন্ধৰ দিন চুকাফাৰ মৃত্যু ভোগ কৰি স্বৰ্গী হ'ল, এওঁ ৰাজাই প্ৰথম। ৩৩ ॥

চুকাফা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ তিনি পুত্ৰ মধ্যে চুতেউফা ১১৯০ শকত ৰাজা হৈ পিতৃৰ আজ্জিত ৰাজ্যখনি মাত্ৰ ভোগ কৰি আছিল। এবং এওঁ ৰাজাৰ দিনতে ওপৰৰ ক্লিংলুন্মাংবাই মৃত্যু চুতেউফা হোৱাত পুতেক থাওকক বুঢ়াগোহাঞি হ'ল ও কানঙ্গন বৰগোহাঞি মৰিলত পুতেক চাওবিন বৰগোহাঞি হ'ল। পৰে ঐ চুতেউফা ৰাজাৰ চুবিন্ফা নামে এক আৰু তিনি জন পুত্ৰ ৰাখি ১২০৩ শকত স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ ১৩ বছৰ। দ্বিতীয় ৰাজা গত। ৩৪ ॥

এওঁ চুতেউফা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ চাৰি পুত্ৰৰ মধ্যে চুবিন্ফা ১২০৩ শকত ৰাজা হৈ পিতৃৰ আজ্জিত ৰাজ্যকে ভোগ কৰিলে। এবং এওঁৰ দিনতে ঐ থাওকক বুঢ়াগোহাঞি স্থানান্তৰ চুবিন্ফা হৈ মৰিল, থাওমং-চাওবিন-চেঙ্গ-বৰপোন বৰ-গোহাঞি হ'ল। বৰপাত্ৰ, বৰবৰুৱা, বৰফুকন এই ৰাজাৰ দিনত নাই। এওঁ ৰাজাৰ চুখাংফা আৰু এটি পুত্ৰ ৰাখি ১২১৫ শকত ঐ চুবিন্ফা ৰাজা স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ বাৰ বছৰ। তৃতীয় ৰাজা গত। ৩৫ ॥

ঐ চুবিন্ফা ৰাজা মৰণান্তে দুই পুত্ৰৰ মध्ये চুখাংকা ১২১৫ শকতে ৰাজা হল। এওঁলৈকে কমতেম্বৰে দুই জীয়েকক দি মিত্ৰ কৰিলে।

চুখাংকা

এই দুই জনা জীয়েকৰ বৰ জনাৰ নাম ৰাজনী ও সৰু জনাৰ নাম ভাজনী। এওঁ ভাজনীৰ সন্তান নাথাকিল। ৰাজনীৰ গৰ্ভে তাওচুলাই নামে এটি কোঁৱৰ হল। আৰু অন্য এজনী কুঁৱীৰ গৰ্ভে তিনি জনা কোঁৱৰ হল। বৰজনীৰ নাম চুখাম, মধ্যম জনাৰ নাম চুহু, সৰু জনাৰ নাম ত্যাওখাম্খি এই তিনি জনা পুত্ৰ হল। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত নতুনকৈ বুঢ়াগোহাঁই নহল। সাত-ঘৰীয়াৰ তাক্ৰিখিন্ বৰগোহাঞি হল। বৰপাত্ৰ, বৰবৰুৱা ও বৰফুকন নাই। এওঁ ৰাজ্যদেও পিতৃ ৰাজ্যৰ ৰাজ্যকে ভোগ কৰি ১২৫৪ শকত ঐ চুখাংকা ৰাজা স্বৰ্গী হল, ভোগ ৩৯ বছৰ। চতুৰ্থ ৰাজা গত। ৩৬ ॥

ঐ চুখাংকা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ বৰ পুত্ৰ চুখাংকা ১২৫৪ শকত ৰাজা হৈ পিতৃৰাজ্যকে ভোগ কৰিলে। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত ঐ থাওকক

চুখাংকা

বুঢ়াগোহাঞিৰ বৰ পুত্ৰ থাওফ্ৰাডাম্ বুঢ়াগোহাঞি হল। ও চাওবিন মৰিলত সাতঘৰীয়াৰ খুন্তালাকৰ তাক্ৰিখিন্ বৰগোহাঞি হল। পাচে এওঁ ৰাজ্যদেওৰ দিনতো বৰপাত্ৰ, বৰবৰুৱা ও বৰফুকন নহল। পূৰ্বেবাক্ত ৰাজ্যকে ভোগ কৰি ১২৮৬ শকত ঐ চুখাংকা ৰাজা স্বৰ্গী হল, ভোগ ৩২ বছৰ। পঞ্চম ৰাজা গত। ৩৭ ॥

এই চুখাংকা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ ভায়েক চুতুফা ১২৮৬ শকত ৰাজা হল। এওঁৰ দিনতো থাওফ্ৰাডাম্ বুঢ়াগোহাঞি ও তাক্ৰিখিন্

চুতুফা

বৰগোহাঞি আছিল। এওঁ ৰাজা পিত্ৰাজ্জিত ৰাজ্যকে ভোগ কৰি থাকোঁতে চুটিয়াৰ ৰাজাই সখি কৰি চ'ৰানাও খেলাবলৈ নি ১২৯৮ শকত মাৰিলে। এই হেতুকে এই চুতুফা ৰাজ্যৰ ভোগ বাৰ বছৰ। ষষ্ঠ ৰাজা গত। ৩৮ ॥

এওঁ চুতুফা ৰাজা মৰণান্তে মন্ত্ৰীসকলে কোঁৱৰ সকলৰ কাৰো
আশৈ ভাল নাপাই ১২৯৮ শকৰ পৰা ১৩০২ শকলৈকে বীতিমত ৰাজ্য
শাসন কৰে। এই হেতুকে অৰাজ্য বোলা যায়।

মন্ত্ৰী শাসন

ৰাজত্ব ৪ বছৰ। ৩৯ ॥

পৰে মন্ত্ৰীসকলে আশৈ ভাল পাই চতুৰ্থ চুখাংফা ৰাজাৰ সৰু পুত্ৰ
ত্যাওখাম্‌থিক ১৩০২ শকত ৰাজ্য পাতি ললে। এওঁ বজ্জাৰ দিনতে
চাওখাইথুম্ বুঢ়াগোহাঞি হ'ল। বৰগোহাঞি
ত্যাওখাম্‌থি
পৰীয়া ত্যাগানবিন্ বৰগোহাঞি হ'ল। এওঁ ৰাজ্যৰ
দিনতো বৰপাত্ৰ, বৰবক্ৰা ও বৰকুকন নাই। ৪০ ॥

এই জনা ৰাজ্যৰে বৰ সৰু দুই জনা কুঁৱৰী। সৰু জনা কঁ ৰীৰ
গৰ্ভ হৈছিল। ইতিমধ্যে পূৰ্বোক্ত জ্যোষ্ঠ-ভ্ৰাতৃ-বৰী চুটিয়া ৰাজ্যক
ধৰি ব মনেৰে বৰকুঁৱৰীকে ৰজাদেৱে নিজ ৰাজ-
বৰকুঁৱৰীৰ শাসন
পাতি অধিকাৰিণী পাতি অথচ ৰাজ্য পাতি থৈ
খেদি গ'ল। চুটিয়া ৰাজ্য এই বৰ্ত্তা গুনি পলাই পৰ্বতলৈ গ'ল। সেই
হেতু চুটিয়া ৰাজ্যক নাপাই ৰাজ্যদেৱ নগৰলৈ ফিৰি আহিল। ৪১ ॥

কিন্তু নগৰ আহি নোপোৱাত এই এখেত বৰকুঁৱৰীয়ে সৰুজনী কুঁৱৰীৰ
গৰ্ভ হোৱা দেখি তেওঁৰ পুত্ৰসন্তান হ'লে ৰাজ্যৰ বল্লভ ও ৰাজমাতা হ'ব
এই ভাবি ক্ৰুৰচৰিত্ৰা স্বীজাতি দ্বিদ্বেষ ও নিষ্ঠুৰ
সতিনীৰ খেপ
সতিনীৰ খেপত থাকি মিছা দায় এটা উলিয়াই সৰু
জনী কুঁৱৰীক কাটিবলৈ আজ্ঞা দিলে। পাচে কাটিবলৈ নিৰ্ধৰ্ত্তে বাটত
বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াই পাই সগৰ্ভা দেখি নকাটাকৈ বাখি ভুৱত তুলি
সেই কুঁৱৰীক দিহিঙ্গ নদীত উঠাই দিলে। ৪২ ॥

এবং উটি গৈ হাবুং পালে। তাতে হাবুঙ্গীয়া ব্ৰাহ্মণ এজনে গা
ধুবলৈ যাওঁতে ভুৱ ধৰি সোধাত আগোপাত্ত সকলো কথা ক'লে।
ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰত সৰু
কুঁৱৰী
ব্ৰাহ্মণেও ৰাজ্যৰ কুঁৱৰী আৰু সগৰ্ভা জানি দয়া-
পূৰ্বক ভুৱৰ পৰা তুলি নি আপোন ঘৰতে গোপন
ভাবে প্ৰতিপালন কৰি ৰাখিলে। কালক্ৰমে সেই ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰতে কোঁৱৰ

এটি জন্মিল। পাচে কিছু দিনৰ মূৰতে কুঁৱৰী মৃত্যু হল। কিন্তু মৃত্যু হবৰ সময় কুঁৱৰীয়ে সেই লৰাটিক ব্ৰাহ্মণ-ব্ৰাহ্মণীক গতাই দি মৃত্যু হল। পাচে ব্ৰাহ্মণীয়েও আপোনাৰ পুতেকসকলৰ সহিতে পুত্ৰ হেন বোধ কৰি প্ৰতিপাল কৰি কৌৱৰক তুলিলে। ৪৩ ॥

এখেত ৰাজাদেও নগৰলৈ আহিলত বৰকুঁৱৰীয়ে সতিনীয়েকৰ অনেক ছুচৰিত্ৰ মিথ্যা কথা প্ৰৱঞ্চনা কৰিলে। ৰাজাদেও বৰকুঁৱৰীৰ

ত্যাওখাম্খিব মৃত্যু

কুহক কথাকে সত্য মানি থাকিল, যিহেতু স্ত্ৰীজিত

পুৰুষৰ সৰ্বত্ৰ অমঙ্গল ও অপৰাধ। পাচে ৰাজাদেও আপোন পিতৃ-ৰাজ্যকে ভোগ কৰি কিছুকাল আহিল। পৰে পাত্ৰ-মন্ত্ৰীসকলে ভাল নেপাই ১৩১১ শকত ঐ ত্যাওখাম্খিক ৰাজা ভাঙ্গি প্ৰকাৰন্তৰে মাৰিলে, ভোগ নবহুৰ। সপ্তম ৰাজা গত। ৪৪ ॥

পাচে মন্ত্ৰীসকলে আশৈ ভাল নেপাই চতুৰ্থ চুখাংফা ৰাজাৰ ৰাজনীৰ গৰ্ভত জাত তাওচুলাই কৌৱৰক ৰাজা নেপাতি ১৩১১ শকৰ পৰা ১৩২০

মন্ত্ৰী-শাসন

শকলৈকে ৰাজ্য শাসন কৰি আছিল। এই হেতুকে

অৰাজ বোলা যায়, কাল নবহুৰ। ৪৫ ॥

পাচে ৰজা হবলৈ নোপোৱা বেজাৰ থাকি ত্যাওচুলাই কৌৱৰ উজাই নৰা দেশলৈ যাই চুকণ্ফা নৰা ৰাজ্যত জনালে, বোলে অসম দেশত

ত্যাওচুলাইখ আক্ষেপ

আপোনাৰ বংশ নাইকিয়া হল। পাত্ৰ-মন্ত্ৰীসকলেহে

ৰাজা হৈছে। ৪৬ ॥

এই কথা কবলৈ যাওঁতেই এখেত গৰু সলাবলৈ যোৱা মানুহে ঐ হাবুঙ্গীয়া ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰত বৰ মানুহৰ সন্তান হেন দেখি পৰম্পৰে সুধি

বামুণী কৌৱৰ চুখাংফা

আগোপান্ত বুজি আহি কৌৱৰটিৰ বাৰ্তা জনোৱাত

ডাঙ্গৰীয়াসকলে আনিবলৈ মানুহ পঠালে। সেই মানুহে গৈ আনিবলৈ ধৰাত, কৌৱৰটিয়ে কলে, আই-ভাইসকল লগত নগলে মই নাযাওঁ। এনে বুলি কোৱাত ডাঙ্গৰীয়াসকলে ব্ৰাহ্মণৰ ঘৰো আহক, অথচ সমূলি তুলি আনিলে। পাচে ডাঙ্গৰীয়াসকলে কৌৱৰটিক দেখি আৰো সমূলি বৃত্তান্ত জানি-শুনি ত্যাওখাম্খি ৰাজাৰ বীৰ্য্য-

পুত্ৰ নিশ্চয় জানি ১৩২০ শকত সেই কোঁৱৰকে চুড়াংফা নাম দি
ৰাজ্য পাতিলে। ৪৭ ॥

এবং ৰাজ্য হৈ ব্ৰাহ্মণৰ লৰাহঁতক আপোনাৰ ককাই ভাই হেন
বুলি কোঁৱৰ কৰি দিহিঙ্গত পাতিলে। সেই বামুণৰ লক্ষ্মী-নাৰায়ণ
শালগ্ৰাম এখনি আছিল। সেই শালগ্ৰাম ভিতৰত
ৰাজ-চাঙ্গত শালগ্ৰাম
ৰাখিলে। তাৰ পৰা চাঙ্গত লক্ষ্মী-নাৰায়ণ গোসাঁঞি
চলিল। আৰু এই জনা ৰাজ্যকো এবং বামুণৰ সেই লৰাবোৰকো এই
হেতুকে বামুণী কোঁৱৰ বুলিলে। ৪৮ ॥

পাচে ঐ ত্যাগুলাই কোঁৱৰৰ মুখে অসমত বংশ নাই হেন জানি,
নৰা ৰজা চুকগ্ৰফাই তেওঁৰ ফালৰ তচিন্‌পৌ বৰগোহাঞিক সেনাপতিতকৈ
আহোম-নৰা মিলা-
ঈতি
সেই বৰগোহাঞি কুঁহিয়াৰবাৰীত কোঠ দিলেহি।
পাচে আমাৰ ৰাজ্যদেও সৈন্ত-সামন্ত সহিতে আগ বাঢ়ি গৈ যুদ্ধৰ আৰম্ভণ
কৰাত, নৰাহঁতে বোলে, আমাৰ ৰজাৰ বংশৰ কোনো ৰাজ্য নাই বোলাত
হে আমি আহিলোঁ। এতিয়া আমাৰে ৰাজ্যৰে একো বিবাদ নাই।
এই বুলি কৈ হুঁইকি গল। এনেতে চুড়াংফা ৰাজ্যৰ ফালৰ ত্যাগন-
বিন্ বৰগোহাঞি বাঢ়ি গৈ পাটকাইতে ছয়োদলে মিলামিলি
হল। ৪৯ ॥

পাচে ছয়োফালৰ ৰাজ-আজ্ঞাৰে ছয়ো দলে পাটকাই ওপৰৰ নঙ্গ-
এগঙ্গ পানীতে অথচ পৰ্বতৰ জুৰিতে হাত জোৰবাই, অথচ হাত সোমাই,
এবং কুকুৰাকো কাটি সপত কৰি লাক্ষি ডাপমাও
নৰা-আসাম সীমা
১৩২৩ শকত পাটকাই পৰ্বতকে সোমা কৰি, ছয়ো
বৰগোহাঞিৰ ছুইটা মূৰ্ত্তি শিলত কটালে। নঙ্গএগঙ্গৰ অৰ্থ এই,
নঙ্গ=বিল, এগঙ্গ=আছে, আৰু বুলিলে, এই পৰ্বতকে আমি সোমা
কৰিলোঁ। এতেকে ছয়োৰো মূৰ্ত্তিয়েই চিন থাকিব। আৰু এই সোমা এৰি
কোনোৰে কোনো ফালে বাঢ়ি আক্ৰমণ কৰিব নাপায়। এইকপে মিলা-
মিলি কৰি সোমা পাতি উভয়ে আপোন আপোন ঠায়ে গল। ৫০ ॥

এই পাটকাই পৰ্বতক চুকাফা ৰাজাদেও অসম দেশলৈ অহা কালত ডই-কাউ-বঙ্গ বুলিছিলে। তাৰ অৰ্থ এই, ডই = পৰ্বত, কাউ = নটা, বঙ্গ-গোট খোৱা। পাচে এই সীমা কৰাৰ পৰা চৰগুৱাত নগৰ পাটকাই-চেংকান্ বুলিলে। পাচলৈ কেৱল পাটকাই নামহে চলিল। ঐ পাটকাই-চেংকানৰ অৰ্থ এই, পাট = কাটি, কাই = কুকুৰা, চেং = শপত, কান = লগালে। সেই ঠাইতে পৰে চুড়াংফা ৰাজাদেও, দিহিঙ্গৰ কোষৰ চৰগুৱাত নগৰ কৰিলে। এই জনা বজাদেৱৰ দিনতো ঐ ওপৰৰ চাওথাইথুম্ বুঢ়াগোহাঞি ও ত্যাতানবিন্ বৰ-গোহাঞি আছিল। বৰপাত্ৰ, বৰবকৰা ও বৰফুকন নাই। ৫১ ॥

পাচে ৰাজাদেও সেই চৰগুৱা নগৰতে শিঙ্গবিঘৰ, পাটঘৰ কৰি উঠিলে। অৰ্থাৎ এই নিয়ম হল, শিঙ্গবি কাঠৰ তক্তা কৰি তক্তাবে ঘৰ কৰে। সেই ঘৰ নানা মতে জাতিস্বাৰ ও অল-

শিঙ্গবিঘৰ উৎসৱ

ত হয়। এবং দিন ধাৰ্য্য হয়, সেই দিনে ডাঙ্গৰীয়া

ও অপৰ ফুকন বকৰা বিষয়াদি সকলো সেই শুন্দৰমতে বস্ত্ৰালঙ্কাৰ পিন্ধি উপস্থিত হব লাগে। ও ৰাজাদেও মুখ্য পটেশ্বৰী সহিত বিধি-মতে স্থানপূৰ্বক বস্ত্ৰালঙ্কাৰ সহিত বিভূষিত হৈ দেওধাই ও বাইলুঙ্গ সহিত সেই ঘৰে সিংহাসনত মুখ্য পটেশ্বৰী সহিতে বহে, এবং ডাঙ্গৰীয়া ও ফুকন বকৰাদি ও দেওধাই বাইলুঙ্গসকল যথা নিয়মমতে বহে। সেই সময় গায়ন-বায়নসকলে গান-বাজন ও নৃত্যকীসকলে নৰ্ত্তন কৰে। ও দেওধাইসকলে ইন্দ্ৰাদি দেৱতাক আহোমমতে পূজা কৰি ও বাইলুঙ্গসকলে আহোমমতে পূজা ও স্তুতি-পাঠ-পূৰ্বক ৰাজাদেওক আশীৰ্বাদ কৰে। সেই সময়তে যথাসাধ্য আহোম অঙ্কৰে ৰূপৰ সোনৰ মোহৰ মাৰে। তদপৰ ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতিকে ভোজন কৰায়। সকলো বিষয়া ও ডাঙ্গৰীয়াসকলো যাক যি বস্ত্ৰালঙ্কাৰ পৰিধান কৰিবৰ বিধান হৈছে, সেই মতে বস্ত্ৰালঙ্কাৰ বাঁটা দিয়ে, অথচ বক্টিচ-স্বৰূপ পুৰস্কাৰ দিয়ে। কিন্তু সেই সময় বস্ত্ৰালঙ্কাৰ বিশেষ নজ্জা নাই; কেৱল বচোৱাল টঙ্গালী মূৰত পিন্ধা, গামোচাৰ মত পথৰোজ বোলে, তাকে মূৰত

মেৰাই বান্ধি থয়। এই জনা বজাদেৱৰ দিনৰ পৰাহে শিক্ষাবিষয় উঠা নিয়ম হল। ৫২ ॥

শিক্ষাবিষয়ত উঠিলেহে মোহৰ মাৰিব পায়। মহাবাজা অথবা বাক্সবাজেশ্বৰ চক্ৰবৰ্তী নৰপতি সংজ্ঞা হয়। এই শিক্ষাবিষয় উঠাতে

বজ্জালক্ষ্যবাদিও খাত্তসামগ্ৰীতে বিপুল ধন ব্যয় হয়।

আহোম মোহৰ

এই হেতুকে নীচোক্ত কোনো বাজাসকলে শিক্ষাবিষয় নুঠাকৈও মোহৰ মাৰিছিল। যাহোক শিক্ষাবিষয় বাজাদেও উঠিলেহে প্রতিষ্ঠিত বাজা হয় ও দেশদেশান্তৰে খ্যাতি হৈ যায়। এই মতে বঁটা অথচ পুৰস্কাৰ দিলেই বাজাদেও ও পটেশ্বৰী সিংহাসনৰ পৰা উঠি স্বৰ্গহে যায়, ও অন্ত্যসকলো আপোন আপোন স্বৰ্গহাগত হয়। এই মতে সভা বিসৰ্জন হয়। তদপৰ বাজাদেও শিক্ষাবিষয় উঠি ঐ উজনি ফালৰ সীমাৰ কিছু ওচৰ হোৱাকৈ আপোনাৰ মাটিত গড় বাহৰ কৰি বাখিলে। পাচে কালক্ৰমে ১৩২৯ শকত ঐ চুড়াংকা ওৰফে বামুণী কোঁৱৰ বাজা স্বৰ্গী হল, ভোগ নবহৰ। অষ্টম বাজা গত। ৫৩ ॥

ঐ বামুণী কোঁৱৰ বাজা মৰণান্তে এওঁৰ তিনিজন পুত্ৰ মধ্যে চুজাংকা ১৩২৯ শকত বাজা হৈ পিতৃ-বাজ্য ভোগ কৰিলে। খেনপুং বুঢ়া-

গোহাঞি হল, নাংচুখাম্ বৰগোহাঞি হল। পাচে

চুজাংকা

বাজাদেও চাৰি জনা পুত্ৰ বাখি ১৩৪৪ শকত স্বৰ্গী হল, ভোগ পোন্ধৰ বছৰ। নবম বাজা গত। ৫৪ ॥

ঐ চুজাংকা বাজা মৰণান্তে এওঁৰ চাৰি জন পুত্ৰৰ মধ্যে চুফুকা ১৩৪৪ শকত বাজা হল। এই বাজা কেৱল পিতৃ-বাজ্য মাত্ৰ ভোগ কৰিলে। এবং খেনপুং নামে বুঢ়াগোহাঞি ও

চুফুকা

লানিম্ বৰগোহাঞি হল। এইজনা বাজাদেৱৰ দিনতো বৰপাত্ৰ, বৰবক্ৰা ও বৰফুকন নাই, নহল। পাচে দুই পুত্ৰ বাখি ১৩৬১ শকত চুফুকা বাজাদেও স্বৰ্গী হল, ভোগ সোতৰ বছৰ। দশম বাজা গত। ৫৫ ॥

এ চুফ্কাৰ ৰাজা মৰণান্তে ছই পুত্ৰ মধ্যে চুচেন্ফা ১৩৬১ শকত ৰাজা হ'ল। এই ৰাজাৰ দিনতো খেনপুং বুঢ়াগোহাঞি ও লাংনিম বৰগোহাঞি হ'ল। বৰপাত্ৰ, বৰবৰুৱা ও বৰফুকন চুচেন্ফা নাই। এই জনা ৰাজাদেৱে টঙ্গুচু নগাৰে বণ হ'লত নগাৰ চাং অথচ বাসস্থান সহিতে দখল কৰি বণ জিকিল। এই জনা ৰাজাদেওৰ দিনতে নাগশঙ্কৰ দেৱালয় দ'ল ১৪০২ শকত কৰিলে। পৰে ৰাজাদেও ১৪১০ শকত স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ ৪৯ বছৰ। একাদশ ৰাজা গ'ত। ৫৬ ॥

এওঁ চুচেন্ফা ৰাজা মৰণান্তে, এওঁৰে পুত্ৰ চুহান্ফা ১৪১০ শকত ৰাজা হ'ল। এই ৰাজাদেওৰ আমোলেও খেনপুং বুঢ়াগোহাঞি আছিল।

ত্যাওকাংবান্বেকক বৰগোহাঞি পাতিলে। বৰ-চুহান্ফা পাত্ৰ ও বৰবৰুৱা ও বৰফুকন নহ'ল। পাচে কছাৰী ৰজাৰ সহিতে যুদ্ধ হ'ল। এই যুদ্ধত কাৰো পৰাজয় নোহোৱাত থাকি মিলামিলি হৈ ৰাজাদেও কছাৰী ৰাজাক ছোৱালী দি মিত্ৰ কৰাত কছাৰী ৰাজাই মৰজিলৈকে দেশ এৰি ৰাজাদেওক দিলে। ৫৭ ॥

পুনৰ টঙ্গুচু নগাৰে বণ হ'ল। সেই বণতে ত্যাওকাংবান্বেক বৰগোহাঁইৰ মূৰ কাটি নগাই নিলে। পাচে নঙ্গাবাঙ্গ বৰগোহাঞি পাতি যুদ্ধলৈ পঠালে। বৰগোহাঞি গৈ চাং গৰাকি

নগাৰণ

নগাক মাৰি, নগাৰে লৰা-ছোৱালী যাঠী ফয় এনে আনিলে। আৰু সেই নগাৰে গোষ্ঠী টঙ্গুচু এক ঘৰ, নেফৰা এক ঘৰ, মৌপিয়া এক ঘৰ, এই কেই ঘৰ ঘৰোৱাহীকৈ আনিলে। এবং ৰাজাদেৱৰ তিনি পুত্ৰ হৈ এবংক্ৰমে ৰাজত্ব কৰি আছিল। পৰে ঐ খেনপুং বুঢ়াগোহাঞিৰ অনুমতিৰে লান্‌তুকন্বান্‌ নামক খুন্তাই অহমে ৰাজাৰ চাঙ্গৰ চঁহ আওঁতাবলৈ গৈ ১৪১৫ শকত জোঙ্গলা বাঁহেৰে ঐ চুহান্ফা ৰাজাদেওক খুঁচি মাৰিলে, ভোগ পাঁচ বছৰ। দ্বাদশ ৰাজা গ'ত। ৫৮ ॥

ঐ চুহান্কা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ তিনি পুত্ৰ মध्ये চুপিম্কা ১৪১৫
শকত ৰাজা হল। পাচে পিতৃবধী লান্‌তুকন্বানক ঘৰোৱাহীকৈ
শূলত দি মাৰিলে। তাৰ বংশৰ সকলো লোকক
চুপিম্কা
দৰিয়াত পাতিলে। এবং ঐ খেনপুং বুঢ়াগোহাঁইকৈ
দোষস্বৰূপ দণ্ড কৰি ফল্‌খাম্পেঙ্গক ৰাজমন্ত্ৰী বাব দি বুঢ়াগোহাঁই
পাতিলে। এবং ত্যাওফংবান্‌কক বৰগোহাঁই, পৰে নাতিয়েক
ফ্ৰাচেংমুং বৰগোহাঁই হল। বৰপাত্ৰ, বৰবৰুৱা ও বৰফুকন নাই। ৫৯ ॥

আক এক সময়ত নগাৰ খুনবাৱে পালসেৱা কৰোঁতে চমুৱা কুঁৱৰী
এজনাই ভিতৰৰ পৰা জুমি চাই আছিল। পাচে ৰাজাদেও ভিতৰলৈ
নগাচান্‌ত চমুৱা অহাত, খুনবাওটো বৰ ভাল মানুহ বুলি শলাগিলত,
কুঁৱৰী
মোতকৈ নগাহে ভাল দেখিলে বুলি ৰাজাদেৱে সগৰ্ভা
সেই চমুৱা কুঁৱৰীক সেই নগাৰে খুনবাওলৈ এৰি দিলে। পাচে নগা-
চান্‌ত গৈ লৰা এটি জন্মিল। পাচে ৰাজাদেও পিত্ৰাৰ্জিত ৰাজ্যখনিকে
ভোগ কৰি আছিল। পৰে ১৪১৯ শকত ৰাজাদেও স্বৰ্গী হল, ভোগ
চাৰি বছৰ। তেৰ জন ৰাজা গত। ৬০ ॥

তৃতীয় আখ্যা সমাপ্ত।

চতুৰ্থ অধ্যায়

চুহ্নুঙ্গৰ পৰা চুখাম্ফালৈকে ।

এওঁ চুপিম্ফা ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰে পুত্ৰ চুহ্নুং ১৪১৯ শকত ৰাজা
হল । দিহিঙ্গৰ চৰগুৱাৰ ঐ বৰ নগৰত শিল্পবিধৰ উঠি মোহৰ মাৰিলে ।

চুহ্নুং

এবং কোঁৱৰৰ দিহিঙ্গীয়া ফৈদৰ মাজত প্ৰধান ৰাজা
হল দেখি এওঁকে ওপৰ-দিহিঙ্গীয়া ৰাজাও বোলে ।

এই ৰাজাদেৱে দিহিঙ্গৰ মথাউৰি বন্ধালে । এবং তিপমীয়া ও চাৰিঙ্গীয়া
এই দুইখন খেল অথচ মেল পাতি আপোন বংশৰ এক এক জনক
ৰাজা নাম দি ৰাখিলে । আৰু এওঁ ৰাজাদেৱৰ দিনতে ফন্লুংখামপেং
ও থাওমংচাংবাই ও থাওমংনাং-ধুপুৰা এই তিনি জনা ক্ৰমাৎ বুঢ়া-
গোহাঞি হল । ফ্ৰাচেংমুং ও দদায়েক কালীখাম ও পুতেক তন্থাম
এই তিনি জনা ক্ৰমান্বয়ে বৰগোহাঞি হল । ৬১ ॥

কন্চেং নামেৰে বৰপাত্ৰ গোহাঞি হল । এই ৰাজাদেৱৰ দিনৰ
পৰাহে বৰপাত্ৰ হল । আৰু এওঁ ৰাজাদেৱৰ দিনৰে পৰা শকাব্দিত্যৰ শক

নবা-যুদ্ধ

চলায় । আৰু প্ৰথমে চুখাম্ফা ৰাজাদেৱে বৰাই অহা
খামজাঙ্গত থকা আইতনীয়া ও পানী-নৰাৰেই যুদ্ধ

হল । সিহঁত খাটিলত বৰকাহ, জাংফাই, নৰা-দা এইসকল দ্ৰব্যৰে পাল-
সেৱা কৰি থাকিবলৈ নিবন্ধ কৰি দিলে । আৰু চুটিয়াৰ ৰাজা ধীৰনাৰায়ণ,
মন্ত্ৰী কাচিতাৰা, এই দুইৰে লাক্সি কাপচিঙ্গা ১৪২২ শকত দিখৌ নদীৰ
মুখতে যুদ্ধ হল । পাচে চুটিয়া ভাগি চন্দনগিৰি পৰ্বতত উঠিল গৈ ।
তালৈকে ঐ দিহিঙ্গীয়া ৰাজাদেৱৰ সেনাই খেদি গল । তাৰে কিছোসেনা
পৰ্বত উঠাত চুটিয়াই শিল বগৰাই মাৰিলে । অৱশেষ বগুৱা সেনা
পৰ্বতত উঠি চুটিয়া ৰাজাৰ মন্ত্ৰী আৰু চুটিয়া ৰাজাবো মূৰ দুটা কাটি

আনি স্বৰ্গদেৱক দেখালে। পাচে সেই মূৰ দুটাকে চৰাইদেও ও
সৰগদেও এই দুই দেওঘৰৰ জখলাৰ মূৰতে পুতি তাৰ ওপৰত
শিল দিলে। সেই শিলতে ভৰি দি দেওঘৰলৈ ৰাজাদেওসকল
উঠে। ৬২ ॥

এই ৰণ জিত হৈ চুটিয়া দেশ আক্ৰমণ অথচ দখল কৰি হাতী,
ঘোৰা, সোন ও ৰূপ, অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ অনেক দ্ৰব্য পালে। আৰু সোনৰ হাথী,
চুটিয়া দেশ দখল
ও সোনৰ মেকুৰী, ও জৰা, ও বেলা, ও মাইহাজ,
ও সোনোৱালী তিনিচুকীয়া সিংহাসন ও খাত এই-
সকল দ্ৰব্য পাই সৰগদেও-ঘৰলৈ উৎসৰ্গি দিলে। আৰো তলে
কেকোৰা-দোলা, আৰোৱান, ও দবা, ও কালি, ও ছিলৈ-তোলা চ'ৰানাও
এইসকল দ্ৰব্য পাই ৰাজা ও ডাঙৰীয়াসকলে বেৱহাৰৰ জোত ললে।
আৰু শদিয়াৰ দেওঘৰত মানুহ নিবন্ধ কৰি দি শদিয়াখোৱা নামে
বিষয় নিবন্ধ কৰি বুঢ়াগোহাঞি বংশৰ শদিয়াখোৱা পাতিলে। পৰে
চুটিয়া ৰাজাৰ পো-ভাই সহিতে চুটিয়াক পাকৰিওৰিত পাতিলে অথচ
বসত কৰালে। ৬৩ ॥

পাচে লাল্লি কাতকেউ ১৪২৭ শকত বাবভূঞাক ববালে অথচ বসন্ত
কৰিলে। বাৰেভূঞাৰ অৰ্থ এই, তেওঁলোক এক ৰকম হিন্দু। সময়

সময় দেশত ৰাজা নাইকিয়া অথবা ৰাজা থাকা
বাবভূঞা

সময়তো তেওঁলোকে ৪, ৫, ১০, ১২ গ্ৰাম অথবা
তোতৌধিক গাৱঁৰ অধিপতি আপুন এজ্ঞাবে হৈ দখল কৰে। সময়
মতে স্বাধীনমত হৈ কোনো কোনো সময় ৰাজাৰ অধীন হৈ সেই সেই
গ্ৰামৰ কৰকটল দিয়ে; ইয়াকে বাৰেভূঞা বোলে। ৬৪ ॥

ঐ বাবভূঞাক ৰাজাদেৱে বসন্ত অথচ অধীন কৰি তেওঁলোকৰ
বচোৱাল, টঙ্গালী ও হাঁচটি এইসকল দ্ৰব্যৰ আদৰ্শ ললে। আৰু
আহোম
সভাত
সিহঁতৰ লৰা কিছো সৰ্গদেৱে তামূলী ও পাঁচনিকৈ
ভূঞাৰ সাঙ
লগত ললে। আৰু ফ্ৰাচেংমুজক ৰাজমন্ত্ৰী বাব
সহিতে বৰগোহাঞি পাতিলে। ঐ বৰগোহাঞি ডাঙৰীয়াই ঐ তলে

কেকোৰা-দোলাকে লুটিয়াই, ওপৰে কেকোৰা মাৰি দি তলে কাপোৰৰ পৰি ও নালৰ পৰা ছুটিকৈ টেকৰ দাপণ লগাই নক্সা লৰাই কেকোৰা-দোলা কৰিলে। আৰু ১৪৫৮ শকত নগা জিনি মহঙ্গৰ লোন-পুং ললে। ৬৫ ॥

আৰু সৰ্গদেৱে ওপৰ কেই জনা ৰাজাদেৱৰ যি যি কোঁৱৰসকল আছিল, সেইসকলক পৃথক পৃথক শ্ৰেণী, কৈদ কৈদ কৰি দিহিঙ্গ, ও চাৰিঙ্গ, ও তিপাম, ও তুংখাং এই সকল ঠাইত পাতিলে। পাচে সেই সেই ঠাইৰ নামেৰেই ফৈদৰ নাম হল। আৰু নাম ভেদ কৰি ফুকন ও ৰাজখোৱা পাতি গাওঁ দিলে। আৰু বকতাত নগৰ কৰিলে। অতঃপৰ মৰঙ্গিতে কছাৰীৰে যুদ্ধ হল। ৰণত কছাৰী ঘাটি ডেমৰা খাচপুৰলৈ ভাগি গল। কাঁজলী-মুখলৈকে স্বৰ্গদেৱৰ অধীন দেশ হল। ৬৬ ॥

পাচে দিল্লীৰ বাদ্‌সাহৰ তৰফ তুৰ্কক সহিতে কলিয়াবৰতে প্ৰধান যুদ্ধ হল। এই ৰণতে ৰাজাদেৱৰ ফন্লুংখাম্‌পেং বুঢ়াগোহাঞি ও ফ্ৰাচেংমুং বৰগোহাঞি সহিতে আঠখন হেঙ্গদানৰ তুৰ্ককৰ সৈতে ৰণ আঠজনা সেনাপতি সেনা সহিতে পৰিল। পাচে ত্যাওচাংৰাই বুঢ়াগোহাঞি ও কিলিংখাম্‌ বৰগোহাঞি এই দুই জনা ডাঙ্গৰীয়াক সেই ৰণলৈ পঠালে। কিন্তু শত্ৰুপক্ষৰে মিলিব খোজে হেন শুনি দুয়ো জনাক আনি অথচ তলবপূৰ্বক নিয়াই ডাঙ্গৰীয়া ভাঙ্গি, লাঙ্গিধুপুৰাক বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে ও তন্থামক বৰগোহাঞি পাতিলে। ৬৭ ॥

ইতঃপূৰ্বে প্ৰকাশ হৈ আছে, পুনঃ লিখা গল।—পূৰ্বে এক সময়ত চুপিম্ফা ৰাজাদেৱক নগাৰ খুন্‌বাৱে পালসেৱা কৰোতে চমুৱা কুঁৱৰী এজনাই ভিতৰ ফালৰ পৰা জুমি চাই থাকি খুন্‌বাওক ভাল দেখি ৰজাদেও ভিতৰলৈ আহিলত, খুন্‌বাওটো ভাল মানুহ বুলি ৰাজাদেৱৰ আগত শলাগিলত মোতকৈও নগাকহে ভাল দেখিলে বুলি ৰাজাদেৱে সৰ্গৰ্তা সেই চমুৱা কুঁৱৰীক সেই নগাৰ

চাৰি যব ৰাজকৈদ

কনচেং বৰপাত্ৰ

খুন্বাওলৈকে দিলে। পাচে নগা-চান্দত গৈ লৰা এটি জন্মিল। সেই লৰাই পালসেৱাত অহাত কথোপকথনত এই চমুৱা কুঁৱৰীৰ গৰ্ভত যোৱা লৰা বুলি জনাজনি হ'লত, এই জনা ৰাজাদেৱে পিতৃ-বীৰ্য্য দেখি বিচাৰপূৰ্বক ৰাখি আচল কুঁৱৰীৰ সন্তান নহয় কাৰণে সেই লৰাটিকে কনুচেং নাম দি বৰপাত্ৰ-গোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া পাতিলে। এই কাৰণে নগা-বৰপাত্ৰৰ ঘৰ বোলে। এবং তেতিয়াৰ পৰা বৰপাত্ৰ-গোহাঁয়ে সহিতে তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়া হ'ল। ৬৮ ॥

পাচে তুৰ্বকৰ সেই ৰণলৈকে এই কনুচেং বৰপাত্ৰ-গোহাঞি ও এই তন্থাম্ বৰগোহাঞি দুয়ো সৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাবে ডেকাৰজা সহিতে গৈ তুৰ্বকৰ মাৰি খেদি নি কবতোয়া নদীত তুৰ্বকৰ পৰাজয়
অস্ত্ৰ ধুই তাতে ১৪৫৪ শকত সীমা পাতি দৌল ও পুখুৰী কৰি চিন ৰাখিলে। এই দৌল ও পুখুৰী অষ্টাপিও থাকিব পায়। এই আপাহতে থাকি কনুচেং বৰপাত্ৰ-গোহাঞিক ৰাজ-মন্ত্ৰী পাতিলে। আৰু এই ৰণ জিকি অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ, বম, বৰটোপ, ও হাতী ঘোৰা অনেক দ্ৰব্য পালে। পাচে হাজাৰ ফোজে সহিতে ভৰালী চেটিয়াক পত্ৰ-সন্দেশ দি গোড় বাদ্‌সাহৰ ঠাইলৈ প্ৰীতিৰ নিমিত্তে পঠালে। বাদ্‌সাহে পূৰ্বাপৰ কথাবাৰ্ত্তা শুখি পত্ৰ-সন্দেশ দি পঠালে। তাৰে পৰা গোড় বাদ্‌সাহেৰে প্ৰীতি হ'ল। পাচে কোঁচানৰ অথচ কোঁচবেহাৰৰ বিশ্বসিংহ ৰাজা, এই বিশ্বসিংহ ৰাজা কোন বংশ-সম্ভূত তদবিৱৰণ সংক্ষেপ মতে লিখা গ'ল। ৬৯ ॥

কোঁচবেহাৰত হাড়িয়া নামে এক জন কছাৰী আছিল। তেওঁৰে হীৰা ও জীৰা নামৰে দুইটি স্ত্ৰী আছিল। এই হাড়িয়া কছাৰী পৰ্বতত কপাহ খেতি কাৰণ নিত্যে প্ৰাতসে যাই কোদাল পাৰে। ছুপ্ৰহৰ সময় হ'লে, এই দুই স্ত্ৰী মধ্যে হীৰা বা জীৰা এটা চকৰ মধ্যে পুঁহিতা ভাত, মগু, মাংস লৈ এই পৰ্বতে যাই দিয়ে। তাকে ভোজন কৰে, এবং স্ত্ৰী ভাঙ লৈ গুচি ঘৰলৈ আহে। হাড়িয়া পৰ্বতত কোদাল পাৰি থাকে। সন্ধ্যা সময় আপোন ঘৰে আহে। ৭০ ॥

একদিন হীৰা ঐ মত পাইতা ভাত, পোৰামাছ, মদ মূৰতকৈ
গৈছিল। মध्ये বাটতে ঈশ্বৰ মহাদেৱ ঐ হাড়িয়াৰ ৰূপ ধৰি এক

মহাদেবৰ মোহ

গছৰ তলে আছে। হীৰা যাই আপোন স্বামী হেন
জানি তেওঁকে ঐ খাবৰ সামগ্ৰী দিয়াত ভোজন
কৰিলে। তদপৰ ঐ হীৰা সহিত কামকৌতুক শৃঙ্গাৰ কৰি গল। ও
হীৰাও ভাণ্ড লৈ আপোন গৃহে গল। কিন্তু হাড়িয়া দুই প্ৰহৰ সময়
মুঠ ভাত নাপাই ক্ষুধাতুৰ হৈ আপোন পত্নীৰ প্ৰতি অত্যন্ত ক্ৰোধ হল।
কিছোক্ষণ কোদাল পাৰি পৰ্বতে আছিল। পাৰে ক্ষুধাতে আতুৰ হৈ
আপোন গৃহে দুই ভাৰ্য্যাক অনেক তৰ্জ্জন-গৰ্জ্জন কৰিলে। পাৰে হীৰা নান্নী
স্ত্ৰী উপস্থিত হৈ কলে, “অমুক গছৰ তলে তুমি বহি আছিল। মই মদ,
ভাত লৈ যাওঁতে তাতে বহি খালা, আৰু মোৰ সহিতে সন্তোগো কৰিলা।
এতিয়া কিয় মিছা মাতা ?” এই মত কোৱাতে হাড়িয়া অত্যন্ত কোপিত
হৈ কোনোবা লোকৰ সহিত সন্তোগ কৰিলি বুলি মাৰিবৰ জন্তে খেদি
গল। তদপৰ হীৰা পতিৰ ক্ৰোধ দেখি পলাই স্থানান্তৰ হল। ৭১ ॥

ইতিমধ্যে সন্ধ্যা সময় হোৱাতে হাড়িয়া মনত দুখেৰে বাতি শয়ন
কৰি থাকিল। নিজা অহাতে ঈশ্বৰ মহাদেৱ সপনত দেখা দি কলে,

হাড়িয়াৰ সপোন

“মই মহাদেৱ, তোৰ ভাৰ্য্যা হীৰাই মুঠ, মাংস ও
ভাত লৈ গৈছিল। অমুক গছৰ তলে তোৰ ৰূপ
ধৰি মই খালোঁ ; আৰু তোমাৰ ভাৰ্য্যাকো বশ কৰিছোঁ। তাইৰ
গৰ্ভত লৰা এটি জন্ম হব। সেই বাছবলী ৰাজা হব। তই তোৰ
ভাৰ্য্যাক ঈৰ্ষা নকৰিবি।” এই বুলি মহাদেৱ অন্তৰ্ধান হল। হাড়ি-
য়াও এই কথা নিশ্চয় জানি ঈৰ্ষা পৰিত্যাগপূৰ্বক প্ৰাতঃকালে বিচাৰি
হীৰাক আপোন ঘৰে আনিলে। ৭২ ॥

পাচে কালক্ৰমে প্ৰসব হৈ লৰা এটি জন্মিল। সেই সময় অনেক
সুমঙ্গল বাণ-ভাণ্ড হৈছিল। সেই বালকৰ নাম বিহু ৰাখিলে। তদপৰ

বিষসিংহৰ জন্ম

হাড়িয়া মণ্ডল হল। এই কাৰণে হাড়িয়া-মণ্ডল
বোলে। অতঃপৰ ঐ বিহু ক্ৰমে কৌমাৰ কাল

প্ৰবেশ হোৱাত গৰু চাৰিবৰ কাৰণে গোবক্ষক হৈ অল্প কালৰ মধ্যে বৰগৰখীয়া নাম খ্যাত হল। তাহাৰ পৰ মণ্ডল, এবং তদপৰ কয়েক গ্ৰামৰ অধিপতি, ও তদপৰ দেশাধিপতি হৈ বিশ্বসিংহ নামে ৰাজা খ্যাত হল। ৭৩ ॥

সেই বিশ্বসিংহ ৰাজা আসাম দেশখন লবৰ মনেৰে কিছু সৈন্ত-সামন্ত সহিতে নৌকাপথে গৈ শিঙ্গৰি পৰ্বত পালে। এনেতে বিশ্বসিংহৰ অসম খাবৰ সামগ্ৰী ঢুকুৱাত হুঁহঁকি আপোন ৰাজ্য বেহাৰলৈ আক্ৰমণ গল। কিন্তু মনে মনে আসাম-ৰাজা কোপিত হৈছে বুলি কটকটী পঠাই প্ৰীতিপূৰ্বক আশ্ৰিত হল। সৰ্গদেৱে মোৰ স্থাপিত হল বুলি হাতী হেঙ্গদান্ দি ৰাজ-মৰ্যাদা দিলে। তদপৰ কছাৰী ৰাজাই ডেকাৰজাক পঠাই ৰাজাদেওক ববিল। কলঙ্গ নদীকে সীমা কৰি বহৰি পাঁচোটা ঘোৰা শোধাবলৈ নিবন্ধ কৰিলে। ৭৪ ॥

পাচে তুৰ্বকৰ বণ জিকি অনা সেনাখনিক হাতী-ঘাঁহী কৰি দিলে। কিন্তু হাতীৰ নেজৰ ফালে ঘাঁহ দিয়াত, নাজানে বুলি খাতত দিলে। তাতে নিলগৰ পৰা বোকা আনি কঠিয়াৰ গুৰিত হাতী-ঘাঁহী মৰিয়া দিয়াত, একো নাজানে বুলি আদানী কৰি ধনী কৰিলে। ইহঁতকে ইদানীক মৰিয়া বোলে। ৭৫ ॥

হিন্দুমতে এওঁ ৰাজাকে স্বৰ্গনাৰায়ণ বোলে। এওঁৰ দিনতে কমেতেন্ধৰে কোনো সংশয়াপন্ন হৈ স্বাধিপত্য ছাৰি কছাৰী দেশ সোমালগৈ। আৰু এই চুহুংমুং দিহিঙ্গীয়া ৰাজাৰ স্বৰ্গনাৰায়ণৰ যুহু পুতেক চাৰি জনা, বৰপুত্ৰ চুৰ্কেণ্, এৱেঁই ডেকা-ৰজা; সৰু দেওঁৰাজা চুবেং, এৱেঁই ঐ চাৰিঙ্গীয়া মেলৰ ৰাজা; দুপৰাজা চুখ্বেং, এৱেঁই ঐ তিপমীয়া মেলৰ ৰাজা; আৰু চুডেং নামে সৰুজন। পাচে কালক্ৰমে, বৰপুত্ৰ চুৰ্কেণ্ ডেকাৰাজাৰে ঘাই ৰাজাবে বিৰোধ হল। পাচে ডেকাৰজাই বহুশ্ৰে ডাঙ্গৰীয়াসকলক বশ কৰি লৈ, লেহেতীয়া লিগিৰাক বুদ্ধি দি ১৪৬১ শকত বাতি দিহিঙ্গীয়া

ৰাজাদেৱৰ প্ৰাণ বিয়োগ কৰিলে, ভোগ ৪২ বছৰ। চৌধ জন ৰাজা গত। এই ৰাজা প্ৰধান বুদ্ধিৱন্ত বাহুবলী আছিল। ৭৬ ॥

ঐ দিহিঙ্গীয়া ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ পুত্ৰ ঐ চুৰ্কেন্ ডেকাৰজা ১৪৬১ শকত ৰাজা হৈ গড়গাঁৱত নগৰ কৰি শিঙ্গৰিঘৰ উঠি চুৰ্কেন্মুং নাম

গড়গঞা ৰজা

ললে। হিন্দুমতে এৱেঁই গড়গঞা ৰাজা। পাচে

স্বৰ্গদেৱে ভিতৰতে চোমদেও ও লক্ষ্মী-নাৰায়ণ দুয়ো

দেৱতা হল দেখি ৰাজত বৰতুৱাৰৰ ভিতৰতে দেৱালয় পতা দৰে ঘৰ

কৰি চোমদেৱক ৰাজলৈ নি দেৱতাৰ পৰে-পালীয়ে থাকিবলৈ ডাঙ্গৰীয়া-

সকলৰ লৰা-লুৰিকৈ অৰ্থাৎ গোহাঞি চোটিয়া দিলে। প্ৰথমে ডাঙ্গৰীয়া-

সকলেই দিনচাৰেক পৰ দিছিলে। সেই হেতুকে ছঠাই-চ'ৰা কৰিলে

ও নগা-আলি বন্ধালে। আৰু এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত নাজান বুঢ়াগোহাঞি

হল। তদপৰ নাপেতত্যাওফুংডাম, তাৰ পাচত আইথেক বুঢ়াগোহাঞি

হল। এবং এই বুঢ়াগোহাঞি আইথেক ৰাজমন্ত্ৰীও বাব পালে।

এবং ফাচেংমুং বৰগোহাঞিৰ দদায়েক কালীখাম্ বৰগোহাঞি হল।

তদপৰ তৎপুত্ৰ তনখাম্ বৰগোহাঞিও ৰাজমন্ত্ৰী হল। ও কনচেং

বৰপাত্ৰ-গোহাঞিৰ পুত্ৰ কনজাং বৰপাত্ৰ-গোহাঞি হল। এওঁ ৰাজা

সাধাৰণমতে ৰাজন্তি কৰি দুই পুত্ৰ ৰাখি ১৪৭৪ শকত স্বৰ্গী হল,

ভোগ ১৩ বছৰ। পোন্ধৰ জন ৰাজা গত। ৭৭ ॥

ঐ ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ দুই পুত্ৰ মध्ये চুখাম্ফা ১৪৭৪ শকত ৰাজা হল। হাতীয়েৰে ফুৰাত ভৰি এটাত পূৰ্বৰে দুখ পোৱা আছিল।

সেই হেতুকে এওঁকে খোৰা-ৰাজাও বোলে। এওঁ

খোৰা-ৰজা

ৰাজাৰে সোনাৰিৰ জীয়ৰী সৰুমচলৌ, বৰমচলৌ

দুজন কুঁৱৰী আছিল। ঐ দুই জনা কুঁৱৰীয়ে সোনাৰিৰ লৰা নাহৰক

দুয়ো কুঁৱৰীয়ে পো বোলাত নাহৰে কুঁৱৰীত বলেৰে তাৰ নামে আলি,

ও পুখুৰী কৰি আনো অনেক শকতালি কাম-কাজ কৰিবলৈ ধৰিলে।

এক দিন কুঁৱৰীহঁতে ৰাজাত কলে, বোলে আমাৰ বঙ্গহ অথচ বংশ

সৰহ, তোমাৰ বঙ্গহহে নাই। এনে বোলাত ৰাজাদেৱে ভাবিলে,

মোৰ বঙ্গহ নাই হেন বুলি তোলনীয়া লৰা নাহৰলৈহে টানিছে।
এনে ভাবি পৰ দিনা বাজাদেৱে আপুনি ফুৰি যাকে ভাল
পালে, তাকে আনি বঙ্গহ বুলি সোনোৱালী হিলৈ দি লগত
ললে। ৭৮ ॥

পাচে ৰাজাত অনুমতি লৈ ডাঙ্গৰীয়াসকলে নাহৰক মাৰিলে।
আমাৰ লৰা মাৰিলে বুলি নাহৰৰ বেজাৰত ছয়োজনা কুঁৱৰী আপোনা-
আপুনি কটাৰী হানি মৰিল। এওঁ ৰাজাদেৱৰ
আপোনঘাতী কুঁৱৰী দিনত কন্থাম্ ও চাওপেত বুঢ়াগোহাঞি হল।
ও তন্থাম্ ও খাম্পাত বৰগোহাঞি হল। ও কনজাং ও বলিয়া
বৰপাত্ৰ হল। এই জনা বুঢ়াগোহাঞি কেকোৰা-দোলাৰ নক্সা লৰাই
ওপৰে চালি মাৰি পোনাই দি টেকৰ দীঘলাই পহিচাঙ্গী নাম দি
চ'ৰাৰ ফুকন কেই জনাক দিয়ালে। ৭৯ ॥

পাচে মানৰ অপদ্ৰৱত থাকি নৰা দেশৰ ৰাজা আহি নামকপত থাকি,
“ভাই ৰাজা কিছো অনুকূল কৰক” বুলি কৈ পঠালে। পাচে
নৰা-জীৱৰী অসম স্বৰ্গদেৱে অতি সমাদৰ-পূৰ্বক সোধ-পোছ কৰাত,
কুঁৱৰী নৰা-ৰাজাৰ বৰ শ্রীতি হুই, আপোনাৰ বৰগোহাঁইৰ
জীয়েকক অনেক যৌতক সহিতে ৰাজাদেৱলৈ দিলে। যৌতকত অহা
মানুহ নৰা কোঁৱৰ, ও নৰা বাইলুং, ও নৰা মানুহ ১০০০ এক হাজাৰ, এই-
খিনি পালে। আৰু এওঁ ৰাজাদেৱেই বিশ্বনাথৰ উজান খণ্ডত সলাল-
পাট নামে দেশ নিবন্ধ কৰি বৰগোহাঞি-পৰীয়া মাছুৰিয়াৰ কৈদৰ
লেচাইদাং গোহাঞিক সলাল গোহাঞি পাতিলে। তাৰে পৰাহে
সলাল গোহাঞি হল। ৮০ ॥

আৰু পূৰ্বে কোঁচবেহাৰৰ বিশ্বসিংহ ৰাজা আশ্রয় লোৱাবে পৰা
বহুবি মানুহ পঠাই শ্রীতিৰে দ্ৰব্যজাত দি আছিল। পৰে সেয়ে কম
অসম আক্ৰমণৰ হবৰে দেখি অৱহেলা হেন বুজি সুখি পঠালত লাজ
আয়োজন পাই অসমৰ কবতলীয়া নাম গুচাও বুলি যুদ্ধৰ
আয়োজন কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত নাৱেদি উজাই গৈ পুনৰ শিঙ্গৰি পৰ্বত

পালে। এনেতে সৈন্তসকলৰ খাবৰ সামগ্ৰী ঢুকালত হুঁইকি আপোন দেশ কোঁচবেহাৰলৈ গল : ৮১ ॥

এনেতে বিশ্বসিংহ ৰাজা নৰিয়া পৰি ক্ৰমে অতি শক্ত হৈ উঠিল। পাচে বিশ্বসিংহ ৰাজা তেওঁৰ বাৰ জন পুত্ৰক মতাই আনি কলে বিশ্বসিংহৰ অন্তিম বোলে, আসাম দেশ-খন সোনৰ থান, আৰু কৰ-বাণী তলী এনে নামটিও আছিল। সেই হেতুকে মই কৰতলীয়া নামটি গুচাই দেশ লবৰ মনেৰে সৈন্ত সহিতে গৈছিলো; কিন্তু খাবৰ সামগ্ৰী ঢুকালত ফিৰি আহিলোঁ। মোৰ দেশখন লবৰ অত্যন্ত মন আছিল। এতিয়া মই নৰিয়া পৰিলোঁ। ভাল যে হম এনে ভাৰসা নাই। এতেকে তহঁত যদি মোৰ পুত্ৰ হ' এই দেশখন লবি। আৰু মই নৰিয়া পৰিছোঁ। মই অবিহনে তহঁত ভাই-ভাই দন্দ কৰিবি। এই হেতুকে মই যাক যি লাগে দিও। ৮২ ॥

আপোন ইচ্ছা মতে ল, এই বুলি ১২টা টোপোলা গোপনে বান্ধি থৈ আগত দিলে, মেলি চাহক। এনে বোলাতে প্ৰথম পুত্ৰ নবনাৰায়ণে মেলি চোৱাত এডোখৰি মাটি পালে। তেওঁত কলে, তুমি পৃথিবীৰ অধিপতি হবা। দ্বিতীয় পুত্ৰ চিলাৰায়ে টোপোলা মেলাতে লোহা এক খণ্ড পালে। তেওঁত কলে, তুমি অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰ অধিপতি সেনাপতি হবা। তৃতীয় পুত্ৰ নৰসিংহ টোপোলাত একখণ্ড সোন পালে। তেওঁত কলে, উত্তৰে ভোটৰ দেশত ৰাজ্য কৰিবা। এবং প্ৰকাৰ অগ্ৰাণ পুত্ৰসকল যিমতে পালে সেই-মতে ব্যৱস্থা দিলে। পাচে বিশ্বসিংহ ৰাজা মৃত্যু হলত প্ৰথম পুত্ৰ নবনাৰায়ণ ৰাজা হল, ও চিলাৰায় সেনাধক্ষ সেনাপতি হল। ৮৩ ॥

পাচে পিতৃ-আজ্ঞামতে আসাম দেশ লবৰ যুক্তি কৰি স্থলপথে সৈন্তসামন্ত সহিত যাবৰ স্থিৰ হল। এবং সৰু ভায়েক গোহাঞি-কমলক ভোটৰ সীমাইদি হাবুং পৰ্য্যন্ত আলি অথচ পিতৃ-ৰাজ্য পালন ৰাস্তা কৰিব দিলে। সেই অনুসাৰেই গোহাঞি-কমলে আলি কৰিলে। সে আলিয়েদি নবনাৰায়ণ ৰাজা ও চিলাৰায়

সৈন্ত্যসামন্ত্য সহিতে ১৪৮৪ শকত হাবুদ্বত ওলাই খোৰা-ৰাজাদেৱৰ
সৈন্ত্য সহিতে যুদ্ধ হলত ৰাজাদেৱৰ সৈন্ত্য যুদ্ধত পৰাজয় হৈ
ভাগিল । ৮৪ ॥

পাচে ৰাজাদেৱে কোঁচ ৰজাই বামুণ যুদ্ধত নামাৰে হেন জানি
অনেক শূদ্ৰক লগুণ পিন্ধাই গৰুত তুলি যুদ্ধ কৰিবৰ পঠালে । বামুণ
দেখি চিলাৰায়ে ছ'হঁকি গল । শূদ্ৰসকলে লগুণ
ন বামুণ
লৈ যোৱা সকলো গল । কিন্তু তাৰ মध्ये কতো
কতোৰ লগুণ গুচালে, কেতবোৰ থাকিল । অতাপিয়ে হাবুঙ্গীয়া শূদ্ৰই
বামুণ হোৱা বুলি হীনতা কৰে । ৮৫ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে এইকপ ছল কৰিলে বুলি চিলাৰায়ে গুনি পুনৰ
১৪৮৫ শকত যুদ্ধলৈ উত্তম হৈ যোৱাত স্বৰ্গদেৱৰ দেওৰাজা চুৰং সহিতে
দেওৰজাৰ পতন
প্ৰধান যুদ্ধ হল । ত্ৰয়ো সমানে যোদ্ধা, কাৰো পৰা-
জয় নাই । পাচে একদিনা গা ধোৱা সময়ত দেও-
ৰাজাৰ ওষধৰ যন্ত্ৰৰ বিৰি ডিঙ্গিৰ পৰা খহাই থোৱাৰ পৰা চিলনীয়ে
থাপ্ মাৰি নি চিলাৰাইৰ ফৌজৰ মাজত পেলাই দিলে । দেওৰাজাই
গুনি ঈশ্বৰৰ নিগ্ৰহ হল বুলি মৈদাম কৰি অথচ চাৰিঙ্গলৈ গৈ মৈদাম
কৰি লগৰ মানুহে সৈতে আপুনি মৈদামত সোমাল । খোৰা-ৰাজাদেও
ভাগি পৰ্বত উঠিল । ৮৬ ॥

এনে সময়তে কাশ্যকুজ দেশৰ সূৰ্য্যবিপ্ৰ ব্ৰাহ্মণ দৈত্যাৰি, ওৰফে
সূৰ্য্যবৰ দৈবজ্ঞ, পশুৰাম কুণ্ডত স্নান কৰিবৰ অহাত কলিয়াবৰৰ চকীত ধৰা
পৰিলত, তেতিয়া পানীসিয়া নামক বিষয়হে আছিল,
সূৰ্য্যবৰ দৈবজ্ঞ
বৰফুকন নাই । বৰগোহাঞি প্ৰভিতি সোধাত,
দৈবজ্ঞ বোলে কাশ্যকুজ দেশৰ পৰা পশুৰাম কুণ্ডত স্নান কৰিব আহিছোঁ ;
দৈবজ্ঞ কি বুলি সোধাত, সূৰ্য্যবিপ্ৰ ব্ৰাহ্মণ ভূত-ভবিষ্য-বৰ্ত্তমান গণনা
কৰি কব পাৰো বুলি কোৱাতে তেতিয়া স্থখিলে, ভাল, নবনাৰায়ণ ৰাজা
আমাৰ দেশ লৈছে পুনৰ ৰাজাদেৱে দেশ পাবকি নাপাব ? সোধাত
গণনা কৰি কলে, অমুক মাহ তাৰিখে আপোনা-আপুনি দেশ এৰি দি

যাব বুলি ঠিক কৰি কলে সেই কাৰণে স্বৰ্গদেৱৰ পাশ পঠাই দিয়াত
ৰাজাদেৱে সোধাত সেই মতে কলে। পাচে সেই কাল পৰ্য্যন্ত লগতে
বাখিলে। ৮৭ ॥

পৰে ৰাজাদেৱে দেশ এৰি দিবৰ নিমিত্তে প্ৰীতিৰে চিলাৰায়লৈ কৈ
পঠালে। চিলাৰায়ে কৈ পঠালে, ৰাজাৰ পৱন নামে হাতী আৰু
কোঁচলৈ জীতি-বাখৰ-পতা তৰোৱাল আৰু পাত্ৰ-মন্ত্ৰী সকলোৰে
সভাষণ লৰা একোটা তুলি দি বৰে যদি দেশ এৰি দি
যাম। পাচে ৰাজাদেৱে এই কথাতে পৱন নামে হাতী, ও তৰোৱাল,
ও চুগম কোঁৱৰ, ও বৰগোহাঞিৰ ভতিজাক আপচু গোহাঁইকে মুখ্য
কৰি সকলোৰে ঘৰৰ লৰা একোটি দিলত চিলাৰায়ে ৰাজাদেৱক দেশ
এৰি দি আপোন দেশ কোঁচবেহাৰে গল। এই আপচু গোহাঁই
দেখিবলৈ বৰ সুন্দৰ আছিল দেখি ভাটীৰ সকলো লোকে সোন্দৰ গোহাঁই
বুলিলে। পাচে খোৰা-ৰাজাদেৱে নগৰ ললে। লগত যোৱা মানুহক
বাঁটা-বাহন ও ৰুস্তি-বিধান দিলে। ৮৮ ॥

এবং দ্ৰেকাণ ঘটোৱা দৈবজ্ঞ সূৰ্য্যবৰক সোনৰ লগুণ ও সোনৰ
মুখ দিলে, এই কাৰণে সোণামুৱা ঘৰ বোলে। আৰু সেই কালতে
সোণামুৱা দৈবজ্ঞৰ তাবলুঙ্গীয়া নগাই আপাহ কৰাত শুকটী খানলৈ বিল
ঘৰ ও ডোমৰ হতীয়া ঐ নগাক দিলে। আৰু ৰাজা-
দেৱে সোণাপুৰ নামে নগৰ কৰিলে। পাচে তিনি পুত্ৰ ৰাখি ১৫৩৩ শকত
খোৰা-ৰাজাদেও স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ ৫৯ বৎসৰ। ১৬ জনা ৰজা গত।
অথচ চতুৰ্থ আধা সমাপ্ত। ৮৯ ॥

পঞ্চম অধ্যায়

—wv—

স্বৰ্গদেৱ প্ৰতাপসিংহ বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণ ।

ঐ খোৱা-ৰাজাদেও মৰণান্তে এওঁৰ তিনি পুত্ৰৰ মध्ये চুচেংফা ১৫৩৩ শকত ৰাজা হ'ল। বুঢ়া কালত ৰাজা হ'ল দেখি এওঁকে বুঢ়া-প্ৰতাপসিংহৰ ৰাজ্য ৰাজাও বোলে। আৰু এওঁ ৰাজা মহা বুদ্ধিমন্ত গঠন আছিল দেখি হিন্দু মতে এওঁকে বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণে বুলিছিলে। আৰু অতি প্ৰতাপী আছিল সেহেতু প্ৰতাপনাৰায়ণে বোলে। এই ৰাজ্যৰ দিনতে থকবক বুঢ়াগোহাঞি ও ক্ৰমে শুকুলাছহ বুঢ়াগোহাঞি হ'ল। খামপেত ১, চেংমুন্-মুনিয়াদতা ২, খামচিন্ ৩, গুইমেলা ৪, বেকা ৫, পৰ্বতীয়া সৰু বুঢ়া ৬, পিলিঙ্গা ৭, তেওঁক ভাঙ্গি পুনৰ ঐ সৰু বুঢ়া ১, এই ৮ জনা বৰগোহাঞি হ'ল। ওলেঘোৱা বৰপাত্ৰ-গোহাঞি হ'ল। এওঁৰ পাচত মৰাণৰ লাকু বৰপাত্ৰ হ'ল। ক্ৰমে কন্-জাং, ও বলিয়া, ওলেঘোৱা, ও মৰাণৰ লাকু বৰপাত্ৰ হ'ল। আৰু থক-বক বুঢ়াগোহাঞি প্ৰথমে ৰাজমন্ত্ৰী হ'ল। এওঁৰ পাচতে লাকু বৰপাত্ৰ ৰাজমন্ত্ৰী হ'ল। এওঁ ৰাজাদেৱেই প্ৰথমে পৰ্বতত নগৰ ও পুখুৰী কৰি শিঙ্গৰিধৰত উঠিল। তালৈকে গড়গাৱঁৰে পৰা আলি বন্ধালে। পৰে আঙ্গৰাত বাহৰ এবং তাওকাকত নগৰ ও পুখুৰী কৰিলে, ও দলৌগুৰিতো বাহৰ কৰিলে। আৰু মহঙ্গৰে পৰা পৰ্বতলৈ গড় বঢ়াই মূৰকটা কাটত লগালে। এবং চিনাতলিতো গড় বন্ধালে। আৰু পৰ্বতৰে পৰা লুইতলৈকে টিয়কৰ কটাৰীখানৰ গড় বন্ধালে। ৯০ ॥

পাচে কোঁচবেহাৰৰ নৰনাৰায়ণ ৰাজাই দিল্লীৰ বাদ্শা সহিত যুদ্ধ কৰিছিল। সেই যুদ্ধতে চিলাৰায় সেনাপতিক কএদ কৰি ৰাখিলে।

চিলাৰায় বন্দী

ককায়েক নৰনাৰায়ণ ৰাজা পৰাস্ত হৈ স্বদেশলৈ আহি ভায়েক চিলাৰায়ৰ নিমিত্তে দুখতি হৈ মুকলি হুই আহিবৰ কাৰণে অনেক পাঠ, স্বস্ত্যয়ন, দৈবিক কৰ্ম্ম কৰাই আছিল। এনে সময়তে চিলাৰায়ে কএদত থাকোতে ককায়েক নৰনাৰায়ণ ৰাজালৈ গোপনে চিঠি লিখি পঠালে যে, আসাম ৰাজ্যৰ দেশলৈ সেই দেশৰ ভাল মানুহ অনেক আমাৰ দেশলৈ অনা হ'ল; তাতে মই কএদত থাকিলোঁ। এই সময় আসাম ৰাজাই বিৰোধ কৰিব পাৰে। কাৰণ শ্ৰীতি কৰি সেই দেশৰ অনা মানুহখিনি এৰি দিয়ক ও মিত্ৰ কৰি থাকক। ৯১॥

এইকপ চিঠি-পত্ৰ পাই নৰনাৰায়ণ ৰাজাই ভাবিলে, যি কথা ভায়ে লিখিছে হয়, কিন্তু এতিয়া মই খামাখা যদি অনা মানুহখিনিক এৰি দি

পাশা-খেল

শ্ৰীতি কৰোঁ ভাবিব যে ভায়েক কএদত থকা দেখি ভয়তহে এৰি দিলে। এতেকে প্ৰকাৰান্তৰে এৰি দিম এনে ভাবতে থাকিলে। পাচে এক সময়ত নৰনাৰায়ণ ৰাজাই চিলাৰায়ে নিয়া আপু অখচ সোন্দৰ গোহাঁয়ে সহিতে বৰ-পাশা খেদিবৰ মন কৰি এই পণ কৰি গোহাঁইক বুলিলে বোলে ২০ ঢাল জিকিলে তোমাৰ দেশৰ অনা মানুহখিনি সহিতে তোমাক এৰি দিম। ৯২॥

এই বুলি পাশা খেদাতে ১৯ ঢাল সোন্দৰ গোহাঁঞি জিকিল। পাচৰ ঢালৰ জোৰ দহত লাগিল। ৰাজাই বুলিলে এই জোৰ দহ ঢালিব

ওলোটনি

পাৰিলে মোৰ দেশৰো যি যি মানুহ যায় তাকে এৰি দিম। পাচে গোহাঁয়ে একজোৰ দহে গল বুলি বিমুখে জোৰ দহ ঢালি পাশা জিকিল। পাচে নৰনাৰায়ণ ৰাজাই আসামৰ নিয়া সকলো মানুহখনিক বঁটা-বাহন দি সোন্দৰ গোহাঁঞি সহিতে গজসিংহ কাজিক লগত দি শ্ৰীতিপূৰ্বক বিদাই দি পঠালে। ৯৩॥

এবং বেহাৰ দেশৰো তাঁতী সোনাৰি অনেক বুড়িয়াল মানুহ আসাম দেশে আহিল। এই দেশৰ মানুহখিনি আপোন খেলে খেলে নিলে। কোঁচানৰ দেশৰ অহা মানুহখিনি নাম-বেহেকৰাৰ বসতি দাঙ্গতে পাতিলে। ভাটীৰ পৰা অহা মানুহ বহিল দেখি সেইখনিকে ভট্টয়াপাৰ বোলে। ৯৪ ॥

আৰু ইতপূৰ্বে বুঢ়াবাজাদেৱে আহম কটকী বেহাৰলৈ পঠাইছিল। সেই কটকী গজসিংহ কাজি সহিত বেহাৰৰ পৰা এক সঙ্গে আহিছিল।

সেই কটকীয়ে স্বৰ্গদেৱত জনালে বোলে, কোঁচ-কোচৰ কটকী বজাই প্ৰীতিপূৰ্বক এই দেশৰ নিয়া মানুহখনি সোন্দৰ গোহাঞি প্ৰভুতিক এৰি দিছে। আৰো বেহাৰৰ পৰা কটকীও আহিছে। তাতে স্বৰ্গদেৱে সুধিলে, “কোন কটকী আহিছে?” তাতে আহম কটকীয়ে নাম পাহৰি কলে, বোলে গৰুৰ শিং এটা যে তললৈ যায়, সেই কটকী আহিছে। তাতে স্বৰ্গদেৱে কলে, “কি কয়?” অত্যা-সকলে কলে, “গৰুৰ শিং তললৈ যোৱাকৈ পাতাল-শিঙা গৰু বোলে।” আহোম কটকীয়ে বোলে সেই কটকী আহিছে। ৯৫ ॥

তাতে ৰাজাদেৱে কিছু লাজ পাই বোলে পাতাল-শিঙা বুলিব নোৱাৰে, গৰুৰ নাম ধৰিহে কয়। এতেকে পৰদেশলৈ আহোম কটকী পঠোৱা ভাল নহয়। ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত কটকী কৰাহে বায়ুণ কটকী ভাল। এই বুলি বত্ৰকন্দলী, ও মাধকন্দলী প্ৰভিতি ১৩ ঘৰ কটকী ললে। তাৰ পৰাহে ব্ৰাহ্মণ কটকী হল। ৯৬ ॥

পৰে সোন্দৰ গোহাঞিৰ মুখে সেই দেশৰ বেহাৰ বুজি স্বৰ্গদেৱে কটকী তোলাই অথচ পাতাল-শিঙা বা গজসিং কাজিক তোলাই নীতি-মত সেই দেশৰ ৰাজাৰ কুশল-মঙ্গলাদি সুধিলে। এবং পৰদেশী কটকী তোলাত ডাঙ্গৰীয়াসকলে তিনি-খনীয়াকৈ চন্দ্ৰতাপ তৰি বহিবলৈ আজ্ঞা দিলে। আৰু বেহাৰ দেশত মাটিৰ ভুৰ্গোৎসব প্ৰতিমা কৰি পূজা কৰা দেখি সেইমতে প্ৰতিমা

কবিবৰ মৰঙ্গিয়াল মানুহ পঠাই খনিকৰ শিকোৱাট আনিবৰ কাৰণে
পাতাল-শিক্ষা কাজিৰ লগত পত্ৰ-সন্দেশ দি বেহাৰৰ ৰাজ্যলৈ পঠালে,
এবং অচিৰ কালতে শিকাই আনি কোঁচানৰ দেশৰ দৰে মুগায় মূৰ্ত্তি কৰি
ছুৰ্গোৎসব পূজা চলালে। সেই অবধি প্ৰতিমা পূজা চলিল। ২৭।

আৰু কোঁচানৰ ৰাজাই নিজ নামেৰে হিন্দু আখৰা মোহৰ মৰা
শুনি সেই আখৰাকৈ মোহৰ কৰিবলৈ কেনে ঠানব মোহৰ কৰা হব
বুলি হিন্দুপণ্ডিত আদিত সোধাত পণ্ডিতসকলে
আঠচুকীয়া মোহৰ
যোগিনীতন্ত্ৰ শাস্ত্ৰ চাই কলে বোলে,

অথচ শ্লোকঃ—

অষ্টকোণঞ্চ সৌমাৰং যত্ৰ দিক্ৰবাসিনী।

তস্মিন্ বিশস্তি যে লোকা জ্ঞানাদজ্ঞানতোহপি বা।

তেহপি দেব্যাঃ প্ৰসাদেন সিদ্ধিং গচ্ছন্তি নান্যথা।

এই বচনেৰে বুজাত স্বৰ্গদেৱে আঠচুকীয়া সৌমাৰৰ অধিপতি হৈছে
এবং অষ্ট ৰাজ্যৰ এনে মোহৰ দেখা নাই এতেকে আঠচুকীয়া মোহৰকে
মাৰা সকলোৱে ভাল দেখে, এনে বোলাতে সেই ৰূপেই ৰূপ সোনৰ
চাকলি কৰাই বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণ নামেৰে ও কেৱল স্বৰ্গনাৰায়ণ নামেৰেই
হিন্দু আখৰাকৈ মোহৰ মৰালে। তাৰ পৰাহে ৮ চুকীয়া ৰূপৰ সোনৰ
মোহৰ চলিল। ২৮ ॥

পাচে কোঁচানৰ ৰঘুদেৱে মঙ্গলদৈ নামে কন্থাক স্বৰ্গদেৱলৈ দি মিত্ৰ
কৰিলে। এবং তেওঁলোকেৰে বলিনাৰায়ণ ৰাজা আহি স্বৰ্গদেৱৰ
কোঁচৰ জীয়ৰী শৰণাগত হোৱাত ধৰ্ম্মনাৰায়ণ নাম দি দোলা আৰো-
আহোম কুঁৱৰী ৱান দি ৰাজ-মৰ্যাদাৰে থলে। আৰু হেড়ম্বেশ্বৰৰ
অপজ্ৰবত জয়ন্তাৰ ধনমাণিক ৰজাই ভেদ লগাবৰ মনেৰে এটি কন্থা
উদেশ কৰি কছাৰীৰ সাতগাঁওৰ মাজে নিবলৈ ভাল বাট বুলি কৈ
পঠালে। কছাৰীয়ে জয়ন্তা আমাৰ শত্ৰু বুলি বাট নিদিও বোলাত
আমাৰ অথচ স্বৰ্গদেৱৰ ফোজ গৈ সেই বাটেই কন্থা আনি দি
পঠালে। ২৯ ॥

পাচে ভীমবল কোঁৱৰে বাতি দগা মাৰি সকলো ফৌজ অথচ সেনা মাৰিলে। বৰগোহাঞি, ও সুন্দৰ গোহাঞি ছয়োৰো মূৰ কাটি নিলে,

১৫২৪ শকত। পাচে জয়ন্তাৰ বশমাণিক বাজাৰ

কছাৰী বণ

অপদ্ৰবত ডিমকুৱাৰ মঙ্গল ৰাজা আহি ৰাজা-দেৱৰ শৰণাগত হল। স্বৰ্গদেৱে মোৰ শৰণাগত স্থাপিত হল বুলি হাতী ও হেঙ্গদান্ দি মৰ্যাদাৰে থলে। তাৰে পৰা ডিমকুৱা ৰাজা কব-তলীয়া অধীন হল। ১০০।

পাচে হাজোৰ পৰা দিল্লীৰ বাদ্‌সাহৰ তৰফৰ বঙ্গাল চৈয়দ বাবাকৰ ও সত্ৰাজিতে আসাম দেশৰ চলাচল বুজিবলৈ বেপাৰৰ চলে এক

গোমস্তা পঠাই দিলে। কলিয়াবৰত থকা স্বৰ্গ-
অসম-বঙ্গাল বেপাৰী

দেৱৰ ফৌজে শুনি খেদি আহি শিঙ্গৰি পৰ্বতত ধৰি সেই গোমস্তাক কাটি নাওসকল লুটিলে। পাচে সত্ৰাজিতে এই কথা শুনি খেদি গৈ কলিয়াবৰৰ ৰাজাদেৱৰ ভৰালৰ আহিলা-পাতি লুটি বিশ্বনাথৰ নটিনী ধৰি নিলে। স্বৰ্গদেৱৰ সৈন্ত মানুহ অল্প দেখি ছুঁইকিল। ১০১॥

পাচে কছাৰীৰ ভীমবল ৰজালৈ কণ্ঠা ও পত্ৰ-সন্দেশ দি পুনৰ মিলাই আহিলা-পাতি ফৌজ সকলো যো কৰি ডাঙৰীয়াসকলক বগলৈ

পঠালে। ভবলীতে সত্ৰাজিতে সহিতে ১৫৪৯
ভবলীত ভীমবল

শকত গুৰান যুদ্ধ হল। এই বণতে চৈয়দ বাবাকৰ নবাব পৰিলত তাৰ লগৰ মীৰা শেনচোৱাক কুহিশেনে সহিতে ধৰি ৰাখিলে। তাৰে পৰা সকলোৰ খেল চলিল। এই বণতে সত্ৰাজিতে ঘাটিল। গুৱাহাটী প্ৰবন্তে ৰাজাদেৱৰ দখল হল। আৰু সেই বণতে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ, নাও, মানুহ অনেক ধৰা পৰিল। ১০২॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে ডাঁৰিকাত নগৰ কৰি ১৫৫১ শকত ঐ ধৰ্মনাৰায়ণক দৰঙ্গ ৰাজা ও ভায়েক গজনাৰায়ণক বেলতলাৰ ৰজা পাতি পঠালে।

আহোম কটকী হোজা কাৰণে দেশান্তৰলৈ
কটকীৰ কাম

ভাল যেন নেদেখি ব্ৰাহ্মণ কটকী পাতিলে।

কটকীৰ কৰ্ম এই,—দেশান্তৰ অথচ অত্ৰ দেশৰ ৰাজা বা নবাবৰ ঠাই
যাব লাগিলে স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে চিঠি-পত্ৰ লৈ যাব লাগে ও পুনৰ চিঠি-পত্ৰ
দি সন্বাদ কব লাগে। ১০৩ ॥

আৰু লাংটা বৰাগীৰ খেল পাতিলে। তেওঁলোকৰ কৰ্ম এই,—দেশ-
দেশান্তৰে বেশ ছদ্ম কৰি বৰাগী বা সন্তাসীৰ বেশ ধৰি যায়, সেই সেই
দেশৰ কি প্ৰকাৰে সোধ-পোছ ও দণ্ডবদ্ধ কৰে আৰু
বৰাগীৰ কাম
স্ত্ৰী-পুৰুষ কি প্ৰকাৰ বস্ত্ৰ-অলঙ্কাৰ পৰিধান কৰে
তাৰ নমুনা দেখাব লাগে ও কব লাগে। ১০৪ ॥

আৰু এইজনা স্বৰ্গদেৱে উত্তৰে চামধৰাগড় বন্ধালে। মেচাঘৰত
পুখুৰী খনালে। আৰু হাজোৰ তনয়া গ্ৰামৰ পৰ্বতৰ ওচৰতে
১৫৩৮ শকত বঙ্গালৰে বণ হোৱাত সেই বণতে
ন বিষয়
থক্‌বক্‌ বুঢ়াগোহাঞি পৰিলত শুকুলাছটুক
বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে, আৰু পানীসিয়াক বৰফুকন পাতি পঠিলে।

তাৰে পৰাহে বৰফুকন নাম ও বিষয় হল।
বৰফুকন বিষয়ৰ স্মৃতি
পাচে ক্ৰমে সেই জনা ৰাজাদেৱৰ দিনতে
নেওগ ১, লানমাখুৰ হালধি ঠেঙ্গা ১, পিক্‌চাই চেটিয়া ১, এক
বুঢ়াগোহাঞিপৰীয়া, সৰুচকুৱা ১, আকৌ পিক্‌চাই চেটিয়া ১, ঐ
লাঙ্গিয়ে সহিতে ৬ জনা বৰফোকন হল; এবং দেশবাগী ৰজা হল।
আৰু লুকী ১, বকো ১, বনগাওঁ ১, চয়গাওঁ ১, বগাই ১, পানতান ১,
বৰছুৱাৰ ১, ভোলাগাওঁ ১, দ্বাৰমৈৰাপুৰ ১, এই ৯ খন দ্বাৰৰ ৯ জনক
ৰাজাপোৱালি নাম দিলে। পৰে বাহগড়া, সেই গড়তে ৮ খন ছুৱাৰ
কৰিলে এবং সলালৰ গড় কৰি সলালফাট নাম দি গোহাঁই নাম
দিলে। আৰু বিশ্বনাথৰো দ'ল বন্ধালে। ১০৫ ॥

পাচে জামিৰগুৰিত ৰূপহী নামেৰে পুখুৰী ও নগৰ কৰি হাতীগড়
বান্ধি ১০০০ হাতী ধৰিলে। কিন্তু হাজাৰে পূৰহৈ হাতী জীয়াই
নাথাকিল হেতুকে নগৰৰ হস্তিনাপুৰ নাম দিয়া
ৰূপহী পুখুৰী
মনস্ত ভঙ্গ হলত গজপুৰ নাম দিলে; আৰু ঐ

নগৰৰে পৰা গড়গাৱঁলৈকে বৰ-আলি ও তাৰে পৰা গাৱঁলৈ ছটাই আলি বন্ধালে ; আৰু পৰ্বতৰে পৰা মেকুৰীখোৱালৈ আলি বন্ধালে ; ও উৰিকাত শিল-শাকো বন্ধালে । ১০৬ ॥

পাচে মোমাই তামূলীক বৰবৰুৱা পাতিলে । তাৰে পৰা বৰবৰুৱা নামে বিষয় হল । এওঁ বৰবৰুৱাই বাচা, দৈয়াজ্ঞ ও নগাওঁ প্ৰভৃতি মানুহবোৰক নিবন্ধ কৰি জাতি ২ খেল ২ কৰি বৰবৰুৱা বিষয়ৰ সৃষ্টি গাওঁ ও চুবুৰি কৰি পাতিলে । ও কামৰূপতো দক্ষিণপাৰৰ পৰা আৰু আনঠাইবোৰো তাঁতীসকলক নি শোৱালকুছিত পাতিলে । আৰু তেলীসকলকো আন আন ঠাইৰ আনি বামদিয়াত পাতিলে । পাচে উত্তৰে দক্ষিণে জুৰি ৰাজ্যখনকে মেৰাই ৰাজগড় বন্ধালে । এই গড়কে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণ পাৰে লাহদৈ ও কোটোহা-গড় বোলে । মাজুলী পাৰে মেৰাগড় বোলে । উত্তৰ পাৰে চোৱাতলগড় বোলে । ১০৭ ॥

এবং দোপগড় হাট কৰিলে । জবকাৰ আলি, বকতাৰ আলি, পৰ্বতৰ আলি, হাৰিপৰা আলি এই কেইটা আলি কৰিলে । আৰু হুমলিগড়, হুমলি বাহৰ, ৰাঙ্গলুগড় ৰাঙ্গলু বাহৰ, হাট-বাট সোনাৰি নৈৰ বাহৰ এইসকল কবালে । আৰু লোণপুৰীয়া, কাটলুয়াদি নামচাং বৰহাটৰ নিৰ্বন্ধ কৰিলে । আৰু ৰৌঘৰীয়া গণক ভৰালী বৰুৱাই জনাই হাট-কাটৰ দান পহাৰে-পতি মাহে ৪ কড়া দৰে লগালে । আৰু লুহিতৰ পৰা পৰ্বতলৈকে দক্ষিণ পাৰে চামধবাগড় বন্ধালে । ১০৮ ॥

বাবভূঞাই পুনৰ মত ধৰাত ১৫৫৬ শকত ভাঙ্গি আনি স্থানান্তৰ কৰি বিলাতত পাতিলে । আৰু ডফলাগড় বন্ধাই গৰুমুৰীয়া পাতি মিৰি ডফলালৈ পচা লগাই আবৰ ও মিৰি ও ভগা ভূঞা ডফলাৰ ছুৱাৰ ভেদকৈ মাটি, বিল, বহতা, কটকী দি বছৰি পাল-সেৱা নিবন্ধ কৰিলে । ১০৯ ॥

পাল-সেৱাত দিব লগা দ্ৰব্য,—জকা, মেঠন, মজাঠি আৰু উত্তবে
দক্ষিণে বচা, দৈয়াঙ্গ, মৰঙ্গি এনে নাম ভেদ কৰি ভাগি-পাতি হাজাৰ,
শ, একুৰি নিবন্ধ কৰি হাজাৰ পাইকত হাজৰিকা,
পাইকৰ বিষয়া
ও একশত শইকীয়া, কুৰিত বৰা নিয়ম কৰি
পাতিলে। ১১০ ॥

এবং ১৫৫৫ শকত কছাৰী দেশৰে ও আসাম দেশৰে মাজত ন
নৈতে সীমা কৰি মৰঙ্গিত ভাধৰা চেটিয়াৰ মৰঙ্গিখোৱা পাতিলে; ও
নগাগড় বন্ধাই নগাৰ ছুৱাৰ ভেদকৈ পোহনী
কৰ-কাটল
মাটি, কটকী, চৌতাং দি বহুৰি পাল-সেৱা নিবন্ধ
কৰিলে। পাল-সেৱাত দিব লগা দ্ৰব্য,—মেঠন, বোলোৱা ছাগ, বঙ্গা
চুলি, বঙ্গা বেত, লোণ, আতবাজে যি যি ছুৱাৰত যি যি দ্ৰব্য উৎপন্ন হয়
তাকো দিবৰ নিবন্ধ কৰিলে। ১১১ ॥

পৰে কিছো উৎপাত অমঙ্গল হল। এবং ৰাজমাওদেও মৃত্যু হল।
এই হেতুকে শাস্তি ও শ্ৰাদ্ধ কৰিবলৈ স্বৰ্গদেও বাককটী ঘাটলৈ গৈ
শাস্তি, স্বস্ত্যয়ন, শ্ৰাদ্ধ কৰি অনেক ব্ৰাহ্মণক সোন,
দেবগাৰ ব'দ'ল
ৰূপ, মাটি বহুত দান কৰিলে। এবং দেৱৰগাওঁ
দেৱালয়ৰ দৌল কৰি মাটি মানুহ উছৰ্গ কৰি দিলে। সেই দিনৰে
পৰা দেবোত্তৰ ব্ৰহ্মন্তৰ চলে। ১১২ ॥

পাচে কামৰূপৰ পৰীক্ষিত ৰাজাৰে বিৰোধ লগাই ভায়েক মালসিংহ
আহি ৰাজাদেৱত শৰণাগত হল। ৰাজগোষ্ঠি দেখি দোলা, আৰোৱান
দি সিংহ নাম গুচাই মালৰাজা নাম দি নামৰূপত
নামৰূপীয়া ৰজা
পাতিলে। আৰু কোৰোকা খহাই ফুটকাতলিত জই-
খামদাং খাত কৰালে, আৰু চয়ানৰ গড় বন্ধালে। ১১৩ ॥

তদপৰ পূৰ্বে চুখামফা ৰাজাদেৱে বজ্জহ বুলি সোনাৱালি
হিলৈ দিয়া মানুহখনিকে ও বামুণী কোঁৱৰহঁতকে
সঁজাতি কোঁৱৰ
গোড়াই কোঁৱৰ হিলৈদাৰি-খেল পাতিলে, এবং
গিয়াতি পাতি কোঁৱৰ নাম দিলে। ১১৪ ॥

আৰু পূৰ্বে কোঁচানৰ বৰ্ণলৈ পাচা বামুণসকলৰ লগুণ তেনেই আছিল। সেই লগুণবোৰ গুচাবলৈ লেকাই চেটিয়াক আজ্ঞা কৰিলে। আজ্ঞামতে সকলো বামুণৰ লগুণ “আল” বামুণ গুচালে। তাৰে ৮ ঘৰ মানুহৰ লগুণ ৰাখিলে।

কিন্তু আগলৈ চিন থাকিবৰ নিমিত্ত আল অন্তত লগাই ৮ ঘৰৰ ৮টা নাম দিলে। এই কাৰণ “লগুণৰ গুৰি লেকাই চেটিয়া” বোলে। ১১৫ ॥

আৰু বহুত থাকি কছাৰী ফালৰ বাৰ্ত্তা জনাই থাকিবলৈ নগৰত যেতিয়া যাৰ ঘৰৰ বৰবৰুৱা হৈ থাকে সেই বংশৰে এটা থাকিবলৈ দিলে। এওঁকে ৰহিয়াল বৰুৱা বোলে। এবং

দ্বয়বীয়া বিষয়

জয়ন্তাৰ বাৰ্ত্তা বুজি জনাই থাকিবলৈ জাগীত বুঢ়া-গোহাঞি-পৰীয়া জাগীয়াল গোহাঞি নাম দি দিলে, ও কাজলীত ঐ জয়ন্তাবো কিছো এবং ডিমকুৱাৰ গাৰো ফালৰো বাৰ্ত্তা জনাই থাকিবলৈ বৰপাত্ৰ ও বৰগোহাঞি দুয়ো ঘৰৰ বংশৰ দুইজন কাজলী-মুখীয়া গোহাঞি নাম দি দিলে। এই বৰুৱা, গোহাঞিহঁতৰ পানী-জাপিত ৰূপৰ চুলা, চেকৰলগা চান্দী অথচ দোলা ও বাজখোৱা মৰ্য্যদা দিলে। যেহেতু, এই জনা ৰাজাদেৱে অনেক অনেক প্ৰধান কৰ্ম্ম ও নিয়ম কৰিলে, এই হেতুকে প্ৰতাপসিংহ বোলে। ১১৬ ॥

পাচে কালক্ৰমে দেশত অনেক উৎপাত হবলৈ ধৰিলে। মানুহত গাহৰিৰ আকাৰ জন্মিল, ও উমুৱা ধান গজিল, উত্তৰে ফুলবৰীত

অসমত অমঙ্গল

তিনি চকুৱা মানুহ জন্মিল, দেশ চানি কপুঠীয়া শেন ওলাল, ও ১৫৭১ শকত তামূলী ফৰিং ওলাল, ইত্যাদি নানা উৎপাত হল। ক্ৰমে স্বৰ্গদেৱৰ শৰীৰ বিষম পাই দেৱৰগাওঁ দেৱাললৈ মানুহ পঠালে বোলে, বুপাত সোধগৈ, মোৰ কিমান দিন আছে। পাচে মানুহে গৈ দেৱতাত জনালত ৰাত্ৰি স্বপ্নত কলে বোলে, দেৱালয়ৰ ভিতৰতে ফুলনিত চাব, অকালত নাহৰ ফুল এটা পাব, তাকে নি ৰাজাত দিলে বুজিব। পাচে পৰদিনা ফুলনিত চাই অবতৰতে অথচ অকাল সময়তে তিনি-পহীয়া নাহৰ

ফুল একটা পাই স্বৰ্গদেৱক দিলত ৰাজাদেৱে বোলে, বুপাৰ আজ্ঞা হল মোৰ তিনি পক্ষহে ভোগ আছে; এতেকে সকলো ৰাজ্য আহক, মই চাওঁ, মোকো চাওক। ১১৭ ॥

এই কথা শুনি সকলো ৰাজ্য আহিল। স্বৰ্গদেৱেও নাৱেৰে গৈ দিখৌ নদীৰ ত্ৰয়ো পাৰে আহি থকা প্ৰজাসকলক গা দেখাই বোলে, প্ৰজা-প্ৰেম মোৰ কাল হল, সকলো লোকে মোক চাইক, ময়ো চাওঁ, এই বুলি ভ্ৰাম্ৰণ, বুঢ়া, লৰা, তিকতা, এই সকলক দান-দক্ষিণা দিলে। পাচে ৰাজাদেৱলৈ প্ৰজাসকলৰ মোহ জন্মাত স্বৰ্গদেৱৰ সলনি আমাৰে এক শ নব-বলি শদিয়াৰ আইলৈ দিমহঁক, তেও স্বৰ্গদেৱ কুশলে থাকক, এই বুলি হৰিধ্বনি কৈ কোলাহল কৰিবলৈ ধৰিলে। পাচে স্বৰ্গদেৱে বোলে, মোৰ কাল হল, কেনেকৈ ৰাখিবহঁক, এই বুলি প্ৰজাক প্ৰবোধ দি নগৰলৈ আহি ১৫৭১ শকত ঐ বুঢ়াৰাজা ওৰফে প্ৰতাপসিংহ ও বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণ, ৰাজপুত্ৰ চুৰম্ প্ৰথম, দ্বিতীয় চুহুং, তৃতীয় আৰো একজন ৰাখি স্বৰ্গী হল, ভোগ ৩৮ বৎসৰ। ১৭ জনা ৰাজা গত। অথঃ পঞ্চম আধ্যা সমাপ্ত। ১১৮ ॥

ষষ্ঠ অধ্যায়

চুবম্ফাৰ পৰা চুহুং-বজালৈকে ।

এওঁ ৰাজ্যৰ মৰণান্তে এওঁৰে বৰপুত্ৰ চুবম্ফা ১৫৭১ শকত ৰাজা হ'ল । গুৰুলাহুত্ৰ বুঢ়াগোহাঞিও খামপেত্ৰ ও চেনমুন্ ও খামচিন্ ও চুই-মেলা ও বেকা ও পৰ্বতীয়া সৰুবুঢ়া ও পিলিঙ্গা চুবম্ফা ভগা-বজা এই ৭ জনা বৰগোহাঞি হ'ল । মৰাণৰ লাকু বৰপাত্ৰ হ'ল ; তদপৰ ক্ৰমে কনজাং ও বলিয়া ও ওলেযোৱা বৰপাত্ৰ এই ৪ জনা হ'ল । কিন্তু ঐ মৰাণৰ লাকু বৰপাত্ৰ ৰাজমন্ত্ৰীও হ'ল । লাহো বৰবৰুৱা ও পিক্‌চাই বৰফুকন হ'ল । এওঁ ৰাজাদেৱে সল-গুৰিৰ আলি কবালে ও লাকু বৰপাত্ৰৰ পুত্ৰ লাহোক বৰবৰুৱা পাতিলে । ১১৯ ॥

এওঁ ৰাজ্যৰে কুঁৱৰীয়ে তোলনীয়াইকৈ কোঁৱৰ এটি তুলিছিল । সেয়ে মৃত্যু হ'লত কুঁৱৰীয়ে বোলে, মোৰ লৰাই কাৰ সহিতে উমলিব ও অকলে কেনেকৈ থাকিব ? এই বুলি কুঁৱৰীয়ে মৈনামত লগবীয়া মৰা-শৰ লগত লৰা কিছুমান দিবলৈ ৰজাদেৱত জনালত, বৰুৱা ফুকনক লৰা একোটা দে বুলি বন্দী কৰিলে । পাচে ডাঙ্গৰীয়াসকলে নিবেদন কৰি জনোৱাতে এবিধলৈ হুবুলিলে । এনে আৰু অনীতি কাম কৰিবলৈ ধৰিলে দেখি নসাহি ডাঙ্গৰীয়াসকলে এওঁৰে ভায়েক চুতিয়াক আনি ১৫৭৪ শকত চুবম্ফাক ৰাজা ভাঙ্গি চুতিয়াক বৰচ'ৰাতে ৰজা পাতি সেৱা কৰি ভগা জনাক নগৰৰ পৰা উলিয়াই পৰ্ব্বতত বাহৰ-কৰি তাতে যোগান দি থলে । এই হেতুকে এওঁকে ভগা-ৰাজাও বোলে । পাচে চাংমাইৰ হতুৱাই বিষ-ক্ৰিয়া

কৰাই মবালে, এতেকে এওঁ বজাৰ-ভোগ তিনি বৎসৰ। ১৮ জনা
বাজা গত। ১২০ ॥

পাচে ওপৰৰ লিখা বুঢ়াবাজাৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ চুতিংফাক বাজা
১৫৭৪ শকত পাতিলে। এওঁ সততে নৰিয়া
নৰিয়া-বজা
দেখি এওঁকে নৰিয়া-বাজাও বোলে। ১২১ ॥

এই বাজাদেৱে শিক্ষবিষয় উঠি বেষ্ট্ৰামতে মোহৰ মাৰিলে, এবং
১৫৭৪ শকত শিক্ষবিষয়ত কুন্‌বিন্‌ কুন্‌খা, পাটঘৰত পাগ জেমা, বজা
পতাত বচোৱাল টঙ্গালি এইদৰে বঁটা দিব-
বিষয়া ভঙ্গা-পতা
নিবন্ধ কৰিলে। এৱেই শুক্লাহুতুক ভাঙ্গি টেপ-
তলীয়াৰ সৰিয়হক বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে। এওঁক গুচাই বৰবকৰা হৈ
থকাৰ পৰা আনি হাতীপোৱালিক বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে। সৰু-
বুঢ়াক ভাঙ্গি চপৰাখোৱাক বৰগোহাঞি পাতিলে। এওঁৰ পাচত
আকৌ সৰুবুঢ়াকে ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে বৰগোহাঞি পাতিলে। ও
লাকুক মাৰি বান্‌চঙ্গীয়া টেমাক বৰপাত্ৰ পাতিলে। ক্ৰমে চেৰেলীয়া
ও কলাই বৰপাত্ৰ হল। বুঢ়াগোহাঞি-পৰীয়া হাতীপোৱালিক বৰবকৰা
পাতি পাচে বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে দেখি সন্দিকৈৰ টংচুক বৰবকৰা
পাতিলে। পিক্‌চাই ৰাজা-শল্লৰ বৰকুকন হল। ১২২ ॥

আক বদৰ তাপ সহিব নোৱাৰি আৰোৱানত শুক্লা গিলিপ দিলে।
তাৰ পৰাহে আৰোৱানত শুক্লা গিলিপ হল, ও শুক্লা পইজাৰ
হল। ডাঙ্গৰীয়াসকলেও লবলৈ ধৰাত ৰাজাদেৱে
সাজ-পাৰ ভেদ
বোলে, ভেদ হলেহে ভাল। তেও যদি লয়
মাজতে গামোচা একোখনি লওক, এই আজ্ঞা কৰিলে। তাৰে
পৰা ডাঙ্গৰীয়াসকলে আৰোৱানৰ মাজত নালাতে গামোচা ললে, এবং
পইজাৰৰ ভিতৰতো শুক্লা কাপোৰ হল। ১২৩ ॥

পাচে চুঙ্গিৰ ৰাজ্য ভাঙ্গিবলৈ ডাঙ্গৰীয়াসকলক আজ্ঞা কৰিলে।
চুঙ্গিৰ ঘৰিয়াল-পৰা বজাই শুনি ভয় পাই আপুনি ১৫৭৫ শকত

অভয়পুৰীয়া বজা

বৰিলহি। পাচে ভাঙ্গি আনি অভয়পুৰত চুঙ্গিক পাতিলে। এবং এই শকে ভটিয়াপাৰত পুখুৰী খান্দিলে; আৰো খামজাঙ্গীয়া নবাই আহি নামকপৰ ভঁৰাল পুৰি আহিলা-পাতিখনি নিলে। পাচে বৰলৈ তিপাম-বজাক দিলে, বণত নবা ভাগি গল। পুনৰ নতুনকৈ ভঁৰাল কৰিলে আৰু সকলো দেওঘৰত ১৫৭৬ শকত মানুহ দি নিবন্ধ কৰিলে। এবং মিচিমি-গড় বন্ধালে। ১২৪ ॥

পাচে এই ১৫৭৬ শকত এই ৰাজ্যৰ ও পুত্ৰৰ মধ্যে বৰপুত্ৰ চুতাম্লাই শুকুলালুত বুঢ়াগোহাঁইৰে মন্ত্ৰণা কৰি চুতিংফা ৰাজ্যক ভাঙ্গিলে।

বজাভঙ্গা মন্ত্ৰণা

পাচে ভগা-বজাই হোৱা ৰাজ্য পুতেকলৈ কৈ গল বোলে, এনে কথা কৰা পুৰণি পাত্ৰ-মন্ত্ৰীখনি ভাঙ্গি নকৈ যদি পাতি লয় তেহে ভালে থাকিব পাৰিব। এই কথা হোৱা জনা ৰজাই শলাগিলে। পৰে মন্ত্ৰীলোকে ভগা-বজাক বিষ-ক্ৰিয়া কৰি মাৰিলে। এতেকে এওঁৰ ভোগ ২ বৎসৰ। উনিশ জনা ৰাজ্য গত ১৫৭৬ শকত। ১২৫ ॥

পাচে চুতাম্লা ১৫৭৬ শকে ৰাজ্য হৈ বামুগাওঁ, উৰিকা-দলঙ্গৰ ওচৰত খাৰঘৰ বাবীতে নগৰ কৰি শিঙ্গবিঘৰ উঠিল। হিন্দুমতে জয়ধ্বজসিংহ নাম ললে। এই ৰাজ্যৰ দিনতে এই চুতাম্লা বা জয়ধ্বজসিংহ

শুকুলালুত বুঢ়াগোহাঁইক মাৰিলত কুৱৈগাঁ লাচাম বুঢ়াগোহাঁই হল। এওঁৰ পাচত বাঁহগৰাঘাৰ আত্ম, এই দুই জনা বুঢ়াগোহাঁই হল। আৰু পিলিঙ্গাৰ লেচাই ১, বাককিয়ালৰ লাজিচং ১, এই দুই জনা বৰগোহাঁই হল। লাই ১, এক চেৰে-লীয়া, এক ভগা, এই তিনি জনা ক্ৰমে বৰপাত্ৰ-গোহাঁই হল। ১২৬ ॥

ও সকলোকে মাৰিলত এইজন ৰাজ্যদেৱৰ শত্ৰু নাওঁচৈ ফুকন ৰাজমন্ত্ৰী হল। এই সন্দিৰৈৰ টংচুৱে কিছুদিন বৰবকৰা আছিল। পৰে চেংধৰাৰ বেংখোৱা বৰবকৰা হল। গড়গাঁ ৰাজ্য-দেৱৰ শত্ৰুবেক ৰাজ্য-শত্ৰু বৰফুকন হল। ১২৭ ॥

বজা-শত্ৰু ৰাজমন্ত্ৰী

এ জনা ৰাজাদেৱে অথচ জয়ধ্বজসিংহ স্বৰ্গদেৱে গালপুৰ্ণাট
গোবিন্দ ঠাকুৰক নি যজ্ঞ কৰি বহু মাটি, মানুহ উহৰ্গি দেবন্তৰ তামৰ
ফলি কৰি দি নিৰঞ্জন বাপুত শৰণ ললে। এই
নিৰঞ্জন বাপুত শৰণ
ৰাজাদেৱৰ দিনৰ পৰা তামৰ ফলি চলিল। আৰু
স্বৰ্গদেও বিশ্বনাথলৈ গৈ অনেক ব্ৰাহ্মণক দান-দক্ষিণা কৰিলে। ১২৮ ॥

পাচে লাকমা নগাই ৰাজাদেৱেৰ বণ পাতিলে। পৰে সেই বণ
ৰাজাদেৱ জিকিল। ও শদিয়াৰ মিৰিৰেও বণ হল, তাকে জিকিল।
আৰু ভট্টায়াপাৰৰ পুখুৰী খনালে, ও বুকজ পাতি
চেউনি-আলি
কেড়িমৈড়ি-গড়, ও মাছখোৱা-গড়, ভোমোৰাণ্ডবিৰ
আলি, ও বাতুলি বৰকুকুৰৰ দ্বাৰা চেউনি-আলি বন্ধালে। ১২৯ ॥

পাচে দিল্লীৰ বাদশাহৰ তৰফ ৯ ন লক্ষ ফৌজেৰে ২২ বাইশ ওমৰাও
সহিতে ১৫৭৭ শকত মজুম্খা বা মীৰজামুলা, এই নবাব আহি দেশ ললে।
মীৰজুয়াৰ আক্ৰমণ
আমাৰ ৰাজাদেও ঠাৱৰিব নোৱাৰি নামকপৰ
চৰাইদেও-খোৰোজলৈ ভাগি গল। এই হেতু
এওঁকে ভগনীয়া-ৰাজাও বুলিলে। পাচে বাদশাহৰ ফৌজ ৰজাহাটত
বলক্ৰমত থানা পাতি বল। ১৩০ ॥

তাবে পৰা মজুম্খাই কৈ পঠালে বোলে, ৩ তিনি লাখ টাকা,
৯০টি হাতী ইয়াকে চই দিয়ে যদি দেশ এৰি যাম,
মীৰজুয়াৰে মিত্ৰতা
আৰু বাদশাহলৈ এক কণা দিয়ক। ১৩১ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে ভাল বুলি বন্দী ১০০, বেটী ১০০, হাতী ৩০টা,
সোন ২ দুই হাজাৰ, ৰূপ বাৰ হাজাৰ, এইখিনি যোতক দি সালকুতাকৈ
বমণী গাভৰুক আওৰেংজেৰ বাদশাহলৈ দিলে।
বমণী-গাভৰু
পাচে দেশ এৰি দি মীৰজামুলা ভট্টায়াই গল। ১৩২ ॥

স্বৰ্গদেৱেও কিছুকাল ৰাজ্য ভোগ কৰি থাকি আগন্তুক ভাবি নাম-
ৰূপত সোন-ৰূপৰ ভঁৰাল কৰালে। এবং পূৰ্বে উজনি সীমা
পাটকাইৰ ওচৰত চুডাংকা ৰজাদেৱে কৰাই থোৱা
নামৰূপত ন নগৰ
গড় ও বাহৰকো পৰিষ্কাৰ কৰাই নিজেও তাৰে

ইফালে সিফালে ঠাই চাই বাহৰ কৰাই তালৈকে বৰহিলৈ খাৰ প্ৰভৃতি যুদ্ধৰ সামগ্ৰী নিয়াই বাখি চাবৰ নিমিত্তে ন গড়লৈ আহি খেদ্ কৰাত চক্ষুৰ লোতক ওলাল। এই চক্ষুৰ লোৱেই ধাৰাবাহিক হৈ ৰোগ-তুল্যা হল। পাচে সেই ৰোগতে ১৫৮৫ শকত ৰাজা জয়ধ্বজসিংহ স্বৰ্গী হল, ভোগ ৯ বৎসৰ। বিশ্ব জনা ৰাজা গত। ১৩৩ ॥

পাচে পাত্ৰ-মন্ত্ৰীসকলে চুতাম্ভাৰ দুই পুতেকক ৰাজা নাপাতি ১৫৮৫ শকত ঐ দেৱ-ৰাজাৰ নাতি চুপংমুঙ্গক ৰাজা পাতিলে। এৱেঁই

লেচাং নৈৰ দক্ষিণে শলখামবা ঘাটৰ খাবঘৰৰ চক্ৰধ্বজসিংহ

বাৰীত নগৰ কৰি শিজিবিঘৰ উঠিল। এই ঘৰতে

ছত্ৰ পৰাত এৰি গৈ গড়গাৱঁৰ নগৰত পাটঘৰ উঠিল। এওঁৰে হিন্দু নাম চক্ৰধ্বজসিংহ হল। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত কুৱৈগঞা লাচাম, তদপৰ বাঁহগৰীয়া আতম, এই দুই জনা বুঢ়াগোহাঞি হল। লেচাই ১, বাককিয়ালৰ লাজিচং ১, এই দুই জনা বৰগোহাঞি হল, ও লাজি বৰপাত্ৰ হল। এওঁকে ভাজি লাতাও বৰপাত্ৰ হল। ঘোঁৰাকোঁৱৰ ও চাৰিঙ্গীয়া পেলন বৰবকুৱা হল। ঘোঁৰাকোঁৱৰ বৰফুকন হল, পৰে লাচিত বৰফুকন হল। কিন্তু ৰাজা-শহুৰ নাওবৈচা ফুকনক মাৰি বাঁহগৰীয়া আতম বুঢ়াগোহাঞি ৰাজমন্ত্ৰী সহিতে হল। ১৩৪ ॥

পাচে এওঁ ৰাজাদেৱে দিল্লীৰ বাদ্‌সাহক চাই দিয়াৰ কাৰণে ৰাজ্যত পাঁচা তুলি সাত লাখ টকা নগৰতে গোলাঘৰ কৰি ভাঙ্গৰীয়াসকলে

সহিতে থলে। তাৰে পৰা গোলাঘৰ হল। পৰে

বৰ্গদেৱৰ অপমান

বাদ্‌সাহৰ ঠাইৰ পৰা শিবপাও বঁটা অহাত অথচ

পাগ এটাত আলতাবে বাদ্‌সাহৰ পাও ওপৰে লিখি দিলে যে আমাৰ কৰতলীয়া হল, এ কাৰণে শিবপাও মাখাত ধাৰণ কৰিব নতুবা যুদ্ধকে কৰিম। পাচে ৰাজাদেৱে অলপ অবমান কৰিলে বোলে পূৰ্বে মিত্ৰ কৰি ৰাজ্য দি গল বুলি চাই নিদি বাদ্‌সাহৰ উকিলক ফিৰাই পঠালে। পাচে বাদ্‌সাহে ১৫৯১ শকত ৯ লাখ ফৌজেৰে ৰাজা বাৰ্মসিংহক যুদ্ধলৈ পঠালে। ১৩৫ ॥

গোহাটীৰ শৰাইঘাটতে প্ৰধান যুদ্ধ হল। এই যুদ্ধতে খাবৰ সামগ্ৰী চুকুৱাত কামকৰ্মী কোন সৈন্য ক্ষুধাতুৰ হৈ ঘোৰা কাটি ওচেকোৰা কুকুৰ কাটি খালে। পাচে মোমাই তামূলী বৰ-
শৰাইঘাটৰ বণ বৰুৱাৰ পুত্ৰ লাহিত বৰফুকন হৈ গৈ বণ কৰাত জিনি খেদি নি মানাহা নদীত সীমা কৰি হাদিৰাত ঐ ১৫৯১ শকতে চকী-ঘাট নিৰ্বন্ধ কৰিলে। এওঁ ফুকনেই বোগীৰবোপাৰ ভাটীতে আসাম নগৰ কৰিবৰ মনস্থ কৰিছিল। পাচে চল যেন নেদেখি এৰি আহি হাদিৰাত চকী-ঘাট কৰিলে। আক গুৱাহাটীৰ গড়-প্ৰাঞ্চি, দোপদৰ কৰি সকলো বেৰস্থা কৰিলে। আক বৰগোহাঞি-পৰীয়া পৰ্বতীয়া ফৈদৰ কচলুখোৱাক সলালগোহাঞি পাতিলে। পূৰ্বে খোৰা-ৰাজাদেৱৰ দিনত যে লোচাইডাং সলালগোহাঞি হৈছিল তাৰে পৰা এই বিষয় লুপ্ত হৈ আছিল। এওঁ ৰাজা দিনৰ পৰাহে পুনৰ প্ৰকাশ হৈ প্ৰণালীৰূপে চলিল। ১৩৬ ॥

আক এওঁ ৰাজাদেৱেই মহং যুদ্ধ কৰি আসামৰে ও বজালৰে মানাহা নদীকে দৃঢ়কৰি সীমা কৰিলে। অত্ৰাপিও সেই সীমা ধাৰ্য আছে। পাচে বানফেৰীয়া নগাই গাওঁ মাৰি
অসম-মোগলৰ সীমা লগুভঙ কৰিলে। পাচে স্বৰ্গদেৱে সেই নগাক ধৰি মাৰিলে। এবং ক্ৰমে চক্ৰধ্বজসিংহদেৱে ৰাজত্ব কৰি ১৫৯২ শকত স্বৰ্গী হল, ভোগ ৭ বৎসৰ। একইশ জন ৰাজা গত। ১৩৭ ॥

এওঁ চক্ৰধ্বজসিংহ ৰাজা মৰণান্তে পুতেকটি ৰাজা হব নোৱাৰিলে। ভায়েক চুহুংফা ১৫৯২ শকত ৰাজা হৈ শিঙ্গৰিঘৰ উঠি হিন্দুমতে
উদয়াদিত্য উদয়াদিত্য নাম ললে। কুৱৈগয়া ঘনশ্ৰাম ও বাঁহগৰীয়া অতম ক্ৰমে বুঢ়াগোহাঞি হল। লোচাই ১, পুত্ৰ সৰবুতা ১, বাককিয়াল লাঙ্গিচং ১, ক্ৰমে বৰগোহাঞি হল। হাড়ি ১, এক চপা ১, ক্ৰমে বৰপাত্ৰ হল। এবং চাৰিঙ্গীয়া লাটাও আহোমৰ পেলন ১, লুখুৱাসনৰ দেবেৰা ১, ক্ৰমে বৰবৰুৱা হল, ও লালুক-সোলা বৰফুকন হল। ১৩৮ ॥

এই জনা ৰাজাদেৱেই গোহাটীৰ বামগড় ও পানীগড় ইত্যাদি কৰি পৰিপাতিৰূপে নিবন্ধ কৰে। আৰু পানীগড়ৰ বামৰ পৰা কেইহাত

পানীত কৈ হতীয়া শালৰ খুটা খায়, আৰু অথাউনি
পানীগড়

পানীত বৰ বৰ বাইডাঙ্গৰ ছই মূৰ লোহাৰে বান্ধি কল লগাই শিল বান্ধি, কি জোখেৰে কেনে গড় কৰিব লাগে, ইয়াৰ কাকত-পাতি অতি সুন্দৰ নিবন্ধ কৰিলে। ও উজনিত বৰাগী-আলি কৰালে। পাচে এই দেবেৰা বৰবৰুৱাই ১৫৯৪ শকত বিষ পান কৰাই উদয়াদিত্য ৰাজাদেৱক মাৰিলে, ভোগ ২ বৎসৰ মাত্ৰ। বাইশ ৰাজা গত। ১৩৯ ॥

এওঁ উদয়াদিত্য ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ পুতেকটি ৰাজা হব নোৱাৰিলে। তায়েক চুৰুংফা ১৫৯৪ শকত ৰাজা হল। হিন্দু মতে

এওঁকে বামধ্বজ বোলে। এওঁ ৰাজাৰ দিনতো
বামধ্বজ

বাইগৰীয়া আতম্ বুঢ়াগোহাঞি আছিল। আৰু এই ৰাজাদেৱে বাককিয়ালৰ এই লাঙ্গিচঙ্গক ভাঙ্গি দেবেৰা বৰবৰুৱাৰ ভাগিনীয়েক চেংমুনক বৰগোহাঞি পাতিলে। আহুক বৰপাত্ৰ পাতিলে। দেবেৰা বৰবৰুৱা ও সোলা বৰফুকন আছিল। এওঁ ৰাজাদেৱৰ দিনত বিশেষ কোনো কৰ্ম নহল। ওপৰি ৰাজ্যকে ভোগ কৰি কালক্ৰমে নৰিয়া পৰি ১৫৯৬ শকত বামধ্বজ স্বৰ্গদেৱ স্বৰ্গী হল, ভোগ ২ বৎসৰ।

২৩ ৰাজা গত। ১৪০ ॥

এওঁ ৰাজা মৰণান্তে চামগুৰীয়া কৈদৰ কোঁৱৰ চুহুঙ্গক আনি ১৫৯৬ শকত ৰাজা পাতিলে। শিঙ্গবিষবত উঠিব নহল কাৰণ হিন্দু

মতে নাম নহল। এবং এই ৰাজাৰ আমলেও
চুহুং

বাইগৰীয়া আতম্ বুঢ়াগোহাঞি ও চেংমুন বৰ-গোহাঞি ও আহুক বৰপাত্ৰ-গোহাঞি আছিল। ও দেবেৰা বৰবৰুৱা, সোলা বৰফুকন আছিল। এই ৰাজাদেৱে কেৱল ৰাজা হৈছিল মাত্ৰ, বিশেষ কোনো কৰ্ম নহল। ছববুত্ত, ছবশয়, কঠিনহৃদয়, নৃসংশ দেবেৰা বৰবৰুৱাই এই ১৫৯৬ শকত বিষ পান কৰাই মৰালে, ভোগ

১ মাহ ১৫ দিন মাত্ৰ। চৌবিশ বাজা গত। ইতি বৰ্ষ আখ্যা
সমাপ্ত। ১৪১ ॥

সপ্তম আখ্যা

বিপ্লৱ বুৰঞ্জী।

পৰে তুঙ্গখড়ীয়া ফৈদৰ গোবৰ কৌৱৰক আনি ১৫৯৬ শকতে বাজা
বুলি ললে। শিঙ্গবিঘৰ উঠিব নহল; এই হেতু হিন্দুমতে নাম
নহল। এই বাজা হোৱাতো বাঁহগৰীয়া আতম
গোবৰ বুঢ়াগোহাঞি ও চেংমুন বৰগোহাঞি ও আছক
বৰপাত্ৰ আছিল। দেবেৰা বৰবকৰা আৰু সোলা বৰফুকন আছিল।
এই বজাদেৱৰ বিশেষ কোনো কৰ্ম কৰিব নহল। বাঁহগৰীয়া বুঢ়া-
গোহাঞি, সোলা বৰফুকন সহিত দেবেৰা বৰবকৰা মন্ত্ৰণা কৰি ঐ
১৫৯৬ শকতে মাৰিলে, ভোগ ২০ দিন মাত্ৰ। ২৫ বাজা
গত। ১৪২ ॥

পাচে দিহিঙ্গীয়া ফৈদৰ চুজিন্ফাক আনি ১৫৯৬ শকত বাজা
পাতিলে। শিঙ্গবিঘৰ উঠিব নহল হেতু হিন্দুমতে নাম নহল। এওঁ
বাজাৰ দিনতে বাঁহগৰীয়া আতম বুঢ়াগোহাঞি
চুজিন্ফা আছিল। গুঁইমেলাৰ লালুক বৰগোহাঞি পাতিলে।

আৰু চেংকং বৰপাত্ৰ হ'ল, ও দুৱৰাৰ কিৰ্কিবীয়া বৰবৰুৱা হ'ল।
ও সোলা বৰফুকন আছিল। এওঁ ৰাজাদেৱেই বাঁহগৰীয়া বুঢ়া-
গোহাঞিৰ দ্বাৰা চিতামণি গড় বন্ধালে মাত্ৰ। অন্য বিশেষ কোনো
কৰ্ম নহ'ল। পাচে এই বুঢ়াগোহাঞিয়ে ৰাজাদেৱক মাৰিব খোজা হেন
জানি আপুনি শিলত মূৰ মাৰি ১৫৯৯ শকত ৰাজাদেৱ মৰিল, ভোগ
২ বৎসৰ ৯ মাহ ২৫ দিন। ছাবিশ্ ৰাজা গ'ত। ১৪৩ ॥

এই চুজিন্ফা ৰাজা মৰণান্তে তেওঁৰ পুত্ৰটি ৰাজা হ'ব নোৱাৰিলে।
পৰ্বতীয়া চুডৈফাক আনি ১৫৯৯ শকত ৰাজা পাতিলে। পৰ্বতৰ
নগৰত শিক্ষবিষয় উঠিল, আৰু উৰিকাতো নগৰ
চুডৈফা
কৰিলে, নাম হ'ল বোকা-নগৰ। এই জনা

ৰাজাদেৱেই সোলা বৰফুকনে বাঁহগৰীয়া বুঢ়াগোহাঞিক মাৰিলত
দিলিহিয়াৰ দৌঘলাক ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে।
গুৱাহাটীৰ লালুকক ভাঙ্গি মেচাঘৰীয়া শেনক বৰগোহাঞি পাতিলে।
লাচামকলাক বৰপাত্ৰ পাতিলে। মেচা ১, লুখুৰাসনৰ চক্ৰপাণি ১, এই
দুইক ক্ৰমে বৰবৰুৱা পাতিলে। সোলা বৰফুকন আছিল। ১৪৪ ॥

এওঁ ৰাজাৰ দিনতে সোলা বৰফুকন গোহাটীতে থাকি মध्ये মध्ये
দিল্লী বাদ্‌সাহেৰে বণ হৈ প্ৰজাসকলক মাৰি ঢুকাই দেখি মিলিলেই ভাল
দোলা বৰফুকনৰ
বুলি ১৬০১ শকত বাদ্‌সাহেৰে তবফ আজমতৰা
গুৱাহাটী ত্যাগ
নবাবেৰে মিলি গুৱাহাটী এৰি দি হুইংকি কলিয়া-
বৰকে ধৰ কৰি সকলোটি বলহি। তাৰে পৰা উজাই আহি এই
সোলা বৰফুকনে ১৬০১ শকত ৰাজাদেৱক পৰ্বতলৈ নি বিষ খুৱাই
মাৰিলে, ভোগ ২ বৎসৰ। সাতাইশ ৰাজা গ'ত। ১৪৫ ॥

এওঁ ৰাজা মৰণান্তে চুডৈফা ৰাজাৰ দুই পুত্ৰ ৰাজা নহ'ল। চামগুৰীয়া
ফৈদৰ চুলিক্ফা ১৬০১ শকত ৰাজা হ'ল। এওঁকে লৰাৰাজাও বোলে।

এওঁৰ দিনতো দিলিহীয়া দৌঘলা ৰাজমন্ত্ৰীৰ বাব
চুলিক্ফা লৰাৰাজা
সহিতে বুঢ়াগোহাঞি আছিল। আৰু শেনক ভাঙ্গি
মাছুৰিয়াৰ লাইথেপেনাক বৰগোহাঞি পাতিলে। এবং চেংকং

বৰপাত্ৰ-গোহাঞি হল। লুখুৰাসনৰ মৰঙ্গি ১, দিহিঙ্গীয়াৰ আলন ১, এই দুই ক্ৰমে বৰবকৰা পাতিলে। ও সোলা বৰফুকনক মাধ আৰু ভোটায়ে কাটিলত ভায়েক ভাধবাক বৰফুকন পাতিলে। কিন্তু এওঁ অলপ দিনতে পলাই গৈ বঙ্গদেশত সোমালত লান্‌মাখৰ বন্দৰক বৰফুকন পাতিলে। ১৪৬ ॥

এওঁ ৰাজাদেৱেই দাওকি-আলি কবালে। আৰু এওঁ ৰাজাদেৱে ৰাজ-বঙ্গহত অতি সংশয় কৰি অথচ ৰাজ-বংশত কৌঁৱৰ থাকিলে তেওঁক মাৰি আগলৈ ৰাজা হব এই ভাবি কোনো চুলিক্কাৰ চক্ৰান্ত কোনো কৌঁৱৰক মাৰিবৰ ও কোনোসকলক নাক কাণ কাটি অথবা চক্ষু কাটিবৰ মন কৰি মুখা ২ কৌঁৱৰ বুজি মাৰিবৰ উদ্ভত হল। চাৰিওফালে কৌঁৱৰ বিচাৰিব ধৰিলে। ১৪৭ ॥

এনেতে তুঙ্গখুঙ্গীয়া গোবৰ ৰাজাৰ পুত্ৰ লাজি গদাপাণি অৰ্থাৎ গদাধৰ কৌঁৱৰ নামখ্যাত প্ৰধান বাহুবলী কাৰণ, তেওঁক বিচাৰ কৰি ধৰিবৰ আজ্ঞা হোৱাত বৰ ভয় পাই পলাই গৈ গদাপাণিৰ পলায়ন তেওঁৰ ভাৰ্যা গাভৰু সহিতে অটব্য অৰণ্যত সোমাই আছিল; তাতে এটি সৰু ঘৰ গছৰ পাতৰে কৰি কাল যাপন কৰি আছিল। গ্ৰাম কি নগৰে বিচাৰি তেওঁক নাপাই ৰাত্ৰিন্দিবা বিচাৰিব ধৰিলে। ১৪৮ ॥

একদিন ৰাত্ৰি ৫৬ দণ্ড সময় ঐ গদাপাণি কৌঁৱৰ গাভৰু সহিতে পত্ৰ-ঘৰে বহি আছিল। ইতিমধ্যে গাভৰু পেছাপ্ কৰিবৰ কাৰণে বাহিৰে অহাত চাৰিওফালে মানুহে বেঢ়ি অহা যেন হুঁৱৰাব পতি-প্ৰেম অনুমান কৰি আপুন পতি কৌঁৱৰত কলে।

কৌঁৱৰে প্ৰথম বিশ্বাস নকৰি এই কলে, “এই অৰণ্যক কোন আহিব আৰু আমি ইয়াত আছোঁ বুলি বা কেনেকৈ জানিব?” গাভৰুৱে কলে, “বুজিব নোৱাৰি, কোনো কছকীয়া অথচ চৰৰ দ্বাৰা জানিব পাৰে, আমি যে ইয়াতে আছোঁ।” এইৰূপে কিয়ংকাল কথোপকথন হৈ থাকোঁতেই মানুহৰ গন-গান হেন শুনিলে। পৰে দুই জনে শীঘ্ৰে বাহিৰ ওলাই নিশ্চয় জানিলে যে, চাৰিওফালৰ পৰা মানুহে বেৰি আহিছে। পাচে

কোঁৱৰে, হয়, আমাকে ধৰিবৰ কাৰণেই আহিছে, আহা দুই জনে পলাও।
গাভৰুৱে বোলে, মঞি সহিতে গলে তুমি ধৰা পৰিবা। এতেকে মই
ইয়াতে থাকোঁ। মোৰ যি গতি হয় হব, যদি মই মৰোঁ, কি মোক
মাৰে, তুমি আৰু দহ জনী স্ত্ৰী বিবাহ কৰিব পাৰিবা। তুমি বিহীন হলে
আৰু ক'ত হব ? ১৪৯ ॥

এবং প্ৰকাৰে কোৱাতো গদাপাণি কোঁৱৰ সন্মত নহৈ দুই জন সহিত
যাবৰহে মনস্থ আছিল। কিন্তু গাভৰুৱে অগত্যা বধ দি নিজে এৰীয়া

কাপৰৰ গাতি মাৰি বেষাছৰ্গ কৰি যোৱাগৈ বুলি
কুঁৱৰীৰ হতা।

আগ বাঢ়ি পঠাই দি পত্ৰৰ ঘৰৰ ভিতৰ গাভৰু
সোমাল। ইতিমধ্যেই ধৰিব অহা লোকসকল চৌতৰফৰ বেৰি আহি
ঘৰ সোমাল। কিন্তু কোঁৱৰক নাপালে। গদাপাণি কোঁৱৰ লোক-
সকলৰ হাতৰ তলে বা কোনোমতেই হওক পাচফাল হল, পাচফাল
হৈয়ো গাভৰুৰ মোহত থাকি অদৃশ্যে তেওঁলোকৰ পাচে ২ আছিল।
লোকসকলে গাভৰুক ধৰি কোঁৱৰৰ কথা সোধাত, কলৈ গল মই নাজানো
বুলি কোৱাতো পাপিষ্ঠ নিষ্ঠুৰতা ও নিৰ্দয় লোক গাভৰুক ধৰি শাস্তি
কৰি বধ কৰিলে। ১৫০ ॥

পৰস্পৰ লোকৰ মুখে শ্ৰুত আছে যে, নেজাল কোঁৱৰ তপত কৰি
গাভৰুৰ পিঠিৰ ওপৰত ধৰাতে ভক্ভক্ কৰি উভলে। গাভৰুৱে
চিৎকাৰ কৰে। কোঁৱৰে ঐ চিৎকাৰ শুনি অল্প
সতীৰ শাস্তি

অল্প মতে ক্ৰন্দন কৰে। গাভৰুৱে অনুমানে জানি
শাস্তি কৰোতেই চিৎকাৰ কৰি বোলে, কোন পুৰুষ স্ত্ৰীৰ লগত মৰে ?
অন্তৰ হ, কলৈ গল মই নাজানোঁ। এবং প্ৰকাৰ পুনৰ পুনৰ শাস্তি
কৰোতে গাভৰু মৰিল। চিৎকাৰ নাইকিয়া হল। ১৫১ ॥

কোঁৱৰেও মৰা হেন জানি দুখে-শোকে তাৰ পৰা অন্তৰ হৈ এজোপা
ঘিলা লতাৰ গছৰ তলতে থাকিল। বিচৰা লোকসকলে মৰা গাভৰুক
এৰি সকলোৱে কোঁৱৰ হাবিত আছে বুলি বিচাৰিব
গদাপাণিৰ দৈবিক বশ্য।
ধৰিলে। বিধাতাৰ লিখন কোনে খণ্ডাব পাৰে ?

এই ঘিলা লতাই গদাপাণি কৌৱৰক আবৃত কৰি ধৰিলে। বিচৰা লোকসকলে নাপাই গুচি গল। তদপৰ প্ৰভাত হলত কৌৱৰে পত্ৰৰ ঘৰে যাই দেখে যে, গাভৰু মৃত্যু হৈ আছে। অতি দুখিত হৈ কান্দি কান্দি হাবিয়ে হাবিয়ে গৈ, মানুহে আহোতলি ধৰিছে, কিছু মুকল হৈছে, তাতে গৈ হঠাৎ ওলাল। ১৫২ ॥

কিছু ওচৰতে একজন মানুহে টঙ্কাৰ কাষত কোৰ পাৰি আছে। দেখি কলে, “তুমি কোন? ৰাজাৰ লক্ষণ দেখোঁ ও ৰাজা হবা।” এনে

গণকৰ গণনা

কোৱাতে ভয় খাই গদাপাণি কপিব ধৰিলে। তাতে সেই লোকটিয়ে কলে, “ভয় নাই, তুমি ৰাজা হবা, কোন কোৱা।” তাতে গদাপাণিয়ে সংক্ষেপে আপোনাৰ বিবৰণ কৈ বোলে, মইনো কত বক্ষা পৰিম, আৰু কেতিয়া ৰাজা হম, ঠিক কৰি কোৱা। তাতে সেই লোকজনে তেতিয়াই কিছু গণনা কৰি কলে, “৬ মাহমান এই অঞ্চলে গোপনে থাকা, তাৰ পৰা ভটীয়াই যাবা। অমুক শক তাৰিখে ভাটীতে ৰাজা হৈ আহিবা।” ঠিক কৰি কলে। গদাধৰ কৌৱৰে বোলে, মই যদি ৰাজা হব পাৰোঁ তোমাক ভাল মানুহ কৰিম বুলি চলি গল। ১৫৩ ॥

এ গদাপাণি কৌৱৰ বেষছৰ্গ কৰি গৈ গড়গাৱঁৰ নাজিৰাৰ সোনামুৱাৰ ঘৰৰ ময়ূৰ মজুমদাৰ বৰুৱাৰ ঘৰত ওলালত, আদি-অন্ত কথা কৈ গোপনে

ছদ্মবেশে গদাপাণি

ৰাখিবৰ কথা কোৱাত ৰাজাৰ কৌৱৰ জানি ৰাখিবৰ স্বীকাৰ কৰি গোপনে আপোন বৰঘৰতে ৰাখিলে। এখেত লৰাৰজাদেৱে কৌৱৰসকলক ধৰি ধৰি আনি কতোৰ প্ৰাণবধ ও কোনোসকলক চক্ষু কাটি ও নাক কাণ কাটি অঙ্গ ক্ষত কৰিলে। গদাপাণিক বিচাৰি নেপালে। কিন্তু তেওঁক বিচাৰতে থাকিল। নিত্যান্ত গদাধৰ কৌৱৰ বিচাৰ হয়, এই কথা প্ৰত্যেক ৰোজ মজুমদাৰ বৰুৱাই কৌৱৰত কয়, এই দৰে ৬ মাহমান আছিল। একদিন গদাপাণি কৌৱৰে বুঢ়া মজুমদাৰত কলে, “মই অনেক দিন তোমাৰ ঘৰত নগৰতে আছোঁ। নিতে নিতে মোৰ বিচাৰ হৈ আছে, যদি কেনেবাকৈ জানে

মোকো কাটিব এবং তোমাকো সপৰিবাৰে কাটিব। এতেকে মই ভটীয়াই যাওঁ।” বুঢ়া মজুন্দাৰে কলে, “গোহাঁইদেও, মই যোৱা এনে বুলিব নোৱাৰোঁ। আপোনাৰ জন্তো মোৰ সপৰিবাৰকো লৰাবজাই কাটে-মাৰে যি কৰে কৰোক।” গোহাঁইদেৱে বোলে, নহয়, মই যাওঁ, যদি দৈবাৎ মই ৰাজা হব পাৰোঁ মোক গোপনে প্ৰতিপালন কৰি ৰখাৰ ধাৰ শুজিম। ১৫৪ ॥

এই বুলি ভাটী যাবৰ মনেৰে যাই আউনীআটী সত্ৰ সোমালত কোনো ভকতে, এইটো কব মানুহ ইয়াৰ পৰা যা, এই বুলি তামূল খাই পিক্ পেলোৱাত ছাটি পৰিল। তাৰ পৰা
কৌৱৰৰ অগমান
বাহিৰ হৈ গৈ স্থানে ২ বৈশাছৰ্গ কৰি ফুৰাত কোনো-
সকলে খাবৰ দি উপকাৰ কৰিছিল। কোনো ২ সকলে দেখুতাও
কৰিছিল। সেইসকল মনে ৰাখি ক্ৰমে ভাটী আহি কামৰূপৰ ছান্দ-
কুছি গ্ৰামে পানমহলীয়া বৈৱসায় কৰি থাকিল। ১৫৫ ॥

পৰম্পৰে শ্ৰুত আছে ঐ ছান্দকুছি গ্ৰামে থকা কালে পানমহলীয়া
কৰাতো হেঙ্গদান্ গোপনে ভাৰ-বাৰি বা বাংকাত
ছান্দকুছিত গদাপাণি
ৰাখিছিল। ১৫৬ ॥

সে যা হওক, ঐ গদাপাণি কৌৱৰ ছান্দকুছি গ্ৰামে কিছু দিন থাকি
তাৰ পৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণপাৰ বাণীত গৈ আছিল। লৰাবজাই
অনেক কৌৱৰসকলক ধৰি ২ আনি দণ্ডবন্ধ কৰি
পাত্ৰ-সস্ত্ৰীৰ চেতনা লাভ
অনেক অনীতি কৰ্ম কৰিব ধৰিলে। সেই দেখি
বুঢ়াগোহাঞি প্ৰভৃতি ডাঙ্গৰীয়াসকলে মনত বিৰক্ত হৈ অহা এক-
জনকে ৰাজা পাতি লবৰ মনস্থ কৰিলে, যে হেতু ৰাজ্য ভঙ্গা-পতাৰ
ভাৰ ডাঙ্গৰীয়াসকলেৰে আছিল। পাচে ডাঙ্গৰীয়াসকলে ৰাজা হবৰ
যোগ্য লোক নেদেখি ও গদাপাণি কৌৱৰ কামৰূপত থকা শুনি
তেওঁৱেই ৰাজা হবৰ উপযুক্ত হেন জানি ৰাজা পাতি লৈ যাবৰ কাৰণে
বৰফুকন প্ৰভৃতিলৈ লিখাত, ও লান্‌মাথকৰ বঙ্গহ বন্দৰ বৰফুকনৰ ঐ
গদাপাণি আশ্ৰয় কৰাত, ঐ বন্দৰ বৰফুকনে সকলো ফুকন ৰাজখোৱাৰে

পৰামৰ্শ কৰি গদাধৰ কোঁৱৰকে যোগ্য হেন জানি ৰাজা লোৱা স্থিৰ কৰি
বাণীৰ পৰা নিয়াই সৰিয়হতলিতে হেঙ্গদানত তুলি বৰফুকন ও পানী-
ফুকন ও ডেকাফুকন, ৰাজখোৱাসকলে ৰাজা বুলি সেৱা কৰিলে। ১৫৭ ॥

তদপৰ সকলো সহিতে উজ্জাই গৈ দক্ষিণপাট সত্ৰৰ ঘাট পালে।
পাচে এই বাৰ্তা শুনি দক্ষিণপটীয়া অধিকাৰী বাপুৱে বন্দৰ বৰফুকনক
দক্ষিণপটীয়া গোসাঁ- মতাই নি কলে, বোলে, “ফোকন, তুমি মোৰ
ইব অভিশাপ

প্ৰধান শিষ্য, আৰো তুমিও জানা লৰাবাজাও মোৰ
শিষ্য। এই হেতুকে প্ৰায় ময়ে ৰাজা হৈ আছোঁ। এতেকে তুমি
এনে কাম নকৰিবা, মই তোমাক ৰাজত্ব ভিক্ষা কৰিছোঁ।” পাচে
বৰফুকনে বোলে, “মোৰ অকলৰ কাম নহয়, কেনেকৈ কৰিম,” বুলি
সন্মত নোহোৱাত থাকি বাপুৱে বেজাৰ হৈ তোৰ ঘৰত আগলৈ বৰফুকন
সম্পত্তি নহওক বুলি শাপ দিলে। পাচে বৰফুকনে বোলে, “অবিচাৰে
যে মোক শাপ দিলে ময়ো বুলিছোঁ, আপোনাৰ বঙ্গহতো এই সত্ৰাধিকাৰ
সম্পত্তি নাথাকক।” এই বুলি তাৰ পৰা উজ্জাই যাই গড়গাৱঁৰ নগৰৰ
বৰচ’ৰাতে ১৬০৩ শকত ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ সহিতে মিলি পুনৰ গদাধৰ
কোঁৱৰক সেৱা কৰি ৰাজা ললে। লৰাবজাক নগৰৰ পৰা উলিয়াই
নি যোগান দি নামৰূপত থলে, ভোগ ২ বৎসৰ। আঠাইশ জনা
ৰাজা গত। ইতি সপ্তম আধ্য সমাপ্ত। ১৫৮ ॥

অষ্টম অধ্যায়

—wv—

স্বৰ্গদেৱ গদাধৰসিংহ ।

পাচে ১৬০৩ শকৰ পৰা গদাধৰসিংহ ৰাজা হ'ল । কিন্তু ৰাজা হৈ কিছুদিন মাত্ৰ হোৱাতে লৰাৰাজাই পুনৰ ৰাজা হ'বৰ মনস্থ কৰি বোল-মাত কৰা শুনি গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে প্ৰকাৰ-
গদাধৰসিংহ
ন্তৰে ম'বালে । এবং দীঘলা বুঢ়াগোহাঁইক মাৰি কুৱৈগয়ী মোক বুঢ়াগোহাঁই পাতিলে । এওঁৰ পাচত লক্ষকিয়াৰ খামপেঙ্গক বুঢ়াগোহাঁই পাতিলে । লাইথেপেনা বৰগোহাঁইক ৰাজমন্ত্ৰী পাতিলে । আচুকক বৰপাত্ৰ পাতিলে । লাহনৰ টেমাক বৰবকৰা পাতিলে । এবং বন্দৰ বৰফুকনক প্ৰাণমাত্ৰ নামাৰি সৰ্বস্ব আগ্ৰহি বৰফুকন ভাঙ্গি ঘৰলৈ খেদিলে । তাৰে পৰা বন্দৰৰ বঙ্গহত এ গুৰু-শাপত বৰফুকন সম্পত্তি গুচিল ও বন্দৰ ফুকনৰ শাপতো সেই ঘৰ দক্ষিণ পটীয়া বাপুৰ বঙ্গহত তাৰে পৰা সত্ৰাধিকাৰ গুচিল । পাচে সন্দিকৈ ফুকনক বৰফুকন পাতি গুৱাহাটীলৈ পঠালে । আক বৰ-কলাত নগৰ কৰি শিঙ্গবিঘৰ উঠি চুপাত্কা নাম ললে । হিন্দুমতে গদাধৰসিংহ নাম হ'ল । ১৫৯ ॥

এওঁ ৰাজাদেৱেই দেশত পিয়ল কৰাই কাকত-পত্ৰ নিবন্ধ কৰিলে, ও পিয়ল উলিয়ালে । পাচে চুলিক্কা অথচ লৰাৰজা হৈ থকাত যি যি
প্ৰথম পিয়ল আক ফুকন ৰাজখোৱাই স্বৰ্গদেও অথচ গদাধৰসিংহক
বিষয়া বিদ্ৰোহ ৰাজা পাতি ললে, একজন ৰাজা পাটত থাকোতে
অপৰ একজন ৰাজা পাতে বুলি সেইসকলক ৰাজ-জোহী বুলি শালত দি
ভূৰ বান্ধি উটাই দিলে । সেই শালত দিয়া ঠাইকে অতাপিও শালমৰা-
মুখ বোলে । পাচে স্বৰ্গদেৱে সন্দিকৈ ফুকনক বৰফুকন পাতি পঠাই

পূৰ্বে পলাই থকা কালত যি যি সকলে দেহ্য কৰিছিল, সেই সেই সকলক ধৰি ধৰি আনি অনেকক কাটি-মাৰি দণ্ড কৰিলে। ১৬০ ॥

এবং আউনীআটী সত্ৰত বৈষ্ণৱ হৈ যোৱাত কোনো ভকতে, “এইটো কৰ মানুহ, ইয়াৰ পৰা—” এনে বুলি তামূল খাই পিক পেলোৱাত ছিটিকি পৰিছিল, সেই কথা মনে স্মৰি সত্ৰাধিকাৰ কেশব-গোসাঁইৰ বিলৈ
দেও বাপুক ধৰি নি শিল বান্ধি পানীত পেলাই মাৰিবৰ মনস্থ কৰিলে। সেই কথা বাপুৰ শিষ্য বেজদলৈয়ে তু পাই বাপুলৈ কৈ পঠোৱাত, তেতিয়াই গোবিন্দ ঠাকুৰক লৈ বাপু পলাই যাই শদিয়াৰ হাবিত আছিল। বাপুক নাপালে আৰু সেই পলায়ন কালে যাৰ যাৰ কিষ্কিৎ ২ অপকাৰ পাইছিল, তাকে দণ্ডবদ্ধ কৰিলে। ১৬১ ॥

মঙ্গল চোৱা বোকা-খাতৰ অৰ্জুন দৈবশক্তক দলৈ পাতি সোমৰ লগত দিলে। আৰু সোনাগুৰা ঘৰৰ মঘুৰ মজুন্দাৰ বৰুৱাক অনেক মৰ্যাদা কোন-মঘুৰ মজুন্দাৰব মনি কোন-থা বাঁটা দিনবা-টোপী আৰু লাখাম্-চেটিয়া মৰ্যাদা
খেলত ললে। লাখাম্-চেটিয়াৰ অৰ্থ ৰাজবংশ। এই ৰাজাদেৱৰ দিনত মঘুৰ মজুন্দাৰ বৰুৱা অতি বৰ্দ্ধিত আছিল। সৰ্ববিদা স্বৰ্গদেৱৰ কাষতে থাকিব লাগে আৰু ভোজন কৰা সময় মেল কৰা বোলে। সেই সময়তো নানা বৰ্দ্ধিত কৈ মজুন্দাৰ বৰুৱা থাকিব লাগে, তাতে স্বজাতি আহোম, চাংমাই বৰুৱা প্ৰভৃতি হিন্দু মানুহ থাকে বুলি ঘৃণা কৰি নাথাকিবৰ কাৰণে ৰাজাদেৱত জনায় এবং ৰাজাদেৱে সেই কথাত সন্মত নহয়, তথাপি পুনঃ পুনঃ জনোৱাত, “জাত ধ্বংস কৰিয়ে লোৱা যাওক,” এনে বোলাতো আহোম জাত মৰা ভাল নহয় বুলি জনোৱাত ৰাজাদেৱে বোলে, জাতো বওক ও মেল কৰা সময়তো থকাত অনিন্দিত নহওক। এনে উপায় কৰ, বুলি কোৱাত সকলোৱে আলচি লাখাম্-চেটিয়া খেলত তোলিবৰ কথা জনালত, ৰাজাদেৱে তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়া সহিতে যুক্তি কৰি চেটিয়া-পাত্ৰত তুলিলে, সেই অবধি চাংমাই শালৰ পৰা পকা সাজ, ৰাজাদেৱে যিমতে ভোজন কৰে সেইমতে প্ৰত্যেক দিন উপযুক্ত পাত্ৰত

দিয়ে। মজুন্দাৰে সাদৰ কৰি লৈ আহোম জাতিক দিয়ে, সেই আহোমে নিত্যান্তে ভোজন কৰে। ১৬২ ॥

তদপৰ হিন্দুসকলে অনেক ৰূপে ধৰ্ম্ম প্ৰবৰ্ত্তাই দেশ নষ্ট কৰিব বুলি মহন্তসকলক চেউনি ও বচা আদি ঠায়ে ঠায়ে দূৰ কৰি পাতিলে।

আলি পুখুৰী

অথচ ঠাকুৰীয়া ভকত মহন্তক ১৬১৪ শকত নাম-
ৰূপত পাতিলে ও মূৰ্ত্তিসকল পানীত পেলোৱালে।
পাচে স্বৰ্গদেৱে জিজিৎসাত শিল শাকো কৰি বহুদৈ পুখুৰী, দ'ল আদি
এবং তাতো শিল শাকো ও অকাৰ আলি ও ধোদৰ আলি ও দিহিঙ্গীয়া
বৰবৰুৱাই কৰা আলি ও হলো ফুকনে কৰা আলি ও খৰা-দল ও খৰা-গড়
ও চৰাইদেওত গোটা দল, পুখুৰী এইসকল কৰম কৰিলে। তাৰে
পৰা ৰাজ্যতো, ৰাজ্যবৰতো নিৰূপদ্ৰবে চলিল। ১৬৩ ॥

পাচে দিল্লীৰ বাদ্‌শাহৰ তৰফ্ মঞ্চল-খাঁ নবাবেৰে গোহাটীৰ গুৰু-
খৰৰ ইটাখুলিতে ১৬০৫ শকত যুদ্ধ হল। সেই যুদ্ধতে নবাবক পৰাস্ত

ইটাখলিৰ যুদ্ধ

কৰি ৰঙ্গামাটি পৰ্য্যন্তে খেদি থলে। এই অবধি
আসামৰে নবাবেৰে বণ নহল। এই বণৰ পৰা
উলটি আহি মানাহা নদীকে পুনৰ ধৰি অথচ সীমা কৰি
বাখিলে। ১৬৪ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে ১৬১৬ শকে উমানন্দ দেৱালয়ৰ দ'ল কৰালে।
এবং প্ৰকাৰে ৰাজাদেৱে ৰাজন্তি কৰিলে। কিন্তু স্বৰ্গদেৱে আহোম-

মতে প্ৰবৰ্ত্তন আছিল ও হিন্দু ধৰ্ম্মত আস্থা নাছিল।
হিন্দু ধৰ্ম্মত অনাস্থা

সৰ্বভক্ষক আছিল এবং মৃত্যু হলে মৈদাম কৰি
তাতে অলঙ্কাৰ বস্ত্ৰাদি ও খোৱা-লোৱা সঁজুলি দাস-দাসী আদি সকলোকে
মৈদামত সোমাই মাটি জাপি দ'ল অথবা গটীয়া পৰ্ব্বত হেন কৰি এৰে।
এইসকল নিয়ম অতি দৃঢ় ৰূপে পূৰ্বে আছিল। কিন্তু মध्ये মध्ये ও
পৰে লিখা কোনো বজাসকল শৰণ লৈ হিন্দু ধৰ্ম্ম গ্ৰহণ কৰাত আহোম
মত ত্ৰাস হৈ আছিল। অথচ মৈদামত লোকজন দিয়া কম হৈ আছিল।
তথাপি গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱ পৰ্য্যন্ত বস্ত্ৰ-অলঙ্কাৰ আদি ও তাম-পিতল

কপৰ ও সোনৰ ও মাইহাং খাট আদি মৈদামত দিয়া নিয়ম আছিল।
ঐ মৈদাম চবাইদেও নামক পৰ্বতীয়া স্থানত সকলোৰে মৈদাম হয়,
অথচ ৰাজা ও ডাঙ্গৰীয়া তিনি জনাৰ ও গোহাঁঞি তিনি জনা ও
বৰবকৰা ও বৰফুকন প্ৰভৃতিৰো হয়। কিন্তু ৰাজা ও ডাঙ্গৰীয়া ও
গোহাঁইসকলৰ মৈদাম চবাইদেৱভহে হয়; অগ্ৰসকলৰ অগ্ৰ অগ্ৰ
স্থানেও উত্তম ও মধ্যম ও সামান্য প্ৰাকৃতমতে হয়। ঐসকল কৰ্ম
দেওধাই ও বাইলুং দ্বাৰা সম্পাদন হয়। ১৬৫ ॥

দেওধাইএ মদ গাহৰি আদি দি ইন্দ্ৰাদি দেৱতাসকলক আহোম-
মতে পূজা কৰি ঢোল আদি বাজ কৰাতে তন্মধ্যে কোনো কোনো
দেওধৰনি
আহোম জাতি জঁকে অৰ্থাৎ উন্নতমত হৈ নৃত্য কৰে,
তাতে ভূত ভবিষ্য বৰ্তমানৰ কথা সুধিলে কয়।
কোনো কোনো কথা কলে ও কোনো কোনো সত্য নহয়। কিন্তু
আহোম জাতিয়ে তাকে বিশ্বাস কৰি সেই সেই মতে আচৰণ
কৰে। ১৬৬ ॥

বাইলুং।—এওঁলোক পুৰোহিতৰ মত কৰ্ম কৰে। মৃত লোকৰ যি যি
কৰ্ম কৰিব লাগে তেওঁলোকৰ বিধানমতে কৰে। আৰু তেওঁলোকৰ
আহোম ভাষা দোৱানৰ মত ও আহোম অক্ষৰ
বাইলুংৰ বিধান আছে। সেই আহোম অক্ষৰেৰে সোনৰ কপৰ
মোহৰো মাৰিছিল। সে বাহক, গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দুই পুতেক হল।
বৰজনাক লাই বুলিছিল, সৰু জনাক লেচাই বুলিছিল। এই দুই
জনাক বাখি কালক্ৰমে ১৬১৭ শকৰ ১৩ ফাগুন কৃষ্ণ চতুৰ্থীত গদাধৰ
স্বৰ্গদেৱে স্বৰ্গী হল, ভোগ ১৪ বৎসৰ ১০ মাহ ১৩ দিন। অথঃ
অষ্টম আখ্যা সমাপ্ত। উনত্ৰিশ জনা ৰাজা গত। ১৬৭ ॥

নবম অধ্যায়

স্বৰ্গদেৱ কদ্রসিংহৰ পৰা গোঁৰীনাথসিংহলৈকে ।

এওঁ ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰে বৰপুত্ৰ লাই গোহাঞিদেও ১৬১৭
শকৰ ১৪ ফাগুনত ৰাজা হল । গড়গাওঁ নগৰত শিঙ্গৰিঘৰ উঠি
চুখুংফা নাম ললে । হিন্দুমাতে কদ্রসিংহ নাম
হল । ১৬৮ ॥

এওঁ ৰাজাদেৱে খাম্পিং ১, কুঞগয়া লাইচেং ১, দিলিহিয়াৰ
আফুআ খাম্পাত ১, এই তিনি ক্ৰমে বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে ।
লাইথেপেনা বৰগোহাঞি মৰিলত পুতেক কমলা-
গোসাঁই মহন্ত স্থাপন কাম্তক বৰগোহাঞি পাতিলে । এবং কেন্দুগুৰীয়া
চেংকঙ্গক ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে বৰপাত্ৰ পাতিলে । ও দিহিঙ্গীয়াৰ
বুঢ়া ১, পাতৰৰ কোটা ১, দিহিঙ্গীয়াৰ ডেকা ১, সন্দিকৈৰ বৰাগী ১, এই
চাৰিক্ৰমে বৰবক্ৰা হল । ও সন্দিকৈ বৰফুকনেই কত কাল বৰফুকন
হৈ আছিল । এওঁৰ পাচত ছুৰৰাৰ বৰজনা ১, পাতৰ ১, এই দুইক
ক্ৰমে বৰফুকন পাতিলে । পাচে গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে চেউনী, বচা
আদিত পতা মহন্তসকলক চপাই আনি স্ব স্ব স্থানত পুনৰ্বাৰ পাতিলে ।
ও শদিয়াৰ পৰা আউনীআটীয়া কেশবদেৱে অধিকাৰী বাপুক আনি
স্ব-সন্ত্ৰত পাতিলে । ১৬৯ ॥

ও সন্দিকৈ বৰফুকনেই প্ৰথম হিলৈ-চৰা নাৱত দুই মূৰে মগৰ
লগাই বাবলৈ নাওবৈচা শিকাই লাচ-চাব লগাই স্বৰ্গদেৱক বং দেখাই
মগৰী-চৰা ও বহৰী-শেন দুইবোৰ খেল উলিয়ালে ।

এ বৰফুকনৰ পাচতে ছুৰৰাৰ বৰজনা, তদপৰ পাতৰ
বৰফুকন হল । ১৭০ ॥

আবো স্বৰ্গদেৱে তেজিত গড় বান্ধিলে। মেটেঁকাত ৰংপুৰ নগৰ
ও জয়সাগৰৰ দ'ল পুখুৰী ও বংনাথৰ দ'ল পুখুৰী ও ফাকুৰা দ'ল ও
দ'ল, পুখুৰী, আলি, নামদাজৰ শিল শাকো ও ডিমোৰ দুই শিল শাকো
নিৰ্মাণ
ও খৰিকটীয়া আলি, ছবৰনি আলি, মেটেঁকাৰ
আলি, এইসকল কৰিলে। ১৭১ ॥

পৰে নগাৱঁৰ মিছামুখৰ বাহৰলৈ গৈ জয়ন্তাৰ দেশ আক্ৰমণৰ
নিমিত্তে জয়ন্তাৰ ৰামসিংহ ৰাজ্য ভয় পাই স্ব-ইচ্ছাতে আহিল। আৰু
কছাৰী-ৰজালৈ কটকী পঠাই তাম্ৰধ্বজ ৰাজ্যক
জয়ন্তা বিজয়
অনালে। পাচে স্বৰ্গদেও উজাই আহি এই দুই
ৰাজ্য সহিতে বিশ্বনাথতে সম্ভাষা হল। পূৰ্বে যোৱা ফোঁজে জয়ন্তাৰ
শ্ৰীশ্ৰীজয়ন্তীদেবীক অনাত ৰামসিংহ ৰাজ্যৰ দুই পুতেক আপোন ফোঁজ
গোটাই লৈ যুদ্ধ কৰি দেবীক ৰাখিলে। এৰং ৰাজ্য স্বৰ্গদেৱৰ অথচ
অহম ৰাজ্যৰ ফোঁজে অনেক মাৰিলে। পৰে দুই ৰাজ্যক লৈ কদ্ৰসিংহ
স্বৰ্গদেও ৰংপুৰলৈ আহিল। জয়ন্তাৰ ৰাজ্য কিছো দিন থাকি মুহু
হল। কছাৰী-ৰাজ্যক ৰাজ্য যোগ্য বঁটা দি দেশলৈ পঠাই
দিলে। ১৭২ ॥

তদপৰ স্বৰ্গদেৱে মণিপুৰ দেশ লবৰ মনেৰে অনেক সেনা পঠালে।
কিন্তু বাট-পথ ভাল নহয়, হাবি-লতা কাটি যাওঁতে অনেক সেনা মৰিল
হেতু ইয়াকে লতাকটা ৰণ বুলি কয়। পাচে
মণিপুৰৰে মিজতা
স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞানুসাৰে অবশেষ সেনাখিনি ছুঁইকি
আছিল। কিন্তু মণিপুৰীয়া ৰাজ্যৰে মিত্ৰ কৰি মিত্ৰভাবে
থাকিল। ১৭৩ ॥

তদপৰ কদ্ৰসিংহ ৰাজ্য ৰাজ্যন্তি কৰি থকাতে কুচবিত্ৰ কুমন্ত্ৰীয়ে
ৰাজ্যদেৱত জনালে বোলে, ভায়েক লেচাই গোহাঁইদেৱে ৰাজ্য হবৰ মনস্থ
কৰিছে। এই কথা স্বৰ্গদেৱে শুনি ভায়েক
মন্ত্ৰীৰ মন্ত্ৰণা
লেচাই গোহাঞিদেৱক চক্ষু কাটি হাবিত থলে।
পাচে অকাৰণ মিছা কথা হেন জানি নামৰূপীয়া ৰাজ্য পাতি ৰাজ-মৰ্যাদা

দি প্ৰধান ৰূপে নামকৰণত থলে। এই হেতুকে নামকৰণীয়া মেল প্ৰধান হ'ল। ১৭৪ ॥

আৰু এইজনা ৰাজাদেৱে ওপৰে লেখা ঐ বৰাগীৰ খেলতে খাওন্দ পাতিলে। এবং তেওঁলোকৰ এই কৰ্ম্ম,—ৰাজা ও ডাঙ্গৰীয়া ও গোহাঞিসকলৰ মৃত শবীৰৰ অস্থি গঙ্গাদি তীৰ্থত বিধিমতে লগাই ব্ৰাহ্মণ আদিক তদৰ্থে দান দক্ষিণাদি কৰিব। ১৭৫ ॥

খাওন্দৰ বাব

বৈবাগীৰ বাব

বৈবাগী।—এওঁলোকে বেশছদ্ৰ কৰি দেশদেশান্তৰ যাই মুনিহ ও স্ত্ৰী বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ পিন্ধাৰ নমুনা যোগাব। ১৭৬ ॥

ও কটকীয়ে ৰাজ্যৰ চিঠি-পত্ৰ লৈ ৰাজ-ৰাজৱানসকলৰ স্থানে যাব। পুনৰ সমাচাৰ চিঠি-পত্ৰ সন্দেশ লৈ ৰাজাদেৱৰ পাশ আহিব। কটকী মধ্যে বৰ কটকী, ও মাজু কটকী ও সৰু কটকী, তিনি শ্ৰেণী। যোগ্যবান বৰ কটকীৰ মধ্যে ৰাজা ও নবাব আদিৰ স্থানে যায়। অতঃসকলে দেশৰ ভিতৰতে চলাচল কৰে আৰু ৰাজখোৱা ইষ্টক চোট চোট বিবৰা পাতিব লাগিলে মজুন্দাব বৰুৱাৰ প্ৰেৰিতমতে কটকীয়ে পাতে। ১৭৭ ॥

কটকীৰ বাব

দলৈ।—দলৈ মধ্যেও তিনি শ্ৰেণী, বৰ দলৈ, মাজু দলৈ, সৰু দলৈ; তেওঁলোকে জ্যোতিষ শাস্ত্ৰ গণনা কৰি দেশৰ ভাল মন্দ কব লাগে।

দলৈৰ বাব

আৰু ৰাজা ও ডাঙ্গৰীয়া গোহাঞি প্ৰভৃতিৰ কোষ্ঠি, জন্ম-পত্ৰিকা ও দশা কৰিব লাগে। আৰু দশা কি জন্ম-পত্ৰিকা চাই গ্ৰহ অনিষ্ট হলে গ্ৰহ-যজ্ঞ ও গ্ৰহ-বাগ ও শান্তি আদি কৰিব লাগে। পঢ়া শুনা পণ্ডিত জ্যোতিষ শাস্ত্ৰত ভালমতে ব্যুৎপত্তি হলে বৰদলৈ হয়, অপৰ সকল মাজু দলৈ সৰু দলৈ হয়। ঐ দলৈৰ মধ্যে কোনোসকল বণ হলে সেনাব মধ্যে যাব লাগে। তেওঁলোকে খেন চাই যুদ্ধলৈ সেনা যাবৰ সময় দিব। আৰু দলৈলোকে গ্ৰহ-যজ্ঞাদি কৰাতে অনেক লভ্য হয় আৰু কোনো গণনাদি ফলিলে ৰাজা

ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতিয়ে বাঁটা অথচ বক্ৰিচ দিয়ে। আৰু কোনো দলৈক দেৱালয় একখন দিয়ে, তদ্বাৰা প্ৰবৰ্ত্তন হয়। এইসকল ৰুদ্ৰ দৈবজ্ঞ দ্বাৰা হয়। ১৭৮ ॥

কাকতী।—কাকতী মध्येও তিনি শ্ৰেণী, বৰ কাকতী, মাজু কাকতী, সৰু কাকতী। ৰজাঘৰত চাংকাকতী সংজ্ঞাহে; বৰ, মধ্যম, সৰু, নাই। তেওঁলোকে ৰজাঘৰত ধনৰ জমা

কাকতীৰ বাব

খৰচ ও পাইকৰ হিচাব ৰাখে। আৰু তাঁতী ও

জোলাশালৰ সূতা ও গুণাৰ হিচাব কৰি দিব লাগে। ও চ'ৰানাও প্ৰভৃতি কৰিব লাগিলে কিমান দীঘল ডাঙ্গৰ ও কিমানখিনি গজাল লাগে তাৰ নিৰ্ণয় কৰি দিব লাগে। গোঁহাটীতো বৰফুকনৰ তাৰে চাংকাকতী নাই; খোলাৰ কাকতী, বৰকাকতী ও কাকতী, এনে বোলে। তেওঁলোকেও পাইকৰ হিচাপ ও কটলৰ ধনৰ হিচাপ, জমা খৰচ, ৰাখিব লাগে। এই পাচ খেল অথচ কাকতী, কটকটী, বৈৰাগী, খাওন্দ, দলৈ, এই পাচ খেল ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে পৰিপাটিমতে নিবন্ধ কৰিলে। ১৭৯ ॥

বৈৰাগীৰ মুখে বুজিও নমুনামতে স্ত্ৰী পুৰুষৰ পিন্ধা অলঙ্কাৰ আৰু চুৰিয়া, চোলা, পাগুৰি, পাগ, জামা ও বুকু-চোলা, এঙ্গা ও কটা ফুলৰ

বুকু ও তোবতাৰ জিজিৰা ও কাৰহিপি ও স্ত্ৰী-

ন সাজ-পাৰ

সকলৰ মেখেলা, বিহা আদি পিন্ধাৰ নিয়ম হল।

আগে এইমত নাছিল। বচোয়াল টঙ্গালি মূৰত মেৰাই থোৱা গামোচাৰ মত কছোঁ বোলে, তাকে মেৰাই গাঁঠি দি থয়। আৰু এই ৰজাদেৱৰ দিনতে সভাপণ্ডিত খেল পাতি শাস্ত্ৰমতে দণ্ডবন্ধৰ বেৱস্থা কৰিলে। আৰু এইজন ৰাজাদেৱৰ দিনৰে পৰা হাতীৰ যুদ্ধ ওলাল। ১৮০ ॥

আৰু ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে আউনীআটীয়া হৰিদেৱ অধিকাৰী বাপুত শৰণ লৈ মাজোলাত চাৰি গড় কৰি সত্ৰ পাতি অনেক বৃত্তি-বিধান দিলে। এইজন ৰাজাদেৱৰ পৰাহে শৰণীয়া হৈ

হৰিদেৱত শৰণ

একাদিক্ৰমে হিন্দুধৰ্ম ধৰা হল। তদপৰ নদীয়া,

শান্তিপুৰৰ শিমলাগ্ৰামৰ কৃষ্ণৰাম ত্ৰায়বাগীশ টিঙ্গৰামৰা ভট্টাচাৰ্য্যৰ অনেক মহিমা শুনি মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হবৰ অভিপ্ৰায়ে গোঁৰ বাদ্ৰসাহৰ ঠাই কটকী পঠাই আৰু ভট্টাচাৰ্য্যলৈকো চিঠি লিখি সেই অভিপ্ৰায়েতে আছিল। ১৮১ ॥

এতংভিন্ন এইজনা ৰজাদেৱৰ দিনতে বঙ্গদেশৰ বঙ্গালী গান-বাজনা আহাতে ৰাজা ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভিতিয়ে শুনি বৰ হৰ্ষ পালে। সেই হেতুতে

সেই ৰজাদেৱৰ দিনৰে পৰা বঙ্গালী গান-বাজনা
বঙ্গালী বাজনা

প্ৰবৰ্ত্তে। আৰু এই কদ্রসিংহ ৰজাদেৱৰ এজনী কুঁৱৰীৰ সন্তান শিবসিংহ ও প্ৰমত্তসিংহ; এজনা কুঁৱৰীৰ সন্তান দেবমোহন বৰজনা গোহাঁঞিদেও; এজনা কুঁৱৰীৰ ৰাজেশ্বৰসিংহ। এই চাৰি জনা কোঁৱৰ হ'ল। ১৮২ ॥

পাচে দিল্লীৰ বাদ্ৰসাহে আসাম দেশ লবৰ মনেৰে ফোঁজ সেনা পঠালত তেওঁলোক আহি কামৰূপ গোহাঁটী আক্ৰমণ কৰিলে। এইসকল

অসমীয়া সৈন্তৰ ৰাজাদেৱে শুনি বাদ্ৰসাহৰ কবতলীয়া নামটি শুচাওঁ
চক্ৰবালি

বুলি প্ৰথম পুত্ৰ শিবসিংহক যুবৰাজ পাতি লৈ এবং সৈন্ত সংগ্ৰহ কৰি ডাঙ্গৰীয়া ও ফুকন বৰুৱা বিষয়াদি সহিতে ভট্টীয়াই আহিল। পাচে কালশিলা বাহৰতে এজনা কুঁৱৰীৰ গৰ্ভে লক্ষ্মীসিংহ জন্মিল। সেই জন্মা বাহৰৰ নামেৰেই এওঁকে কালশিলা গোহাঁঞি বুলিছিল। দিল্লীৰ বাদ্ৰসাহৰ ফোঁজে গোহাঁটী প্ৰভৃতি স্থানতে জুৰি নিশ্চিত ভাবে থাকোতে ৰাজাদেৱৰ যুদ্ধাক সৈন্তসকলে তুঁহৰ ভূৰ কৰি ঐ ভূৰতে মানুহ অথচ সৈন্ত উঠি মাজে মাজে অগ্নি ও জোৰা লগাই দুই-চাৰি হিলৈ মাৰি বাত্ৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ জুৰি ভট্টীয়াই আহোতে বাদ্ৰসাহৰ সৈন্তসকলে নিজাভঙ্গ হৈ হঠাৎ আহি ধৰিলে বুলি তেতিয়াই ভাগি গৈ শোৱালকুছি ও পলাশবাৰী প্ৰভৃতিত সৈন্ত বলগৈ। গোহাঁটী উদং হোৱাত স্বৰ্গদেৱৰ সৈন্ত-সামন্তে গোহাঁটীত সোমাল এবং ৰাজাদেৱেও আহি উত্তৰপাৰৰ বাহৰতে থাকি বাদ্ৰসাহৰ সৈন্ত-সামন্ত সহিতে যুদ্ধ কৰি হটালে। ১৮৩ ॥

কিন্তু কদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে গঙ্গাদেবীক ভিতৰ কৰি লবৰ মনেৰে
যুদ্ধৰ অনেক অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ আহিলা-পাতি আয়োজন কৰি থাকোঁতেই
পূৰ্বেৰোক্ত নদীয়া শান্তিপুৰৰ শিমলাগ্ৰামৰ কৃষ্ণবাম
কামাখ্যাত কৃষ্ণানন্দ বা কৃষ্ণানন্দ হায়বাগীশ টিঙ্গৰামৰা ভট্টাচাৰ্য্য আহি
পাই কামাখ্যা পৰ্বতত ভগৱতীক দৰ্শন কৰি তাতে থাকি ৰাজাদেৱলৈ
কৈ পঠালে, “ভগবতী স্থানতে থাকিব খোজোঁ।” পাচে স্বৰ্গদেৱে
সম্মত হৈ বাহৰ সজাই দিয়াতে নীলাচল পৰ্বততে থাকিল। তাতেহে
পৰ্বতীয়া গোঁসাঁই নাম হল। ১৮৪ ॥

কিন্তু স্বৰ্গদেৱে মন্ত্ৰ লবৰ মনস্থ কৰি গোঁসাঁইত কোৱাত অন্ত্যজ বুলি
কিছোঁ অবহেলা কৰি আছিল। কিন্তু ৰাজাদেৱে আগ্ৰহি ধৰাতে
একদিনা বেলপাতত বক্তচন্দনেৰে মন্ত্ৰ লিখি টেমা
বেলপাতত বীজমন্ত্ৰ এটিত ভৰাই একজন ব্ৰাহ্মণৰ হাতত দি পঠালে।
সেই ব্ৰাহ্মণে উত্তৰপাৰে ৰাজাদেৱ থাকোঁতে গোঁসাঁই ঘৰে ধোৱা সময়তে
দিয়াতে টেমা মেলি চাই মন্ত্ৰ দেখিলে। এবং মনে জানিলে যে, মণ্ডি
অন্ত্যজ বুলি ঘণা কৰি নিজে আহি মন্ত্ৰ নিদিলে। এই বুলি ব্ৰাহ্মণক
বিদাই পঠালে। ৰাজাদেৱে মন্ত্ৰ গ্ৰহণ নকৰিলে। তথাপি ভট্টাচাৰ্য্যক
পূৰ্বমতে পৰ্বততে ৰাখিলে। ১৮৫ ॥

তদপৰ ৰাজাদেৱে গঙ্গাদেবীক ভিতৰ কৰি দেশ লবৰ মনেৰে যুদ্ধৰ
আয়োজনতে আছিল। গড়-প্ৰাধিসকল পৰিষ্কাৰ কৰাইছিল। সেই
সময় যুদ্ধৰ সামগ্ৰী পাথৰ-কলাই বন্দুক আৰু
মহাদেৱৰ মূৰ্ত্তি কাঁড়, ধনু ও ঢাল, বাক আৰু শেল, শূল, বাঁটী,
বৰটোপ আছিল। সে যাহক, এইজনা ৰাজাদেৱে যদিবা আউনীআটী
হৰিদ্ৰে গোঁসাঁইত শৰণ লৈছিল তথাপি মহাদেৱত বৰ ভক্তি কৰিছিল।
পৰম্পৰে লোকসকলে কয় যে, ৰাজাদেৱে একসেৰ মূৰ্ত্তিকাৰ শিবলিঙ্গ
কৰি গন্ধ-পুষ্প, ধূপ-দীপ, নৈবেদ্য দি পূজা কৰে। কদাচিত কোনো
সময় সেই শিব হৈতে অগ্নি উদ্ভব হৈ বিশ্বপত্ৰাদি পুৰি ভস্ম কৰে।
এবং সৰ্বদা মহাদেৱক বোপা বোপা বুলি স্মৰণ কৰে। ১৮৬ ॥

ৰাজাদেৱে থকা ৰুদ্ৰেশ্বৰ থানৰ পৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মধ্যত থকা উমানন্দ শিৱৰ পৰ্বত দেখিব লাগে, সেই জগু আৰুৰা পৰ্বত এটি আছে।

স্বৰ্গদেৱৰ স্বপ্ন

তাকে খহাবৰ কাৰণে অনুজ্ঞা কৰাতে খহাবৰ আৰম্ভ কৰিছিল। ইতিমধ্যে ৰাত্ৰি স্বপ্নত ৰাজাদেৱক মহাদেৱে দৰ্শন দি কলে, “পৰ্বত খহাবৰ কাম নাই। আৰু গঙ্গাদেৱীক যে ভিতৰ কৰি লবৰ মন কৰিছ সিয়ো প্ৰয়োজন নাই। কালিলৈ প্ৰভাতে মানুহ এটি পঠাবি। হাবিত চাব, অকালতে ফুলা পুষ্প এপাহ পাব। সেই পুষ্পৰ যেইটি পাহ সেই পক্ষহে জীয়াই থাকিব।” এই বুলি অন্তৰ্হিত হল। ৰাজা স্বপ্ন দেখি নিদ্ৰিত নহল। অকালে প্ৰভাত হল। লোক পঠোৱাত অকালত নাগেশ্বৰ ফুল এপাহকে পালে। তাকে আনি দিয়াতে দেখিলে তিনি পাহ মাত্ৰ আছে। মনেৰে ৰাজাদেৱে জানিলে, তিনি পক্ষহে জীয়াই থাকিম। কিন্তু ৰাজাদেৱে এই কথা কাতো প্ৰকাশ নকৰি মনে ২ উৎসাহ ভঙ্গ হল। এনেতে স্বৰ্গদেৱ নৰিয়া পৰিল। ১৮৭ ॥

পুত্ৰসকলক সমীপে মতাই আনি কলে, “আমাৰ আহোমৰ দুই তিনটি লৰা হ'লেই ভাই ভাই দন্দ কাজিয়া কৰি একজনে অপৰ জনক নষ্ট কৰে। এতেকে কাকো কোনে হিংসা নকৰিবি। মহাৰাজাৰ হস্তি-বাণী যদি মোৰ কথা বুজুগি ভাই ভাই হিংসা কৰ নাশ যাবি, এতেকে মাঞি আশীৰ্বাদ কৰিছোঁ মোৰ অবিহনে ক্ৰমান্বয়ে সকলোটি ভায়েৰ ৰাজা হবি।” এই কথা কৈ কেইদিন মানৰ পাচতে সেই নৰিয়াতে গোহাটীৰ উত্তৰপাৰে ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱ ১৬৩৬ শকৰ ১৩ ভাদ্ৰ কৃষ্ণা দ্বিতীয়াত স্বৰ্গী হল, ভোগ ১৮ বৎসৰ ৬ মাহ হল। ত্ৰিশ জনা ৰাজা গত। ১৮৮ ॥

এওঁ ৰুদ্ৰসিংহ ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ প্ৰথম পুত্ৰ শিবসিংহ যুৱৰাজেই ১৬৩৬ শকত ৰাজা হল। শিঙ্গৰিষৰ উঠি চুতৰ্কা নাম ললে। হিন্দু-মতে শিবসিংহ নাম হল। পাচে পিতৃ স্বৰ্গদেৱৰ পূৰ্বানুৰূপমতে ঐ শিমলাগ্ৰাম নিবাসী কৃষ্ণানন্দ

শিবসিংহ

ত্ৰায়বাগীশ ভট্টাচাৰ্য্যত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হল, এই হেতুকে ভট্টাচাৰ্য্য নাম হল। আৰু স্বৰ্গদেৱৰ প্ৰথম ভাৰ্য্যা শ্ৰীমতী ফুলেশ্বৰী আইকুঁৱৰীও মন্ত্ৰ ললে। এবং এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত বাইলুঙ্গীয়া বায়ন ১, দোমাই গোহাঞি ১, পুখুৰীপৰীয়া চেংমন ১, এই তিনি ক্ৰমে বুঢ়াগোহাঞি হল। ও কমলাকান্ত বৰগোহাঞিয়ে ৰাজমন্ত্ৰী বাব সহিতে হল। পাচে এওঁ মৰিলত ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে কালুগঞা হৰিনাথ বৰগোহাঞি হল। পাচে এওঁ ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে বৰপাত্ৰ হল। কাৰণ বৰগোহাঞি-পৰীয়া দিহিঙ্গীয়া কৈদৰ থানুনাথ বৰগোহাঞি হল। কেন্দুগুৰীয়া চেংকঙ্গৰ পুতেক পৰমানন্দ বৰগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া বিষয়ৰ পৰা আহি ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে ও বৰৰাজ্যৰ ভায়েক কালুগঞা হৰিনাথ এই দুই ক্ৰমে বৰপাত্ৰ হল। বুঢ়াদদাই ১, বৰতিয়াল ৰূপচন্দ্ৰ ১, এই দুই ক্ৰমে বৰবৰুৱা হল। তৰুণ দুৱৰাৰ বিজয় ১, দিহিঙ্গীয়াৰ দেবেবা ১, বিজয়ৰ পুতেক ডেকা দুৱৰা ১, ক্ৰমে এই তিনি বৰফুকন হল। ১৮৯।

আৰু স্বৰ্গদেও ও ফুলেশ্বৰী বৰকুঁৱৰী পৰ্বতীয়া ভট্টাচাৰ্য্যত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হবৰ পৰা এ গোসাঁই ভট্টাচাৰ্য্যক উজনি ও ভাটী কামৰূপত মাটি মানুহ ক্ৰমে বৃত্তি-ব্ৰহ্মোত্তৰ কৰি দি ভট্টাচাৰ্য্যৰ মনস্থ-মতে গুৱাহাটীৰ নীলাচল পৰ্বতে সততে থাকিবলৈ ঘৰ কৰাই দিলে, এই হেতুতে পৰ্বতীয়া গোসাঞি নাম খ্যাত হল। আৰু গোসাঞিৰ দ্বাৰা শাস্ত্ৰানুসাৰে গুহাটীৰ সকলো দেৱালয়ৰ দেৱতাৰ পূজাৰ বেৱস্থা বিধি উলিয়াই দেৱালয়সকল নিবদ্ধ কৰিলে। ১৯০ ॥

আৰু এ ভট্টাচাৰ্য্য গোসাঞিয়ে নব্য স্মাৰ্ত্ত মত উলিয়াই সেইমতে আচৰণ কৰিব দিয়াত এদেশীয় প্ৰাচীন ব্যক্তি পণ্ডিত আৰু সত্ৰসকলৰ মহন্তসকলে মান্তি নহৈ অনেক বাদানুবাদ শাস্ত্ৰমতে কৰিলে। পাচে পৰাস্ত কৰিব নোৱাৰাত ৰাজ্যবৰৰ পৰা এইমত আজ্ঞা হল যে, পৰ্বতীয়া ভট্টাচাৰ্য্যৰ শিষ্যসকলে এ ভট্টাচাৰ্য্যৰ মতাবলম্বি স্মাৰ্ত্ত মতে চলিব। অপৰসকল পৌৰাণিক প্ৰাচীন মতে চলিব। ১৯১ ॥

কু ৱগীৰ মন্ত্ৰ গ্ৰহণ

স্মাৰ্ত্ত মত প্ৰচলন

আৰু ব্ৰাহ্মণ দৈবজ্ঞৰো বাদাম্বুবাদ হল। ভট্টাচাৰ্য্য গোসাঁইৰমতে দৈবজ্ঞ গণক জাতি হীন। তেওঁলোকে শৰ্ম্মা লিখিব নাপায় আৰু পৰ্বতীয়া গোসাঁইৰ দক্ষিণাকো গ্ৰহণ কৰিব নাপায়। ইয়াতে থাকি
 শ্ৰতাপ বাক্যাবত বৰ বিচাৰ হৈ জ্যোতিৰীয়া পণ্ডিতাদিৰ সহিতে শাস্ত্ৰমতে বিচাৰ হৈ হীন কৰিব নোৱাৰাত বাক্যাবত পৰা এই আশঙ্কা হল যে, ব্ৰাহ্মণ দৈবজ্ঞ সমান, ও সমানমতে শৰ্ম্মা শৰ্ম্মণ লিখিব পাৰিব। আৰু দক্ষিণাকো গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব। এবং গ্ৰহ-যজ্ঞাদি কৰ্ম্ম কৰিব, কিন্তু প্ৰায়শ্চিত্ত আৰু কৰ্ম্ম কৰিব নোৱাৰিব, আৰু ব্ৰাহ্মণেও গ্ৰহ-যজ্ঞাদি কৰ্ম্ম নকৰিব। এই বেষ্টা হোৱাতে সেইমতে চলিত হৈ আহিছে। ১৯২ ॥

পাচে এইজনা স্বৰ্গদেৱে আসাম দেশত ব্ৰাহ্মণ-সজ্জন, সন্ত-মহন্তক অনেক বৃত্তি-বিধান, দেবন্তৰ, ব্ৰহ্মন্তৰ ও ধৰ্ম্মন্তৰ ও নানকাৰ কৰি নিষ্কৰ-
 মতে দিলে। এবং সেইসকলত কৰ্ম্ম কৰিবৰ
 ব্ৰাহ্মণক বৃত্তি কাৰণে মানুহ অথচ পাইক যি যি কৰ্ম্ম কৰিব নিবন্ধ কৰি দিলে। আৰু অষ্টক্ৰান্তত ১৬৩৯ শকে দ'ল কৰালে। এবং দীৰ্ঘেশ্বৰী দেৱালয়তো ঐ ১৬৩৯ শকতে দ'ল কৰালে। আৰু এই-জনা স্বৰ্গদেৱৰ ধাই প্ৰধান হৈ আলি কৰালে। সেই আলিকে অছাপিও ধাই-আলি বোলে। ১৯৩ ॥

আৰু স্বৰ্গদেৱে কামৰূপ পিয়ল কৰালে। এবং বকতা পিয়ল
 কৰাই কটকীৰ ভগীৰথ টেকেলা বৰুৱাক কাকতীয়া
 কামৰূপ পিয়ল নাম দিলে। তাৰে পৰাহে পেড়া-কাগজ হল। ১৯৪ ॥

পাচে জ্যোতিৰীয়া দলৈ ও পণ্ডিতসকলোৱে ও আহোমৰ দেওধাই
 বাইলুঙ্গসকলোৱে স্বৰ্গদেৱৰ ছত্ৰভঙ্গ যোগ হৈছে বুলি জনালত স্বৰ্গদেৱে
 পৰ্বতীয়া গোসাঁইলৈ কৈ সুধি পঠালে। গোসাঁয়ে
 ছত্ৰভঙ্গ যোগ সেইসকল পণ্ডিতেৰে বিবেচনা কৰি অনেক
 শাস্তি-স্বস্থিয়ন কৰালে, এবং স্বৰ্গদেৱৰ ছত্ৰভঙ্গ যোগ হৈছে বুলি ঐ
 ছত্ৰ কাক দিব বিবেচনাপূৰ্বক আপোনাৰ ভাৰ্যা অৰ্দ্ধেক শৰীৰ বুলি

আইকুঁৱৰীদেৱক ছত্ৰ দি ৰাজা নাম দিলে। এইজনা কুঁৱৰীৰ নাম ফুলেশ্বৰী আৰু প্ৰমথেশ্বৰী। ১৯৫ ॥

এই ছয়ো নামেৰে মোহৰা মাৰিলে। এওঁকে বৰৰাজাও বুলিছিল।
একে স্ত্ৰী যৌবনকাল, তাতে ৰাজ-ভাৰ্যা; গৰ্ব, দৰ্প, অহঙ্কাৰৰ ঠাই নাই।

বিশেষ ৰাজ-পদপিও পালে। এহাতে অনায়াসে
বৰৰাজা ফুলেশ্বৰী
বুজিব পৰা যায় তেওঁৰ অহং-গৰিমা নহ'ব কাৰ হ'ব ?
পাচে এই বৰৰজাই গোৰীসাগৰৰ দ'ল পুখুৰী পাতি দেৱালয় পাতিলে।
ভায়েক হৰিনাথ ঐ ক্ৰমে ডাঙ্গৰীয়া হৈ কালুগাৱঁত বাৰীধৰ কৰিলে।
এই হেতুকে কালুগঞা বৰপাত্ৰ-ঘৰ বোলে। পাচে বৰপাত্ৰে স্বৰ্গদেৱত
জনাই কালুগাৱঁত দ'ল পুখুৰী কৰি দেৱালয় পাতিলে। এবং এইজনা
ৰাজাদেৱ ও আইকুঁৱৰীয়ে পৰ্বতীয়া গোসাঁইত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হলত
ক্ৰমানুসাৰে অত্যাশ্ৰ ফুকন, বৰুৱা ও ডাঙ্গৰীয়া, গোহাঞি প্ৰভৃতিও
শিষ্য হল। আৰু বৰৰাজা মন্ত্ৰ লৈ অতি প্ৰগল্ভতা হৈ ভগবতীৰ পূজা-
সেৱা বলি-বিধানতে আসক্তি হৈ অত্যাশ্ৰ লোককো সেই পথে চলাই শিষ্য
কৰালে। ১৯৬ ॥

এনেতে শূদ্ৰ মহাজন কোনোবোৰে গোসাঁনীক নামানে বুলি বৰ-
ৰাজাই দুৰ্গোৎসৱ পূজাৰ ভিতৰতে মোৱামৰাৰ মহন্ত আদি কয়েক মহন্ত

ও মেধিক আইকুঁৱৰী বৰৰাজা অনাই গোসাঁনী সেৱা
মোৱামৰীয়া মহন্ত
বলেৰে কৰাই সিন্দূৰ ৰক্তচন্দন, বলিৰ ৰক্ত এই-
সকল দ্ৰব্যেৰে ফোঁট দি নিৰ্ম্মালি প্ৰসাদ লোৱাই কিছো দুৰ্গতি কৰিলে।
এই দুৰ্গতি-দুখকে অশ্ৰু মহন্ততকৈ মোৱামৰাৰ মহন্তে পেটে মৰণ তুল্য
মানি সিবিলাকৰ অনেক শিষ্য জোঁটাই মনে মনে দেশ লবৰ মন্ত্ৰণাতে
থাকিল। ১৯৭ ॥

পৰে কালক্ৰমে বৰৰাজা স্বৰ্গী হলত তেওঁৰে ভনীয়েক দ্ৰোণদীক
স্বৰ্গদেৱে কুঁৱৰীকৈ আনিলে। এওঁৰে নাম দিলে অম্বিকা। এই নামেৰেও
মোহৰ মাৰিলে। পাচে বায়েকৰ আদৰ্শৰেই এওঁ
দ্ৰোণী বা অম্বিকা
শিবসাগৰৰ দ'ল, পুখুৰী, দেৱালয় পাতিলে। ১৯৮ ॥

এওঁ কুঁৱৰীও মৰিলত, সলাল গোহাঁইৰ জীয়েক অনাদৰীক আনি
সৰ্বেশ্বৰী নাম দি কুঁৱৰী পাতিলে। এই নামেৰেও
জনাও বা সৰ্বেশ্বৰী
মোহৰ মাৰিলে। আক ৰাজমাওদেৱে দ'ল কৰালে,
এই দ'লকে কেঁৰী ৰাজমাওৰ দল বোলে। ১৯৯ ॥

এওঁ ৰাজা শিবসিংহ অতি গম্ভীৰ্য্য, ও ধৈৰ্য্য শান্তমতি আছিল
এবং পুৰাণাদি শাস্ত্ৰ সংস্কৃতৰ পৰা অনেক পদ
শাস্ত্ৰপ্ৰিয় শিবসিংহ
পণ্ডিতৰ দ্বাৰা কৰালে। সেই পণ্ডিতসকলক
ব্ৰহ্মন্তৰ দি কোনো ২ সকলক ভট্টাচাৰ্য্য ও আচাৰ্য্য ও কবিচূড়ামণি
ইত্যাদি পদবি দিছিল। ২০০ ॥

আক অনেক সত্ৰসকলত মাটি ধৰ্ম্মন্তৰ কৰি দি মানুহ সত্ৰৰ কৰ্ম্ম
কৰিবৰ কাৰণে পাইক খাটনিৰ নিবন্ধ কৰি দিলে। পাচে কালক্ৰমে
নৰিয়া পৰি ১৬৬৬ শকত ২৪ আঘোণ কৃষ্ণা প্ৰতিপদ
মজীয়া পাইক
তিথিত শিবসিংহ স্বৰ্গদেৱ স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ
৩০ বৎসৰ ৩ মাহ ১১ দিন। একত্ৰিশ ৰাজা গত। ২০১ ॥

এওঁ ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ পুতেকটি ৰাজা নহ'ল। ভায়েক
১৬৬৬ শকৰ ২৫ আঘোণত ৰজা হৈ শিঙ্গৰিঘৰ উঠি চুনেংকা নাম ললে
হিন্দুমতে প্ৰমত্তসিংহ নাম ললে। এওঁৰ দিনতে
প্ৰমত্তসিংহ
বাইলুঙ্গীয়া সোনাই বুঢ়াগোহাঞি হ'ল। খাম্চেং
দলবন্ধা ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে বৰগোহাঞি হ'ল। কেন্দুগুৰীয়া
মুহুৰ্জয় বৰপাত্ৰ হ'ল। বকতিয়ালৰ গোহেলা বৰদকৰা হ'ল। ছুৰাব
বিজয় ১, দিহিঙ্গীয়াৰ দেবেবা ১, ছুৰাব তকণ ছুৰবা বৰফুকন
হ'ল। ২০২ ॥

পাচে এওঁ ৰাজাদেৱেই বাঁহৰ কাঠৰ ঘৰৰ দৰে দুই টুপীয়াকৈ
ৰংপুৰত ৰংঘৰ পকী কৰিলে ও গড়গাওঁ নগৰৰ ছুৰাব ঘৰ কেইটা পকী
কৰিলে। আক গুৱাহাটী শুক্ৰেশ্বৰ দেৱালয়ত দ'ল
বংঘৰ, দ'ল, দেৱালয়
কৰিলে। এবাং কজ্জসিংহ স্বৰ্গদেৱ স্বৰ্গী হোৱা
ঠাইত গোহাটীৰ উত্তৰ পাৰত ১৬৭৪ শকে দৌল কৰি কজ্জেশ্বৰ নামে

শিৱ স্থাপন কৰি দেৱালয় পাতি মাটি, পাইক দেবন্তৰ কৰি দিলে। সেই কাৰণে কঙ্গেশ্বৰ-গ্ৰাম নাম হল। আক কামৰূপ পিয়ল কৰাই কাগজ-পত্ৰ নিবন্ধ কৰিলে। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত বিশেষ কোনো কৰ্ম নহল। কেৱল পূৰ্বেৱক্ত ৰাজ্যকে ভোগ কৰি পৰে,—

গ্লোক।—

শাকে বৈশ্বানৰবিধ ভ্ৰমৰপদবিধৌ আশ্বিনে উনত্রিংশদিবসে।

ভৌম-বাৰে পুষ্যাসংযুক্তে গ্রহগণপূজিতে কৃষ্ণপক্ষে নবম্যাং ॥

ৰাত্ৰৌ দ্বাবিংশদণ্ডে নৰপতিতিলকঃ শ্ৰীশ্ৰমন্তসিংহঃ দেহং।

তাত্ত্ব। গতঃ শ্ৰীমধুৰিপুভবনং যোগবহ্নিপ্ৰদধ্বঃ ॥

পৰে ১৬৭৩ শকৰ ২৯ আশ্বিন কৃষ্ণ নবমী তিথিত স্বৰ্গী হল, ভোগ ৬ বৎসৰ ১০ মাহ ৫ দিন। বত্ৰিশ জনা ৰাজা গত। ২০৩ ॥

এইজনা ৰাজাদেৱেও পৰ্বতীয়া গোসাঞিত মন্ত্ৰ লৈছিল। এওঁ ৰাজা মৰণান্তে পুতেকটি ৰাজা নহল। ভায়েক সৰুজনা গোহাঞিদেও

স্বৰ্গদেৱ ৰাজেশ্বৰ- ১৬৭৩ শকৰ ৩০ আহিনত ৰাজা হল। বকতিয়াল সিংহ

বৰবৰুৱাই বিষমে বুজাই বৰজনা গোহাঞিদেওক নগৰৰ বাজকৈ উলিয়ালে। পাচে সৰুজনা গোহাঞিদেও শিঙ্গৰিঘৰ উঠি চুৰেমফা নাম ললে। হিন্দুমতে ৰাজেশ্বৰসিংহ নাম হল। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনতে লাংমাই কলীয়া ১, কুৱৈগয়া ভগি ১, এই দুই বুঢ়া-গোহাঞি হল। দ'লবন্ধাৰ ভায়েক ছুমলি ১, মাছুৰিয়ালৰ বৰজনা ১, এই দুই ক্ৰমে বৰগোহাঞি হল। মৃত্যুঞ্জয় ১, তৎপুত্ৰ কন্থকণ্ঠ ১, লেচেঙ্গিয়াল ১, ক্ৰমে বৰপাত্ৰ হল। নুমলি বৰগোহাঁয়েই ৰাজমন্ত্ৰী হল। এওঁ মৰিলত লেচেঙ্গিয়াল বৰপাত্ৰ ৰাজমন্ত্ৰী হল। কপচন্দ ১, কীৰ্ত্তিচন্দ ১, ক্ৰমে বৰবৰুৱা হল। বিজয় তৰুণ দুৱৰাৰ নাতি বহিখোৱা ১, এওঁৰ দদায়েক তামূলী ১, এই দুই ক্ৰমে বৰফুকন হল। ২০৪ ॥

আক এওঁ ৰাজাদেৱেই ৰংপুৰ, গড়গাওঁ, দুয়ো নগৰত দুইটা পকী তলাতল ঘৰ কৰালে। এবং ছুটপীয়া বৰটো ৰংঘৰৰ ওচৰতে দ'লঘৰৰ দৰে সৰুকৈ এটা পকী ৰংঘৰ কৰিলে। এওঁ ৰাজা-
 তলাতল ঘৰ দেৱৰ দিনতে বহিখোৱা বৰফুকন ও ডেকা বৰবৰুৱা ও লুঠুৰি কাঠকটীয়া বৰুৱা, এই তিনিয়ে তিনিটা আলি কৰিলে। কৰোৱা তিনিৰ নামেই আলি তিনিটাৰ নাম হল। ২০৫ ॥

এনেতে মণিপুৰৰ দেশ মানতবাই লোৱাত মণিপুৰীয়া ৰাজা সপৰিবাৰে ভাগি আহি কছাৰী দেশত থাকি আপোন দেশ লবলৈ ফৌজ
 মগলো বজালৈ পাবৰ নিমিত্তে স্বৰ্গদেৱলৈ জনাই পঠোৱাত খ্যাতি,
 সহায় দান ধৰম, দুয়োটা হয় দেখি সকলোৰে সমালোচন কৰি
 ছুৱৰাব হৰনাথ ভিতৰুৱাল ফুকনক সেনাপতি-ফুকন নাম দি এৱে সহিতে
 বহু ফৌজ পঠাই দিলে। ২০৬ ॥

সেই ফৌজেই মৰঙ্গিৰ বাটে সোমাই বিস্তৰ হাবি-লতা কাটি পোনাই
 যাওঁতে বাটতে অনেক দিন হল। খোৱা দ্ৰব্য-বস্তু ঢুকালত স্বৰ্গদেৱলৈ
 জনাই পঠালে। এখেৰ আজ্ঞা পায়গৈ মানে
 লতাকটা ৰণ বহুত ফৌজ মৰিল। এনেতে মণিপুৰ দেশৰ মান-
 তবাই অসম দেশৰ অনেক ফৌজ আহিছে বুলি শুনি মণিপুৰ এৰি গুচি
 গল। ফৌজ উলটি আহিবৰ স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাও পালেগৈ। পাচে
 মৰাৰ শেষ ফৌজ লৈ সেনাপতি-ফুকন উলটি আহিল। যত্নপি ৰণেই
 নহল তথাপি দেশত এইখনকে লতাকটা ৰণ বুলিলে। ২০৭ ॥

আক বিষমকৈ নি ফৌজ মৰোৱা বাবে সেনাপতি-ফুকনক বিহিত দণ্ড
 কৰি বকতিয়ালৰ বৰবৰুৱাক পুনৰ পঠালত বৰবৰুৱা গৈ ৰহা পাওঁতেই
 মানতবা ভাগি গল বুলি মণিপুৰীয়া ৰজাই শুনি
 কুব্জনয়নী বোলে, আমি স্বৰ্গদেৱৰ অনুগ্ৰহতেইহে দেশ পাওঁ
 আক মোৰে পৰা অনেক হানি হৈছে, এতেকে মোৰ কুব্জনয়নী জীক
 স্বৰ্গদেৱলৈ দি মিত্ৰ কৰোঁ, বুলি বৰবৰুৱালৈ কলত, বৰবৰুৱাই মণিপুৰীয়া
 ৰজাক আনি সোনাৰি নৈ বাহৰতে সাক্ষাৎ কৰালে, তাতে

অনেক যৌত কৰে। বজাই জীয়েকক স্বৰ্গদেৱত বিবাহ দি দেশলৈ গল। ২০৮ ॥

এই আপাহতে স্বৰ্গদেৱে বকতিয়ালৰ গেঙ্কেলা বববকৱাক কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ নাম দি জাপিত সোনাৰ চুলা ও বৰচ'ৰাত বহিবলৈ তলচা দিলে। আক

মগলু-খাত

পাচবজীয়া বজা পোৱালিকেইটা বববকৱাই জনাই লৈ ঐ বহিয়াল বকৱাৰ তাৰে দি ডাগিৰ সামিল কৰিলে। পাচে মণিপুৰীয়া বজাই যৌতকত দিয়া মানুহখিনিক দিচৈ কাষৰে খাত কৰাই থলে। মণিপুৰীয়াকে এই দেশত মোগল বোলে। এই কাৰণে ঐ খাতক মগলু-খাত বোলে। আক এওঁ কুঁৱৰী এইখনতে এটা পুখুৰী খনালে। তাকো মগলু জীয়েকৰ পুখুৰী বোলে। পাচে স্বৰ্গদেৱে হৰ-গোৰী দেৱালয় কৰিলে। ২০৯ ॥

এনেতে বৰগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াই চকৰিকেটা নামে এখন বুৰঞ্জী উলিয়াই বকতিয়ালৰ ঘৰ জলম-বটা বুলি কোৱা গুনি বববকৱাই নৰা-

বুৰঞ্জী দাখ

দেশৰ পৰা বঙ্গহৰ মানুহ আনি দি আচল অহম হয় যেন বুজাই স্বৰ্গদেৱত জনালে, বোলে, বন্দী প্ৰধান হৈ থকাতে এই বেৰস্থা, আগলৈ বা কাৰ ঘৰৰ গুৰি কি লিখি থয় আক ৰাজাঘৰৰ বা কোন কথা কেনে দৰে লেখে? এতেকে অহম ডাঙ্গৰীয়া, কাকতী, কটকী, যাৰ যাৰ ঘৰত যত বুৰঞ্জী আছে সকলোখনি আনিব দিওক। এই ৰূপে জনালত স্বৰ্গদেৱে আজ্ঞা কৰিলে। তত্ক্ষণাত্ৰে দেশত যাৰ যাৰ ঘৰত বুৰঞ্জী আছিলে সকলোখনি স্বৰ্গদেৱে চাবলৈ বিচাৰিছে বুলি কৈ যি কেইখন পালে তাকে চপাই লৈ তাৰে যি কেইখনত বিষম পালে পুৰি পেলালে। ২১০ ॥

আক ১৬৮৫ শকত বকতিয়াল বববকৱাক আধা-কটা কৰিলত সেই মানুহ ধৰি দিহিঙ্গীয়া টেঁকিয়াল বকৱা প্ৰভৃতিক দণ্ডবদ্ধ কৰি স্বৰ্গদেৱলৈ

দোষীৰ দণ্ড

জনাই লগত ফুৰিবলৈ টাঙ্গনধৰা ললে ও গড় ভিতৰতে ওপৰত ধৰিবলৈ বৰজাপি ললে। এবং পানীচোৱাত টুপৰ দৰে চৈৰে ঢেকেৰি চালি ললে। ২১১ ॥

আৰু স্বৰ্গদেৱে গোহাটীৰ বশিষ্ঠাশ্ৰমত দ'ল কৰালে ও মণিকৰ্ণেশ্বৰ দেৱালয়তো ও চিত্ৰাচল দেৱালয়তো দ'ল কৰালে। পৰে স্বৰ্গদেও কামাখ্যা সেৱা কৰিবলৈ গুৱাহাটীলৈ গৈ বঠাখনাত বাহৰ কৰিলে। দ'ল দেৱালয় এবং তাতে থাকি কামাখ্যা ভগবতী সেৱা কৰিলে। আৰু তাতে ফাকুৱা দ'ল কৰি ফল্লুংসৱ কৰিলে। এবং বাঁহগৰা ও বমনত শেন মেলি ৰং কৰিছিল। এবং এইজনা স্বৰ্গদেৱেও পৰ্বতীয়া গোসাঞিত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হল। ২১২ ॥

এবং এইজনা স্বৰ্গদেৱৰ দিনতে পৰ্বতীয়া গোসাঞিৰ জিয়ৰী ফালৰ সম্তান নাতি-গোসাঞি বুলি আহি পৃথক হৈ পাণ্ডুনাত ঘৰ কৰি থাকিল। নাতি-গোসাই ক্ৰমে বৃত্তি-বিধান ব্ৰহ্মন্তৰ পালে। ও স্বৰ্গদেৱেৰো পো-নাতি পৰিয়াল অনেক হল। ২১৩ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱ গুৱাহাটীৰ পৰা উজাই আহি দেবৰগাৱঁৰ পুৰনি দ'ল আদি কিছু ব্ৰহ্মপুত্ৰে খহোৱাত নেঘেৰিটিঙ্গত ন দ'ল কৰিবৰ ধৰাত বৰভেটী মোৱামৰা মহন্তে পূৰ্বৰ বৰৰাজা আইকুঁৱৰীয়ে দুৰ্গতি কৰা মনে স্মৰি, আমাৰনো কিমান লোক আছে বুজিবৰ কাৰণে যোৰহাটৰ মাৰ্ণো পথাৰৰ দ ঠাইকে নামঘৰ কৰি লওঁ বুলি সকলো ভকতক আজ্ঞা কৰিলে, বোলে, মানুহটে এচপৰাকৈ মাটি দি ভেঁটী বান্ধক, আমি তাতে সত্ৰ কৰিম। পাচে সেই আজ্ঞামতেই মাটি দি বান্ধিলত বৰ ওখ ভেঁটী হল। তাতে সত্ৰ নামঘৰ কৰিলে। তাকে আজিলৈকে বৰভেঁটী বোলে। তাকে বান্ধিবলৈ সকলো শিষ্য ভকত চপাতে আলচ কৰিলে, বোলে, এতেক প্ৰজা হৈছে অৱশ্যে পূৰ্ব-প্ৰতিকাৰ কৰা যাব। এই বুলি যো-জা হৈ থাকিবলৈ বুলিলে। এই ভেঁটীৰ কাৰণে চপা প্ৰজা অসংখ্য বুলি স্বৰ্গদেৱে শুনি ভাবিলে, পূৰ্বৰ বৰজনা ককাইদেৱে মোৱামৰা মহন্তক অভিমান দি থৈছে। সেই মহন্তৰে শিষ্য-প্ৰজাৰ এই প্ৰভাও শুনিছোঁ, অৱশ্যে দেখ কৰাব আগন্তক আছে। কিন্তু এই মহন্তৰ যিমান শিষ্য-প্ৰজা ও বিভূতি দিহিঙ্গৰ শিলিখাতলীয়া মহন্তৰো সিমান বিভূতি, আৰু ভাই ভাই হয়। ২১৪ ॥

এতেকে দিহিঙ্গৰ মহন্তক ভিতৰৱাল কৰি থোৱা ভাল যেন বুজি
দিহিঙ্গৰ অধিকাৰী মহন্তক অনাই সততে চান্দলৈ অহা-যোৱাকৈ স্বৰ্গদেৱত
দিহিঙ্গৰ মহন্ত দেখা হৈ থাকিবৰ আজ্ঞা কৰি লিগিৰা বাব দি
ভিতৰৱাল কৰিলে। ঐ শিলিখাতলীয়া মহন্তে ঐ
মোৱামৰা মহন্তৰ ভেদাভেদ মন্ত্ৰণাৰ কথা স্বৰ্গদেৱত জনাই আছিল যে
তেওঁলোকে অথচ মোৱামৰা মহন্তেই স্বৰ্গদেৱক খেদি দেশ লবৰ মন
কৰিছে। ২১৫ ॥

পাচে ৰাজেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে এই কথা নিশ্চয় জানি তিনি জনা
ডাঙ্গৰীয়া সহিতে যুক্তি কৰি শত্ৰু প্ৰবল নোহওঁতে দমন কৰা ভাল
বুলি ঠায়ে ঠায়ে যিসকল মোৱামৰাৰ ভকত লোক
মোৱামৰীয়া দমন আছে সেইসকলক মাৰক, আৰু প্ৰবলসকলক
বুদ্ধিৰে বশীভূত কৰক, এই আজ্ঞা কৰিলে। সেই আজ্ঞানুসাৰে
দেশৰ ঠাই ঠাই যি মোৱামৰীয়া আছিল প্ৰকাৰন্তৰে মাৰিলে
আৰু প্ৰকাৰন্তৰে দমন কৰিলে। সেহেতুকে সাম্য হৈ
থাকিল। ২১৬ ॥

পাচে ক্ৰমে স্বৰ্গদেৱে দেবৰগাৱঁৰ ন দ'ল তৈয়াৰ কৰালে ও হ'ল।
এনেতে নৰিয়া পৰি দেবৰগাৱঁৰ বাহৰতে ১৬৯১ শকৰ ২০ জৈষ্ঠ
কৃষ্ণ দশমীত ৰাজেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱ স্বৰ্গী হ'ল,
দেবগাৱঁৰ দ'ল ভোগ ১৭ বৎসৰ ৭ মাহ ২১ দিন। তেতিয়া জনা
ৰাজা গত। ২১৭ ॥

পাচে এওঁ ৰাজা মৰণান্তে এওঁজনা ৰাজাৰ ভায়েক ১৬৯১ শকৰ
২১ জৈষ্ঠত ৰাজা হ'ল। পাচে শিঙ্গৰিঘৰ উঠি চুহুউফা নাম ল'লে।
হিন্দুমতে লক্ষ্মীসিংহ নাম হ'ল। এওঁ পৰ্বতীয়া
গোসাঁইৰ শিষ্য নহ'ল। এই দেশী বাৰামনন্দ
আচাৰ্য্যত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হ'ল। ক্ৰমে অনেক বৃত্তি-বিধান দি পছমৰীয়া
গোসাঁই নাম দিলে। এওঁৰো ঘৰৰে নগোসাঁঞিও নাম
চলিল। ২১৮ ॥

পাচে ঐ শকৰে আঘোণত মোৱামৰীয়াৰ নাহৰ খোৰা ও বাঘ মৰাণ
দুয়েই মুখ্য হৈ আহি পূৰ্বে খেদি থোৱা বৰজনা গোহাঞিদেৱক আগত লৈ

মৰাণৰ প্ৰভাৱ

দেখাই বিনা বণে নগৰ জিনি লৈ খোৰাৰ পুতেক
ৰমাকান্ত ৰজা হল, বাঘ বৰবৰুৱা হল। পাচে
লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱক জয়সাগৰৰ বৰদ'লতে কয়েদ কৰি থলে। এই-
জনা লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ প্ৰথম আমোলতে কুৱৈগয়া ভগি বুঢ়া-
গোহাঞি ও মাছুৰিয়াল বৰজনা বৰগোহাঞি ও মৰাণৰ পাতৰ বৰপাত্ৰ-
গোহাঞি ও কেন্দুগুৰীয়া কদ্ৰেশ্বৰ বৰপাত্ৰ ও বকতিয়াৰ ভদ্ৰসেন,
কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ ও মন্দিৰকৈৰ আদাবৰীয়া শিবনাথ বৰবৰুৱা ও দিহিঙ্গীয়াৰ
কাশী ১, লাহন ১, ক্ৰমে বৰফুকন আছিল। ২১৯ ॥

কিন্তু মোৱামৰাৰ ৰমাকান্ত ৰজা হৈ ঐ কুৱৈগয়া ভগি
বুঢ়াগোহাঞি ও ঐ মাছুৰিয়াল বৰজনা বৰগোহাঞি, দুয়ো জনা ডাঙ্গৰীয়াক
মাৰিলে। বকতিয়াৰ কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাক শালত
বিষহাৰ বিপদ
দিলে, পুতেকহঁতক কাটিলে। ২২০ ॥

আক ৰমাকান্ত ৰজা হৈ স্বৰ্গদেৱৰ ৮ চুকীয়া মোহৰ দেখি আমাৰ
ভেদ হব লাগে বুলি ৯ চুকীয়াকৈ মোহৰ
ন-চুকীয়া মোহৰ
মাৰিলে। ২২১ ॥

পাচে লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱে সকলোৰে আলচি ঐ ১৬৯১ শকৰ
চৈত্ৰৰ বিহুত বাঘ ও ৰমাকান্ত ৰজা ও খোৰাক ধৰি সকলোকে
মাৰি স্বৰ্গদেৱে নগৰ ললে। সেই আপাহতেই
আহোমৰ প্ৰভাৱ
কুৱৈগয়াৰ ঘনশ্যাম বুঢ়াগোহাঞি হল। ও
বাইলুঙ্গ বৰগোহাঞি হল, এৱেই ৰাজমন্ত্ৰীও হল। মৰাণৰ
বৰপাত্ৰ হল। বকতিয়াৰ ভদ্ৰসেন বৰবৰুৱা হল। এই কপেই
সকলোৱে ঐ মোৱামৰা মহন্তক সপৰিবাৰে ধৰি আনি মাৰিলে।
মোৱামৰীয়াও বহুত এই সময়তে মাৰিলে। আক ঠায়ে ঠায়ে যত
আছিলে মাৰিলে। কোনো ঠাই আজিলৈকে মোৱামৰা নামে খ্যাত
আছে। ২২২ ॥

পাচে ঐ মৰাণৰ পুতেক বৰপাত্ৰ হ'ল। এওঁৰ পাচত কেন্দুগুৰীয়া
কৰ্জেশ্বৰ বৰপাত্ৰ হ'ল। ও ভদ্ৰসেনৰ পাচত সন্দিকৈৰ আদাবৰীয়া
বৰবৰুৱা হ'ল। ও দিহিঙ্গিয়াল কাশী ১, লাহন ১,
বগী দ'ল
এই দুই ক্ৰমে বৰফুকন হ'ল। আৰু স্বৰ্গদেৱে
দেববগাৱঁৰ ন দ'ল উছৰ্গা কৰি গড় ভিতৰতে নিজ দেৱতাৰ পূজা
কৰিবৰ কাৰণে স্বৰ্গদেৱে এটা তামৰ ঘৰ কৰিলে, আৰু ৰাজমাও-
দেৱে দ'ল এটা কৰালে। তেওঁৰ নামেৰেই বংপুৰত বগীদ'ল নাম
হ'ল। ২২৩ ॥

আৰু বংপুৰ নগৰৰ ভিতৰতে ঈশান কোণত ফুলনি বাৰী
পাতি দ'ল পুখুৰী কৰি দেৱালয় পাতিলে। এবং ঐ ৰামানন্দ
আচাৰ্য্য পুত্ৰমৰীয়া গোসাঞিৰ পুত্ৰ ডেকা গোসাঞি
বংপুৰত দ'ল পুখুৰী
বৰজনাহী দ'ল পুখুৰী কৰি গোবীৰামভ নামে
দেৱালয় কৰিলে। পাচে স্বৰ্গদেৱে গুৱাহাটীৰ অশ্বক্ৰান্ত নাম জনাৰ্দনৰ
দ'ল কৰি উজনিৰ ৰুদ্ৰসাগৰ দেৱালয়ৰ পুখুৰী ও দ'ল কৰি নৰিয়া
পৰি নিজ পুত্ৰ লোকনাথ গোসাঞিদেৱক যুৱৰাজ পাতি ১৭০২
শকৰ ৩০ আষাঢ় কৃষ্ণা প্ৰতিপদ তিথিত স্বৰ্গদেৱ লক্ষ্মীসিংহ
স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ ১১ বছৰ ৬ মাহ ১০ দিন। চৌত্ৰিশ জনা
ৰাজা গ'ত। ২২৪ ॥

এওঁ ৰাজা মৰণান্তে এওঁৰ পুত্ৰ লোকনাথ গোসাঞিদেও যুৱৰাজেই
১৭০২ শকৰ ১ পৌষত ৰজা হৈ শিঙ্গৰিষৰ উঠি চুহিতপংকা নাম ললে।
গোবীনাথসিংহ
হিন্দুমতে গোবীনাথসিংহ নাম হ'ল। এওঁ ৰাজাৰ
দিনত কুৱৈগয়া ঘনশ্যাম ও পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঞি
হ'ল। আৰু এইজনা ৰাজাদেৱৰ দিনতে বাইলুঙ্গ বৰগোহাঞিক মাৰিলত
কৰ্জেশ্বৰ বৰপাত্ৰই ৰাজমন্ত্ৰী হ'ল। মাদুৰিয়ালৰ সৰুজনা ভিচোনাৰায়ণ,
এওঁকে নামদাঙ্গৰ কোঠ ভাঙ্গি মোৱামৰীয়াই কাটিলত পুতেক নিৰ্ভয়-
নাৰায়ণ ১, ছটাই-অলীয়া গঙ্গাৰাম ১, এই তিনি জনা ক্ৰমে বৰগোহাঞি
হ'ল। ২২৫ ॥

পৰে গঙ্গাবামক ভাদ্ৰি ১৭১৫ শকৰ চৈত্ৰ মাহত নিৰ্ভয়নাৰায়ণে আকৌ বৰগোহাঞি হ'ল। পাচে ১৭০৪ শকৰ ২ বৈশাগত ৰাতি শিঙ্গৰি-

যবত মোৰামৰীয়াই জুই দিয়াত ৰুদ্ৰেশ্বৰ বৰপাত্ৰ
শিঙ্গৰিযবত জুই

ডাঙ্গৰীয়া পলাই ভটীয়াই গোহাটীলৈ গলত
ডাঙ্গৰীয়া ভাঙ্গিলে, এবং ৰাজমন্ত্ৰী বাব ঐ ঘনশ্যাম বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গ-
ৰীয়াক দিলে। এই সময়তো মোৰামৰীয়া বহুত মৰিলে। ৬ মাহৰ
পৰে পুনৰ ঐ ৰুদ্ৰেশ্বৰকে বৰপাত্ৰ পাতিলে। ঐ ঘনশ্যাম বুঢ়াগোহাঞি
মৰিলত সেই ৰাজমন্ত্ৰী বাবে সহিতে পুতেক পূৰ্ণানন্দ ডেকাজনা বুঢ়া-
গোহাঞি হ'ল। আদাবৰীয়াক বৰবৰুৱা ভাদ্ৰি খেদিলত নামতিয়াল
সন্দিকৈৰ ভাগতী ১, বকতিয়ালৰ জয়নাথ ১, লাহনৰ বাছকটীয়া ১,
এই তিনি ক্ৰমে বৰবৰুৱা হ'ল। ছুৱাৰ সেনাপতি হৰনাথ ১, সন্দিকৈৰ
গগৈ ১, এই দুই ক্ৰমে বৰফুকন হ'ল। ২২৬ ॥

এইজনা স্বৰ্গদেৱ অথচ গোৰীনাথ সিংহ স্বৰ্গদেৱ ঐ পহুমৰীয়া
আচাৰ্য্য ৰমানন্দৰ পুত্ৰ মধ্যম জনাত মন্ত্ৰ লৈ শিষ্য হ'ল। পাচে স্বৰ্গদেৱে

কদ্রসাগৰৰ দ'ল পুখুৰী উছৰ্গা কৰিলে। ও বৈমাতৃ
স্বৰ্গদেৱৰ পলায়ন

ৰাজমাওদেৱে ন্যফুকত ৰাজমাও দ'ল কৰালে। ও
গড়মূৰৰ বাহৰ কৰালে। পাচে ১৭০৯ শকৰ মাঘত পূৰ্ব্ব শত্ৰু মোৰা-
মৰীয়াই পুনৰ উজনিখনি দেশ ললে। এবং স্বৰ্গদেও ৰংপুৰ নগৰত
থকাত ৰাক্ৰিত হঠাৎ জুই দিয়াতে স্বৰ্গদেও ভটীয়াই নগাবঁত সোমাল,
তাতে নগঞাইতে সমাদৰ কৰি ৰখাতো স্বৰ্গদেৱে কোনো সংশয় কৰি
তাৰো পৰা ভটীয়াই গুৱাহাটীলৈ গল। ২২৭ ॥

বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া ও বৰপাত্ৰ ডাঙ্গৰীয়াই উজনিত মোৰামৰীয়া
সহিত ৰণ কৰি ফুৰাতে বৰপাত্ৰ ডাঙ্গৰীয়াক মোৰামৰীয়াই কাটিলত

স্বৰ্গদেৱে অনিক বৰপাত্ৰ পাতিলে। বুঢ়াগোহাঞি
বিবুধি-গড়

ডাঙ্গৰীয়াই এই ৰণলৈকে বিবুধি-গড় বান্ধি ৰণ কৰি
আছিলে। এনেতে গোহাটীত গগৈ বৰফুকন পলাই গলত দিহিঙ্গীয়াৰ
মেধি ১, ছুৱাৰ শিবনাথ ১, বুঢ়াচেটিয়া ১, ছুৱাৰে ঐ সেনাপতি

হবনাথ বৰফুকনৰ পুত্ৰ ঘিণাই বদনচন্দ্ৰ ১, ক্ৰমে এই চাৰি বৰফুকন
হল। ২২৮ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে মোৰামৰীয়াক বলে নোৱাৰিম হেন জানি গুৱাহাটীৰে
পৰা কোম্পানী ঘৰলৈ গুৱাহাটীয়া বিকা মজুন্দাৰ ও দত খাওন্দ, দুইক
কলিকতাত আহোম উকিলকৈ পঠাই কলিকতাত গবৰ্ণৰ-জানেবেল
উকিল চাহেবক জনাই ফৌজ সহিতে গেজেব ওৱালিছ
কাপ্তান চাহাবক আনি উজাই আহি ১৭১৫ শকৰ চৈত্ৰ মাহত
মোৰামৰীয়াক খেদি নি বংপুৰ নগৰলৈ ১৭১৬ শকৰ শাওণ মাহত
ষোৰহাট বাহৰলৈ আহিল। ২২৯ ॥

ঐ ওৱালিছ কাপ্তান চাহেবে আফুৰ গুটি আনি খেতি কৰিবৰ
শিকোৱাত খেতি কৰি কানি কৰিলে। তাৰ পৰাহে আফু খেতি কৰি
কানি খাব ধৰিলে, ততপূৰ্বে নাছিল। পাচে
কানিৰ প্ৰচলন স্বৰ্গদেৱে যোৰহাট বাহৰতে নৰিয়া পৰি ১৭১৭ শকৰ
২২ শ্ৰাবণ কৃষ্ণ চতুৰ্থীত গোবীনাথ স্বৰ্গদেৱ স্বৰ্গী হ'ল, ভোগ ১৪
বৎসৰ ৭ মাহ ২২ দিন। পয়ত্ৰিংশ জনা ৰাজ্য গত। অথঃ নবম আখ্যা
সমাপ্ত। ২৩০ ॥

দশম অধ্যায়

স্বৰ্গদেৱ কমলেশ্বৰসিংহ আৰু চন্দ্ৰকান্তসিংহ ।

এওঁ গোবীনাথসিংহ ৰাজা মৰণান্তে অহা কাকো ৰাজা হবৰ যোগ্য
 হেন নেদেখি পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতিয়ে লাই অথচ
 কমলেশ্বৰসিংহ কদৰ্শসিংহ মহাৰাজাৰ ভাতৃ লোচাই নামকপীয়া ৰাজাৰ
 পুত্ৰ আয়ুসূত গোহাঞি তৎপুত্ৰ কদম দীঘলা-
 গোহাঞি তৎপুত্ৰ কিনাৰাম গোহাঞিদেৱকে যোগ্য হেন জানি আনি
 ১৭১৭ শকৰ ২৩ শ্ৰাবণত ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতি সকলোৱে ৰাজা পাতি সেৱা
 কৰিলে । ২৩১ ॥

আৰু শিঙ্গৰিঘৰত নুঠিলে সিংহাসনত বহিব নাপায় কাৰণে প্ৰথমে
 ৰাজা হোৱাত বাঁহৰ চাৰিচুকীয়া খুৰা লগা হেংলাঙ্গত কাপোৰ পাৰি বজা
 হেংলাং পাতিব লগা জনা গোহাঞিদেৱক তাতে তুলি
 ডাঙ্গৰীয়াসকলত স্বৰ্গী হোৱা জনা ৰাজাদেৱৰ
 আজ্ঞা কৈ বৰবৰুৱাই কয় যে, শেষ কালত স্বৰ্গদেৱে এইজন্য গোহাঞি-
 দেৱতে ৰাজ্যভাৰ দি গৈছে ; দেওসকলে সেৱা কৰক ; এই ৰূপে প্ৰণালী-
 মতে বৰবৰুৱাই কলেই ডাঙ্গৰীয়াসকলে সেৱা কৰি বজা পাতে । ২৩২ ॥

কিন্তু এই গোবীনাথসিংহ স্বৰ্গদেও স্বৰ্গী হবৰ দিনাই লাহনৰ ঐ
 বাচকটীয়া বৰবৰুৱাক ধৰি দণ্ড কৰিলে । এই হেতুকে বৰবৰুৱা
 নাইকিয়া হলত বৰবৰুৱাৰ কৰ্ত্তব্য কৰ্ম্মখিনি বজা
 ৰবৰুৱা বৰ্জ্জন পতা কালত কাকতীয়াৰ শিবনাথ তামূলীফুকনৰ
 দ্বাৰা কৰালে । পাচ বজাদেও শিঙ্গৰিঘৰ উঠিবলৈ নহল দেখি আহোম-
 মতে নাম নহল । হিন্দুমতে কমলেশ্বৰসিংহ নাম হল ; বাপেক কদম
 দীঘলা-গোহাঞি চাৰিচুকীয়া বজা হল । ২৩৩ ॥

আৰু এইজনা স্বৰ্গদেৱৰ দিনতে পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঞি, ও নিৰ্ভয়-নাৰায়ণক ভাঙ্গি গঙ্গাবাম বৰগোহাঞি হল। এওঁকো ভাঙ্গি কপৌমৰীয়া

বিষয়া-সলনি নৰহৰি বৰগোহাঞি হল, ও অনিক ভাঙ্গি কেন্দু-গুৰীয়া ৰুদ্ৰেশ্বৰৰ পুতেক দুৰ্গেশ্বৰ বৰপাত্ৰ হল।

সন্দিকৈৰ ভদৰি ১, ছুৰবাৰ শ্ৰীনাথ ১, এই দুই ক্ৰমে বৰবকৰা হল। সন্দিকৈৰ গেঙ্গেলা ৰাজখোৱাই কলীয়াভোমোৰা দ্বিতীয় নামে বৰফুকন হল। ২৩৪ ॥

কামৰূপত হৰদত্ত বৃজবৰুৱাই অত্যাচাৰ বৰকাঠ ও চৌধাৰী কতেকক মাৰি-কাটি বশজত কৰি গোহাটীত বৰফুকনক খেদি বৰফুকন হৈছিল।

পাচে কলীয়াভোমোৰা বৰফুকনে প্ৰকাৰান্তৰে ধৰি হৰদত্তাদি দ্বন্দ্বিয়া মাৰি কামৰূপ চাফ কৰাত স্বৰ্গদেৱে প্ৰতাপবল্লভ নাম দিলে। এওঁৰে তৃতীয় নাম প্ৰতাপবল্লভ হল। ২৩৫ ॥

এইজনা ৰাজাদেৱৰ দিনতে পৰদেশী চিপাহী চাকৰ ৰাখি ও দেশী চিপাহীও শিকাই তৈয়াৰ কৰে। আৰু পাথৰ-কলাই বন্দুক কতক

কিনি আনি গুৱাহাটী ও যোৰহাট ছুয়ো ঠাইত দেশীয় পণ্টন গঠন বিদেশীয় মিলাই পণ্টন খাৰা কৰে, ও বুঢ়া-

গোহাঞি-পৰীয়া চন্দ্ৰা গোহাঞিক পণ্টনৰ কাপ্তান পাতে। তাৰে পৰাহে কাপ্তান-গোহাঞি নাম হল। ২৩৬ ॥

পাচে ১৭১৮ শকত উজনিৰ খামুটিৰ ৰণ ওলালত ফৌজে গৈ ৰণ জিকি খামুটিৰ বুঢ়া বজাক কিছু খামুটি সহিতে ধৰি আনিলে। পৰ

বছৰ চন্দ্ৰকান্ত দেৱতাই জন্মে। পাচে ১৭২১ শকত আহিনৰ শুকুলা পঞ্চমীত চাৰিঙ্গীয়া বজাদেও লোকান্তৰ

গমন কৰে। সেহেতু চন্দ্ৰকান্ত দেৱতাই চাৰিঙ্গীয়া ৰাজা হল। ২৩৭ ॥

পাচে ১৭২৪ শকত কছাৰী ৰণ হল। এই ৰণতে অনেকটি চিপাহী ও বন্দুক লোকচান হল। তথাপি এই ৰণতে স্বৰ্গদেৱৰ জয় হল।

পাচে ঐ শকৰ পুহ মাহে বজা, বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া, দুইকো ধৰা-মৰা মনস্থেৰে মন্ত্ৰণা

কৰা পানীমূৰা প্ৰভৃতি বহুলোকক ধৰি পূৰ্ণানন্দ ডাঙ্গৰীয়াই মাৰিলে। ২৩৮ ॥

পাচে ঐ ৰণত চিপাহী ও সৰঞ্জাম লোকচান, তাকে আনিবৰ নিমিত্তে ১৭২৫ শকত কাকতীয়াৰ বলোৰাম খঙ্গীয়া ফুকনক উকিলকৈ চলিহাৰ কোম্পানীৰ পৰা ভূধৰ চাংকাকতী ও গোবিন্দৰাম শৰ্ম্মা খাওন্দ ও বন্দুক বাকজ তনুশ্ৰাম খাওন্দ ও মধু শৰ্ম্মা, কমলাবৰীয়া দোলা-কাখৰীয়া বৰা, এইসকলক লগত দি চহৰ কলিকতাৰ কোম্পানীৰ তৰফ শ্ৰীশ্ৰীগবৰ্ণৰ জেনেৰেল চাহেবৰ হজুৰলৈ পত্ৰ-সন্দেশ সহিতে পঠাই বন্দুক বাকজ গোলা ও চিপাহী, ইয়াকে অনালে। ২৩৯ ॥

এই আপাহতে খঙ্গীয়া ফুকনক পণ্টনৰ দ্বিতীয় কাপ্তান পাতিলে। আৰু কলীয়াভোমোৰা বৰফুকনে স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞানুসাৰে গুৱাহাটীৰ কামাখ্যাত তামৰ ঘৰ এটি কৰিলে ও ছত্ৰাকাবত আলি ৰ'ল দেৱালয় কৰিলে। আৰু স্বৰ্গদেৱে যোৰহাটতে ন বাহৰ কৰিলে ও ভোগদৈ নদী খনালে। হাতীখোক বান্ধি কিছো হাতী খবালে এবং ন আলি আৰু বজা-বাহৰৰ আলি, মহেবন্ধা আলি, কমাৰেবন্ধা আলি, চুচন্দেবন্ধা আলি, এই কেইটা আলি বন্ধালে। আৰু গোবীনাথসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ পৰ্বতীয়া আইকুঁৱৰীদেৱে চেউনি আলিৰ ওচৰতে এক পুখুৰী কৰালে। পাচে বসন্ত পীড়া হৈ ১৭৩২ শকৰ ৫ মাঘ কৃষ্ণ সপ্তমীত কমলেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গী হল, ভোগ ১৫ বৎসৰ ৫ মাহ ১৩ দিন। ছয়ত্ৰিশ বাজা গত। ২৪০ ॥

এওঁ কমলেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱ মৰণান্তে এওঁৰ ভায়েক চন্দ্ৰকান্ত চাৰিঙ্গীয়া ৰাজাদেৱেই ১৭৩২ শকৰ ৬ মাঘৰ পৰা ৰাজা হল। শিঙ্গৰি-ঘৰ উঠিবলৈ নহল দেখি অহমমতে নাম নহল। স্বৰ্গদেৱ চন্দ্ৰকান্তসিংহ হিন্দুমতেই চন্দ্ৰকান্তসিংহ নাম হল। এওঁ ৰাজা-দেৱৰ দিনত পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঞি ও কপোমৰীয়া নৰহৰি বৰগোহাঞি ও কেন্দুগুৰীয়া কদেশ্বৰৰ পুত্ৰক দুৰ্গেশ্বৰ বৰপাত্ৰ আছিল। সন্দিকৈৰ গেঙ্কেলা ৰাজখোৱাই কলীয়াভোমোৰা দ্বিতীয় নামে, ও প্ৰতাপবল্লভ

তৃতীয় নামে বৰফুকন, ও শ্ৰীনাথ বৰবৰুৱা আছিল। এওঁ ৰাজাদেৱে ন বাহৰতে পুখুৰী খন্দাই উছগি বিষুংসাগৰ নাম দিলে। এবং হাতী-গড়ৰ ওচৰতে বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াও এক পুখুৰী খন্দালে। আৰু এইজনা স্বৰ্গদেৱৰ দিনতে প্ৰতাপস্বল্পত বৰফুকন মৰিলত দুৱৰাৰ বদনচন্দ্ৰ বৰফুকন হল। ২৪১ ॥

এইজনা স্বৰ্গদেৱে বেঙ্গেনাআটীয়া সত্ৰৰ ভকতৰ জীয়াৰী পদ্মাৱতী নামক ছোৱালী এটা চক্ৰুত লগা দেখি নাচনীয়াৰ কৰি ৰাখিলে। পৰে যুৱত
পদ্মাৱতী কুঁৱৰী
হোৱাতে লিগিৰী কৰি চাঙ্গত তুলিলে। পাচে স্বৰ্গদেৱে
ভাল পাই কুঁৱৰী পাতিবৰ মনস্ত কৰিলে। ২৪২ ॥

কিন্তু কুঁৱৰী পাতিবৰ হলে ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ সন্মতি লব লাগে। বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াত সোধাত ডাঙ্গৰীয়াই এইমত কলে বোলে, স্বৰ্গদেও, কুঁৱৰী পাতিব লাগিলে গোহাঞি-পৰীয়া
বুঢ়াগোহাঞিৰ প্ৰতিবাদ
আহোম অথবা চাৰি-ঘৰীয়া অথচ লাহন ও সন্দিৰৈ
ও দিহিঙ্গীয়া ও দুৱৰা আহোমৰ ছোৱালী আনি কুঁৱৰী পতাৰ নিয়ম আছে। সেই অনুসাৰে তেওঁলোকৰ ঘৰৰ ছোৱালী আনি কুঁৱৰী পতা শ্ৰেয়স্। অতি সামান্য ভকতৰ জীয়াৰী, বিশেষ হিন্দুৰ জীয়াৰী, এতেকে বৰকুঁৱৰী ও পৰ্বতীয়া কুঁৱৰী ও ৰাইডঙ্গীয়া কুঁৱৰী পতা ভাল নহয়। তথাপি যদি স্বৰ্গদেৱে কুঁৱৰী পাতিবৰ মনস্ত কৰিছে চমুৱা কুঁৱৰীকে পাতক; এই কথা কলে। পৰে স্বৰ্গদেৱে ডাঙ্গৰীয়াৰ কথা নুশুনি পৰ্বতীয়া কুঁৱৰী পাতিলে। কিন্তু ডাঙ্গৰীয়াই সেই কুঁৱৰীক সেৱা নকৰিলে। ২৪৩ ॥

সেই দেখি পৰ্বতীয়া কুঁৱৰী ডাঙ্গৰীয়া প্ৰতি অন্তঃকৰণে কোপ হৈ থাকিল, যেহেতু খ্ৰীসকলৰ দুৰন্ত গতি, আপোনাৰ মনোনীত কৰ্ম
কোনোমতেই সাধন কৰাত ত্ৰুটি নকৰে। ক্ৰমে
ভূতৰ পুতেকৰ থবৰ
স্বৰ্গদেৱত কব ধৰিলে যে, “আপুনি নামমাত্ৰ ৰাজা, বুঢ়াগোহাঞিহ ৰাজা।” এবং প্ৰকাৰে নানাবকম কথা ৰাজাদেৱত জনাই মন বিহৰালে। এনেতে কুকুৰাচোৱা বৰা ভূতৰ পুতেক সৎবাম স্বৰ্গ-

দেৱৰ প্ৰধান বল্লভ হৈ চাৰিঙ্গীয়া ফুকন হল। এবং দৈচুঙ্গীয়া বামুণ জগদব, চাৰিঙ্গীয়া বৰুৱা, ও বদনচন্দ্ৰ বৰফুকন প্ৰভৃতি কিছো লোক ঐ বৰফুকন সহিতে এক-পৰামৰ্শী হৈ ৰাজমন্ত্ৰী বুঢ়াগোহাঞি পূৰ্ণানন্দ ডাঙ্গৰীয়াক নষ্ট কৰিব খোজাত পূৰ্ণানন্দ ডাঙ্গৰীয়াই বুজ পাই ১৭৩৬ শকৰ আঘাট মাহত ঐ চাৰিঙ্গীয়া ফুকন প্ৰভৃতি সেই পৰামৰ্শী লোকসকলক ধৰি বৰচ'ৰাতে তিনিও ডাঙ্গৰীয়া বৰবৰুৱা সহিতে ফুকন-সকলো বহি সোধ পাতি দণ্ডবদ্ধ কৰিলে। এবং ভূতৰ পুতেক সংৰাম চাৰিঙ্গীয়া ফুকনে ডাঙ্গৰীয়াক মাৰিবৰ মন্ত্ৰণা কৰাদি সকলো কথা প্ৰকাশ ও কবুল কৰিছিল। ডাঙ্গৰীয়া এওঁকো প্ৰাণ বধ কৰাৰ মনস্থ আছিল। কিন্তু স্বৰ্গদেৱে অগত্যা বধ দি প্ৰাণদণ্ড নকৰাৰ কাৰণ ডাঙ্গৰীয়াক সমৰ্পণ কৰাতে দণ্ড নকৰি হাবিত ৰখীয়া দি ৰাখি পাচে কতো দিনৰ পাচত নগাৰ দ্বাৰা খোচাই মৰালে। ২৪৪ ॥

পৰে ১৭৩৭ শকৰ আহিন মাহত গোহাটীৰ পৰা ঐ বদনচন্দ্ৰ বৰফুকন বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াত ভয়েৰে পলাই বঙ্গাল দেশলৈ গল।

তেওঁৰ কামত দিহিঙ্গিয়ালৰ ঘনশ্যাম ন-ফুকন বৰ-
 পূৰ্ণানন্দৰ প্ৰতাপ
 ফুকন হল। পৰে ১৭৩৮ শকৰ কাৰ্ত্তিক মাহে
 জুৰ্গেশ্বৰ বৰপাত্ৰ ডাঙ্গৰীয়াও পলাই বঙ্গাল দেশলৈ গৈ মৃত্যু
 হল। ২৪৫ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে এনে বুজিলে যে, আশ্ৰিত লোকসকলো বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াৰ প্ৰতাপতে ৰক্ষা নপৰিল, কিজানি মোকো ধৰে; এনে ভাবি

বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনলৈ গোপনে মানব দেশলৈ ৰাই
 মানদেশত বদনচন্দ্ৰ
 কিছু ফৌজ আনিবৰ কৈ পঠালে। বদনচন্দ্ৰ

বৰফুকনে ভাটীৰ পৰা ছিলহটোদি গৈ মানব দেশ ওলাই ব্ৰহ্মা অথচ মানব বজাৰ আগত কলে যে, পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াই চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱক গুচাই বুঢ়াগোহাঁয়ে বজা হৈছে। এতেকে ভাই-ৰাজা, মোক অনুকূল কৰি কিছো ফৌজ পঠাই মোক স্থাপন কৰক। ২৪৬ ॥

এই কথা বৰফুকনৰ মুখে মান-বজাই শুনি কিছো ফোজ দি এই
আপ্তা কৰিলে, যদি বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াই বাজা ভাঙ্গি নিজে বজা
হৈছে তবে বাজাক স্থাপন কৰি ডাঙ্গৰীয়াক ধৰি
মান-বজাৰ সহায় দান
আনিব। যদিহে বৰফুকনে মিছা কথা কৈছে সেনা
ফোজ নিয়ে তেওঁকে লৈ আহিব। ২৪৭ ॥

পৰে মানৰ ফোজ সহিতে বদনচন্দ্ৰ বৰফুকন উজনি শদিয়াদি
ওলাল। বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া কিছো দিনৰ পূৰ্বৰে পৰা বাত
বেদনাৰ নৰিয়া দেখি নিজে বগলৈ যাব নোৱাৰি
বুঢ়াগোহাইৰ মৃত্যু
মান অহা শুনি যুদ্ধ কৰিবলৈ বেৰস্থাকৈ ফোজ
পঠাই ১৭৩৮ শকৰ চৈত্ৰ মাহত ডাঙ্গৰীয়াও মৃত্যু হল। পাচে
স্বৰ্গদেৱে ডাঙ্গৰীয়াৰ বৰপুতেক কচিনাথক ৰাজমন্ত্ৰী-বাবে সহিতে
বুঢ়াগোহাঞি পাতিলে। কিন্তু বুঢ়াগোহাঞি হৈ কেইদিন মানহে
আছিল। ২৪৮ ॥

এনেতে বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনে চলোৱা যুদ্ধ কৰিবলৈ যোৱা ফোজখিনি
ধৰি লৈ আহি যোৰহাট পাব লগা হ'লত কচিনাথ ডাঙ্গৰীয়াই স্বৰ্গদেৱে
সহিতে গোহাটালৈ যাবলৈ জনোৱাত সন্তোষ নহ'ল।
কচিনাথৰ পলায়ন
পাচে ডাঙ্গৰীয়াই স্বৰ্গদেৱৰ মনস্থ মতে বদনচন্দ্ৰ
বৰফুকনে আমাৰ ঘৰলৈহে মান আনিছে হেন বুজি স্বৰ্গদেৱক নগৰতে
এৰি ডাঙ্গৰীয়া সপৰিবাৰে ভটীয়াই গোহাটালৈ গ'ল। সেই সময়তে
বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াৰ খাটীয়াৰ কতো কতো লোক ভটীয়াই গোহাটী
আৰু স্থানে অন্তৰ হল। ২৪৯ ॥

পাচে মান সহিতে বৰফুকন আহি যোৰহাট নগৰত স্বৰ্গদেৱক সাক্ষাৎ
কৰি বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াৰ ঘৰ লুৰি দ্ৰব্য-বস্তু, ৰাজহ লৈ আনিলে।
আৰু ঐ অনিৰ ভায়েক ধনৌক বৰপাত্ৰ পতালে।
অসমত মান
ও কপৌমৰীয়া নৰহৰিক ভাঙ্গি ঐ নিৰ্ভয়নাৰায়ণক
ৰাজমন্ত্ৰী-বাবে সহিতে বৰগোহাঞি পতালে। শ্ৰীনাথক ভাঙ্গি সন্দিকৈৰ
নীক বৰবকৰা পতালে। ২৫০ ॥

বদনচন্দ্ৰ বৰফুকন নিজে মন্ত্ৰী-ফুকন হৈ বুঢ়াগোহাঞিত খসেৰে বি যি
লোকলৈ খেপ আছিল বুঢ়াগোহাঞি ফলীয়া বুলি কিছো লোকক ধৰি

ও স্থানান্তৰ হোৱা কিছো ২ লোকক ছল-চক্ৰপান্তে
নি চক্ষু, নাক, কাণ কাটি দণ্ডবদ্ধ কৰিলে। সেই

সময় বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনেই প্ৰায় ৰাজস্বমতাৰ কৰ্ম কৰিছিল, কেৱল
ৰাজা নামমাত্ৰ আছিল। স্বৰ্গদেৱেও ঐ বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনৰ যুক্তি-
মন্ত্ৰণাতে চলিছিল। বৰফুকনে কোন ২ কথা স্বৰ্গদেৱত জনায়, কোন ২
নজনোৱাকৈয়ে কৰিছিল, যেহেতু বৰফুকন স্বৰ্গদেৱৰ প্ৰধান বল্লভ
আছিল। ২৫১ ॥

সে যাঁহক, পাচে স্বৰ্গদেৱে মানৱ বজাৰে মিত্ৰতা থাকিবৰ নিমিত্তে
তুঙ্গখঙ্গীয়া ফৈদৰ বগা কোঁৱৰৰ জীয়েকক আনি দুহিত্ৰী বুলি সালঙ্কৃতাকৈ
মানলৈ দিয়া হেনো দোলা, আৰোৱান, লা-লিগিৰী, হাতী, ঘোঁৰা আদি
আইদেও দ্ৰব্যৰে মান-বজালৈ দিলে। অহা মানৰ সেনাপতি-
সকলোকে যথাযোগ্য বঁটা-বাহন দি মানৰ ফোজক বিদায়
দিলে। ২৫২ ॥

পাচে স্বৰ্গদেৱে কচিনাথ ডাঙ্গৰীয়াক আনিবলৈ মানুহ পঠোৱাত
ঘৰ-লোবা আৰু উপাসক কৰা লোকসকলো ৰক্ষা নপৰা শুনি ডাঙ্গৰীয়া
নগল। তদপৰ বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া মন্ত্ৰী-ফুকনলৈ

বদন হতা

সংশয় কৰিহ নাহে যেন ভাবি আৰু মন্ত্ৰী ফুকনক
নষ্ট কৰিলে। অৱশ্যে ডাঙ্গৰীয়া আঁচিব বুলি ৰাজমাওদেও ও বৰ-
গোহাঞি ও বৰফুকনাই পৰামৰ্শ কৰি ১৭৯৯ শকৰ শাওণত কপচিং
চুপাদাৰৰ হতুৱাই বদাচন্দ্ৰ বৰফুকনক কটাই সৰ্বস্ব লুটিলে। ২৫৩ ॥

তথাপি কচিনাথ ডাঙ্গৰীয়াই উজাই নাহি দিহিঙ্গীয়া বৰফুকন প্ৰভৃতি
সকলো ফুকন ৰাজখোৱাৰে পৰামৰ্শ কৰি ৰাজেশ্বৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ পুতেক

বন্ধুৰ সৰুজনা
চন্দ্ৰ ৰাস্তৰ বাগ্যচাতি

গোহাঞিদেও, তেওঁৰ পুতেক
বিজয় বৰমূৰা গোহাঞিদেও, তেওঁৰে পুত্ৰ ব্ৰজনাথ
গোহাঞিদেৱক, ডাঙ্গৰীয়াৰ ভায়েক জগন্নাথ টেকিয়াল ফুকনক পঠাই

আনি সহায় লৈ তেওঁৰ পুতেকক বজা পতা স্থিৰ কৰা চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱে শুনি ৰণ কৰিবলৈকে আত্ৰা কৰি লুখুৰাসনৰ চিকণ তামূলীৰ ঘৰৰ লুকু গুৱাহাটীয়া ডেকাফুকনক দিলে, এবং যোৰহাটৰ পৰা স্বৰ্গদেও বংপুৰ নগৰলৈ গল। পাচে ব্ৰজনাথ গোহাঞিদেও ডাঙৰীয়া সহিতে ফৌজেৰে উজাই আহি এই ডেকাফুকনক কাটি আঘোণ মাহত যোৰহাটলৈ এই টেকিয়াল ফুকনক পঠাই বংপুৰৰ পৰা যোৰহাট বাহৰলৈ স্বৰ্গদেৱক আনি এই ১৭৩৯ শকৰ ৫ ফাগুনত ব্ৰজনাথ গোহাঞিদেৱৰ পুত্ৰ পুৰন্দৰসিংহ দেৱতাক গড়গয়া, গুৱাহাটীয়া সকলোৱে সেৱা কৰি যুৱৰাজ পাতিলে। পৰে সেই ফাগুনৰ ১০ তাৰিখত চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱক ৰাজা ভাঙ্গি পুৰন্দৰসিংহ যুৱৰাজক ৰাজা পাতি সকলোৱে সেৱা কৰিলে। এই হেতুকে চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ ৰাজভোগ ৭ বৎসৰ ১ মাহ ৫ দিন। দশম আখ্যা সমাপ্ত। সাইত্ৰিশ জনা ৰাজা গত। ২৫৪ ॥

একাদশ আখ্যা

পুৰন্দৰসিংহৰ পৰা যোগেশ্বৰসিংহলৈকে।

পাচে ভগাজনা ৰজা চন্দ্ৰকান্তসিংহক অঙ্গক্ষত অথচ কৰ্ণ কিছু ছেদ কৰি স্থানান্তৰ কৰি যোগান দি থৈ ১৭৩৯ শকৰ ১১ ফাগুনৰ পৰা পুৰন্দৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে ৰাজত্ব কৰে। এওঁ ৰাজ্যৰ দিনতে এই অনিৰ ভায়েক ধনীক ভাঙ্গি দণ্ডেশ্বৰ বৰপাত্ৰ ও নিৰ্ভয়নাৰায়ণক ভাঙ্গি বাককিয়ালৰ মালভোগ বৰগোহাঞি,

ও ধনীক ভাঙ্গি সন্দিকৈৰ ঘিণাই বৰবৰুৱা, ও ঘনশ্যামক ভাঙ্গি পুতেক নিগুণ বৰফুকন, এইসকল বিষয়া হল। এওঁ বৰকুকনৈই ৰাজা হোৱাত কাৰবাৰ কৰা আপাহত পানীজাপিত সোনৰ চুলা দিলে অথচ পালে। ২৫৫ ॥

এনেতে মানৰ ফোজ গৈ উজান শদিয়া পোৱাত চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱে সকলো বৃত্তান্ত কৈ পঠোৱাত মানৰ আলুঙ্গমিঙ্গি বৰগোহাঞি

মানৰ ফোজেৰে ফিৰি অহাত মাছখোৱা গড়তে বৰ

মানৰ ২য় আজিম

ৰণ হল। এই ৰণত কচিনাথ বুঢ়াগোহাঞি

ডাঙ্গৰীয়া পৰাস্ত হৈ মল্লিবৰ্গ সহিত ১৭৪০ শকৰ ২৪ ফাগুনত সপৰিবাৰে ও পুৰন্দৰসিংহ স্বৰ্গদেও গোহাটলৈ গৈ ঐ নিগুণক ভাঙ্গি পাতৰৰ গগৈ নফুকনক বৰফুকন পাতি মানৰে ৰণ কৰিবলৈ পঠোৱাত ৰণুৱা কোঠতে নৰিয়া পৰি বৰফুকন খাগৰিজানত মৃত্যু হোৱাত ঐ ঘিণাই বৰবৰুৱাক বৰফুকন ও লাহনৰ গুৱাহাটীয়া ডেকাফুকন ভিচোক বৰবৰুৱা পাতি সেই ৰণলৈকে পঠোৱাত পৰাস্ত হৈ গুৱাহাটীৰ পৰাও ভাটি বঙ্গাল দেশলৈ সপৰিঞ্জেও পুৰন্দৰ স্বৰ্গদেও ভাগি গল। এই হেতুকে ভোগ ১ বৎসৰ ১৪ দিন। আঠত্ৰিশ জনা ৰাজা গত। ২৫৬ ॥

পাচে মানৰ ঐ আলুঙ্গমিঙ্গি বৰগোহাঁয়ে শ্ৰীশ্ৰীচন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱক পুনৰ ৰজা পাতি থৈ দেশলৈ গল। এওঁ ৰাজাদেৱে মটকৰ

মাটিবৰ বৰসেনাপতিৰ ভায়েক কলিবৰক বুঢ়া-
চন্দ্ৰকান্তৰ ২য় ৰাজত্ব গোহাঞি পাতিলে। ও অনিৰ ভায়েক ধনীক

বৰপাত্ৰ পাতিলে। ২৫৭ ॥

ঐ নিৰ্ভয়নাৰায়ণক ধৰি আনি স্বৰ্গদেৱৰ দ্ৰোহী বুলি মানে মাৰিলত দিহিঙ্গীয়া ফৈদৰ গোবিন্দক বৰগোহাঞি পাতিলে। সন্দিকৈৰ ঐ

ধনীক বৰবৰুৱা পাতি স্বৰ্গদেৱৰ দ্ৰোহী বুলি মানে
বিষয়া সলনি মাৰিলত ছুৱৰাৰ মৃতকীয়া বৰুৱাক বৰবৰুৱা

পাতিলে, এওঁকে ভাঙ্গি খেৰমিয়াল কছাৰীৰ পতালক বৰবৰুৱা পাতিলে।

দুৱৰাৰ বদনচন্দ্ৰৰ পুতেক জন্মিক বৰফুকন পাতিলে। এওঁকো ভাজি বকতিয়ালৰ ভদ্ৰচন্দ্ৰক বৰফুকন পাতিলে। এওঁকো ভাজি লানমাখুৰ লম্বোদৰক বৰফুকন পাতিলে। ২৫৮ ॥

পাচে এই বৰবৰুৱাই দিঘলীঘাটত জয়পুৰ নামে এক কিল্লা কৰি মানেৰে যুদ্ধ কৰা মনস্থৰে থকাত মান-ৰজাই স্বৰ্গদেৱলৈ বহুত ৰাজযোগ্য অলঙ্কাৰ দি সজাতি ফুকন সহিতে মিসিমহাতিলোৱা মানব ওয় আক্ৰমণ বজুক পঠোৱাত তেওঁলোক আহি বৰবৰুৱাৰ এই মত প্ৰাৰম্ভ দেখি ছলকৈ ধৰি বৰবৰুৱাক মাৰিলে। এই বাৰ্তা স্বৰ্গদেৱে শুনি বৰবৰুৱাক মৰাত অমিল ৰূপে মান অহা যেন বুজি কলিবৰ বুঢ়াগোহাঞিক ৰণলৈ যাবৰ আজ্ঞা কৰি এই ভদ্ৰচন্দ্ৰক বৰবৰুৱা পাতি ১৭৪২ শকৰ ২ চৈত্ৰত স্বৰ্গদেও গুৱাহাটীলৈ গৈ বৰগোহাঞি-পৰীয়া মিৰি সন্দিৰকৈ ধনঞ্জয়ক বৰগোহাঞি পাতিলে, ও ধনী বৰপাত্ৰ মৰিলত খৰাসনক বৰপাত্ৰ পাতিলে। ২৫৯ ॥

উজ্জ্বলিত মানে কলিবৰ বুঢ়াগোহাঞি সহিতে ৰণ কৰাত মানে জিকিলে, এবং বুঢ়াগোহাঞিক ধৰি কএদ কৰি থৈ মিল ৰূপে স্বৰ্গদেৱলৈ মিসিমহাতিলোৱা বজু কটকী পঠালে। তথাপি স্বৰ্গদেৱে সেই কথাত সন্মত নোহোৱাত মানব সহিতে ৰণ হল। ৰণত ঠাৱৰি বনোৱাৰি গুৱাহাটীৰ পৰাও ভাগি বঙ্গাল দেশলৈ গল, এই হেতুকে চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ পুনৰ ৰাজভোগ ২ বৎসৰ ৮ দিন হল। ২৬০ ॥

পাচে মিসিমহাতিলোৱাই চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱ নাযাবৰ দেখি নিৰাশা হৈ এই বগাকোঁৱৰৰ পুতেক যোগেশ্বৰসিংহক ১৭৪৩ শকৰ ১২ আষাঢ়ত ৰাজ্য স্থিৰ হবৰ মনস্থৰে লোকদৰ্শক যোগেশ্বৰসিংহ ৰূপে ৰাজ্য নাম দি নিজে ৰাজত্ব কৰি আছিল। পাচে হাদিৰাচকীৰ পৰা চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেও ফৌজ ধৰি লৈ গুৱাহাটী আক্ৰমণ কৰি চিৰিঙ্গৰ ৰাধানাথক বৰবৰুৱা পাতি ক্ৰমে ক্ৰমে উজাই ঠায়ে ঠায়ে মানেৰে ৰণ কৰি জিনি মহগড়ৰ ঘাট পালে। ২৬১ ॥

মানৰো দেশৰ পৰা আৰু বহু ফোজেৰে মিজিমহাবান্দুলা বৰগোহাঞি আহি পালেহি। উভয় দলৰে বোৰহাটৰ উত্তৰ মহগড়তে বণ হল। এই

বণতে ঠাৱৰিব নোৱাৰি ১৭৪৪ শকৰ জ্যৈষ্ঠ চন্দ্ৰকান্ত
মহগড়ৰ বণ স্বৰ্গদেও ভাগি ভট্টায়াই পৰদেশ পালেগৈ। এখেত

বৰগোহাঁয়ে এই দেশৰ খাটি থকা ভাল মানুহখনিত বাজে অপাইকান চমুৱাৰ ঘৰমূৰি ও পাইকানৰ পোৱামূৰি ৫ টকাকৈ বৰগনি ধন তোলাই লৈ দেশলৈ গল। এই শকতে উত্তৰপৰীয়াই মানেৰে বণ পতাত মানে বণ জিকি বহু মানুহ মাৰিলে। আৰু ঐ ১৭৪৪ শকতে চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেও বৰুৱা ফুকন সকলোকে এৰি অকলেই বঙ্গালপাৰৰ পৰা সইচ্ছাক্ৰমে মানৰ লগলৈ আহি বংপুৰ নগৰ সোমাল। কিন্তু মানে ৰাজত্ব নিদি যোগান দি ৰাখিলে। পৰে মিজিমহাতিলোৱাক ১৭৪৫ শকৰ আহিনত মিজিমহানান্দক্যাডেঙ্গ মগাউন আহি বদলি কৰিলে। ২৬২ ॥

কিন্তু মানে এই সময়তে দেশত অনেক দুৰ্গতি কৰিলে। অথচ ধনী-লোকক ধৰি কএদপূৰ্বক সৰ্বস্ব আগ্ৰহি লৈ যুৱতী স্ত্ৰীসকলক হাটে-

ঘাটে-বাটে পালেই বলেৰে সতীত্ব নষ্ট কৰি কতো
মানভগনি কতো স্ত্ৰী কৰিয়েই ৰাখিলে। আৰু গৃহস্থৰ ঘৰ

সোমাই বলেৰে কতো কতোৰ সৰ্বস্ব লুটি স্ত্ৰন্দৰীসকলক বলাৎকাৰ, কতো লৈয়ে যায়, এইসকল দৌৰাত্ম্য সহ্য কৰিব নোৱাৰি অনেক ভাল মানুহ দ্ৰব্যবস্তু সকলকে পৰিত্যাগ কৰি স্থান-স্থানান্তৰে ভাটী বঙ্গালপাৰ, বংপুৰ জিলা ও গোৱালপাৰা প্ৰভৃতি স্থানে সপৰিৱাবে পলাই গল। যিসকল দেশতে আছিল সেইসকলো দিবসত হাবি ও পৰ্বত নিবিড় স্থানে থাকি ৰাত্ৰি হলে ঘৰলৈ আহে, ও কোনোসকলে দিনে ৰাতিয়ে পলাই হাবি ও পৰ্বতত আছিল। ২৬৩ ॥

নগঞাসকলে এইমত মানৰ দৌৰাত্ম্য সহ্য কৰিব নোৱাৰি যুদ্ধ কৰাত মানে জিকি নগঞাক ধৰি পালে-পালে নি বৃহৎ ঘৰৰ ভিতৰত

নগাৱঁত মানৰ চাঙ্গত তুলি ছুৱাৰ বন্দ কৰি জুই দি পুৰি পুৰি বহুত
অত্যাচাৰ লোক মাৰিলে। আৰু অনেক লোক সৰ্বস্ব পৰি-

ত্যাগ কৰি দক্ষিণ পৰ্বত হাবি ও কছাৰী দেশত সপৰিবাৰে পলাই গল। ইদানীকো সেই স্থানে কতো কতো বসতবাস হৈ থাকিল। ও দেৱালয়-সকলৰ দলৈ বা অথবা বিষয়াক ধৰি কতো কতো ধন আগ্ৰহি নিলে। যিসকল পলাল সেইসকল দেৱালয়ত নিজে মান যাই ধন-দ্ৰব্য আগ্ৰহি নিলে, আৰু কোনো দেৱালয় ও সত্ৰৰ দ্ৰব্যবস্তু স্থানান্তৰ কৰি ৰাখিছিল, মানৈ বিষয়াসকলক ধৰি অনেক শাস্তি-বন্দী কৰি ধন-দ্ৰব্য ললে ও কোনো কোনো সকল শাস্তি-বন্দীতে মৰিল। ২৬৪ ॥

এবং প্ৰকাৰে মান যাই আসামৰ সীমা হাদিবাচকী পালেগৈ। কিন্তু মানৈ বঙ্গালপাৰ কোম্পানীৰ সীমাত জোকালত ১৭৪৫ শকৰ চৈত্ৰ মাহত ডেবিড্ ইষ্টাট কমিচনাৰ চাহেব ফৌজ ডেবিড্ স্কট সহিতে আহি মানৰ সহিত সামান্যমতে যুদ্ধ কৰাত মান হটিল, এবং কমিচনাৰ চাহেব হাদিবাচকী লৈ ক্ৰমে ক্ৰমে উজাই গুৱাহাটী, দৰঙ্গ, নগাঁও, কলিয়াবৰ প্ৰভিতি স্থান আক্ৰমণ কৰি ধীৰে ২ আহি ইংৰাজী ১৮২৫ সনৰ ২ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৭৪৬ শকৰ ২১ মাহত, মানৰ শ্যাম ফুকনৰ একবাৰ লৈ ৰংপুৰ নগৰ ললে। তাৰে পৰা কতেক মানক দেশলৈ যাবলৈ এৰি দিলে, সেইবোৰ দেশলৈ গল। ২৬৫ ॥

দেশলৈ নগৈ থকা শ্যাম ও নেবাক ছই ফুকনক তেওঁলোকৰ সেনা-খনি সহিতে এজেন্ট নৱাব গবৰ্ণৰ-জানৰেল ডেবিড্ ইষ্টাট চাহেবে আহোম ৰাজত্বৰ ভটীয়াই দি পঠালে। এবং চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেও সমাপ্ত ও যোগেশ্বৰসিংহ ৰাজাদেও দুয়োজনাক ভটীয়াই পঠালে। এই পৰ্য্যন্ত মানৈ দেশত অনেক ভ্ৰূগতি কৰা ৰহিত হল। পাচে চন্দ্ৰকান্তসিংহ স্বৰ্গদেৱক কোম্পানী চৰকাৰৰ পৰা কিছো মোছাহেবা অথচ পেন্সীন্ দি প্ৰবৰ্ত্তাই ৰাখিলে। যোগেশ্বৰসিংহ ৰাজাদেও ১৭৪৭ শকৰ কাৰ্ত্তিক মাহত ভাটী যোগীঘোপা স্থানে লোকান্তৰ হল। আসাম-দেশৰ ৰাজা এই পৰ্য্যন্ত সমাপ্ত হল। ২৬৬ ॥

অথঃ মানব দিনত যি যি সকল বিষয়া হল তাৰ নাম ।

১৭৪২ শকৰ ৩ চৈত্ৰৰ পৰা ১৭৪৬ শকৰ ২১ মাঘ পৰ্য্যন্ত মানব
 এখিনি দিনৰ ভিতৰত হোৱা বৰ বিষয়া ।— মটকৰ কলিবৰেই কএদৰ
 মানব দিনৰ বিষয়া পৰা মুকলি হৈ পুনৰ বুঢ়াগোহাঞি হল । পৰে
 মানে মাৰিলত টেপৰতলীয়া ৰূপেশ্বৰ ১, কলিমন ১,
 এই দুই ক্ৰমে একে ফৈদৰ বুঢ়াগোহাঞি হল । ও পিজলী বৰপাত্ৰ
 হল । ও জাইৰৌ ফলিয়াৰ ফৈদৰ কোটালৰ পুতেক বৰগোহাঞি হল ।
 খাম্টিৰ জাবৰ বৰবৰুৱা হল । তাৰ পৰে দুৱৰাৰ বদনচন্দ্ৰৰ পুত্ৰ পিয়ালি
 বৰবৰুৱা হল । তাৰ পৰে সন্দিৰ বালি বৰবৰুৱা হল । তাৰ পৰে
 ভাঠীৰ পৰা আহি ঐ ভদ্ৰচন্দ্ৰ বৰবৰুৱা হল । লুখুৰাসনৰ বগাদমৰা
 বৰফুকন হল । এওঁকে ভাঙ্গি ঐ পিয়ালি বৰফুকন হল । যেহেতু
 ১৭৪২ শকৰ ৩ চৈত্ৰৰ পৰা স্বতন্ত্ৰ ৰাজা নাইকিয়া হল এতেকে মানব
 দিন বোলা যায়, ৩ বৎসৰ ১০ মাহ ১৯ দিন । অথ একাদশ অধ্যায়
 সমাপ্ত, এবং আসাম ইন্দ্ৰবংশীয় ৰাজ্যৰ বুৰঞ্জী সংক্ষেপমতে সমাপ্ত
 হল । ২৬৭ ॥

দ্বাদশ অধ্যায়

মৰ্যাদানুসাৰে বিষয়াৰ নাম ।

সম্প্ৰতি মৰ্যাদানুসাৰে বিষয়াৰ নাম লিখা যায়।—যি যি একে মৰ্যাদাৰ সেইসকলক একে ছেদৰ মাজতেই লিখা যাব। তাতে লিখাৰ আগ-পাচ ক্ৰমেই মৰ্যাদাতো আগ-পাচে।

বাজ্জৰা বিষয়া :—

সেই আগ-পাচকে ছেদে ছেদেও এবং ছেদৰ মাজত লিখা সকলোতো বুজিব। বুঢ়াগোহাঞি ও বৰগোহাঞি ও বৰপাত্ৰ-গোহাঞি, ও এই তিনি জনাৰ একে মৰ্যাদা। কেঁকোৰাদোলা, আৰোৱান বাঁহৰ উকা মাজপোনে নালতে একোখনি গামোচা বন্ধা, সোনৰ চুলাৰে পানীজাপি, টুপীজাপি ও পানীবিচনী, দুখনৰ দৰে নাললগা ঘূৰণীয়া বিচনী, কেপকৰা তলচা। কিন্তু ঘৈণীসকলে এই-সকল জব্যৰ একোকে নেপায়। কেৱল পৰ্হিচাদী ও ডালবৰৈ লগা সোনৰ চুলাৰে সিয়া জাপি ইয়াকেহে পায়। ২৬৮ ॥

কিন্তু ঐ তিনি জনাৰে যি জনা ৰাজমন্ত্ৰী হৈ ৰাজহত অগ্ৰসৰ ৰূপে ফুৰে হেতু জকাইচুকীয়া নামক মানুহ ১০০০ এক হাজাৰ পায়, ইয়াত

বাজে একো লৰ নাই। শদিয়াখোৱা গোহাঞি ও দাঁতিয়লীয়া গোহাঁই সলাল গোহাঞি ও মৰঙ্গিখোৱা গোহাঞি, ও এই

তিনি জনাক দাঁতিয়লীয়া গোহাঞি বোলে। ঐ তিনি জনাতকৈ কিছো মাত্ৰ মান কম অথচ সিবিলাক নিলগ দেশত থাকে তথাপি কেঁকোৰা-দোলা ও আৰোৱান বাঁহৰ উকা মাজপোনে নালতে একোখনি গামোচা বন্ধা ও সোনৰ চুলাৰে পানীজাপি ও টুপীজাপি ও পানীবিচনী ও ঘূৰণীয়া বিচনী, কেপকৰা তলচা পায়। ২৬৯ ॥

বৰবৰুৱা ও বৰফুকন দুয়ো সমান। কিন্তু গুৱাহাটী দূৰ দেশ তাত
বৰফুকনৰ কিছো একতিয়াৰ বঢ়া, আৰু দুয়ো জনাৰ পাৰ্হিচাঙ্গী ও বানাতৰে

আউঠি সিয়া বৰজাপি, ৰূপৰ চুলাৰে পানীজাপি,
বৰবৰুৱা, বৰফুকন
কোনো এজনাক সোনৰ চুলাও দিয়ে। ও খেৰপাখি

বিচনী, টুপীজাপি, দীঘল নলীয়া ঘূৰণীয়াৰে আগখৰা বিচনী, ছালকঠ,
বানাতৰ মচুলা, ৰূপৰ বেৰী দিয়া লাখুটি লয়। ২৭০ ॥

নাউবৈচা ফুকন, পানীফুকন, ভিতৰুৱাল ফুকন, দুই ডেকাফুকন,
দুই দিহিঙ্গীয়া ফুকন, ন ফুকন, চেটিয়া ফুকন, এই নও জনাও সেই
ফুকন
সমান। কিন্তু উকা বৰজাপিহে, বানাতৰে আউঠি
সিয়া বৰজাপি লব নোৱাৰে। নেওগ ফুকন,
নিয়াইসোধা ফুকন, চাংকং ফুকন, এই তিনি সমান ঐ ৯ নজনাবে
নিচিনা। ২৭১ ॥

নিৰুকিয়াল ৰাজখোৱা, বচা ৰাজখোৱা দুই সমান, লোহাৰ ঢেকৰ
লগা চাঙ্গী মাত্ৰ পায়। দিহিঙ্গীয়া ৰাজখোৱা দুই, শলগুৰীয়া ৰাজখোৱা
দুই, অভয়পুৰীয়া ৰাজখোৱা তিনি, নামদঙ্গীয়া ৰাজ-
ৰাজখোৱা
খোৱা ১, দিখৌমুখীয়া ৰাজখোৱা ১, গজপুৰীয়া
ৰাজখোৱা ১, দৈচঙ্গীয়া ৰাজখোৱা ৩, ঘিলাধৰীয়া ৰাজখোৱা ১, এই
১৪ জনা একে সমান। গুৱাহাটীত থাকিলে পৰিচাঙ্গী পায়, নতুবা
লোহাৰ ঢেকৰ লগা চাঙ্গী মাত্ৰ পায়। চেটিয়া-পাত্ৰ বৰুৱা ২, ঘৰফলীয়া
বৰুৱা ২, চাংকঙ্গৰ বৰুৱা ৪, এই ৮ জনা একে সমান। এই পৰ্য্যন্ত
বাজুৱা বিষয়া গল। ২৭২ ॥

চোলাধৰা ফুকন, টেকিয়াল ফুকন, খাৰঘৰীয়া ফুকন, নাউসলীয়া
ফুকন, তামুলী ফুকন, এই ৫ জনা সমান। ৰূপৰ চুলাৰে পানীজাপি,
ভিতৰুৱাল বিষয়া :— পৰিচাঙ্গী, খেৰ-টুপীজাপি, পাখিবিচনী, দীঘল
ফুকন
নলীয়া ঘূৰণীয়া বিচনী, ৰূপৰ বেৰী দিয়া লাখুটি,
ছালকঠ, এইসকল পায়। যদি খেৰবিচনী টুপী নাপায় তেতিয়া
চোলাধৰা খাৰঘৰীয়া টেকিয়াল, এই তিনিয়ে পৰিচাঙ্গী পায়। নাউ-

সলীয়া ফুকন, তামূলী ফুকন, দুয়ো ঢেকৰদিয়া চাঙ্গীহে পায়। ২৭৩ ॥

চিৰিং ফুকন, কাঠ বকরা, শূলপাণি বকরা, এই তিনি সমান। কপৰ চুলাৰে পানীজাপি, পহিচাঙ্গী, কপৰে বেৰী বন্ধা লাথুটি, দীঘল নলীয়া ঘূৰনীয়া বিচনী পায়। জালভাৰী ফুকন, গন্ধীয়া বকরা, মজুন্দাৰ বকরা, খনিকৰ বকরা, শেনচোৱা বকরা, সেই পাচ জনা সমান। ঢেকৰদিয়া পহিচাঙ্গী পায়। ২৭৪ ॥

বজাৰ জোৱাইসকল বিবয় নেপাই থাকিলেও কপৰ চুলা, পহিচাঙ্গী আদি বৰভণ্ডাৰ বকরা তুল্য মৰ্যাদা পায় আৰু চাৰিয়োকোষ বানাত বজা-জোৱাই আৰু দিয়া কঠ লয়। আৰু তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াৰ লড়ি-আন আন বকরা গোহাঞিবোৰ হলে, কপৰ চুলা, ঢেকৰ দিয়া চাঙ্গী পায়। বহা কঠ এ বকম বানাত সিয়া। চাংমাইবকরা তিপমীয়া ৰাজখোৱা, হাতীবকরা, ঘোঁৰাবকরা, কুকুৰাচোৱা বকরা, এই ৫ জনা সমান। দোলাকাখৰীয়া বকরা ২, চাওদাং বকরা ২, জৰাধৰা বকরা ১, বেজবকরা ১, এই ছয় জনা সমান। তুলীয়া বকরা, দৰপধৰা বকরা, কাঠকটীয়া বকরা, মলীয়া বকরা, ঘিঁউবকরা, পাখিমৰীয়া বকরা, এই ৬ জনা সমান। গজপুৰীয়া বকরা, শিলাকুটি বকরা, চৰাইমৰীয়া বকরা, ধেমুচোচা বকরা, জুতকীয়া বকরা, ছুৱৰীয়া বকরা, এই ৬ জনা সমান। এই পৰ্য্যন্ত ভিতৰাল বিবয়া। ২৭৫ ॥

বাইডঙ্গীয়া ফুকন, পৰ্বতীয়া ফুকন, খঙ্গীয়া ফুকন, চাৰিঙ্গীয়া ফুকন, তিপমীয়া ফুকন, এই পাচ জনা সমান, ঢেকৰলগা চাঙ্গী পায়। বাইডঙ্গীয়া বকরা, পৰ্বতীয়া বকরা, খঙ্গীয়া বকরা, চাৰিঙ্গীয়া বকরা, তিপমীয়া বকরা, এই পাচ জনা সমান। নামকপীয়া বকরা, পুৰণি মেলৰ বকরা, মাজুমেলৰ বকরা, সকমেলৰ বকরা, মাহীমেলৰ বকরা, ন মেলৰ বকরা, গাভৰুমেলৰ বকরা, কলিচেঙ্গৰ বকরা, এনাইঘৰীয়া বকরা, এই ৯ জনা সমান। এই পৰ্য্যন্ত মেলডগীয়া বিবয়া। ২৭৬ ॥

দেৱলীয়া বন্ধন

দেৱলীয়া বন্ধন হৈছে সদৰত সেৱা চলোৱাহে
বোলে। এই পৰ্য্যন্তে বিষয়াৰ তাৰতম্য মৰ্যাদা বুজি-
বৰ কাৰণ নাম লিখা গল। ২৭৭ ॥

ত্ৰয়োদশ অধ্যায়

ডাঙ্গৰীয়াদিৰ নিয়ম।

ডাঙ্গৰীয়াসকল ঘৰৰ পৰা ওলালে আগত বিলতীয়া গায়নে গাই যায়
ও কালীয়াই কালী মাৰি যাব পায়। বঙ্গাচুলিৰে বৰচি, চুলিলগা দাৰে
লগত পালী ধৰি যাব পায়। হাতী ঘোঁৰাত বানাত সিয়া জৰি, ভৰিত
নপুৰ, ঘোঁৰাত উঠা হালধয়া পাটৰ তলচা, হাতী উঠা কাপুৰ আগত
দোলা চৈৰে আগুৱা যাব পায়। গড়ৰ চুকৰ কিছু ভিতৰ সোমালে
গায়নে কালীয়াই গাব বজাব নেপায়। বাটত স্বৰ্গদেৱে দেখা-দেখি
হলে ও স্বৰ্গদেও হাতীত উঠি গলে ডাঙ্গৰীয়াও হাতীত উঠি দেখা দিব
পায়। স্বৰ্গদেব দোলাত বা ঘোঁৰাত গলে ডাঙ্গৰীয়াও ঘোঁৰাত উঠি বা
কেপকৰা তলচাৰ নুৰাতে উঠি দেখা দিব পায়। আৰু ৰাজমাওদেও,
বৰজনা আইকুঁৱৰীদেও, ও পৰ্বতীয়া আইকুঁৱৰীদেও, এই কেইজনাক
স্বৰ্গদেৱৰ দৰেই সকলোৱে সন্মান কৰে, কিন্তু শিঙ্গৰিখৰ উঠিলেহে
ডাঙ্গৰীয়াসকলে সেৱা কৰে। দাঁতিয়লীয়া গোহাঞি তিনি জনাৰে
বাটত বজাদেও ভেটাভেটি হোৱাতো এই ক্ৰমেই। আৰু চাৰিঙ্গীয়া,
তিপমীয়া আদি মেলখোৱা গোহাঞিদেওসকলেৰে তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়া

ভেটাভেটি হলে দোলাতে থাকি ডাঙ্গৰীয়াসকলক গোহাঞিসকলে বাট এৰি দিব পায়। দাঁতিয়লীয়া তিনি জনাবে যদি ঘাই তিনি জনা ভেটা-ভেটি হয়, তেতিয়া গোহাঞিদেওসকলৰ দৰেই দাঁতিয়লীয়া তিনি জনাই ঘাই তিনি জনাক বাট এৰি দিব পায়। যদি দাঁতিয়লীয়া তিনি জনাবে এই মেলখোৱা গোহাঞিসকল ভেটাভেটি হয় তেতিয়া বাট এৰা-দিয়াদিকৈ যায়, যেহেতু স্বৰ্গদেৱৰ নিজ ভাই বাপেক এনে মেলখোৱা গোহাঞিদেওসকলক সকলোই বঢ়াকৈ গোঁৱৰ কৰে। বৰবৰুৱা, বৰকুকন প্ৰভৃতি চ'ৰাৰ ফুকন ও খেৰবিচনী লোৱা চমুৱা ফুকন আদি সকলোৱে চাঙ্গীৰ নামি তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াক দেখা দিব পায়, ও চাঙ্গী লুকাব পায়। এই ৰূপে ডাঙ্গৰীয়া আহি বৰতুৱাৰৰ মুখতে দোলা, আৰোৱান, দা, যাঠা, বৰচি আদি সকলো আহিলা এৰি, তিনি গছমান বন্ধা যাঠা, বৰচিৰে নগৰত সোমাই ওপৰত সোনৰ চুলাৰে পানীজাপি ধৰি আহি বৰচ'ৰা উঠিলেই বৰবৰুৱা মুখে যি কেইজন চ'ৰাৰ ফুকন পূবফালে বহি থাকে, তাৰ পৰা উঠি চ'ৰাৰ পশ্চিম ফালে ফকামৰ কোঠা সোমাই বহেগৈ। বহোঁতে চালে সহিতে তিনিখনীয়া কঠৰ তলিয়ৰিখন গুচাই এৰা বানাতৰ মচুলা গুচাই বৰকাপোৰ একোখনকে ঘূৰাই পকাই মচুলাকৈ লয়। ২৭৮ ॥

পাচে ডাঙ্গৰীয়া আহি ঘিখনিতে বহে তাৰ পোনেই পানীপাচত লেকামেৰে বেলাত ভৰি ধুই বুলনি কাপৰত ভৰি দি আহি তলতে পিঠীয়া ওপৰত কেপকৰা তলচা দিয়ে তাতে বৰ-
 চ'ৰাত বহাৰ নিয়ম
 খুঁটাতে পিঠি দি পাশ্চিমমুখে বহে, পিক চোৰা পেলাবলৈ আগফালে চূপ কৰা পাত দিয়ে। বৰবৰুৱাকে আদিকৈ চ'ৰাৰ ফুকন অথবা এই চমুৱা ফুকনেই ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ নিচে ওচৰ চাপিব লাগিলে খেৰত বহিব পায়। কিছু দূৰ হৈ বহাত হলে চ'ৰাৰ ফুকন-লোকে এই ক্ৰমে মেলা দুখনীয়া কঠতে কাপোৰৰ মচুলা লৈ বহে। এই চমুৱা ফুকনসকল দুখনীয়া ছালকঠৰ হুৰাত বহে। সময়মতে বুঢ়া-গোহাঞি ও বৰপাত্ৰ-গোহাঞি, এই দুই ডাঙ্গৰীয়া বহা খুঁটা হুটাৰ

মাজপোনে পশ্চিম ফালে ফকামৰ কোঠাত চ'ৰাৰ ফুকনৰ শাৰীতকৈ কিছু পশ্চিমলৈ হুঁহঁকি ছুখনীয়া মেলা ছালকঠতো বহে। কিন্তু কাপৰৰ মচুলা নাই। যদি ডাঙ্গৰীয়া আগহৈ বহাত বৰবকৰা বা চ'ৰাৰ ফুকন কোনো জনা পাচে আহে তেতিয়া বৰবকৰা হলে ঢৰা আৰু দি, ই কেই জনা হলে মানুহৰ আৰতে চ'ৰাৰ দক্ষিণ টুপে ভৰি ধুই খেৰত আঠু চোঙ্গাই চ'ৰাৰ মাজেই গৈ ঐ ক্ৰমে পশ্চিম ফালে মেলা কঠত বহেগৈ। কিন্তু স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে কটকটী গৈ নামাতিলে নগৰলৈ ডাঙ্গৰীয়াসকল নাহে। এবং স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা নহলে কোনো বকৰা, ফুকন আদি চৰকাৰী কামৰ লোক ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ ঘৰলৈ যাব নেপায়। আৰু নিমন্ত্ৰণ-মতে কাৰ্য্যত ডাঙ্গৰীয়াসকল আহিলে বিদাই সময়ত বঁটাৰে পাতনি তামোল, বটা ঢকাৰে ঢাকি ভিতৰ-তামূলীয়ে সজাই দিয়ে। হেঙ্গদান্ ধৰাই নি ডাঙ্গৰীয়াসকলক দিব পায়, তাকে দিলেই এককনো বিলম্ব নকৰি ডাঙ্গৰীয়াসকল উঠি যাব পায়। আৰু ডাঙ্গৰীয়াসকল ভিতৰৰ বৰঘৰৰ টুপলৈ যাব লাগিলে আগে বৰবকৰা বৰঘৰৰ টুপলৈ যাব পায় পাচে ডাঙ্গৰীয়া ভিতৰলৈ যায়। ২৭৯ ॥

জখলামুখৰ মাটিতে সূদা লেকামেৰে ভৰি ধুই সোমাই যায়। লগত খাটনিয়াৰে পাখিবিচনীখন নিয়ে, তামূলীয়ে হাঁচটিখন নিয়ে, বৰঘৰলৈ যোৱাৰ টেকেলা-বৰাই খালি তলচাখন নিয়ে। বৰঘৰৰ নিয়ম টুপতে তলচা দিয়ে, ডাঙ্গৰীয়া তাতে বহেগৈ। এই ৰূপে স্বৰ্গদেৱে ডাঙ্গৰীয়াৰে কথাবান্ধা হোৱাত বৰঘৰৰ টুপত স্বৰ্গদেও বহা কোঠালীৰ পূবভাগৰ উত্তৰ ফাললৈ সোমাই তিনি জন বৰভণ্ডাৰ বকৰা বহে এবং সেই মৰ্যাদা পালে আনো বহে। এই তিনিৰ দক্ষিণে সেইটো কোঠাৰে টুপৰে জোৰাৰ চতিত পূব মূৰৰ খুঁটাৰে পৰা টুপলৈকে জুৰি উত্তৰা-দক্ষিণা শাৰীকৈ চ'ৰাৰ ফুকনসকল বহে। ঐ চমুৱা ফুকন কেই জনা হলে সেইটো চতিৰে পশ্চিম মূৰৰ খুঁটাৰ ওচৰৰে পৰা টুপলৈকে জুৰি উত্তৰা-দক্ষিণা শাৰীকৈ বহে। ডাঙ্গৰীয়াসকলে বহাত স্বৰ্গদেৱৰ সন্মুখে ঐ চমুৱা ফুকনসকলৰ ওচৰৰে পৰা পূবলৈ জুৰি পূবা-পশ্চিমা

শাৰীকৈ উত্তৰলৈ মুখকৈ টুপতে বহে। ওজা-লিগিৰা ও অবনুৱা
লিগিৰা পশ্চিমখন চালিৰ তলত বহিব পায়। ইতৰ বৰুৱা ফুকন
পূবখন চালিৰ তলত বহিব পায়। বনুৱা কেইটা লিগিৰা স্বৰ্গদেৱৰ
ওচৰতে খাটৰ পশ্চিম ফালে থাকে। টুপৰ জোৰাৰ এই চতিৰ দক্ষিণ
হৈ টুপলৈ ওলাই বহিব নেপায়। ২৮০ ॥

ইয়াতে যদি মেল হয়, তেতিয়া হলে প্ৰথমে স্বৰ্গদেও ওলাই সেই
খাটত বহিলেই এই চমুৱা ফুকন এজনাই মেল মাতিবলৈ ওজা-লিগিৰাত

আজ্ঞা কয়, ওজা-লিগিৰাই কুকুৰাচোৱা বৰাত
মেলমতা
আজ্ঞা কয়, কুকুৰাচোৱা বৰাই বৰ বাটঘৰত থকা

কুকুৰাচোৱা বৰুৱাইও পাচনীবৰাত আজ্ঞা কয়। আৰু বৰবাটঘৰৰ
ভিতৰটুপৰ আব-ঢৰা গুচাই দিয়ে, পাচে বাজুৱা, বনুৱা, তামুলী, পাচনী-
ইতে তামোলৰ হাঁচটি, চোঁৱৰ, বিচনী, পিকু-বান আদি লৈ স্বৰ্গদেৱৰ
ওচৰত বহেগৈ। তেতিয়া লিগিৰা ওচৰত থাকিব নেপায় কেৱল
তামুলী লিগিৰাটি মাত্ৰ লুকাই ওচৰতে থাকে, আৰু ওজা-লিগিৰাৰ লগতে
কুকুৰাচোৱা বৰুৱা বহেগৈ, এবং পশ্চিমখন চালিৰ দক্ষিণ মূৰে যে
এখনি চালি থাকে তাৰ তলতে নাপিতৰ ওজা এটা ছুই-তিনি জন
নাপিতে সহিতে গৈ বহিব পায়। ২৮১ ॥

পাচে কুকুৰাচোৱা বৰা এটা গৈ বৰবৰুৱা, গএৰ চ'ৰাৰ ফুকন-
সকলক মেললৈ জনাই আনেগৈ। সেইসকল আহি বহিলে মজুন্দাৰ
বৰুৱাই ডাঙ্গৰীয়াসকলক চ'ৰাৰ পৰা আনেগৈ।

মেলৰ নিয়ম

ডাঙ্গৰীয়াসকল বহিলেহি মেল কৰে। ডাঙ্গৰীয়া-
সকল চ'ৰাত বহোঁতে বৰবৰুৱা সততে অকলে বহোঁতে যি যি ঠাইত
বহে তাৰ ক্ৰম পৰে লিখা যাব। কিন্তু ডাঙ্গৰীয়াসকলক বৰঘৰৰ টুপৰ
পৰাও বেতিয়া ভিতৰলৈ নিয়ে তেতিয়া ডাঙ্গৰীয়াৰ মানুহ লগত যাব
নেপায়, হাঁচটি, বিচনী, তলচা, ইও বৰঘৰৰ টুপতেহে থাকে। কুকুৰা-
চোৱা বৰা, কিস্বা বাজপনীয়া লিগিৰা এটাই কেৱল কাপৰখন নি দিয়ে।
তাতে ডাঙ্গৰীয়া বহেগৈ। ২৮২ ॥

বৰবৰুৱা ঘৰৰ পৰা অহাত দুফালে দুই শাৰী টাঙ্গনধৰা আহে। আগত কপৰ চুলাৰে পানীজাপি, টুপীজাপি, খেৰপাখি বিচনী, পাচনি-
 বৰবৰুৱা ফুৰাব হতীয়া বিচনী, সেই আগথৰা কপৰ বেৰী দিয়া
 নিয়ম লাখুটি, এইসকল লৈ আহি বৰছুৱাৰৰ পৰা মাটিয়ে
 নগৰ সোমায়, ওপৰত পাচৰ পৰা বৰজাপি ধৰি আহে। বৰচ'ৰা উঠি
 নিজ ঠাইত বহোঁতে পানীপাচত ভৰি ধুই তিনি খনীয়া মেলা ছালকঠত
 বানাতৰ মচুলা লৈ বহে। আগত পাতত বালি দিয়ে, তাতে পিক্,
 চোবা পেলায়। এই ক্ৰমেই সিকেইজনা চ'ৰাৰ ফুকনো আহি আপোন
 আপোন ঠায়ে ঠায়ে চ'ৰাত বহে, কিন্তু ফুকনসকলৰ টাঙ্গনধৰা নাই
 আৰু বৰজাপি ভিতৰলৈ নানে। যেতিয়া বৰবৰুৱা ও ফুকনসকল
 চান্দলৈ যাব লগা হয়, দোলা কাখৰীয়া চ'ৰাৰ টুপৰ সমুখে উজনিৰটো
 খুঁটাৰত ধৰি ভৰি ধুই তামোলৰ হাঁচটি আপোনাৰ ককালতে খুচি লৈ
 সোঁহাতে পাখিবিচনীখন লৈ সোমাই যায়। ২৮৩ ॥

আৰু বাটত বৰবৰুৱা অহাত মেলখোৱা গোহাঞিদেওসকলোৰে
 এবং দাঁতিয়লীয়া গোহাঞি তিনি জনাৰে ভেটাভেটি হলে বৰবৰুৱা
 দোলাৰ পৰা নানামে, এবং ফুকনসকলো নেনামে,
 ভেটাভেটিৰ নিয়ম বাট এৰি দিয়াদিকৈ যায়। বজাদেৱৰ নিচে-পো
 বা ভাই এনে মেলখোৱা গোহাঞিদেও হলে কিছু গোঁবৰ বাঢ়ে।
 খেৰবিচনী লোৱা চমুৱা ফুকন কেই জনাৰে বাটত ভেটাভেটি হলে,
 বৰবৰুৱা, ফুকনৰ আগত চমুৱা ফুকন কেই জনা ঠাইতে পদূলি এটা সোমাই
 তেনেই বৰজাপিৰে চাকে। ইকেইজনা ফুকনৰ আগত চমুৱা ফুকন-
 সকল বাট এৰি দি আতৰি যায়। এবং দাঁতিয়লীয়া তিনি গোহাঞি ও
 মেলখোৱা গোহাঞিদেওসকলোৰে যদি চমুৱা ফুকন ভেটাভেটি হয়,
 দোলাৰ পৰা নামে, দোলাও কিছো কাখৰীয়াকৈ নি জাপি আৰ দিয়ে।
 বৰভণ্ডাৰ বৰুৱাসকলে হলে বৰবৰুৱাৰ আগত দোলা লুকাই নামি
 দেখা দিয়ে। মেলখোৱা ও দাঁতিয়লীয়া গোহাঞিদেওসকলৰ আগতো
 এয়ে ক্ৰম। চ'ৰাৰ ফুকনৰ আগত হলে জাপি আৰ দি বাট এৰি

আতৰি যাব পায়। ইতৰ ফুকন বৰুৱাক চান্দীৰে যোৱা চ'ৰাৰ ফুকন লোকে দেখিবলৈ পাব নাপায়। চমুৱা ফুকন কেই জনাই ঘৰৰ পৰা অহাত আগৰ ৰূপৰ চুলাৰে পানীজাপি, টুপীজাপি, খেৰপাখি বিচনী, দীঘল নালাৰে ঘূৰণীয়া বিচনী, ৰূপৰ বেৰীৰে লাখুটি, ইয়াক লৈ আহে। দোলা কাথৰীয়া চ'ৰাৰ টুপৰ চ'ৰাৰ ফুকনে ভৰি ধোৱাটো খুঁটাৰ নাম পশ্চিম ফালৰটো খুঁটাৰ গুৰিতে লাখুটি ধুই ভিতৰলৈ যায়। সেই ভৰি ধোৱাৰ পোনে সেই চ'ৰাৰ পশ্চিম বাৰতে পানীজাপি আৰি থয়। বাটত অহাত তিনি বৰভণ্ডাৰ বৰুৱাৰে ভেটাভেটি হলে বৰুৱা একটীয়া হই ফুকনক বাট এৰি দিব পায়। ইতৰ ফুকন বৰুৱাই জাপি আব দি সাঁতৰি যাব পায়। আৰু বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা তিনিও ইতৰ ফুকন বৰুৱাই দেখাদেখি হলে এফলীয়া হৈ বাট এৰি দিব পায়। অপৰ এই চমুৱা ফুকন কেই জনা যদি মাটিয়ে আহে ওপৰত বৰজাপি ধৰে। বৰ বৰষুণ ও টান বদত তিনি বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা এবং বৰুৱা নামেৰে থাকিলে টেকিয়াল, চোলাধৰা, খাৰঘৰীয়া, ইবিলাকেও মাটিয়ে অহাত বৰজাপি ধৰাই আহে। সদায় নোৱাৰে। তদিতৰে মাটিয়ে অহাত বৰজাপি ধৰাব নাপায়। আৰু তিনি বৰভণ্ডাৰ বৰুৱাৰো ঐ ঘূৰণীয়া বিচনী ও বেৰী দিয়া লাখুটি আছে। এবং উঁৰিকা ছুৱাৰৰ বাজৰ চতিটোৰ পূবৰটো খুঁটাতে তিনিও ভৰি ধুই সোমায়গৈ। বৰঘৰ টুপলৈ যাওঁতে তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়া ও বৰবৰুৱা ও বৰফুকন আদি চ'ৰাৰ ফুকন ও খেৰবিচনী লোৱা চমুৱাফুকন, এইসকল আৰুচাখনৰ পশ্চিম মূৰে ওলায় সোমায়। তিনি জনা বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা গয়ৰহ ইতৰ ফুকন বৰুৱা ঐ চ'ৰাৰ পূব মূৰে ওলায় সোমায়। চ'ৰাৰ বৰবৰুৱা বহাত ওচৰলৈ যাব লাগিলে চমুৱা ফুকন কেই জনাই তিনি খনীয়া ছালকঠৰ চুৰাত বহে এবং বৰবৰুৱাৰ পানীচোৱা-লৈ গলেও চমুৱা ফুকন কেই জনাক বহিবলৈ পাটীটৰা দিয়ে। তদিতৰ ফুকন বৰুৱাই আঁঠু লৈ বহে। ২৮৪ ॥

বিষয়াসকলে অলঙ্কাবাদি পৰিধান কৰাৰ নিয়ম ।

আক বৰভণ্ডাৰ বকরা হলেই জাপিত ৰূপৰ চুলা, পৰ্হিচাজী পায়, এই দুটা জব্বালৈ জনাব নালাগে। সোনৰ খাৰু ও টেমি লবলৈ জনাব লাগে। আক চোলাধৰা, খাৰুধৰা, টেমিয়াল, অলঙ্কাৰ পিন্ধাৰ নিয়ম এই তিনি জনা ফুকন হৈ থকাত হলে বৰভণ্ডাৰ বকরাৰ তুল্যই তিনি লড়িগোহাঞি ও ৰাজা-জোৱাইক বাজকৈ নাও-সলীয়া ফুকন, তামূলী ফুকন, এই কেইজনে ৰূপৰ চুলাত ৰাজ দ্ৰব্যলৈ জনাব লাগে, দিলেহে লব পাৰে। খেৰ বিচনীৰো এইৰূপ। ইতৰ সকলে হলে ৰূপৰ চুলালৈকে জনাব লাগে। অপৰ বৰভণ্ডাৰ বকরাৰ নামেৰে চমুৱা ফুকন, বকরা জন কিছূৰে ভিতৰলৈ যাওঁতে বৰভণ্ডাৰ বকরাই ভৰি ধোৱা খুঁটাটোৰ পশ্চিমটো খুঁটাতে ভৰি ধোৱে। ২৮৫ ॥

বৰচ'বাত স্বৰ্গদেও বহাত যি কোঠাত স্বৰ্গদেও বহে সেই কোঠাৰ পৰা দখিগলৈ মাজত একোঠা এৰি তাৰ ওচৰৰ কোঠাত চতিৰ তলতে বৰচ'বাত বহাৰ দুই খুঁটাৰ মাজত পূব ফালৰ পৰা লালিকৈ বুঢ়া-গোহাঞি, বৰগোহাঞি, বৰপাত্ৰ-গোহাঞি এই তিনি জনা বহে। সুদা মাটিতে আগফাললৈ পিক্, চোবা পেলায়। বৰগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়াৰ বাম কাষৰে পৰা শদিয়াখোৱা, শলাল, মৰঙ্গি-খোৱা এই তিনি বহে। কিন্তু কোনো সময়ত ইয়াতে বিপৰীতো হয়। কোনো সময়ত গোটেইটো চতিৰে পূবখুঁটাৰে পৰা দক্ষিণলৈ ক্ৰমে তিনিটো খুঁটাত বুঢ়াগোহাঞি আদি তিনি জনা বহে। তেতিয়া সেইটো চতিৰে পশ্চিমটো খুঁটাৰে পৰা দক্ষিণলৈ লালিকৈ বৰবকরা আদি ফুকন ৰাজখোৱাসকল বহে। এই ক্ৰমে বহাত দাঁতিয়লীয়া তিনি জনা চ'বাৰে দক্ষিণ টুপৰে জোৰাৰ চতিৰ পূৰ্বটো খুঁটাতে খাইলাটৰ খুঁটাতে, ষাঁৰিয়ালধৰা খুঁটাতে ক্ৰমে বহে। আক এই নিজ লালিৰে বহাত যিজন ডাঙ্গৰীয়া যিটো খুঁটাত বহে স্বৰ্গদেও নবহাতো সেই জনা ডাঙ্গৰীয়া সেইটো খুঁটাতে বহে। ডাঙ্গৰীয়াসকল ঐ পথলীয়া দৰে

বহিলে সেইটো চতিৰে পশ্চিম ফকামৰ খুঁটাৰে পৰা দক্ষিণলৈ শাৰীকৈ পিৰালিত বৰবৰুৱা আদি চ'ৰাৰ ফুকন, ৰাজখোৱা বহে। এইসকলৰ পাচত দেওধাই, বাইলুং, চেটিয়াপাত্ৰ বৰুৱা, ঘৰফলীয়া বৰুৱা, এইসকল বহে। এই দক্ষিণ ফালৰ চ'ৰাৰ সভা বৰবৰুৱাই নেওগফুকনৰ দ্বাৰাই নিৰোপণ কৰায়। স্বৰ্গদেও বহা কোঠাৰ উত্তৰৰ কোঠাও উদঙেইহে। কিন্তু ওচৰতে তামূলীলিগিৰা, বৰতামূলী, পিকদানধৰা, টোঁৱলোৱা পাচনি, কদাচিত হাত বিচনী লোৱা লিগিৰা, এই পাচ জন বহেগৈ। ২৮৬ ॥

সেই উদং কোঠাৰ উত্তৰ কোঠাৰ চতিৰ তলতে সোঁ-মাজ বাট বাখি সেই বাটৰে পূব কোষৰে পৰা সেই চতিৰ মূৰৰ পূবটো খুঁটাৰ ওচৰ-

খনিত পাচনি বৰাটোৱে বহে। তালৈকে লালি

পাচনিৰ পালী

হৈ ৰঙ্গা চুলি লগা দুই একখণ দাৰে পাচনিৰ পালী বহে। এই খুঁটাৰে পূবৰ ফালে কিছু দক্ষিণ ফলীয়া হৈ চমুৱা পাচনি বৰাটো বহে। এই বাটৰে পশ্চিম কোষৰে পৰা তবোৱালোৰে লিগিৰাহঁতৰ পালী বহে। সেই লগেই পশ্চিম ফাললৈ লালি হৈ বাজে চমুৱা ফুকন, বৰুৱাও কিছু বহে। এই তামূলী লিগিৰা-হঁত বহাটো চতিৰ পশ্চিমটো ফকামৰ খুঁটাৰে পৰা উত্তৰলৈ লালিহৈ এই বৰবৰুৱাৰ সমুখে খেৰবিচনী লোৱা চমুৱা ফুকনসকল বহে। এইসকলৰ লালিতে পাচত বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা তিনি জন বহে। এইসকলৰ পোনেই উজনি ফালে ফকামৰ কোঠাত মেলখোৱা গোহাঞিদেওসকল বহে। এওঁবোৰক মাজতকৈ লৈ দুয়ো ফালে চমুৱা পাচনিহঁত এই কোঠাতে বহে। এই উত্তৰ কোঠাৰ উত্তৰ কোঠাতে পশ্চিম ফালে স্বৰ্গদেৱৰ দোলা থয়। পূব ফালে গন্ধীয়া ও মলীয়া, ভৰালী, পেৰাভাৰী, এইসকলে নিজ কৰম কৰে। এই ফালৰ সভা পাচনি বৰা কুকুৰাচোৱা বৰুৱাই নিৰূপণ কৰে। খলাৰ সভাৰ নিৰূপণ হলে টেকিয়াল ফুকন বা বৰুৱা, দোলাকাখৰীয়া বৰুৱা, চাও-দাঙ্গৰ বৰুৱা এইসকলে কৰে। কিন্তু টেকিয়াল বৰুৱা বা ফুকনেহে

চ'ৰাত বহিব পাৰে। দোলাকাখৰীয়া বকুৱা, চাওদাঙ্গৰ বকুৱা খলাতেহে বহিব পায়। আৰু স্বৰ্গদেও বহা কোঠাৰ পূব ফালৰ ফকামৰ কোঠাত তামূলী-দাৰে, বৰতামূলী-দাৰে বৰতামূলীহঁত বহে। এই কোঠাৰ দক্ষিণ ফকামৰ কোঠাত উত্তৰ ফালে হেঙ্গদান্ধৰা আৰু দক্ষিণ ফালে সভাপণ্ডিত এইসকল বহে। ইয়াৰ দক্ষিণ ফকামৰ কোঠাত গণক জ্যোতিষীয়া বহে, ইয়াৰ দক্ষিণ ফকামৰ কোঠাত কটকীহঁত বহে। ইয়াৰ দক্ষিণ ফকামৰ কোঠাত কাকতীহঁত বহে আৰু দক্ষিণ টুপৰ উজনি ফালে খাওন্দহঁত বহে। ভাটীৰ ফালে তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াৰ হাতীমূৰীয়াহঁত বহে। সততে স্বৰ্গদেও থকা নগৰৰ বৰচ'ৰাতো বৰবকুৱা আদি চ'ৰাৰ ফুকন জনেক ছুজ্জন নবহি উদঙ্গে খব নেপায়। যদি স্বৰ্গদেও অহা নগৰ বা বাহৰলৈ যায় তেতিয়া নগৰ যদিবা উদঙ্গেই তেও চ'ৰা উদঙ্গে নেথাকে। নিয়াই-সোধা ফুকনেই সততে সেই চ'ৰাতে বহে আৰু সেই নগৰলৈ ৰাজাদেও নাহে মানে সেই ফুকনেই বৰবকুৱাৰ এজাৰি কৰ্ম্মখনি চলায়। ২৮৭ ॥

এই হেতুকে নিতে বৰচ'ৰাত বহাৰ ক্ৰম লিখা যায়। বৰপাত্ৰ ডাঙ্গৰীয়া বহাটো খুঁটাতে সদায় বৰবকুৱা বহে। কিন্তু ৰোজ ৰোজ ছপৰ মাৰিলেই বৰবকুৱা চ'ৰাত বহে। ছপৰ চাৰি দণ্ড মাৰিলেই পানীচোৱা লৈ গৈ জিৰাই তিনি-পৰ মাৰিলেই আকৌ চ'ৰাত বহেহি। গধূলি চাৰি দণ্ড মাৰিলেই উঠি যায়। মেলৰ নেওগ, বৰা ইত্যাদিয়ে বৰবকুৱা বহাৰ পোনেই খলাত দুশাৰী হৈ আঠলৈ বহি কথা যোগায়। আৰু বৰবকুৱা নিতে পৰত পানী-চোৱাতে থাকি বাতিপুৱা চাৰি দৰিয়াত ৰাজঘৰলৈ গৈ খাইবৈ ছপৰত নগৰ সোমাইহি। চ'ৰাৰ ফুকনসকলে হলে থকুৱাদিয়া ঢৰাৰে চাৰিও ফালে ঢাকি চ'ৰাতে পৰ দিয়ে। ৰাজখোৱাৰো এই ক্ৰম। ২৮৮ ॥

আৰু নগৰৰ ভিতৰৰ পালীঘৰত শোৱা চাং বা পিৰা কোনোও লব নাপায়। মাটিৰ ভেটি কৰি লৈ কোনোৱে তাতে কাঠৰ চলিয়া পাটকে লয় এবং আঠুৱা লব নাপায়। খৰম পইজাৰ ইয়াকো লব নাপায়। বুলনি ঢৰাহে লয়, চৰিয়া

পিক্ পেলোৱা ইয়াকো ধাতুৰ লব নাপায়, কাঠৰহে লব পায়। বেড়া-কাঁহি, মাইহাম্ ইয়াকো বেৱহাৰ কৰিব নেপায়, কাঁহৰ বান বা কাঁহি ইয়াত বেৱহাৰ কৰে। এবং উৰিকা ছুৱাবৰ বাজখনৰ বুজ-বিচাৰৰ কৰ্ত্তা বৰবকুৱা, এই কাৰণ বৰবকুৱাৰ নিতপৰ, ঐ ছুৱাবৰ ভিতৰখনিৰ বুজ-বিচাৰ কৰ্ত্তা টেকিয়াল বকুৱা এওঁৰো নিতপৰ, আৰু চ'ৰাতে বৰবকুৱা যিটো খুঁটাতে বহে সেইটো খুঁটাৰ দক্ষিণ ফালে নাওঁবৈচা ফুকন বহে। ইয়াৰ দক্ষিণটো খুঁটাতে উত্তৰ ফালে ডেকাফুকন, দক্ষিণ ফালে দিহিঙ্গীয়া ফুকন বহে। পশ্চিম ফালে ঐ বৰবকুৱা বহাৰ খুঁটাটোৰ পশ্চিমটো খুঁটাতে ন ফুকন বহে। এইটো খুঁটাৰ উত্তৰবটো খুঁটাতে ভিতৰকাল ফুকন বহে। ন ফুকন বহাটোৰ দক্ষিণটো খুঁটাতে নেগু ফুকন বহে। কিন্তু বৰখুঁটাতকৈ ভিতৰ ফাললৈ আগবাঢ়ি সোমাই বৰবকুৱাদি কোনো বহিব নেপায়। ঐ বৰখুঁটাকে সীমা কৰি ফকামৰ কোঠাত পখলীয়াতকৈ মেলা কঠতহে বহে। আৰু দক্ষিণ টুপৰ পূব ফালে টুপৰ জোৰাৰ খুঁটাৰ দক্ষিণ পূব কোণতে চাঙ্গকং ফুকন বহে। এওঁৰে দক্ষিণেই নিয়াইসোখা ফুকন বহে। ২৮৯ ॥

ঐ টুপৰ জোৰাৰ খুঁটা ও তাৰে ফকামৰ খুঁটা এই দুইৰ মাজতে থিয়কৈ এটীয়া কঠ মেলি ফকামৰ কোঠাতে বচা ও নিবুকিয়াল দুই

বাজখোৱা বহে। যেতিয়া গুৱাহাটীৰ ফুকন, বাজ-খোৱাসকল আহে তেতিয়া চ'ৰাৰ দক্ষিণ টুপৰ ষাঁৰিয়ালধৰা খুঁটাৰ দক্ষিণ টুপতে থিয়কৈ কঠ একোটা পাৰি বাজখোৱাসকল বহে। পানীফুকন আদি ফুকনসকল মৰ্যাদাৰ আগপাচ ক্ৰমে উজনীয়া ফুকনসকলৰ মাজে মাজে বহে। দৰঙ্গি বাজা ও বাণী বজা থাকিলে দাঁতিয়লীয়া গোহাঞি তিনি জনা বহা দক্ষিণ টুপৰ জোৰাৰ চতিৰ পূববটো খুঁটাতে বহে আৰু নিতে চ'ৰাত বৰবকুৱা বহাত বৰবকুৱাৰ সমুখৰ উত্তৰ ফালৰ খুঁটাটোৰ দক্ষিণে ভিতৰ সোমাই ফকামৰ কোঠাত ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ এবং চাবিসত্ৰীয়াৰ খাটনিয়াৰ ও সভাপণ্ডিত দুই একজন বহি কথাবাৰ্ত্তা জনায়। এইসকলৰ পূব ফালে সেই কোঠাতে বৰাইতে

বিষয় বহাৰ নিয়ম

খলাৰ পৰা আগ কৰা কথাকে মুখ দি সুধি বুজাবৰ কাৰণ বৰকটকী এটা বহে। এইটো খুঁটাৰ ওচৰকৈ পিৰালিতে মোটোকোৱা চালতে বৰাকাকতীটো বহে। পশ্চিম ফালে ভিতৰৱাল ফুকন বহাৰে পৰা দক্ষিণলৈ ফকামৰ কোঠাৰ মাজে ২ কটকীদলৈ কাকতীহঁত বহে। ২৯০ ॥

তজবিজমতে অপৰাধীক দণ্ড কৰাৰ নিয়ম।

স্বৰ্গদেৱে হলে যি বৰমে দণ্ড কৰাৰ ইচ্ছা হয় তদ্বাকপে কৰে, ইয়াত নিয়ম নাই। ডাঙ্গৰীয়াসকলে হলে ধুমেৰে খুন্দি প্ৰাণ মাৰে ও তোম অপৰাধীক দণ্ড কৰাব বান্ধি পানীত ছুৱাই প্ৰাণ মাৰে। অহা প্ৰকাৰে নিয়ম এবং অস্ত্ৰ যাতে প্ৰাণ মাৰিব নেপায়। আৰু চক্ষু কাটে, নাক-কাণ কাটে, আঠুৰ ঘিলা কাটে। বৰবৰুৱাই হলে তেওঁকে মুখ্য কৰি ফুকন বৰুৱা ৰাজখোৱাই আপোন আজ্ঞাৰে পতা-ভঙ্গা কৰিব পৰা বিবয়া ও তাতকৈ নাম পাইকান এইসকলক নাক-কাণ কাটে। ইয়াতকৈ ওপৰ লোকক স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা পালেহে গতা-গৰাল, কোব-চকা এনে দণ্ড কৰিব পাৰে। চ'ৰাৰ ফুকন, খেববিচনী পোৱা চমুৱা ফুকন, বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা আদি মেলডগীয়া ফুকন বৰুৱা পৰ্য্যন্ত এইসকল হলেও বৰবৰুৱাৰ দৰেই দণ্ড কৰে, কিন্তু নাক কাটিব নোৱাৰে। আৰু টেকেলা, ছলীয়া, এই দুই খেলত বাজেহে পৰাখিনি দণ্ড কৰিব পাৰে। এই খেলৰ মানুহক গতা-গৰাল, কোব-চকা এনে দণ্ডহে কৰিব পাৰে। দূৰদেশাধিকাৰ কাৰণ বৰফুকনে হলে ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ দৰেই দণ্ড কৰে। চোৰক হলে কাটে ও অস্ত্ৰেৰে প্ৰাণ মৰা দণ্ড, উজনিত হলে চাওভাঙ্গে কৰে, ভাগীত হলে বুকুকে কৰে। ২৯১ ॥

স্ত্ৰীৰ মৰ্য্যদাব নিয়ম ।

বববকুৱা, ফুকন আদি ফুকন বকুৱাতকৈ এইসকল স্ত্ৰীৰ মৰ্য্যদা
 কিছো অধিক ; এই হেতু তাকো লিখা যায় । এইসকলৰ ঘৈণী-
 সকলক স্বৰ্গদেৱৰ ঘৰত অমুক ফুকননী বা বকুৱানী
 স্ত্ৰীমৰ্য্যদাব নিয়ম
 বোলে । ডাঙ্গৰীয়া কেইজনাব হলে অমুক ডাঙ্গৰীয়াব
 ঘৈণী বোলে । ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ ঘৈণীসকলৰ পৰিচাঙ্গী আৰু নগৰব
 ভিতৰলৈ যেতিয়া যায় বৰখুন বা বদ নিবাৰণাৰ্থে সকলদেয়া সিয়াজাপি
 মূৰত লৈ উজনিখন চাওডাঙ্গৰ ছুৱাৰে সোমাই সেই ফালৰ চাওডাঙ্গৰ
 চ'ৰাতে বহেগৈ । লগৰে বনুৱা এজনীয়ে কলাপাত দুখন নিব পায় ।
 তাকে পাৰি দিয়ে, তাতে ঘৈণী বহে । কুঁৱৰীসকলৰ ঘৰলৈ গলেও
 সেই ক্ৰমেই পাত দিয়ে, তাতে বহে । বববকুৱা, ববফুকন কিম্বা চ'ৰাব
 ফুকন অথবা খেৰবিচনী পোৱা চমুৱা ফুকন এইসকলৰ বকুৱানী বা
 ফুকননীসকল যোৱাতো পৰিচাঙ্গীৰেই গৈ নগৰ সোমোৱাত মাটিয়ে
 মূৰত সিয়াজাপি লৈ ঐ ছুৱাৰে সোমায় । ঐ চ'ৰাতে ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ
 ঘৈণীসকলৰ নাম হৈছে এখনীয়া কলাপাতত বহে । এই ক্ৰমেই চমুৱা
 ফুকননীহঁতো ক্ৰমে নামশাৰীত বহে । কুঁৱৰীসকলৰ ঘৰতো এই ক্ৰমেই
 এখনীয়া কলাপাতত বহিবলৈ দিয়ে । তদিতৰ ফুকননী, বকুৱানী বহাত
 পাত নাই, মাটিতহে বহে । ঐ উজনিখন চাওডাঙ্গৰ ছুৱাৰকে কালুগয়া
 ছুৱাৰকো বোলে ও লিগিৰী ছুৱাৰো বোলে, মাটিৰ ঘৰৰ ছুৱাৰো বোলে ।
 নামনিখন চাওডাঙ্গৰ ছুৱাৰকে কমলাবৰীয়া ছুৱাৰো বোলে, গোঁসাই
 ঘৰৰ ছুৱাৰো বোলে । দোলাকাষৰীয়া চ'ৰাব টুপৰ সমুখৰ খনকে
 উৰিকা ছুৱাৰ বোলে । নগৰৰ বাজ্জে গড়ৰ পূবৰ খনকে পানীছুৱাৰ
 বোলে । দক্ষিণৰ খনকে বৰছুৱাৰ বোলে । পশ্চিমৰ খনকে নছুৱাৰ
 বোলে । উত্তৰ ফালে ছুৱাৰ নাই পিচ ফাল দেখি ঘৰ কাৰেং
 বোলে । আৰু যে ঐ সিয়াজাপি লৈ তাতে বানাতৰ ওপৰত অনেক

বৰগীয়া সূতা এবং ৰূপ সোনৰ গুণাৰে বন কৰা বৰ বৰ জৰু লগাই ওপৰ টুপত পোৱাল মণিৰে গঠা দাল পাত লগোৱা সোনৰ চূলাতে গছ কৰি দিয়ে। এই ৰূপে সোনৰ চূলাৰে সিয়াজাপিকে ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ ঘৈণীসকলে ও বৰবৰুৱা ও বৰফুকন, চ'ৰাৰ ফুকন, চমুৱা ফুকন, এবং তিনি বৰভণ্ডাৰ বৰুৱা, এইসকলৰ ঘৈণীসকলেও লয়। কিন্তু দুই একখান বনৰ তাৰতম্য কৰি চূলা ও জৰু লয়। আতবাজে চমুৱা, জালভাৰী ফুকন আদি ৫ জন ও মেলডগীয়াৰো ফুকন কেইজন এইসকলৰ ঘৈণীসকলেও সময়মতে তাৰতম্য ৰূপে ঐ চূলাও লয়, জৰু লয়। ইতৰসকলৰ ঘৈণীসকলে ঐ চূলাতে দাল পাত হীনকৈ চপা একোপাহ লয়। তদিতৰসকলে ৰূপৰে চপা লগোৱা লোৱাও আছে, লব পোৱাও আছে। ২৯২ ॥

চতুৰ্দশ আখ্যা

মহন্তৰ নিৰ্ম্মালি দিয়া নিয়ম।

বৰসভাহত মহন্তসকলে নিৰ্ম্মালি দিয়াৰ নিয়ম।

বৰসভাহত মহন্তসকলৰ নিৰ্ম্মালি লোৱাত স্বৰ্গদেও বৰচ'ৰাৰ বহা কোঠাৰ অগ্নিকোণৰ খুঁটাতে সৰুকৈ ভেটি এটি কৰাই তাতে দস্তবমত বহে। চাৰিসত্ৰীয়াসকলে স্বৰ্গদেৱৰ শিৰতে নিৰ্ম্মালি দিয়েহি। তাতকৈ নামসকলে স্বৰ্গদেৱৰ হাতত দিয়ে, তাতকৈ নামসকলে ভকতৰ হাতৰ পৰা আপুনি নিৰ্ম্মালিৰ শৰাই নি আগবঢ়াই দিয়েহি। স্বৰ্গদেৱে সেই শৰাইৰ পৰা আপোন হাতে

নিৰ্ম্মালিৰ নিয়ম

লয়। তাতকৈ নৰম সকলে নিলগতে দেখাদি আশীৰ্বাদ কৰে। স্বৰ্গদেৱৰ পাচনিহঁতে নিৰ্ম্মালিৰ শৰাই নি আগবঢ়াই দিয়েহি, স্বৰ্গদেৱে আপোন হাতে লয়। ২৯৩ ॥

আক চাৰিসত্ৰীয়া অধিকাৰী হলে স্বৰ্গদেৱৰ আগত বহিবলৈ কলাপাতৰ ওপৰত বগা কামলি পায়। ডেকা অধিকাৰে জোৰ কলাপাত পায়। বৰচ'ৰাত হলে উত্তৰ টুপৰ পৰা একোঠা।
মহন্তৰ মৰ্যাদা।
সোমাই তাতে চাৰি কঠতে কাপৰৰ তলচা, বৰগাক লৈ বহে। ইতৰসকলে কামলি দিলেহে পায়, নিদিলে কোনো-সকলে কলাপাত পোৱাও আছে, নোপোৱাও আছে। এবং স্বৰ্গদেৱক সাক্ষাৎ কৰাত চাৰিসত্ৰীয়াক বাপু, তাতকৈ নাম মহন্ত, তাতকৈ নাম মেধি এই ক্ৰমে বোলে। এই মহন্তসকল বৰবকৰাৰ তাৰে চোকৰ ধৰা বৰাৰ দ্বাৰা চলাচল কৰে। ২৯৪ ॥

গুৱাহাটীত হলে সত্ৰীয়া বকৰা এটা বৰফুকনৰ তাৰে থাকি চলকৰ কৰে। পৰ্বতীয়া গোসাঁঞিসকলক ভিতৰলৈ অনাত স্বৰ্গদেৱৰ ছলীয়াই
পৰ্বতীয়া গোসাঁইৰ পহিচাঙ্গীৰে বা বিদেশী নলকিৰেই আনে। আগত
পয়োভব বাখৰপতা সোনৰ চুলাৰে পানীজাপি আনে।
ছুৱাবৰ মুখৰ বাউলিৰ ভিতৰ ছুৱাব ঘৰৰ বাহিৰ সেইখনিতে সেই চান্দি এৰে, তাতে ঘোঁৰাত উঠি বানাত দিয়া বৰজাপি ওপৰত ধৰাই গোসাঁঞিঘৰৰ জখলামুখৰ চাওডাং চ'ৰাৰ ওচৰলৈকে আহি তাতে ঘোঁৰাৰ পৰা নামি পইজাৰেৰে জখলামুখলৈকে গৈ তাতে পইজাৰ, পিক্ পোৱোৱা ডাবৰ এৰি গোসাঁঞি ঘৰৰ টুপতে বঙ্গা থঙাত বহেগৈ। আগতে কাষৰীয়াকৈ নিৰ্ম্মালিৰ শৰাই ও উপহাৰৰ শৰাই থয়। এক কাষৰে তাওকিনে গামোচা থয়। পাচে স্বৰ্গদেও আহি সেই টুপতে বানাতত বহি গোসাঁইক সেৱা কৰে। গোসাঁয়ে মূৰতে নিৰ্ম্মালি দি ধৰি ৩ক আশীৰ্বাদ কৰে। এনেতে চোলাধৰা ফুকনে, যদি ফুকন নাথাকে গোসাঁইঘৰীয়া কৰ্মকাৰক ফুকনেই গোসাঁইক ভেটায় আৰু ঘৰত সততে গোসাঁই বহাত ওপৰত পাগকটা চন্দোৱাৰ তৰে। ২৯৫ ॥

পছমবীয়া গোসাঞিসকলৰো এইয়ে ক্ৰম। কিন্তু সোনৰ চুলাৰ
 বাখৰ ও ঐ চন্দোৱাৰ ও বহাত বঙ্গা কামলি ও নলকি এই কেইবিধ
 পছমবীয়া আৰু নাই, বগা কামলিতে বহে। আৰু পৰ্বতীয়া
 নাতি গোসাঁই গোসাঞিৰ ঘৰৰ নাতি গোসাঞিৰো পৰ্বতীয়া
 গোসাঞিৰ দৰেই ক্ৰম। এই নাতি গোসাঞিৰ ঘৰৰে পছমবীয়া
 গোসাঞিসকল শিম্ভ। এই হেতুকে ঐ তাৰতম্য থাকিল। এবং
 ৰাজঘৰত কদাচিত একত্ৰে বহা হলেও মাজত ঠকুৰা লগা আৰঢ়া
 দিয়ে। ২৯৬ ॥

পঞ্চদশ অধ্যায়

বিষয়া-পতা ব্যৱস্থা।

তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া পতাৰ নিয়ম।

* তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া পাতিব লাগিলেই বৰচ'ৰাৰ উত্তৰ টুপৰ ঘঁৰিয়াল-
 ধৰা খুঁটাতে ধৰাই বা ওচৰতে থিয়কৈ স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা শুনালেই কাপৰ
 ডাঙ্গৰীয়া পতাৰ দিয়ে, তাতে ডাঙ্গৰীয়া বহে। অন্তৰোৰ মানুহ
 নিয়ম দস্তৰমতে আঠুলৈ বহে। পাচে কথা শুনোৱা
 মজুন্দাৰ বৰুৱাই তাৰত কথা কয়,—অথচ ইতঃপূৰ্বে অমুক ডাঙ্গৰীয়া
 আছিল, সেই ডাঙ্গৰীয়া কায়বাক্যমানে স্বৰ্গদেৱৰ হিত চিন্তি কৰ্ম
 কৰিছিল। পৰে ডাঙ্গৰীয়া মৃত্যু হোৱাতে তোমাৰ পিতা অমুক অমুক
 বিষয় লৈ স্বৰ্গদেৱৰ হিত চিন্তি অনেক কৰ্ম কৰিছিল। অথবা তুমিয়ে

স্বৰ্গদেৱৰ হিত চিন্তি শুদ্ধ মনে এনে কৰ্ম কৰিছিল। এই আপাহতে থাকি তোমাক এই অমুক ডাঙ্গৰীয়া পদত স্বৰ্গদেৱে পাতিলে। তুমি অতি শুদ্ধ সবল চিন্তে আগলৈ স্বৰ্গদেৱৰ হিত চিন্তি কৰ্ম কৰিবা। বিশ্বাস-ঘাতকী অত্যাধাৰ কৰ্ম কৰিলে বিষয় পৰা গুচাই উপযুক্ত মতে দণ্ডনীয় হৈবা। এইমত কথা শুনাতেই কাপুৰ দিয়ে। তাতে ডাঙ্গৰীয়া বহি প্ৰত্যুত্তৰ প্ৰাৰ্থনা স্বৰ্গদেৱলৈ সেই মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰা জনায়। ডাঙ্গৰীয়া পাচে তাৰ পৰা উঠি চ'ৰাৰ মাজৰ নিজ ঠাইৰ তলচাত বহে-গৈ। কিন্তু কোনো জনে নিজ ঠাইত নবহি সেই উঠাতে বাজঘৰলৈ যায়গৈ। যাওঁতে যদি পূৰ্বৰে পৰা অনাই প্ৰস্তুত থয় দোলাতে বাবলৈ পায়, যদি প্ৰস্তুত নাথাকে বাজশালৰ পৰা ঘোঁৰা দিয়ে, তাতে উঠি ঘৰলৈ যায়। দাঁতিয়লীয়া তিনিজনাক চ'ৰাৰ দক্ষিণ টুপে ঘৰিয়ালধৰা খুঁটাৰ কাষৰতে সি তিনি জনাৰ দৰেই পাতে। ২৯৭ ॥

বৰবৰুৱা, বৰফুকন আদি গুৱাহাটীয়া, উজনীয়া ছয়ো দল চ'ৰাৰ ফুকনক পাতিব লগাত প্ৰথমে শপত খুৱায়। এই শপত খুওৱা কৰম

প্ৰথমেই ডাঙ্গৰীয়া তিনি জনা, দাঁতিয়লীয়া তিনি জনা,
বিষয়া পতা বিধি

এই ছয় জনাতো আছে। পাচে বৰবৰুৱা বহা খুঁটাৰ চতিটোৰ সোঁ-মাজতেই স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা শুনাতেই খেৰ দিয়ে। তাতে বৰবৰুৱা বা বৰফুকন ও চ'ৰাৰ ফুকন আঠুলৈ বহে। শপত খোৱাৰ ক্ৰম এই—অমাকে বা মোকে স্বৰ্গদেৱে বুঢ়াগোহাঞি ডাঙ্গৰীয়া পাতিবৰ মনস্থ কৰিছে। এই কাৰণে মই শপত কৰি কৈহোঁ এ ডাঙ্গৰীয়া পদৰ কৰ্ম মই জ্ঞান ও বিশ্বাস মতে, অকপটে, সবল চিন্তে, স্বৰ্গদেৱৰ হিত চিন্তি কৰ্ম কৰিম। ইহাৰ অত্যাধাৰ কৰিলে ধৰ্ম্মে ঘটাৰ।” এইমত শপত খালেই কথা শুনাই দিয়ে অথচ এই আপাহতে থাকি বিষয় পতা গল। আগলৈ অকপটে এই এই নিয়মে কৰ্ম কৰিবা, এইমতে কথা শুনায়। তাকে শুনি হোৱা জনাই প্ৰত্যুত্তৰ প্ৰাৰ্থনা স্বৰ্গদেৱলৈ জনাই নিজ ঠাইত দস্তবমতে বহে। ২৯৮ ॥

আৰু ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ এজন। জীয়াই থকাতে এজনাক পাতিব লাগিলে বৰকটকী এটা গৈ আগেয়ে ঘৰত স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে ডাঙ্গৰীয়া বিবয়া ভঙ্গা-পতা ভাঙ্গি দোলা, আৰোৱান কাটি আনিলেহে পাচে ব্যৱস্থা। এজনাক পাতিব পায়। কিন্তু তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াৰে পৰা বৰবৰুৱা বাজকৈ ছয়ো দল চ'ৰাৰ ফুকন পৰ্য্যন্তে পাতিব লগা হলেই বৰবৰুৱা চ'ৰাত বহি থকাতেহে পাতিব পায়। আৰু এই পৰ্য্যন্তে সভাত পাতিবলৈ যোৱা বৰুৱা ফুকন এটীয়াকৈ যাব নেপায়। মজুন্দাৰ বৰুৱা ও খেৰবিচনী পোৱা চমুৱা ফুকন, আন ফুকন বৰুৱাও যাক পাচে মুঠে ছই, তিনি, চাৰি, ইমান বৰুৱা ফুকন কথা শুनावলৈ যায়। ৰাজ-খোৱাসকলক হলে চ'ৰাৰ দক্ষিণ টুপে কথা শুনাই পাতিয়ে বা নো পাতেতেই বৰবৰুৱা য'তে থাকে ত'তে গৈ কথা শুনোৱা গৰাকীয়ে বৰবৰুৱাত জনাই থব পায়। চেটিয়া পাত্ৰবৰুৱা, ঘৰফলীয়া, এই ছইক টুপৰ জোৰাৰ পশ্চিম ফালৰ ফকামৰ কোঠাতে পাতে। ঐ টুপতে চাংকং বৰুৱাইতকো পাতে, ঐ তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াৰে পৰা ছয়ো দল চ'ৰাৰ ফুকন পৰ্য্যন্তে কথা শুনাই পতাতহে অকলেই বা লগেৰেই মজুন্দাৰ বৰুৱাই কথা শুনাই পতাৰ নিয়ম ও দস্তব। কিন্তু মজুন্দাৰ বৰুৱা কোনো গতিকে নাথাকিলে অথচ বেমাৰ আদি গতিকে হাজিৰ নাথাকিলে অথ ফুকন, বৰুৱাও স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে কথা শুনায়। খেৰবিচনী পোৱা চমুৱা ফুকনসকলক চ'ৰাৰ উত্তৰ টুপে পাতে। পাচে বৰবৰুৱাত কই থয়। তিনি ভণ্ডাৰ বৰুৱা, জালভাৰী ফুকন, গন্ধীয়া বৰুৱা, মজুন্দাৰ বৰুৱা, খনিকৰ বৰুৱা, সেনচোৱা বৰুৱা, ছই দোলাকাখৰীয়া বৰুৱা, তিপমীয়া ৰাজখোৱা, হাতীবৰুৱা, ঘোঁৰাবৰুৱা, এইসকলক দোলাকাখৰীয়া চ'ৰাৰ টুপতে পাতে। ছই চাওডাঙ্গৰ বৰুৱাক উজনি জখলামুখৰ চাওডাঙ্গৰ চ'ৰাত পাতে। বৰবাটঘৰৰ মাজকোঠা চাঙ্গৰ ওপৰতে কুকুৰাচোৱা বৰুৱা, পাচনি বৰা, বৰতামূলী, এইসকলক পাতে। এই ঠাইতে কুকুৰাচোৱা বৰা এটাই ছৰীবীবৰুৱাটো পাতি ৰাজহুৱাৰত কৈ দিয়েগৈ। বৰবাটঘৰৰ পেটে পূব ফালে

চাংমাই শালৰ নিচাঙ্গতে চাঙ্গমাই বকুৱা, জৰাধৰা বকুৱা, বেজবকুৱা, এইসকলক পাতে। তিনি ছলীয়া বকুৱাক, নেওগ বৰাইতকো স্বৰ্গদেৱৰ দোলাঘৰত পাতে। এতন্ত্ৰিণ বিষয়াখনি এবং মেলডগীয়া ফুকন, বকুৱাখনিকো উৰিকা ছুৱাৰত পাতে। দেৱলীয়া, সেৱাচলোৱাইতক ঐ ছুৱাৰৰ বাজখনিতে পাতে। ঐ ঠাইতে হাজৰিকাইতকো পাতে। মেলডগীয়াৰ টেকেলাৰ বকুৱা ও নেওগ বৰা এইবোৰক লেখাক কুকুৰাচোৱা বৰাই নিজ মেলঘৰ কিস্বা : দোলাঘৰতে নিজ মেলৰ, আই-কুঁৱৰদেও বা গোহাঞিদেৱৰ আজ্ঞাৰে পাতে। কুকুৰাচোৱাৰ নেওগ বৰা, এইসকলক বৰবাটঘৰতে ওজা লিগিৰাই স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে পাতে। চাওডাঙ্গৰ শইকীয়া, বৰাইতক ঐ চাওডাং চ'ৰাতে পাতে। দোলাকাখীয়া বৰা ও বৰনেওগ ইহঁতক টেকিয়াল বকুৱা, দোলাকাখীয়া বকুৱাৰ পানীৰ মুখত ওলাই বহা ঘৰটিতে পাতে। আক মেলডগীয়া ও বৰবকুৱা, বৰফুকন ও ডাঙ্গৰীয়াৰসকলৰ বিষয় ও বিলাতত বাজে নেওগ, টেকেলা বৰাবোৰ স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰেহে হয়। হাতী ঘোঁৰাৰ দুই বৰবৰা, গুৱাহাটীৰ দুই বৰবৰা, উজনিৰো দুই বনুৱা বৰা এইবোৰ স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰেহে হয়। কিন্তু কাঁড়ীৰ শইকীয়াখনি মাত্ৰ উজনিয়াৰ বৰবকুৱাই পাতে। ভাটীৰ খনি বৰফুকনে পাতে। জুৰাৰ বৰাখনি গামেলৰ বকুৱা ফুকনেই পাতে। ২১৯ ॥

ষোড়শ অধ্যায়

—w—

‘অথ আসামমতে গন্তিব নিৰোপণ ।’

আসাম পণ্ডিতে আপোন বীতিমতে খুলুং খুল্লাই নামি অহাৰে
পৰা চুকাফা বজা এই দেশে উপস্থিত হোৱা বছৰ পিচ ইত তাওচিঙ্গা
আহোমমতে গন্তিব হয় অৰ্থাৎ ৬৬০ বছৰ হয়। কিন্তু এই ৬৬০ বছৰ
নিৰূপণ খুল্লাইৰ ৭০ বছৰ ভোগ সহিতেহে হয়। আৰু
মুংকঙ্গীয়া, অহমীয়া, উভয়েই বছৰৰ লেখ তাওচিঙ্গা ধৰি কৰে। কিন্তু
সেই লেখত শ বা হাজাৰ ৰাখি নকৰাত ভুল হয় যেন লাগে, তথাপি
তাওচিঙ্গাৰ ভিতৰৰ বছৰ একোটাৰ নামকেহে লাক্সি বোলে আৰু
লেখেও। এতেকে তাকো বুজিবৰ নিমিত্তে এই প্ৰস্তাবতে লিখা যায়।
হিন্দু শাস্ত্ৰত প্ৰতি বছৰতে প্ৰজাৰ শুভাশুভ বুজাৰ কাৰণ ৬০ বছৰ পৰ্য্যন্ত
সীমা ধৰি প্ৰভও ও বিভৰও ইত্যাদি ক্ৰমে ৬০টা বছৰৰ নাম। সেই
নামক বছৰতে নামানুসাৰে শুভাশুভ বুজে। ৬০ বছৰ এই ক্ৰমেই গত
হলে পুনৰ সেই প্ৰভবাদি কৰি আৰম্ভ কৰে। কিন্তু লৌকিক ও
শাস্ত্ৰিকতো শকাব্দিতাৰ শকেৰেহে বছৰৰ সংখ্যা ও নাম ১৭৬০ শকৰ
বছৰ ও ১৭৬১ শকৰ বছৰ বুলি চলে। এই ৰূপেই মুংকঙ্গীয়া
অহমীয়াই ৬০ বছৰক তাওচিঙ্গা নাম দিলে ও তাওচিঙ্গা চংতাওচিঙ্গা
বুলি লেখ কৰে। ৩০০ ॥

তাকে প্ৰথমে ধৰোতে মুখ্যচান্দ্র মানে ৩০ ত্ৰিশ দিনীয়া মাহ ধৰে।
তাতে চান্দ্র আঘোণৰ প্ৰথম দিনকে বছৰটোৰ প্ৰথম মাহৰ প্ৰথম দিন
আহোমৰ অঙ্গ বুলি লৈ ঐ ত্ৰিশ দিনীয়া মাহেৰে ১২ মহীয়াটকৈ
তাওচিঙ্গা বছৰ পাতে। এই দৰে পতা মাহৰ ক্ৰমিক নাম
ডেনতিং ১, ডেনকাম ২, ডেনচাম ৩, ডেনচি ৪, ডেনহা ৫,
ডেনকক ৬, ডেনতিত ৭, ডেনপেত ৮, ডেনকাওঁ ৯, ডেনচিপ ১০,
ডেনচিপইত ১১, ডেনচিপচং ১২, এই ১২ মাহেৰে বছৰ হয়।

এনে ৬০ বছৰে তাওচিঙ্গাটো হয়। প্ৰতি তাওচিঙ্গাৰ বছৰ-বোৰৰ নাম, কাপত্যও ১, ডাপপ্লাও ২, বাইঙ্গিত ৩, মুংমাও ৪, প্লেকচি ৫, কাতচেও ৬, খুতচিঙ্গা ৭, বংমুত ৮, তাওচান ৯, কাৰাও ১০, কামপিত ১১, ডাপকেও ১২, বাইতোও ১৩, মুংপ্লাও ১৪, প্লেকজি ১৫, কাতমাও ১৬, খুতচি ১৭, কংচেও ১৮, তাওচিঙ্গা ১৯, কাম্মুত ২০, পাকচান ২১, ডাপৰাও ২২, বাইমিত ২৩, মুংকেও ২৪, প্লেকতোও ২৫, কাতপ্লাও ২৬, খুতঙ্গি ২৭, কংমাও ২৮, তাউচি ২৯, কাচেও ৩০, কাপচিঙ্গা ৩১, ডাপমুত ৩২, বাইচান ৩৩, মুংৰাও ৩৪, প্লেকমিত ৩৫, কাতকেও ৩৬, খুততোও ৩৭, কংপ্লাও ৩৮, তাউঙ্গি ৩৯, কামাও ৪০, কাপচি ৪১, ডাপচেও ৪২, বাইচিঙ্গা ৪৩, মুংমুত ৪৪, প্লেকচান ৪৫, কাতৰাও ৪৬, খুতমিত ৪৭, কংকেও ৪৮, তাওতোও ৪৯, কাপ্লাও ৫০, কাপজি ৫১, ডাপমাও ৫২, বাইচি ৫৩, মুংচেও ৫৪, প্লেকচিঙ্গা ৫৫, কাততমু ৫৬, খুতচান ৫৭, জংৰাও ৫৮, তাওমিত ৫৯, কাকেও ৬০। এই তিনিকুৰি বছৰেই এক তাওচিঙ্গা যায়। পুনৰ বাৰ কাপত্যেও নামক বছৰকে আদি কৰি আকৌ তিনিকুৰি বছৰীয়াকৈ তাওচিঙ্গা লিখে। এই লেখেৰেইহে খুনলুং খুন্লাই স্বৰ্গৰ পৰা নামি অহাৰে পৰা এই সৌমাৰলৈ চুকাফা ৰাজা অহালৈকে ওপৰেই চিপইত-তাও ১, চিঙ্গা গল বুলি চিংতাও চিঙ্গাৰ প্ৰথম লাল্লি কাপতেওঁ পৰা চুকাফা ৰজাৰ সৌমাৰৰ ভোগ লেখে। সম্প্ৰতি চিপইত বুজাৰ কাৰণ অহমৰ ঠাইশাস্ত্ৰ অৰ্থাৎ ৰাজনীতি শাস্ত্ৰমতে নেওতা লিখা যায়। লেং ১, চং ২, চাম ৩, চি ৪, হা ৫, কক ৬, ত্যিত ৭, পেট ৮, কাত ৯, চিপ ১০, চিপইত ১১, চিপচং ১২, এই ক্ৰমেই গৈ চাও ২০, চাওইত ২১, চাওচং, ২২, এবং চামচিপ ৩০, চিচিপ ৪০, চিচিপ-লেং ৪১, পাক ১০০, চংপাক ২০০, ৰিং ১০০০, নীত-শাস্ত্ৰ অৰ্থাৎ ধৰ্ম শাস্ত্ৰৰ মতে হলে ত্যিং প্ৰথম, কাম দ্বিতীয়, এই ক্ৰমেও লিখে। আতে নৰাৰ হলে লুং ১, হোক ৬, হিং ১০০০; ৰ স্থানে হ উচ্চাৰণ এই মাত্ৰ ভেদ। ৩০১ ॥

সপ্তদশ অধ্যায়

বজ্রাঘবৰ বিষয়াৰ বাব ।

অথঃ বজ্রাঘবৰ বিষয়া সকলে যি যি কৰ্ম কৰিব লাগে তাৰ বিবৰণ :—

ৰাজাদেও সৰ্ব্বাধিকাৰ সকলোমতে দণ্ড কৰিব পাৰে । সকলো বিষয়াক ভঙ্গাপতা কৰিব পাৰে । বুঢ়াগোহাঞি ১, বৰগোহাঞি ১, বৰপাত্ৰ গোহাঞি ১, এই তিনি জনাৰ সমান মৰ্য্যদা ।
ডাঙ্গৰীয়াসকল ইবিলাকৰ হাতীমূৰ অথচ দেশ আছে । সেই- সকলৰ দোষাদোষ বিচাৰ কৰি কেৱল কাটিব নোৱাৰে । অন্য সকল প্ৰকাৰ দণ্ড কৰিব পাৰে । এই তিনি জনাৰ মধ্যে যি জনা ৰাজমন্ত্ৰী হয় সেই জনাই জকাইচুক প্ৰদেশৰ এক হাজাৰ গোট পাইক পায় । সেই পাইকে ডাঙ্গৰীয়াৰ খাত খাবৰ, হালকোৰ আদি খেতিৰ কৰ্ম আৰু ঘৰো কৰ্ম কৰিব লাগে । সিবিলাকে পাল বদল কৰি খাটে । সেই- সকল সেই দেশৰ বিষয়া কাকতীয়ে হিচাব ৰাখি অবিলম্বে সোধাই থাকিব লাগে আৰু সিবিলাকৰ নিজা হাতীমূৰো লগুৱা, লিগ্‌চৌ, পাইক বজ্রাঘবত ও অন্ত্য বিষয়াসকলক সোধাই থাকিব লাগে । এহাৰ কিঞ্চিৎ ত্ৰুটী হলে মহলৰ যি বিষয়া, কাকতী আছে তেওঁলোক দণ্ডনীয় হয় । যেহেতু বিষয়াসকলৰ প্ৰবৰ্ত্তনৰ বেতন আদি কিছু নাই সেই লগুৱা লিগ্‌চৌৰে ঘৰৰ যাবদীয় কৰ্ম কৰাই প্ৰবৰ্ত্তন হয় । আৰু ৰণ হলে স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাৰে আপোন বিলাইতৰ সেনা ও বজ্রাঘবৰ নিয়ত সেনা সহিত যুদ্ধ কৰিব যাব লাগে । এই তিনি জনাই বজ্ৰ ভঙ্গাপতা কৰে এবং এওঁলোক সতত নগৰত থাকে । ৩০২ ॥

শদিয়াল গোহাঞি ১, মৰঙ্গিখোৱা গোহাঞি ১, স'লল গোহাঞি ১,
এই তিনি জনাক দাঁতিয়লীয়া গোহাঁই বোলে। প্ৰায় তিনি জনা
ডাঙ্গৰীয়াৰে সমান মৰ্য্যদা। অল্পমাত্ৰ কম।
দাঁতিয়লীয়া গোহাঁই
এওঁলোক আপোন দেশত থাকে। এই মত লগুৱা
লিগ্‌চৌ যি যি মতে যোগান বজাঘৰ ও ফুকন বকুৱা আদিক দিব
লাগে সেই সেই মত মহল দেশৰ বিষয়া তাগুদা কৰি পঠাই দিব ও
সোধাব লাগে আৰু স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞামতে আপোন বিলাইতৰ সেনা ও
বাজাঘৰৰ সৈন্য সহিত যুদ্ধলৈ যাব লাগে। তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়াৰ
সমান দণ্ড কৰিব পাৰে। ৩০৩ ॥

বৰবকুৱা ১, বৰফুকন ১, এই দুই জনাৰ প্ৰায় সমান মৰ্য্যদা।
বৰবকুৱা বজাঘৰত সৰ্ব্বদা থাকিব লাগে এবং বজাঘৰৰ ঘৰ-চুৱাৰ সজা
ও খাতসকলত মহ গৰু পাইক নিবন্ধ কৰি দিব
বৰবকুৱা, বৰফুকন
লাগে তাৰ বুজ-বিচাৰ লৈ থাকিব লাগে। আৰু
সতত বৰচ'ৰাত বহি স্বৰ্গদেৱে যি নিজা সোধ সোধিব লাগে সেইসকল
বৰবকুৱাই সুধি বজাদেৱত জনাই আজ্ঞা প্ৰচাৰ কৰি দিয়ে। আৰু
বজাদেৱৰ আজ্ঞাৰে কোনো ২ সময় যুদ্ধলৈ যাব লাগে। বৰবকুৱাৰো
বিলাইত মহল আছে। আপোন মহল আৰু বন্দী-বেটাইঁতৰ অপৰাধ-
মতে নাক কাটি ও কাণ কাটি দণ্ড কৰিব পাৰে। এহাৰ উৰ্দ্ধ হলে
স্বৰ্গদেৱত জনাইহে কৰিব পাৰে। ৩০৪ ॥

বৰফুকন দূৰ দেশ গোহাঁটীত থাকে। কলিয়াবৰ পৰ্য্যন্ত কামৰূপ ও
দৰং, নগাওঁ ও দক্ষিণপাৰে দেশচুৱাৰসকল বৰফুকনৰ এলাকাধীন,
এহেতু ৰাজদ্রোহী হলে ধুমেৰে খুন্দী মাৰিব পাৰে,
বৰফুকনৰ বাব
কাটিব নোৱাৰে। অশ্রু সকলো দণ্ড কৰিব পাৰে।
আৰু নগাওঁ ও খৰঙ্গি ও আঠগাৱঁৰ যুদ্ধাৰো সৈন্যসকলৰ আখৰা
পানীফুকন ও ডেকাফুকন প্ৰভৃতি সহিতে কৰাব লাগে। আগে পাথৰ
কলাই বন্দুক ও কাঁৰ-খন্দু ও ঢাল-বাৰু, এই তিনি বকম যুদ্ধৰ প্ৰধান অস্ত্ৰ
আছিল। এতদ্ভিন্ন বাঁটা, দাঁ, শূল খাপৰ আছিল। স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা

হলে বৰফুকনো যুদ্ধলৈ যাব লাগে। আৰু বজাঘৰত ও বৰুৱা ফুকন
 প্ৰভুতিক যি লগুৱা লিগ্‌চৌ আৰু যি যি যিমতে খাটিব লাগে বা
 দ্ৰব্যজাত অথচ কাপুৰ ও তৈল, থল্লা যি সোধাব লাগে সেইসকল
 বৰফুকনে আপোন তলৰ বিষয়াৰ দ্বাৰা অবিলম্বে সোধাই থাকিব
 লাগে। ৩০৫ ॥

এসকল পাইকে অথচ চাৰি জনে একগোট পাইক আছিল। পৰে
 মটকে দেশত বিভ্ৰাত লগাই অনেক মানুহ মাৰিল দেখি তিনিজনে

একগোট কৰিলে। সেই গোট পাইকে কপিত

পাইক

ও পুৰা অথচ ফি-জন পোৱাই কপিত ও পুৰা মাটি

বাব পায়। তাৰ খাজনা দিব নেলাগে। অগ্ৰ বৰী বস্তি, কৰিজতি,
 ও বাওঁতলী মাটিৰ লেখ নাই। অথচ সেইসকল আদানী নিষ্কৰ
 আছিল, আৰু দেৱালয় ও সত্ৰসকলতো পাইকৰ এই নিয়ম দেৱালয় ও
 সত্ৰত কৰ্ম কৰিব। সেইমত মাটি ভোগ কৰিব, খাজনা দিব না-
 লাগে। প্ৰত্যেক দেৱালয়ত এক এক জন সেৱা চলোৱা নামেৰে
 আছিল। সকলো সত্ৰৰ সত্ৰীয়া বৰুৱা নামে একজন আছিল। আৰু
 প্ৰত্যেক দেৱালয়তে ভোগধনী বাবে কিছু কিছু মাটি আছিল। সেই
 সকল নিষ্কৰ। তদ্বাৰা দেৱালয়ৰ ভোগ, নৈবিষ্ণু, নিত্য পূজা চলে।
 ইংৰাজৰ আমলেও লাখৰাজ তহকিকে সেই ভোগধনী বহাল দিছে। তাৰ
 খাজনা লগোৱা নাই। কিন্তু বেত্‌ বুলি কিছু লয়। পানীফুকন ১,
 নাওঁবেচা ফুকন ১, ভিতৰুৱাল ফুকন ১, ডেকাফুকন ২, দিহিঙ্গীয়া
 ফুকন ২, নফুকন ১, চেটিয়া ফুকন ১, এই ৯ জনৰ প্ৰায় মৰ্যাদা সমান।
 পৰ্ছিচাঙ্গী এওঁলোকৰ মহল বা ভাগী আছে। সেই সেই মহলৰ বুজ-
 বিচাৰ কৰি অপৰাধীৰ নাক-কাণ কাটিব পাৰে। ততোধিক দণ্ড কৰিব
 লগা হলে বজাদেৱত জনাইহে কৰিব পাৰে। আৰু সিবিলাকৰ লগুৱা
 লিগ্‌চৌও যি যি দ্ৰব্য সোধাব লাগে অবাহলে আপোন তলতীয়া
 বিষয়াৰ দ্বাৰা বজাঘৰ ডাঙ্গৰীয়া ও গোহাঞি ও ফুকন বৰুৱাসকলক
 সোধাই থাকিব লাগে। আৰু স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞামত আপোন মহলৰ

সেনা চৰকাৰী সৈন্য সহিত যুদ্ধলৈ যাব লাগে। তন্ত্ৰি নাতোঁচো ফুকন, স্বৰ্গদেও চ'বানারত উঠি খেলোৱা পাইকসকলৰ কৰ্ত্ত্বকাৰী অথচ অধিকাৰ আৰু স্বৰ্গদেৱে পিন্ধা কাপুৰ ও অলঙ্কাৰাদি নিবন্ধ কৰি দিয়া ও গান-বাজন, নট-নটী, নাচনিয়াবসকলৰ কৰ্ত্ত্বকাৰী অধিকাৰ। নেওগ ফুকন ১, নিয়াইসোখা ফুকন ১, চাংকং ফুকন ১, এই তিনি সমান। অথচ লোহাৰ ঢেকৰে চাঙ্গী পায়। চাংকং ফুকনে বববকৰাৰ অধীনে থাকি বজাদেৱৰ ঘৰ আদি সজাৰ তদবিব কৰে। ৩০৬ ॥

নিবুকিয়াল বাজখোৱা ১, বচা বাজখোৱা ১, এই দুই সমান। লোহাৰ ঢেকৰ লগা চাঙ্গী মাত্ৰ পায়। আপোন মহল বা ডাগিব ৰায়তৰ

বাজখোৱা

তজবিজমতে নাক কাণ পৰ্য্যন্ত দণ্ড কৰিব পাৰে আৰু বকৰা ফুকন প্ৰভৃতিক আপোন মহলৰ লগুৱা লিগ্‌চো ও যাক যি দ্ৰব্যাদি যোগাব লাগে আপোন তলৰ বিষয়াৰ দ্বাৰা সেই ২ সকল যোগাব লাগে। আৰু বাজ আজ্ঞামত আপোন মহলৰ সৈন্য ও চৰকাৰী সৈন্য সহিত যুদ্ধলৈ যাব লাগে। দিহিঙ্গীয়া বাজখোৱা ২, শলগুৰীয়া বাজখোৱা ২, অভয়পুৰীয়া বাজখোৱা ৩, নামদঙ্গীয়া বাজখোৱা ১, দিখোমুখীয়া বাজখোৱা ১, গজপুৰীয়া বাজখোৱা ১, দৈচুঙ্গীয়া বাজখোৱা ৩, ঘিলাধৰীয়া বাজখোৱা ১, এই ১৪ জনাৰ সমান মৰ্যাদা। গোহাটীত থাকিলে পৰিচালী পায়। আপোন মহল বা ডাগিব ৰায়তৰ তজবিজমতে নাক কাণ পৰ্য্যন্ত কাটি দণ্ড কৰিব পাৰে। ততোধিক দণ্ড কৰিব নোৱাৰে। আৰু আপোন মহলৰ যাক যি লগুৱা লিগ্‌চো ও দ্ৰব্যজাত শোধাবৰ নিয়ম আছে, সেই ২ মত তলতীয়া বিষয়াই শোধাই থাকিব লাগে তাৰ তদাবক কৰিব লাগে। আৰু বাজাৰ আজ্ঞামতে যুদ্ধলৈ যাব লাগে। চেটিয়াপাত্ৰ বকৰা ২, ঘৰফলীয়া বকৰা ২, চাংকং বকৰা ৪, এই ৮ জনা সমান। লোহাৰ ঢেকৰে চাঙ্গী মাত্ৰ পায়। বববকৰাৰ অধীনে বজাঘৰৰ ঘৰ আদি সজাৰ কৰ্ম্ম আৰু খাতসকলত মহ গৰু মানুহ আদি দি তদবিব কৰা কৰ্ম্ম। ৩০৭ ॥

চোলাধৰা ফুকন, ঢেঁকিয়াল ফুকন, খাৰঘৰীয়া ফুকন ১, নাওশলীয়া ফুকন ১, তামূলী ফুকন ১, এই পাঁচ জনৰ সমান মৰ্য্যদা। চোলাধৰা ফুকনে

সৰ্বদা বজাঘৰত থাকিব লাগে এবং ৰাজাদেৱে
ফুকন

পিন্ধা কাপুৰ ও অলঙ্কাৰাদি নিয়মকৈ দিব লাগে। আৰু গান-বাজন, নাচনিয়াৰ আদিৰ কৰ্ত্তৃত্বকাৰী অধ্যক্ষ ঢেঁকিয়াল ফুকন ও খাৰঘৰীয়া ফুকন ও নাওশলীয়া ফুকন খেৰবিচনী টুপী নাপালে লোহাৰ ঢেকৰ দিয়া চান্ধী মাত্ৰ পায়। এই তিনি জনাৰ মহল আছে। সেই মহলৰ যাক যেনেকৈ লগুৱা লিগ্‌চৌ দিব লাগে আৰু যি যি দ্ৰব্য যোগাব লাগে সেইসকল অধীন বিষয়াৰ দ্বাৰা দিয়াব আৰু আপোন মহলৰ সৈন্ত সহিত ৰাজ আজ্ঞামতে যুদ্ধলৈ যাব লাগে, এওঁলোকে পৰিচান্ধী পায়। তামূলী ফুকনে পৰিচান্ধী পায়। এওঁ সততে স্বৰ্গদেৱৰ স্থানত থাকিব লাগে। আচলে তামোল খোৱা ও দিয়া সংগ্ৰহ কৰা পাইক লোকৰ ওপৰ অধ্যক্ষ। ৩০৮ ॥

চিৰিং ফুকন ১, কাঠবক্ৰা ১, শূলপাণি বক্ৰা ১, এই তিনি জনাৰ সমান মৰ্য্যদা; পৰিচান্ধী পায়। চিৰিং ফুকন আহোমৰ বামুণ,

আহোমমতৰ কৰ্ম্ম-কাণ্ডৰ তদাৰক-কৰ্ত্তা। কাঠ-
চিৰিং ফুকন

বক্ৰা হাবি পৰ্ব্বতৰ উত্তম উত্তম কাঠসংগ্ৰহৰ। কৰ্ত্তা শূলপাণি বক্ৰা ৰাজাদেৱৰ ভণ্ডাৰ অধ্যক্ষ। তেওঁৰ মহল আছে। মৰিয়া লোক শূলপাণি বক্ৰাৰ অধীন। জালভাৰী ফুকন ১, গন্ধীয়া বক্ৰা ১, খনিকৰ বক্ৰা ১, মজুন্দাৰ বক্ৰা ১, শেনচোৱা বক্ৰা ১, প্ৰায় সমান মৰ্য্যদা; পৰিচান্ধী পায়। জালভাৰী বক্ৰাই পহু আদি ধৰাৰ জাল আদি পাইক লোকৰ দ্বাৰা কবোৱাৰ অধ্যক্ষ। গন্ধীয়া বক্ৰাৰ জেম্বায় গন্ধীয়া নামক এক ভণ্ডাৰ, তাত পাইক লোকৰ কাগজ-পত্ৰ থাকে আৰু চমুৱা বক্ৰা ফুকন সকলোৰে কাগজ-পত্ৰ থাকে, তাৰে অধ্যক্ষ। ৩০৯ ॥

মজুন্দাৰ বক্ৰা সততে স্বৰ্গদেৱৰ লগত থাকিব লাগে। স্বৰ্গদেৱে যি আজ্ঞা কৰে তাক প্ৰচাৰ কৰিব লাগে। আৰু পৰদেশী ৰাজ-

বাজ্জানৰ যি চিঠি-পত্ৰ আহে তাক মাতি শুনাই সেই সেই ঠাইলৈ
 প্ৰত্যুত্তৰ চিঠি লিখিব লাগে। সেই চিঠিসকলত স্বৰ্গদেৱে দস্তখত
 মজুন্দাৰ বকৱাৰ নকৰে। মজুন্দাৰ বকৱাৰ লগতে বজ্জাদেৱৰ
 কৰ্ত্তব্য সিংহ-চাব ও নাম-চাব থাকে সেই চাব বজ্জা লাৰে,
 বা আলতাৰে আৰি সিংখাপৰ মোনাত স্তমাই মুখতে সিংহ-চাব মাৰি
 কটকী পঠাব লগা হলে কটকীৰ হাতে অথবা যি লোক আহে সেই
 লোকৰ হাতত দিয়ে। আৰু পৰদেশৰ কটকী বা উকিল তুলিব লগা
 হলে তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতি বৰচ'ৰাতে নিয়মমতে বহিব। বাহিৰে
 হাতী ঘোঁৰা ও চিপাহীৰ পালী থাকিব। স্বৰ্গদেৱে বৰচ'ৰাত বহিলে মজুন্দাৰ
 বকৱাই পাগ জামা আৰু বাজ্জাদেৱৰ দস্ত সোনৰ খাৰু, লোকাপাৰ বা
 বুনুৰ বা কৰ্ণবালা কৰ্ণত পিন্ধি চ'ৰাঘৰৰ মধ্যদি যাতায়াত কৰি চৌখাম
 কৰি আঠ চোৱাই স্বৰ্গদেৱত জনায়। পুনৰ উকিল বা কটকীত কথা কয়,
 তেতিয়া যি পত্ৰ আহে আৰু পত্ৰচিহ্ন যি দিয়ে তেতিয়াই শোধায়।
 এবং পত্ৰ যি আহে তেতিয়াই তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতিৰ মোকাবিলায়
 পাঠ কৰি শুনাব লাগে। ৩১০ ॥

যদি প্ৰত্যুত্তৰ তেতিয়াই দিব লগা হলে ফাৰ্চী বা নাগেৰী বা
 অহমীয়াৰে সোনৰ পানী চৰোৱা ও লতাকটা পাতত লিখি খামত ভৰাই

বজ্জাদেৱৰ নাম-চাব মাৰি সিংখাপৰ মোনাত ভৰাই
 চিঠি দিয়া নিয়ম সিংহ-চাব মাৰি দিয়ে, ও পত্ৰচিহ্নে দিয়ে।

অথবা কটকী পঠাই কটকীৰ হাততে দিয়ে। যদি তেতিয়াই
 প্ৰত্যুত্তৰ নিদিয়, পৰে তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া সহিতে পৰামৰ্শ কৰি
 প্ৰত্যুত্তৰ লিখি সেইমতে দিয়ে; এই কৰ্ম্ম মজুন্দাৰ বকৱাৰ নিয়ত
 কৰ্ম্ম। ৩১১ ॥

তদন্ত্ৰ তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া আৰু গোহাঞি বকৱা বৰফুকন ও
 বাজ্জাখোৱা ও পানীফুকন পাতিব লগা হলে মজুন্দাৰ বকৱাই বাজ্জা
 আজ্জাৰে বৰচ'ৰাতে কথা শুনাই পাতিব। তিনি-
 জনা ডাঙ্গৰীয়া ও গোহাঞি তিনিজনা বৰবকৱা ও

বৰফুকনে ও পানীফুকনে ওলগনি বুলি নগদ ১০০ টকা বজ্জালন্ধাৰ এসাজ খোৱা তাম, পিতল, শয়ন কৰিবৰ খাট, তৌলী, পাটী, আঠুৱা, গাৰু, মহ এজনী, মাইকী পোৱালী সমেৎ সবৎসা ধেহু এজনী, বন্দী-বেটী, একহাল দিব লাগে। সেইমতে আনন্দেৰে দিয়ে। বৰঞ্চ কোনোসকলে বেচিকৈও দিয়ে। ৩১২ ॥

ইতৰ বিষয়াক পাতিব লাগিলে অথচ বৰচ'ৰা ব্যতিৰেক আন ঠাইত পাতিব লাগিলে মজুন্দাৰ বৰুৱাই কটকীৰ দ্বাৰা পাতে। যেহেতু মজুন্দাৰ বৰুৱা বজাঘৰ ব্যতিৰেক অহা স্থানে যাব নাপায়
বজাঘৰীয়া দান
এহেতু কটকীৰ দ্বাৰা অহাৰ বিষয়া পাতে। এই কৰ্ম্ম মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ নিয়ত কৰ্ম্ম। আৰু ব্ৰহ্মন্তৰ ও দেবন্তৰ ও ধৰ্ম্মন্তৰ ও নানকাৰ জমী ও মানুহ পাইক যাক দিবৰ স্বৰ্গদেৱে আজ্ঞা কৰে মজুন্দাৰ বৰুৱাই মহজৰ লিখি ৰাজাদেৱৰ নাম-চাব মাৰি দিয়ে, তেহে শুদ্ধ হয়। তাৰো একপ্ৰস্ত নকল মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ হাতত ও একপ্ৰস্ত গন্ধীয়া ভৰালত থাকে। ৩১৩ ॥

আৰু মজুন্দাৰ বৰুৱাই কামৰূপত ২৪০০০ চৌবিশ হাজাৰ নাৰাণী টাকা তহছিল হয়, তাৰে মুৰৱলী বুলি ১০০০ ও হাদিৰাচকীৰ ১০০০
মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ
বন্দী-বেটী
টাকা বৎসৰ পায়। এতন্ত্ৰি লগুৱা, লিগ্‌চৌ, তামূলী, জাপিধৰা ও তেলীয়ে তেল যোগাব লাগে। তাঁতীয়ে কাপোৰ, থঙ্গা যোগোৱা লোকে থঙ্গা, ও নাপিতে নাপিতৰ কৰ্ম্ম কৰিলেই তেওঁলোকৰ অহা একো বজাঘৰে দিব নালাগে। ঐ ঐ কৰ্ম্মতে তেওঁলোকৰ কৰ্ম্ম হয় অথচ পাইক লোকে খাটিব লাগে; খাটিলেই কৰ্ম্ম হয়। যিসকলে থঙ্গা আদি শোধাব লাগে শোধালেই বজাঘৰৰ লেঠা মৰে। এবং প্ৰকাৰ সকলো ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ বিষয়াসকলে লগুৱা, লিগ্‌চৌ, তামূলী ও জাপিধৰা, তেলী ও তাঁতী আদি পায়, তদাৰা প্ৰবৰ্ত্তন হয়। অহা কোনো দৰ্মহা নাপায়। ৩১৪ ॥

চাংমাই বৰুৱা ১, তিপমীয়া ৰাজখোৱা ১, হাতীবৰুৱা ১, ঘোঁৰা বৰুৱা ১, কুকুৰাচোৱা বৰুৱা ১, এই পাচ জনা সমান। চাংমাই বৰুৱাৰ তাৰে

অনেক চাংমাই পাইক থাকে। তেওঁলোকে পালে পালে ৰজাঘৰত পাক কৰিব লাগে। তাৰে অধ্যক্ষ চাংমাই বকরা। তিপমীয়া ৰাজখোৱা।—

চাংমাই বকরা, তেওঁৰ মহল আছে। সেই মহলৰ লগুৱা লিগ্‌চো
তিপমীয়া ৰাজখোৱা আদি যাক যেনেকৈ দিব লাগে সেই সেই মতে
তলতীয়া বিষয়াৰ দ্বাৰা দিয়াব লাগে আৰু ৰাজাৰ আজ্ঞাৰে যুদ্ধলৈ
আপোন মহলৰ সেনা সহিত যাব লাগে। ৩১৫ ॥

হাতীবকরা ৰজাঘৰৰ সকলো হাতীৰ অধ্যক্ষ। পাইক লোকৰ দ্বাৰা
হাতীৰ তদবিৰ কৰিব লাগে। আৰু স্বৰ্গদেও হাতীত উঠি ফুৰিলে
হাতীবকরা কাখে কাখে যাব লাগে। কোনো
হাতীবকরা ব্যতিক্রম হলে বকরাৰ গাত জগৰ লাগে। ৩১৬ ॥

ঘোঁৰাবকরা সকলো ঘোঁৰাৰ অধ্যক্ষ। পাইক লোকৰ দ্বাৰা তদাৰক
কৰি থাকিব। কদাচিৎ ৰাজদেও ঘোঁৰাত উঠিলে সাৱধানমতে ঘোঁৰা-
বকরা সজে ২ যাব লাগে। কোনো ব্যতিক্রম হলে
ঘোঁৰাবকরা বকরাৰ গাত জগৰ হয়। ৩১৭ ॥

কুকুৰাচোৱা বকরা।—এই বকৰাই পাইক লোকৰ দ্বাৰা কুকুৰা চৰাই
কুকুৰাচোৱা বকরা পুহি প্ৰতিপাল কৰিব। যেতিয়াই যত কুকুৰা চৰাই
আবশ্যকমতে দিব লাগিব। নহলে তেওঁৰ গাত
জগৰ হয়। ৩১৮ ॥

দোলাকাখৰীয়া বকরা ২, চাওডাং বকরা ২, জৰাধৰা বকরা ১,
বেজবকরা ১, এই ৬ জনা সমান। দোলাকাখৰীয়া বকৰাই স্বৰ্গদেও
দোলাকাখৰীয়া বকরা দোলাৰে গলে কাখৰে কাখৰে যাব লাগে। দোলীয়া-
হঁতৰ কোনো ব্যতিক্রম হলে এই বকরাৰ গাত
জগৰ। ৩১৯ ॥

চাওডাং বকরা।—এওঁৰ তাৰে অনেক চাওডাং থাকে। তেওঁলোকৰ
দ্বাৰা দোবীৰ দণ্ড কৰাই অথবা কাটে ও অণ্ড
চাওডাং বকরা দণ্ড কৰে। ৩২০ ॥

জৰাধৰা বকরা।—এওঁৰ তাৰে ভূঙ্গাৰ বা সোনৰ ভোগজৰা বা
তাওঁকিন ধৰা পাইক বাবৰ লোক আছে। সেই লোকৰ দ্বাৰা ঐ-
সকল কৰ্ম কৰাব লাগে। কিঞ্চিৎ ক্ৰটি হলে ঐ
জৰাধৰা বকরা
বকরাৰ গাত জগৰ হয়। ৩২১ ॥

বেজবকরা স্বৰ্গদেৱৰ ও ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ তদবিব বিবেচনাপূৰ্বক
ঔষধ খোৱায় ও ঔষধ কৰে। এওঁলোকৰ প্ৰবৰ্ত্তন জন্তে দুই তিনি
গোট পাইক দিয়ে। আৰু কোনো কেনো
বেজবকরা
সকলক মেলডগীয়াৰ মেল দিয়ে। তদ্বাৰা প্ৰবৰ্ত্তন
হয়। ৩২২ ॥

ছলীয়া বকরা।—এওঁ স্বৰ্গদেৱে উঠা কেকোৰা-
জান আন বকরা
দোলা লোৱা পাইক লোকৰ অধ্যক্ষ। এওঁৰ তলে
দোলাকাখৰীয়া বকরাসকলৰ কৰ্ত্তা ছলীয়া বকরা।

দৰপধৰা বকরা।—বেজবকরাই দৰপ মাৰি দিলে পৰীক্ষা কৰি সেই
ঔষধ স্বৰ্গদেৱক খুৱাব।

কাঠকটীয়া বকরা।—বজাঘৰৰ জন্তে হাবি ও পৰ্বতত ভাল ২ কাঠ
পাইক লোকৰ দ্বাৰা সংগ্ৰহ কৰাব লাগে।

মলীয়া বকরা।—মালী লোকৰ ওপৰ এওঁ অধ্যক্ষ। স্বৰ্গদেৱে পিন্ধা
উত্তম উত্তম মতে মালা গাঁঠি যোগাব লাগে। কিছু ক্ৰটি হলে মলীয়া
বকরাৰ গাত জগৰ হয়।

ঘিঁউবকরা।—এওঁ বজাঘৰত ঘিঁউ শোধোৱা পাইক লোকৰ
অধ্যক্ষ। সেই পাইক লোকৰ পৰা ঘিঁউ সংগ্ৰহ কৰি শোধাব লাগে।

পাখিমৰীয়া বকরা।—যাবদীয় চৰাইৰ পাখি শোধাব লগীয়া পাইক
আছে। তদ্বাৰা বকরাই বজাঘৰত শোধাব, ক্ৰটি হলে ঐ বকরাৰ গাত
জগৰ হয়।

গজপুৰীয়া বকরা ১, শিলাকুটি বকরা ১, চৰাইমৰা বকরা ১,
ধেনুচোঁচা বকরা ১, যোতকীয়া বকরা ১, ছুৰৰীয়া বকরা ১, এই ছয়
জন সমান। গজপুৰীয়া বকরাৰ গজপুৰ নামে মহল আছে। সেই

মহলৰ লগুৱা লিগুচো পাইক আদি যি যেনেকৈ দিব লাগে সেই সেই মতে বকুৱাই শোধাব লাগে।

শিলাকুটি বকুৱাৰ শিলৰ পটা ও কিস্তি আদি কৰিব লগা বাবৰ পাইক আছে। তদ্বাৰা কবাই বজাঘৰত শোধাব লাগে। ত্ৰুটী হলে ঐ বকুৱাৰ গাত জগৰ হয়।

চৰাইমৰা বকুৱা।—এওঁৰ তাৰে পাইক আছে। তদ্বাৰা চৰাই মাৰি আনি বজা ঘৰত শোধাব লাগে।

ধেনুচোঁচা বকুৱা।

যোতকীয়া বকুৱা।

ছুৱৰীয়া বকুৱা।—বজাঘৰৰ সকল ছুৱাবত মানুহ নিবন্ধ কৰি দিব লাগে। ৩২৩॥

বাইডঙ্গীয়া ফুকন ১, পৰ্বতীয়া ফুকন ১, খঙ্গীয়া ফুকন ১, চাৰিঙ্গীয়া ফুকন ১, তিপমীয়া ফুকন ১, এই পাচ জন সমান। ঢেকৰ লগা চাঙ্গী সমান মৰ্ধ্যাদাৰ পায়। এওঁলোক মেলডগীয়া কুঁৱৰীসকলৰ ফালে বিষয় সূতা আদি শোধাব লাগে। বাইডঙ্গীয়া বকুৱা ১, পৰ্বতীয়া বকুৱা ১, খঙ্গীয়া বকুৱা ১, চাৰিঙ্গীয়া বকুৱা ১, তিপমীয়া বকুৱা ১, এই পাচ জনা সমান। ঢেকৰ লগা চাঙ্গী পায়। এওঁলোকে মেলডগীয়া কুঁৱৰীসকলক সূতা থঙ্গা আদি শোধাব লাগে।

নামকপীয়া বকুৱা ১, পুৰণি মেলৰ বকুৱা ১, মাজুমেলৰ বকুৱা ১, সৰুমেলৰ বকুৱা ১, মাহীমেলৰ বকুৱা ১, এই পাচ জন সমান। ঢেকৰ লগা চাঙ্গী পায়। মেলডগীয়া কুঁৱৰীসকলৰ ফালে সূতা থঙ্গা আদি শোধাব লাগে।

নমেলৰ বকুৱা ১, গাভৰু মেলৰ বকুৱা ১, কলিচেঙ্গৰ বকুৱা ১, এনাইঘৰীয়া বকুৱা ১, এই চাৰি সমান। ঢেকৰ লগা চাঙ্গী পায়। মেলডগীয়া কুঁৱৰীসকলৰ ফালে সূতা আদি শোধাব লাগে। ৩২৪॥

দেৱলীয়া বকুৱা।—ঢেকৰ লগা চাঙ্গী পায়।
মৰ্ধ্যাদাৰ চিন সদৰত সেৱাচলোৱা বোলে।

বৰবৰা গোহাটীত বৰফুকনৰ তাৰে থাকে। সকলো টেকেলা-বৰাৰ ওপৰ অধিকাৰ। বৰফুকনৰ ঘৰ দুৱাৰ আদি সকলো তদাৰক কৰিব লাগে।

কুৰীয়া বৰা।—২০ জন টেকেলাৰ ওপৰ অধিকাৰ।

আঠগয়া বৰা। আঠগয়াৰ পাইকৰ ওপৰ অধিকাৰ।

খৰঙ্গি বৰা—খৰঙ্গি পাইকৰ ওপৰ অধিকাৰ।

হাজৰিকা হলে ১০০০ একহাজাৰ গোট পাইকৰ ওপৰ অধিকাৰ।

শইকীয়া হলে ১০০ একশ গোট পাইকৰ ওপৰ অধিকাৰ। ৩২৫॥

এইসকল কাঁড়ী হাজৰিকা হলে ও শইকীয়া হলে সেই কাঁড়ীৰ ওপৰত ভাল মানুহ। আৰু মুহলমান ও ডোম, হাড়ি ও মৰিয়া, ইবিলাকৰ ভিতৰতো হাজৰিকা, শইকীয়া আছে।

হাজৰিকা
সেই সেই সকলো বজাঘৰ আদি ডাঙ্গৰীয়াসকলৰ কৰ্ম কৰিব লাগে। সেইমতে হাজৰিকাই চলায়। কিন্তু হাজৰিকা শইকীয়া হলেও কাঁড়ী অথচ হজুৱাৰ পৰা নাম নুঠে। স্বৰ্গদেৱে আপাহ পালে কাঁড়ীৰ খেলৰ পৰা গুচাই চমুৱা খেলত নাম তুলি ভাল মানুহ কৰিব পাৰে; অনেকক কৰি গৈছে। কিন্তু হঠাৎ কাঁড়ীৰ পৰা নাম নুগুচায়, যেহেতু কাঁড়ী স্বৰ্গদেও প্ৰভৃতিৰ বাজে কাৰ্য্যকাৰক লোক। তেওঁলোক নহলে কৰ্ম কিমতে চলিব। বুকক বৰফুকনৰ তাৰে থাকে; অপৰাধীসকলক দণ্ড কৰিব লাগিলে ঐ বুককৰ দ্বাৰা কৰায়। ৩২৬॥

কাকতী।—এই কাকতী শব্দে কেইবা বকম কাকতী আছে। প্ৰথম স্বৰ্গদেৱৰ ভণ্ডাৰৰ যি জমা-খৰচ লিখে তাকে চাংকাকতী বোলে।

তেওঁলোকৰ ৪৫ জন মানে ঐ কৰ্ম কৰে। অপৰ
কাকতীৰ খেল
জোলা-শালৰ কাকতী, আইকুঁৱৰীসকলে কাপুৰ
কৰিবলৈ জোলা বা তাঁতীক দিলে, তেওঁলোকে হিচাব কৰি কিমান

দীঘল পথালি কাপুৰ কিমান সূতা গুণা লাগে তাৰ হিচাব কৰি দিব লাগে। আৰু সোনাৰিক বন কৰিবলৈ সোন ৰূপ দিলে তাৰো হিচাব কৰি কিমান ডাঙৰ দীঘল কৰিব লাগে তাৰো হিচাব কৰি সোনাৰি-দলৈক দিব লাগে। তেওঁৰ তাবৰ সোনাৰি দ্বাৰা সেইমতে কৰাই দিয়ে আৰু বাখৰ পাতিব লাগিলে সেইমতে হিচাব কৰি দিব লাগে। অপৰ খোলাৰ কাকতী।—তেওঁলোকে পাইকৰ হিচাব ৰাখিব লাগে। যি যি পাইক লগুৱা লিগ্‌চে যি বিষয়াত যি মহলৰ যিমান খাটিব লাগে ও 'যি যি দ্ৰব্য যোগান দিব লাগে তেওঁলোকে হিচাব ৰাখিব লাগে। আৰু পাখিকাকতী আছে; তেওঁলোকেও ঐ কৰ্ম কৰিব লাগে। ৩২৭ ॥

কটকী।—কটকী তিনি ৰকম, বৰকটকী, মাজু কটকী, আৰু সৰু কটকী। এওঁলোক ৰজা বা বৰফুকনৰ সভাত থাকিব লাগে।

মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ তাৰে উপাসা কৰি থাকে। কোনো
কটকী

সময়ত গোঁৰ বাদ্‌সাহ অথবা দিল্লীৰ বাদ্‌সাহ ও লক্ষ্মণগোঁৰ নবাবৰ ঠাই পঠাব লগা হলে ভাল চতুৰ দেখি বৰকটকী এজনক পঠায়। তেওঁৰ হাততে সোন চৰোৱা পাতত ফাৰ্চী বা নাগেৰী বা অসমীয়া আখৰেৰে লিখি খামত ভৰাই লাৰে চাব মাৰি সেই খাম উত্তম সিংখাপৰ মোনাত ভৰাই কটকীক দিয়ে। আৰু পত্ৰচিহ্ন যি দিয়ে তাকো দি লগত মানুহ দি পঠাই দিয়ে। সেই কটকীয়ে গৈ যি দিন গোঁৰ বা অন্ত বাদ্‌সাহৰ ঠাই উঠিব পাগ জামা পিন্ধি সেই পাগৰ ওপৰতে পত্ৰৰ সিংখাপৰ মোনা খুচি লৈ যাব। সভাহ বা চ'ৰা ঘৰত উঠি সেই পত্ৰচিহ্ন সকল দিব। এবং ৰজাঘৰৰ কুশল মঙ্গলাদি সুখি চিঠি পাঠ কৰা লোকে পাঠ কৰি শুনাতে কটকীক থাকিবৰ ব্যৱস্থা কৰি খাবৰ আয়োজন কৰি দিব। পৰে দুই তিনি বা ততোধিক দিন কটকীক ৰাখি পৰে চিঠি-পত্ৰ সন্দেশ পত্ৰচিহ্ন দি কটকীকো ধন বস্তু-দ্ৰব্য দি মন সন্তোষেৰে পঠাই দিয়ে। কিন্তু চালাকি, চতুৰ কটকী হলে অধিক প্ৰাপ্ত হয় নতুবা অল্প-সল্প পায়। তথাপি

তুই তিনি বেলি পৰদেশলৈ গলে তেওঁলোকে ভালমতে প্ৰবৰ্ত্তিব
পৰা হয়। এতদ্ভিন্ন অন্যান্য কটকীও সভাত থাকে। সৰু সৰু বিষয়া
পাতে, তাতো কিছু প্ৰাপ্তি হয়। এইমতে প্ৰবৰ্ত্তন হয়। এই
কটকী প্ৰায়স ব্ৰাহ্মণ, চতুৰ লোক চাই লয়। ক্ৰমে তেওঁলোকে
বৰকটকী হয়। ৩২৮ ॥

খাওন্দ।—এই খাওন্দ প্ৰায় ব্ৰাহ্মণেহে হয়। ৰাজা ও ডাঙ্গৰীয়া,
গোহাঞিসকলৰ মৃত্যু অস্থি গজা যমুনাৰ তীৰ্থত লগাই ব্ৰাহ্মণক
দান-দক্ষিণা ভোজন কৰাব লাগে। খাওন্দৰ এই
কৰ্ম্ম। ৩২৯ ॥

বৰাপী।—পূৰ্বে দেশসকলত চকী আছিল। হঠাৎ মানুহ পৰদেশলৈ
যাব নোৱাৰাত অন্তৰ্দেশৰ আচাৰ-নীতি পিন্ধা-উৰা ও অলঙ্কাৰ
কি প্ৰকাৰ জানিব নাপায়। এই কাৰণে লাংটা
বৈৰাগীৰ খেল কবি বৈৰাগীৰ পূৰ্বক দেশ-দেশান্তৰি
যাই যি যি দেশৰ যি ৰীতি, বস্ত্ৰালঙ্কাৰ পিন্ধাৰ নমুনা, সোধ-পোছৰ
ৰীতি, ফুৰা-চিকাৰ নিয়ম স্বৰ্গদেৱত জনাই থাকিব লাগে। খাওন্দৰ
এই কৰ্ম্ম। এই খেল ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ আমলে বিশেষ দৃঢ়
হল। ৩৩০ ॥

দলৈ।—এই দলৈ তিনি বকম। বৰদলৈ, মাজু দলৈ, সৰু দলৈ।
এওঁলোকে ৰজা ও বৰফুকনৰ সভাত থাকিব লাগে। অনাবৃষ্টি ও
ছভিক্ষাদি দেশত হলে কোন গ্ৰহৰ গতিকে হৈছে
সেই গ্ৰহৰ গ্ৰহ-যজ্ঞ ও যাগ ও শান্তি কৰিব লাগে।

আৰু ৰজা, ডাঙ্গৰীয়া, গোহাঞি, ফুকন, বৰুৱাদি পীড়িত হলে কোন
গ্ৰহৰ পীড়াতে হৈছে তাক কব লাগে। সেই অনুসাৰে গ্ৰহ-যজ্ঞ ও যাগ,
শান্তি কৰে। তাতে দলৈবোৰৰ প্ৰাপ্তি হয়। আৰু খাৰ্চনিয়াৰ বল্লভ
হলে কোনোসকলে সৰু সৰু দেৱালয় এখন পায়। আৰু ৰণ হলে
কোনো বৰদলৈ যুদ্ধাৰো সেনাপতি, ফুকন বা বৰুৱা লগত যায়। এহাৰ
তাৎপৰ্য্য এই, যুদ্ধলৈ সেনা ওলালে কোন খেণত ওলাই কোন দিশে যাব

তাক কৈ পঠাব লাগে। সক দলৈ ও মাজু দলৈৰ পৰা বৰদলৈ হয়।
যি পঢ়ন-শুনত ভাল চতুৰ হয় সেই বৰদলৈ। কাকতী, কটকী, খাওন্দ,
বৰাগী, দলৈ, এই পাচটি খেল ভাল বোলা যায়। অথচ এওঁলোকে
বজাঘৰ বা ডাঙ্গৰীয়া ও গোহাঞি ও অহুত্ৰে চমুৰা ফুকন, বকুৰাৰ তাৰে
হলে বেগাবাদি হজুৰালি কৰ্ম কৰিব নালাগে ও কোনো দ্রব্যাদি যোগাব
নালাগে। কেৱল ওপৰোক্ত কৰ্ম কৰি থাকিব। ৩৩১ ॥

আহোম স্বৰ্গদেৱ আৰু ডাঙ্গৰীয়াসকল।

অথঃ আসাম দেশৰ পূবীয় ৰাজ্যসকলৰ ও ডাবীঙ্গয়া, বৰবুকা, বৰবুকাৰ নাংমাৰলীৰ ফৰ্দ অথচ নিৰ্যন্ত।

১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০	১১
নম্বৰ	ৰাজ্যগণৰ নাম	লাক্কি	মোতাৰেক শক	ইংৰেজী সন	ভোগৰ সংখ্যা	বুঢ়গোহাঞি	বৰগোহাঞি	বৰপাত্ৰ- গোহাঞি	বৰবুকা	বৰবুকা
১	সোমাৰ পীঠে অহা চুকাৰ ৰাজ্য	১ কাপতোও	১১৫১	১২২৯	৩৯-৪-১৫ দিন	থাওমুংক্ৰিং- মাংবাই	থাওমুংকানঙ্গন
২	ঐ ৰাজ্যৰ পুত্ৰ চুতেউকা	১ কামাও	১১৯০	১২৩৮	১৩	ভদপুত্ৰ থাওকক	ভদপুত্ৰ চাওবিন
৩	ভদপুত্ৰ চুবিংকা ৰাজ্য	১ ডাপমাও	১২০৩	১২৮১	১২	ঐ থাওকক	ঐ চাওবিন
৪	ভদপুত্ৰ চুখাংকা ৰাজ্য	২ মুংমাও	১২১৫	১২৯৩	৩৯	ঐ	ঐ

[illegible]

১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০	১১
নম্বৰ	ৰাজাগৰে নাম	লাকি	মোতাবেক শত্ৰু	ইংৰাজী সন	ভোগ	বৃত্তাগোহাঞি	বৰগোহাঞি	২	বৰবৰুৱা	বৰবৰুৱা
১৩	তদপত্ৰ চুপিমকা	৪ মুংকেও	১৪১৫	১৪২৩	৪	কনলুংখামপেং ৰাজমন্ত্ৰী	ঐ লাংখাং
১৪	তদপত্ৰ চুতুমং ওৰকে স্বৰ্গনাৰায়ণ দিহিঙ্গীয়া ৰাজা	৪ কংমাও	১৪১২	১৪২৭	৪২	ঐ কনলুং- খামপেং ১ ত্যাওচাংৰাই ২ লাঙ্গিধুপুৰা ৩	ফ্ৰাচেংমুং ৰাজমন্ত্ৰী ১ কিলিংখাম ২ তনখাম ৰাজ- মন্ত্ৰী ৩	কনচেং ৰাজমন্ত্ৰী
১৫	দিহিঙ্গীয়া ৰাজাৰ পুত্ৰ চুফেনমুং গড়গঞা ৰাজা	৫ কাৰাও	১৪৬১	১৫৩২	১৩	নাজান ১ নাংপেত্যাও- ফ্ৰংডাম্ ২ আইথেক ৰাজ- মন্ত্ৰী ৩	তনখাম	কনজাং
১৬	তদপত্ৰ চুখামকা খোৰা-ৰাজা	৫ বাইমিত্	১৪৭৪	১৫৫২	৫২	চাপ্ৰপেত	ঐ	বলিয়া

৬	তদপত্ৰ চুচেংকা ওৰফে বুদ্ধিস্বৰ্গনাৰায়ণ ও ব্ৰাহ্মপাৰ্শ্বহ	৬ ডাপৰাও	১৫২০	১৬১১	৭০	একবৰ্ণ বাজমন্ত্ৰী ১ শুকুলাহু	১ খামপেত ২ চেংমুং মনিয়া ৩ দতা ৪ খামচিন্ ৫ ১ সোলা ৬ বেকা ৭ ২ সৰবুতা ৮ পিলিঙ্গা ৯ ৩ সৰবুতা ১০ ৩ সৰবুতা	১ ওলে- ২ যোৰা ৩ সৰাণব- ৪ লাকু ৫ বাজমন্ত্ৰী	১ গোমাই ২ তামুলী ৩ হালধি- ৪ ঠাঙ্গা ৫ পিক্কাই ৬ সৰচকুৰা ৭ ৩ পিক্কা- ৮ চাই ৯ ৩ পানী- ১০ সিয়া
৭	তদপত্ৰ চুচেংকা ওৰফে ভগ্না বাজ	৬ কাকৈও	১৫৭১	১৬৪২	৩	৩ শুকুলাহু	৩ ৩ সৰবুতা	৩ ৩ লাকু	৩ ...
৮	তদপত্ৰ চুচেংকা ওৰফে নৰিমা বাজ	৭ বাইঙ্গি	১৫৭৪	১৬৫২	২	৩ শুকুলাহু ৪ সৰিয়হ ৫ হাতীপোষালি ৬ ৩ শুকুলাহু	৩ ৩ সৰবুতা ৪ ২ চপৰাখোৰা ৫ ৩ সৰবুতা ৬ ৩ বাজমন্ত্ৰী	৩ ৩ হাতী- ৪ ২ টোনা ৫ ২ টুচু	৩ ...
৯	তদপত্ৰ চুচেংকা ওৰফে ভগ্না বাজ	৭ প্ৰেক্টি	১৫৭৬	১৬৫৪	২	৩ শুকুলাহু ৪ ২ লোচাম ৫ ৩ হাতম	৩ ৩ লোচাই ৪ ২ হাঙ্গিচ ৫ ৩ হাতম	৩ ৩ লাই ৪ ৩ চেকেলাই ৫ ৩ ভগ্না	৩ ৩ বজলি ৪ ৩ টুচু ৫ ৩ বেং- ৬ ৩ থোদা

১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০	১১
নম্বৰ	ৰাজাগণৰ নাম	লাক্ৰি	মোতাবেক শক	ইংৰাজী সন	ভোগ	বৃট্টগোহাঞি	বৰগোহাঞি	বৰপাত্ৰ-গোহাঞি	বৰবৰষা	বৰভুকন
২১	চুপংমুং ওৰকে চক্ৰধ্বজ সিংহ	৭ মুংপাও	১৫৮৫	১৬৬৩	৭	ঐ আতম ৰাজ-মল্লী	ঐ লাক্ৰিচং	লাঙ্গি ১ লাতাও ২	বোঁৰা-কোঁৰৰ	বোঁৰা-কোঁৰৰ ৭ লাচিত
২২	তদভাতু চুপ্তক ওৰকে উদয়াদিত্য	৭ কাপ্তান্	১৫৯২	১৬৭০	২	ঐ	ঐ	হাজি—১ চপা—২	১ পেলন-১ ২ দেবেৰা-২	লালুক-সোলা
২৩	তদভাতু চুপ্তক ওৰকে ৰামধ্বজ	৭ বাইমিত্	১৫৯৪	১৬৭২	২	আতম ৰাজমল্লী	চেংমুন্	চপা	দেবেৰা	লালুক-সোলা
২৪	চুহুং ৰাজা	৭ প্ৰেক্তোও	১৫৯৬	১৬৭৪	০-১-১৫	ঐ	ঐ	ঐ	ঐ	ঐ
২৫	গোবৰ ৰাজা	ঐ	ঐ ১৫৯৬	ঐ ১৬৭৪	০-০-২০	ঐ	ঐ	ঐ	ঐ	ঐ
২৬	চুজিনক ৰাজা	৭ প্ৰেক্তোও	১৫৯৬	১৬৭৪	২-২-২৫	ঐ	১ লালুক	ঐ চপা	কিৰকিৰীয়া	ঐ লালুক
২৭	চুজৈক ৰাজা	৭ কংমাও	১৫৯৯	১৬৭৭	২	দীঘলা ৰাজমল্লী	৪ শেন	লাচাম কলা	মোচা ১ চক্ৰপাণি ২	ঐ
২৮	চুলিকুকা ওৰকে লম্বাৰাজা	৮ কাচেও	১৬০১	১৬৭৯	২	ঐ	লাইথেগেনা	ঐ	মৰঙ্গি ১ আলনবুতা ২	ভাবৰা ১ ২ বন্দৰ ২

২২	গদাপাণি ওৰফে গদাধৰসিংহ ওৰফে চুপাতুল বাজা	১৩০৩	১৬৮১	১৪-১০	২ শৌণ্ড ১ ৫ ধামপেং ২	৬ বাজমন্তী	আচক	১০ টোমা	সনিকৈ
২৩	তদপুত্ৰ লাই ওৰফে চুপাতুল কদমসিংহ বাজা	১৩০৬	১৬৮৫	১৮-৬	২ লাইচেং ৪ আৰুজা ৪ ধামপাত ২	১ তদপুত্ৰ কমানা- কান্ত বাজমন্তী	চেংফং বাজমন্তী	২ বুটা ১ ১১ কোটা ২ ২ ডেকা ৩ ৪ বৰঙ্গী ৪	১১ বৰজনা ১ পাতৰ ২
২৪	কদমসিংহৰ পুত্ৰ চুতনকা ওৰফে শিব সিংহ বাজা	১৩০৬	১৭১৪	২০-৩-১১	৬ বায়ন ৬ জোমাই ৭ চেংমন	১ ৬ হৰিনাথ ২ বাজমন্তী ৩ ৭ গাজনাথ ২	পৰমানন্দ ১ হৰিনাথ ২ ১২ কপ- চন্দ্ৰ ২	১ ৬ বুটা ১ ১১ বিজয় ১ ২ দেবেবা ২ ডেকা- ছৰবা ৩	১১ বিজয় ১ ২ দেবেবা ২ ডেকা- ছৰবা ৩
২৫	তদভাত চুতনকা ওৰফে এমন্তসিংহ	১৩০৬	১৭৪৪	২১-১০-৫	৬ সোনাই	১ ধামচেং দল- বন্দা বাজমন্তী	২ মন্ত্ৰঞ্জয় ৩ কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ	১২ গোম্বেলা ৩ কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ	১ ৬ ডেকা- ছৰবা
২৬	তদভাত চুতনকা ওৰফে বাজেশ্বৰসিংহ	১৩০৭	১৭৫১	১৭-৭-২১	লাংমাইকলীয়া ২ ভাগি	১ চুতনকা বাজ- মন্তী ১ ৫ বৰজনা ২	২ তদপুত্ৰ ৩ কদমসিংহ ৪ লোচেন্দ্ৰিয়াল ৫ বাজমন্তী ২	১ ৬ ১১ বাহি- বোহা ১ ভাস্কী ২	১১ বাহি- বোহা ১ ভাস্কী ২

১	২	৩	৪	৫	৬	৭	৮	৯	১০	১১
নম্বৰ	ৰাজাগনৰ নাম	লাক্ৰি	মোতাবেক শক	ইংৰাজী সন	ভোগৰ সংখ্যা	বৃত্তগোহাঞি	বৰগোহাঞি	বৰপাত্ৰ-গোহাঞি	বৰবন্ধা	বৰজুকন
৩৪	তদপত্ৰ চুত্ৰেউফা ওৰফে লক্ষ্মীসিংহ	২ কাকেও	১৬৯১	১৭৬৯	১১-৬-১০	ঐ ভগি ১ ঘনশ্যাম ২	বাইলুজ বাজ- মল্লী	মৰাণ ১ তদপত্ৰ ২ ২ কদ্রেখৰও	১২ ভদ্র- সেন ১ ৪ আদা- বৰীয়া ওৰফে শিব- ৰাম ২	১২ কশী ২ ১৩ লাহন২
৩৫	তদপত্ৰ চুহিতপুংফা ওৰফে গৌৰীনাথসিংহ	১০ ডাপুকেও	১৭০২	১৭৮০	১৪-৭-২২	ঐ ঘনশ্যাম বাজ- মল্লী ১, তদপত্ৰ পূৰ্ণানন্দ বাজমল্লী ২	৫ ভিচোনাবা- য়ণ ১ তদপত্ৰ নিৰ্ভয়- নাৰায়ণ ২ ৮ গঙ্গাবাম ৩ ঐ নিৰ্ভয় ৪	ঐ কদ্রেখৰ ১ ৰাজমল্লী ১ অনি ২ ১৪ জয়- নাথ ২ ১২ মোৰি ৩ ১০ বাছ- লম্বিনাথ ৪ কটীয়া ৩	ঐ সেনা- পতি তিয়ালব ভাগতী ১ ৪ গগৈ ২ ১২ হৰনাথ ১ ১২ মোৰি ৩ ১০ লম্বিনাথ ৪ বৃতা- চেটিয়া ৫ বিগাই বদনচন্দ্ৰ ৬	

আহোম স্বর্গদেব আৰু ডাঙৰীয়াসকল

१७

৩৬	কালেশ্বরসিংহ	১০ কাত্মাত্তাও	১৭১৭	১৭২৫	১৫-৫-১০	তথা পূর্ণানন্দ	৮ গঙ্গাবাস ১ ঐ অনি ১৪ ভদ্রবি ১৮ গোন্ধেন্দ্র ৫ নবহবি ২২ দুর্গেশ্বর ৮ ত্রীনাথ ২ বাজধোন্ডা ওবক্ষে কনৌয়া ভোমোবা ও প্রতাপ-বল্লভ	৮ গঙ্গাবাস ১ ঐ অনি ১৪ ভদ্রবি ১৮ গোন্ধেন্দ্র ৫ নবহবি ২২ দুর্গেশ্বর ৮ ত্রীনাথ ২ বাজধোন্ডা ওবক্ষে কনৌয়া ভোমোবা ও প্রতাপ-বল্লভ
৩৭	অদভাত চন্দ্রকান্ত সিংহ	১০ ডাপচেও	১৭৩২	১৮১০	৭-১-৫	ঐ তদপুত্র কচিনাথ বাজগম্ভী	নির্ভয়নাথরণ বাজগম্ভী পুনঃ দণ্ডেশ্বর ২ ধনী ৩	১ ত্রীনাথ ১ ঐ প্রতাপ-বল্লভ ২ ২৮ বদনচন্দ্র ২ ১২ ধন-জ্ঞান ৩
৩৮	দুর্গেশ্বর সিংহ বাজা	১০ তাত্তোও	১৭৩৯	১৮১৭	১-১০-১৪	ঐ	২ মালভোগ	৪ ধনী ১ ধনজ্ঞান ৮ পুত্র নিম্বু ১ ১০ গঙ্গি ২ ৮ ষিণাই ৩

এই পৰ্য্যন্ত ইন্দ্ৰবংশীয় ৰাজ্যৰ বিবৰণ লিখি সমাপ্ত কৰা হ'ল।
 এহাৰ পৰা মানে দেশত অনেক দুৰ্গতি কৰিলে এবং ১৭৪২ শকৰ ৩
 চৈত্ৰৰ পৰা স্ততন্ত্ৰ ৰাজা নাইকিয়া হ'ল। এহেতুকে
 প্রথম খণ্ডৰ সামৰণি মানৰ দিন বোলা যায় ৩ বছৰ ১০ মাহ ১৯ দিন।
 তদপৰ কোম্পানী বাহাদুৰৰ তৰফে ডেবিডইফাট কমিচনৰ আহি এই
 আসাম দেশ মানক খেদি দখল আক্ৰমণ কৰিলে; এই হেতুকে
 ইংৰেজৰ দেশ বোলা যায়। তদ বিবৰণ দ্বিতীয় খণ্ডে বিবৃত হ'ব।
 সমাপ্তোয়ং । ৩৩৩ ॥

(ইতি হৰকান্ত শৰ্ম্মাবক্সা সদৰামীন ৰচিত আসাম বুৰঞ্জী
 প্রথম খণ্ড সমাপ্ত ।)

সমাপ্ত ।

পৰিশিষ্ট—ক

—w—

সোণামুৱা পৰিয়ালৰ বংশাৱলী।

শ্ৰীকৃষ্ণায় নমঃ। অথঃ সোণামুৱা বা নগামজুন্দাৰ বৰুৱাৰ বংশাৱলী।—আচল হিন্দুস্থান কাছকুজ প্ৰদেশে দৈত্যাৰি নামক শনিৰিপ্ৰ পৰশুৰাম কুণ্ডে স্নান কৰিবৰ দৈত্যাৰিৰ অসম নিমিত্তে পূৰ্বাভিমুখে আহি অসমদেশ পালে। সেই সময়ত আগমন দিল্লীৰ বাদসাহ আসামদেশ আক্ৰমণ কৰি কলিয়াবৰ পৰ্য্যন্ত দগল কৰিছিল। গুৱাহাটীত তেতিয়া বৰফুকন নাছিল। পানীফুকন নামেৰে কাৰ্য্যকাৰী আছিল। বৰগোহাঁয়েও তাতে আছিল। এনে সময়ত কোঁচবেহাৰৰ নৰনাৰায়ণ বাজা ও চিলাৰায়ে ১৪৮৫ শকত আসামদেশ লবৰ মনেৰে উত্তৰে গোহাঁই-কমলা আলিৰে সৈন্ত-সামন্ত সহিতে গৈ ধোৰা-বাজাদেৱৰ সৈন্তৰে সহিতে যুদ্ধ কৰাত বাজাদেৱে ষাট চৰাইদেও পৰ্ব্বতত উঠিলগৈ। নৰনাৰায়ণ বাজা দেশ ললে। অথচ হাবুন্ধে গৈ যুদ্ধ কৰি দেশ ললে। সেই সময়ত কলিয়াবৰত বৰগোহাঁই চকী দি আছিল। ৩৩৪ ॥

সেই সময়ত হুৰ্য্যবৰ হুৰ্য্যবিপ্ৰ যাই উপস্থিত হোৱাতে চকীৱালে পাই বৰগোহাঁইত সাক্ষাত কৰি দিলে। এবং অতি ভেজস্বী দেখি সোধাত কলে, “কাছকুজ দেশৰ পৰা

পৰশুৰাম কুণ্ডত স্নান কৰিবৰ নিমিত্তে, আহিছোঁ। আবে হুৰ্য্যবৰ বিপ্ৰ মই হুৰ্য্যবিপ্ৰ, জ্যোতিৰ শাস্ত্ৰ জানোঁ।” পুনৰ সোধিলে, “জ্যোতিৰ শাস্ত্ৰে কি কয়?” উত্তৰ দিলে, “ভূত, ভবিষ্যত, বৰ্ত্তমানৰ কথা কব পাৰি।” বৰগোহাঁয়ে কলে, “এতিয়া আমাৰ বজা কোন স্থানে আছে?” উত্তৰ দিলে, “স্থানব্ৰত ছই পূৰ্বকালৰ পৰ্ব্বতত গৈ আছে। অস্ত্ৰ বাজা আহি দেশ আক্ৰমণ কৰি লৈছে। পুনৰ আপুন ইচ্ছাতে দেশ এৰি দি গুচি যাব।” পুনৰ সোধিলে, “কেতিয়া এৰি দি যাব?” তেওঁ গণনা কৰি কলে “অমুক শক, মাহ, তাৰিখে দেশ এৰি দি যাব।” সেই কথাকে সত্য মানি বৰগোহাঁয়ে বাজাৰ ঠাইলৈ পঠাই দিলে। ধোৰা-বজাদেৱেও সেইমত সোধাতে সেইমত ঠিকঠাক কৰি কলে। পাচে বাজা-দেৱে কলে, “যদি তোমাৰ কথা সত্য হয় ভাল মানুহ কৰিম, নফলিলে কাটিম।” এই বুলি লগতে আটক হেন কৰি বাথিলে। কতো দিনান্তৰে সংখ্যা অল্পসাবে

নবনাৰায়ণ ও চিলাৰায়ে প্ৰীতিৰে দেশ এৰি দি আপুন কোঁচবেহাৰ দেশে গল। ৩৩৫ ॥

পাচে খোৰা-ৰাজাদেৱে বৰ বং পাই সেই হৰ্য্যবৰ হৰ্য্যবিপ্ৰক সোনৰ মুখ কৰি পিন্ধায় ; সোনৰ মুখৰে কলে, সেহেতু সোণামুৱা নাম দিলে। আৰো সোনৰ লগুণ

সোণামুৱা

দি, হাতী দি, সকল জ্যোতিয়াৰ ওপৰত বৰদলৈ পাতিলে।

সেই কালত বৰদলৈয়ে বৰবিষয়া হেন আছিল। পাচে স্বৰ্গদেৱে সেই হৰ্য্যবৰ বিপ্ৰক লগত গান্ধুহ দি পবন্তকুণ্ডত ন্নান কৰাই আনি দেশত যাব নিদি হৰ্য্যবিপ্ৰৰ ভাল কছা আনি বিবাহ দি বাথিলে ও অনেক ধন-বস্তু দাস-দাসী দিলে। ৩৩৬ ॥

সেই সোণামুৱা বৰদলৈৰ পুত্ৰ জয়ানন্দ নামে এটি হল। তেওঁক বৰদলৈ পাতি

জয়ানন্দ

অনেক আদৰে বাথিলে। ঐ জয়ানন্দ বৰদলৈৰ পুত্ৰ ময়ূৰ ও বকুল। ঐ বকুল পৰ্বতীয়া বক্ৰা বিয়ৰ পাইছিল। তেওঁৰ

সন্ততি নাই। ৩৩৭ ॥

ময়ূৰ মজুন্দাৰ বক্ৰা ছই হাতী ও সোনৰ খাক আদি ও পৰিহোণা বজাৰবৰ পৰা দিলে। মজুন্দাৰ বক্ৰাৰ কৰ্ম্ম এই।—ৰাজাৰ সমীপে সৰ্ব্বদা থাকিব লাগে। ৰাজাৰ

মজুন্দাৰ বক্ৰা

আজ্ঞাবে বুঢ়াগোহাঁই ও বৰগোহাঁই ও বৰপাত্ৰ-গোহাঁই, এই তিনি জনা ডাঙ্গৰীয়া, আৰো শদিয়াল গোহাঁই ও মৰদ্বি-খোৰা গোহাঁই ও সলল গোহাঁই এই তিনি জনা দাঁতিয়াল গোহাঁই, আৰু বৰবক্ৰা বৰহুকন ও ৰাজখোৱা ও চুমুক বক্ৰা হুকনক কথা শুনাই ভদ্ৰাপতা কৰিব লাগে। তেওঁলোকৰ পাশ যোগ্যমতে ওলগনি বাবে বেটী-বন্দী, ম'হ-গৰু, তাম-পিতল, এক সঁজুলি, শোৱা খাট-তুলি, পাটি ও পিন্ধা অলঙ্কাৰ ও ৰাজামহৰি টাকা পায় তাক কবই নালাগে। হোৱাজনা বিষয়ই অবশ্ৰে দিয়ে। আৰো মজুন্দাৰ বক্ৰা প্ৰায় বাত্ৰিন্দিবা ৰাজাৰ কাথতে থাকিব লাগে। বাতি হলে পালীৰৰ থাকে, ভাতে থাকে। কোনো কোনো সময় ৰাজাই বিচাৰ কৰিলে সেই বাতিতে চাংঘৰত উঠি ৰাজাৰ সাক্ষাত হব লাগে, ও কোন কথা কলে সেই বাতি অথবা দিনত আজ্ঞা প্ৰচাৰ কৰিব লাগে। মজুন্দাৰ বক্ৰাৰ দ্বাৰাহে সকল আজ্ঞা প্ৰচাৰ হয়। আৰো কোন সময়ত বাতিতে মজুন্দাৰ বক্ৰা সহিতে নিবিৰে মন্ত্ৰণা যুক্তিকো কৰিব লাগে। মজুন্দাৰ বক্ৰা ৰজাৰ ভিতৰ বিশ্বাসী এক প্ৰকাৰ মন্ত্ৰীৰ হায়। তিনিজন ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতি সকলোৱে মজুন্দাৰ বক্ৰাক

ভয় কৰি আশা-ভাবসা ৰাখে। অত্ৰু কি ৰাজ্যৰ বিনাহুমতিতে তিনিজন ডাঙ্গৰীয়া
ববে গলে জগৰ লাগে। ৩৩৮ ॥

আবো পৰদেশলৈ ৰাজ্য কি বাদসাহ উজ্জিব নবাবৰ পাশ কটকী পঠাব লাগিলে
মজুন্দাৰ বৰুৱাই ইংৰাজী বা ফাৰ্চী কিম্বা নাগেৰী বা আসামীয়া আখৰেৰে সোন-
চিটি দিয়া এখালা চৰোৱা তোলাপাতত পত্ৰ লিখি তোলাপাতৰ খামৰ ভিতৰ
আৰু কটকীৰ কৰ্তব্য সোমোৱাই লাবে সিংহ চাব মাৰি কিংখাপৰ মোনাত ভৰাই
লাহাত সিংহ-চাব মাৰি বন্ধ কৰি থাক পঠাবৰ মন হয় সেই কটকীৰ হাতত দি লগত
মানুহ নিবন্ধ কৰি দিয়ে। কটকীসকলৰ এই কৰ্ম। ৩৩৯ ॥

আবো কটকী উলটি আহি যি পত্ৰ ও পত্ৰচিৰ্ণ আহে অথবা অন্তৰ ৰাজ্যৰ কটকী
আহিলে পত্ৰচিৰ্ণ সহিতে পত্ৰ মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ হাতে দিয়ে। মজুন্দাৰ বৰুৱাই পঢ়ি

ৰাজসভাৰ নিয়ম

শুনায়। পৰদেশৰ কটকী আহিলে আবো ডাঙ্গৰ কথা
হলে তিনিজন ডাঙ্গৰীয়াৰ আহ্বান কৰি ৰজাৰ বৰচ'ৰাত

নিয়মমত বহোৱায় আৰু অস্ত্ৰ চমুৱা বৰুৱা ছকনসকলো নিয়মমতে বহে। চ'ৰাঘৰৰ
বাহিৰে পাইক ও চিপাহী, তাৰ বাহিৰে ঘোঁৰা, তাৰ বাহিৰে হাতীৰে পালী ধৰে।
পৰে ৰাজ্যদেও কেৰোবাদোলাৰে আহি সিংহাসনত বহিলে তিনিজন ডাঙ্গৰীয়া
শ্ৰুতি সকলোৱে আঁঠু চুঙ্গাই সেৱা কৰে। সেই ডাঙ্গৰ সভাত সকলোৱে জামা,
পাগ আৰো বচোৱাল বাক বিমতে অলঙ্কাৰ পিন্ধিব বজাবৰব দিছে, সেইমতে পিন্ধি
সভাত আহে। মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ পাগ, জামা, সোনৰ খাৰু, কাণত কৰ্ণবালা,
পৰিধান কৰি ৰাজ্যক আঁঠু চুঙ্গাই কথা জনাই চৌখাম কৰি কটকী তোলে। চাবিও
ফালৰ লোকসকল নিশঙ্ক থাকে। ৩৪০ ॥

এইদৰে চাবি পাঁচ বাৰ চৌখাম কথাবান্ধা মঙ্গল স্তুতি মজুন্দাৰ বৰুৱাই ৰাজ্য-
দেৱত জনায় আৰু যি পত্ৰ সন্দেশ অথচ পত্ৰচিৰ্ণ আহে তেতিয়াই যোগায়। যি পত্ৰ

ৰাজসভাত মজুন্দাৰ আহে তেতিয়াই পঢ়িবৰ অনুমতি হলে পঢ়ি শুনায় অথবা
বৰুৱাৰ কৰ্তব্য পৰেও শুনায়। পৰদেশী কটকীক বেৱস্থা, থাকিবৰ নিবন্ধ
কৰি দিয়ে। পৰে মজুন্দাৰ বৰুৱাই স্বৰ্গদেৱৰ অভিপ্ৰায় জানি “পাচনি বৰা, বটা
দে,” এনে বুলিলেই তৎক্ষণাৎ চেওপাতেৰে তামোল তিনিজন ডাঙ্গৰীয়াৰ যোগায়
ও দোৱলীয়া ছকনে তেতিয়া দোলা যোগালে স্বৰ্গদেৱে উঠি ভিতৰ চাংঘৰে যায়।
গলে সভা বিসৰ্জন হয়। লোকসকল স্থানে স্থানৈ যায়। এইসকল কৰ্ম মজুন্দাৰ
বৰুৱাৰ নিত্য কৰ্ম; অত্ৰু দ্বাৰা হব নোৱাৰে। ৩৪১ ॥

আবো ওপৰে কোঁৱা তিনিজন ডাঙ্গৰীয়া প্ৰভৃতি ডাঙ্গৰ ডাঙ্গৰ বিবৰা ব্যতিৰেক
অন্ত্ৰ বিবৰা পাতিব লাগিলে স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞাবে মজুন্দাৰ পাচনি মতে কটকটীয়ে

ভঙ্গাপতা কৰে। আবো ৰাজাদেৱে মাটি দেবন্তৰ ও
পেৰাকাগজ

ব্ৰহ্মন্তৰ ও ধৰ্মন্তৰ ও নানকৰ আবো পাইক দিব ইচ্ছা হলে
মজুন্দাৰ দ্বাৰা মহজৰ অথচ দলীল তাম্ৰকলি কৰাই দিয়ে। এই মহজৰে ৰাজাৰ
সিংহ-চাব মজুন্দাৰ বৰুৱাই মাৰি দিয়ে। তাৰ নকল মজুন্দাৰ বৰুৱাই একপ্ৰস্থ
ৰাখে। তাকে পেৰাকাগজ বোলে। এইসকল মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰাহে
হ'ব পাৰে। ৩৪২ ॥

এই মজুন্দাৰ মণুবৰজৰ পুত্ৰ দয়ানীল ১, চতুৰ্ভুজ ২, বহু ৩, অনিৰ বাপেক ৪,
ধেমুধৰা কাকতী ৫, পাচনি ডেকা ৬, বনমালী ডেকা ৭, ঘোঁৰামৰা ডেকা ৮,

মণুবৰজৰ পুত্ৰ কলীয়া ডেকা ৯, চিকন ডেকা ১০, গণি ডেকা ১১,
সকল অনি ডেকা ১২, এই বাৰ জন হল। চতুৰ্ভুজ ব্যতিৰেক
অন্ত্ৰৰ সন্তানি নাই। ৩৪৩ ॥

এই মণুব মজুন্দাৰ অনেকটি ৰাজাৰ দিনত মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ কৰ্ম কৰি ৰাজাৰ
বৰ বল্লভ হৈছিল। প্ৰায় ৰাজাৰ লগতে থাকিব লাগে। অন্তৰ্কি মেল কৰা অথচ

মণুব মজুন্দাৰৰ প্ৰতি ভোজন কৰা সময়তো দেশদেশান্তৰৰ ৰজাসকলৰ আবো
ৰজাৰ অনুগ্ৰহ অন্ত্ৰ কণা বা সাধুকণা কৈ ৰাজাৰ মন তুষ্ট কৰাই থাকিব
লাগে। ৩৪৪ ॥

তাতে চাংমাই বৰুৱা প্ৰভৃতি আহোমসকলে ভাল নাপাই ৰাজাদেৱত জনালে
যে, হিন্দু মাছুহ মেল কৰা সময়ত থকা ভাল নহয়। স্বৰ্গদেৱে কোনো উত্তৰ নিদিয়।

নগা মজুন্দাৰৰ তথাপি পুনঃ পুনঃ কোৱাতে স্বৰ্গদেৱে কলে, “নদি হেন্দু
আহোমৰ খেলত তুষ্টি মাছুহ থকা ভাল নহয়, তেবে জাত মাৰি আহোম জাতি
কৰা বাওক। তথাপি মই বুঢ়া মজুন্দাৰ মেল কৰাত এৰিব নোৱাৰোঁ,
পাকিবই লাগিব” তাতে চাংমাই বৰুৱা প্ৰভৃতি কলে, “হেন্দুৰ জাত নৰা
উচিত নহয়” স্বৰ্গদেৱে কলে, “তইহঁতে জাত মাৰিবকো নিদিব যাতে, যাতে জাতি
ৰক্ষা পৰে আবো মই মেল কৰাতো থাকিব পাৰে, এনে এটা উপায় কৰ।” পাচে
সকলোৰে ভাবিচিন্তি এই স্থিৰ কৰিলে যে ৰাজাৰ বংশত তোলিলে ৰজাধৰ
পকা সাজ মাইহাজ সহিত পাব। সেই সাজ আহোম মজুন্দাৰ বৰুৱাই অন্ত
আহোমক খুৱাব। তেনে হলে জাতো বৰ আক খেলতো উঠিব। পাচে

স্বৰ্গদেৱে এই যুক্তি কৰি তিনিজন ডাঙৰীয়া সহিত সন্মত কৰি চেটিয়াপাত্ৰৰ খেলত লিখিলে আৰু লাখাম চেটিয়া নাম দিলে। এই কাৰণে এই খেল হল। সেই বজাবৰ সাজলৈ মজুন্দাৰ বৰুৱাই আহোম এক জনক খাবলৈ দিয়ে, সেই অনুসাৰে খায়। ৩৪৫ ॥

এ ময়ূৰ মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ পুত্ৰ দয়াশীল। তৎ পুত্ৰ চাকচন্দ্ৰ। তৎ পুত্ৰ অম্বৰিষ ওৰফে নগা মজুন্দাৰ বৰুৱা। এওঁ অতি প্ৰতাপী ৰাজা-বল্লভ আছিল।

নানান বিজ্ঞা অথচ ফাটী নাগেৰী ৰাজালা ভোটৰ ও
নগা মজুন্দাৰ
মানব দেশৰ বিজ্ঞাকো জানিছিল। চক্ষু কিছো সৰু
আছিল। সেইহেতু ৰাজাদেৱে আনন্দতে ও কোতুকৈ নগাৰ নিচিনা সৰু চক্ষু
নগা এনে বুলিলে। সেই কাৰণে নগা মজুন্দাৰ নাম হয়। অপৰ পুত্ৰ
দৈশদন্ত। ৩৪৬ ॥

এ নগা মজুন্দাৰ পুত্ৰ বাধাকান্ত ১, শ্ৰীকান্ত ২। অথচ বৰপত্নী স্কন্ধা,
তৎ পুত্ৰ বাধাকান্ত অতি স্ননীত, মজুন্দাৰ বৰুৱা হল। তেওঁৰ বৰ পত্নী বীৰ,
ছোট পত্নী কৃষ্ণমতী। বৰ পত্নীৰ পুত্ৰ গোপীকান্ত ১

গোপীকান্ত

বিষ্ণুকান্ত ২। ছোট পত্নীৰ পুত্ৰ শিৱকান্ত ও শ্ৰীহৰকান্ত
ও গোবীকান্ত। গোপীকান্তৰ পুত্ৰ কালীকান্তও অতি উগ্ৰতেজী লোক আছিল।
তেওঁৰ অপৰ স্ত্ৰী তিলমতী নামে এটি ভাৰ্য্যা পৰিণয় কৰিছিল। তেওঁৰ সন্ততি
নহল। গোপীকান্ত পুৰন্দৰ ৰাজা উজ্জান খণ্ড ইংৰেজীৰ আগলৈ লালবনী পোৱাতে
তেওঁ বাহি ফৌজদাৰীৰ শেৰস্তদাৰ হৈছিল। পৰে ৰাজ্যৰ স্বভাব বিপৰীত দেখি
কৰ্ম পৰিত্যাগ কৰি গৌহাটী আহিল। এওঁ ফাটী ও নাগেৰী ও ৰাজালা ও
আসমীয়া ও জ্যোতিষ ও নিদান শাস্ত্ৰত পাৰদৰ্শী আছিল। জিন্‌কিঞ্চন কমিচনৰ
আৰ্জেণ্ট নৱাৰ গবৰ্ণৰ সাহেব মজুন্দাৰ বৰুৱা খেতাপ দিছিল। আৰু মহাফেজী
কৰ্মত মকবৰ কৰি বাখিছিল। আৰো এওঁ বৰুৱা হিন্দুশাস্ত্ৰত নিপুণ ও বিশ্বাস
আছিল। তন্ত্ৰোক্ত মতে পূজা সেৱাদি কৰ্মত আসক্ত আছিল। কালক্ৰমে তৎ পুত্ৰ
কালীকান্তৰ পিও গ্ৰহণ নকৰি গত হল। অথচ কালীকান্ত তত অগ্ৰেই গত হৈছিল
হেতু তৎ ছোট পত্নী শ্ৰীতিলমতী অন্ত্যষ্টি ক্ৰিয়া কৰ্মাদি কৰিছিল ও কৰি আছে।
কালীকান্তৰ কিছো বিজ্ঞা নাছিল। দেওবৰ বৰদলৈৰ চুহিৱী বিলাই নামক কন্তা
এটি বিবাহ কৰাই কোনোমতে উদৰ পূৰণ হৈছিল। ৩৪৭ ॥

তৎ পুত্ৰ পুষ্পকান্ত অপৰ শ্ৰীভূমিকান্ত। পুষ্পকান্ত চা-বাগিচাৰ কৰ্ম কৰি প্ৰবৰ্ত্তন

কৰে। অল্প ইংৰেজী বিত্তা জানে। ভূমিকান্তও অল্প ইংৰেজী জানে। পাৰ হোৱা
জাহাজৰ লোকজনৰ পয়চা লোৱা মহবিৰ কয়েক টকা দৰমহা
পুষ্পকান্ত আৰু ভূমিকান্ত পাই তদ্বাৰা প্ৰবৰ্তন। বিন্ধুকান্ত উজ্জ্বল কত্তা এটি বিবাহ
কৰাইছিল। কোন সন্তান নোহোৱাত গত হ'ল। সন্ততি নাই। ৩৪৮ ॥

বাধাকান্ত বৰুৱাৰ সৰুপত্নী কৃষ্ণমতী দেৱীৰ বৰপুত্ৰ শিৱকান্ত আসানীয়া ও
বাঙ্গালী ও নাগেৰী বিত্তা জানিছিল। ইংৰেজীৰ আমলে তেহশীলদাবিৰ মহবিৰ কৰ্ম
কৰিছিল। পৰে কামৰূপ জিলাৰ কলেট্টৰীত মহবিৰ কৰ্ম
শিৱকান্ত কৰি হাজো পৰগণালৈ চৌধাৰীৰ কৰ্ম কৰিছিল। এবং
দেওবৰ বৰদলৈৰ চহিত পদ্মাক বিবাহ কৰাইছিল। গৃহাগত নোহোৱাতে কাল-
ক্ৰমে গত হল। তেওঁৰ সন্ততি নাই, নিসন্তান। ৩৪৯ ॥

বাধাকান্ত বৰুৱাৰ সৰু পত্নীৰ অপৰ পুত্ৰ শ্ৰীহৰকান্ত, অসানীয়া ও বাঙ্গালী ও
নাগেৰী ও ফাৰ্চী বিত্তা কিছু ব্যুৎপত্তি আছিল। কামৰূপ জিলাৰ কলেট্টৰীৰ মহবিৰ
ও বোকাৰ ও পেঞ্চৰী ও শেৰস্তদাৰী কৰ্ম দক্ষতাক্ৰমে,
হৰকান্ত সূচাকৰ্মতে কৰ্ম কৰিছিল। ও দেবদত্ত বৰদলৈৰ সাবিত্ৰী
নামে কত্তা এটি বিবাহ কৰাইছিল। পৰে কামৰূপৰ ডেপুটী কলেট্টৰ ও তেজপুৰে
মনচক ও নগাৱে মনচক ও সদৰ-আমিন ও দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ মাজিষ্টৰ কৰ্ম কৰি.....
(এই থিনিতে এটা পাত নাই) কত্তা হৈ গত হ'ল। তদপৰ কতোদিনান্তৰে
বসন্তীয়ে গত হল; সন্তান নাথাকিল। পাচে শ্ৰীজয়ৰামে অন্তৰ্ধানে বিবাহ
কৰালে। ৩৫০ ॥

শ্ৰীকমলাকান্ত কিছো ইংৰেজী ও বাঙ্গালা দৈব্য-চিকিৎসা, নিদান শাস্ত্ৰ জানে ও
মোজাদাৰী কৰ্ম কৰিছিল। তেওঁ ৰোমুৰীয়াৰ শ্ৰীমাহিন্দ্ৰী নামি কত্তা এটি বিবাহ
কৰাইছিল। পুত্ৰ এটি সৰতে গত হ'ল। অপৰ শ্ৰীকালিন্দী
হৰকান্তৰ পুত্ৰকত্তা— কমনাকান্ত নামী কত্তা এটি হ'ল। তেওঁ কদম্বাৰি দলৈৰ দৰৰ শ্ৰীহৰচন্দ্ৰ
সহিত বিবাহ হৈছে। ৩৫১ ॥

অপৰ শ্ৰীবহুকান্ত, এওঁ ইংৰেজী ও নাগেৰী ও আসানীয়া ও বাঙ্গালী বিত্তা আৰো
চিত্ৰকৰ বিত্তাতে অতি নিপুণ। ইংৰেজীৰ আমলে কান্ধনগো ও তৰঙ্গমা নৰিষ ও
ফোজদাৰীৰ শেৰস্তদাৰ ও হেটক্লাক আদি কৰ্ম কৰি স্ৰুণ্যতি
বহুকান্ত লাভ প্ৰাপ্ত ও অনেক চাৰ্টিফিক পাই আছে। এওঁ গাখীৰা
কাকতী ঘৰৰ কুন্তী নামে কত্তা এটি বিবাহ কৰিছিল; এটি সন্তান হৈ মাক পুতেক

উভয় কালক্ৰমে গত হ'ল। তদপৰ এওঁ হাল দলৈৰ পুতেক শ্ৰীবৰ দলৈৰ জীয়েক ঘনকান্তক বিবাহ কৰায়। তেওঁৰ পুত্ৰ ২টি ছই গত হল। অপৰ শ্ৰীমতী ইন্দু ও শ্ৰীতোলনী নামী কন্যা হল। শ্ৰীমতী ইন্দুক কদম্বড়ি ঘৰৰ শ্ৰীললিতচন্দ্ৰত বিবাহ হৈছে। ৩৫২ ॥

দুৰ্গাকান্ত ইংৰাজী ও বাঙ্গালা, নাগেৰী, সংস্কৃত বিখ্যাত ব্যুৎপত্তি হৈছিল। ও এণ্টেষ্ট পাচ কৰি মোক্তাবী পৰীক্ষা দি মোক্তাবী কৰিছিল। বকুলী নামী কন্যা এটিও বিবাহ হৈছিল। পৰে ওকালতি পৰীক্ষা দিবৰ দুৰ্গাকান্ত কাৰণে কলিকাতা যাই তাতে বেমাৰ হৈ ঘৰে আহিলত বিবাহিতা কন্যাটি গত হ'ল। কিছু দিন পৰে দুৰ্গাকান্তও কালক্ৰমে গত হ'ল। তেওঁৰ সন্ততি নাই, গিঃসন্তান। ৩৫৩ ॥

শ্ৰীস্বস্তী নামী কন্যা টঙ্গাৰ ঘৰৰ শ্ৰীশম্ভুৰামত বিবাহ।
জয়ন্তী তং ছহিত শ্ৰীৰোহিণী। ৩৫৪ ॥

শ্ৰীদেবকান্ত—এওঁ ইংৰাজী বাঙ্গালা বিখ্যাত কিছো জানে। কমিচনৰী কাছাৰিত এণ্ট্ৰেণ্ডি কৰি ৮ টাকা পায়। ৩৫৫ ॥

শ্ৰীধৰ্মকান্ত ইংৰাজী ও বাঙ্গালা বিখ্যাত কিছো জানে এবং কামৰূপ জেলাৰ কালেক্টৰী ও ফৌজদাৰী শেৰস্তাত মন্ত্ৰ কৰিছিল। তেওঁক কলীয়াদলৈৰ ঘৰৰ শ্ৰীচম্পা নামে কন্যা এটি বিবাহ কৰাইছিল। তেওঁৰ ধৰ্মকান্ত শ্ৰীমালতী ও শ্ৰীহৰী নামে কন্যা দুটা। অপৰ শ্ৰীইন্দ্ৰকান্ত নামে পুত্ৰ। ৩৫৬ ॥

বাইশ পাতে (৩৪৭শ ছেদ) যে লিখা গৈছে গোবীকান্ত, তেওঁ বাঙ্গালা হিচাবৰ কৰ্ম জামিছিল। হাজো পৰগণাৰ চৌধাৰী মৌজাদাৰী কৰিছিল। তেওঁ চতুৰ দলৈৰ জীয়েক কেতেকীক বিবাহ কৰায়। তং পুত্ৰ শ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত ও ছহিত মঞ্জিৰা। ঐ মঞ্জিৰা ভাবলুৱা ঘৰৰ মহীধৰত বিবাহ। শ্ৰীচন্দ্ৰকান্ত বৰতি গাওঁৰ শুকুৰা দলৈৰ জীয়েক শ্ৰীবকুলীক বিবাহ কৰায়। তং পুত্ৰ শ্ৰীকেশবকান্ত ও শ্ৰীবিহাৰকান্ত, কন্যা শ্ৰীকুমুদী ১, শ্ৰীগোলাপী ২, শ্ৰীশয়ন্তী ৩। কুমুদী কলীয়াৰ শ্ৰীৰাধাত ও গোলাপী চাংকাকতী ঘৰৰ শ্ৰীবলোত, শয়ন্তী শ্ৰীকলীয়া ঘৰৰ শ্ৰীপশুত বিবাহ হৈছে। ৩৫৭ ॥

একইশ পাতে (৩৪৬শ ছেদ) যে লিখা গৈছে ঈশদত্ত তং পুত্ৰ কৃষ্ণকান্ত

মজুন্দাৰ বৰুৱা। এওঁ নগা মজুন্দাৰ বৰুৱাৰ ভায়েক ঈশদত্তৰ পুত্ৰ। সৰুতে বাপেক ঈশদত্তৰ মৃত হোৱাতো নগা মজুন্দাৰ প্ৰতিপাল কবি ডাঙ্গৰ কৃষ্ণকান্ত কৰিলে। এবং আপুন পুত্ৰ বাধাকান্ত ও শ্ৰীকান্তৰ সন্মান ভাগ দিলে। অথচ ঈশদত্তৰ ভাৰ্যা কদ্ৰাণী আছিল; তেওঁৰ পুত্ৰ হ'ল কৃষ্ণকান্ত। সৰুতে বাপেক মৰাতো নগা মজুন্দাৰে প্ৰতিপাল কবি ডাঙ্গৰ কৰিলে। এবং আপুন দুই পুত্ৰৰ সন্মানে ভাগ দি বজাৰ ঘৰে লগতে নি মোৰ পুত্ৰ বুলি কৈছিল। আৰো নগা-মজুন্দাৰক আপোন পিতৃ হেন জ্ঞান কৰি সেৱা স্মৃশয়া কৰিছিল। এবং অন্তিম সময় সম্বন্ধে হই অশীৰ্বাদ কৰিলে, “পুত্ৰ বাধাকান্ত মোৰ মজুন্দাৰ বৰুৱা আছে, পৰে তুমিও সেই বিষয় পাবা,” এই বুলি ৰাজ্যৰ শৰণ দি মজুন্দাৰ বৰুৱা নিমাত হৈ নাম নলৈ মৃত হ'ল। এই বদনাম অপৰাধ থাকিব বুলি ৰাজ্যৰ কুকুৰাচোৱা সাফল্যত সকলোকে সাধী কৰি নাম লৈ শৰীৰ এৰিলে। পৰে তিনিজন পুত্ৰে অন্তিম ক্ৰিয়া কৰি কৰ্ম কৰিলে। পৰে সেই বাক্যেৰে কৃষ্ণকান্ত মজুন্দাৰ বৰুৱা হ'ল। এওঁ ডেবৰীয়া ঘৰৰ কণিকী নাম্নি কন্যা বিবাহ কৰালে। ৩৫৮ ॥

তৎ পুত্ৰ হলকান্ত ও ব্ৰজকান্ত। অপৰ মেকুৰীদলৈৰ ঘৰৰ নালতী নামে কন্যা বিবাহ কৰালে। তৎ পুত্ৰ স্মৰকান্ত ও ভবানী নামে কন্যা ১। হলকান্তে বাদ্ৰালা ও আসামীয়া বিদ্যা জানিছিল। মনহুফৰ মহৰিগিৰি কৰ্ম কৰিছিল। তেওঁ কলীয়াদলৈৰ ঘৰৰ অনাদৰ বৰদলৈৰ জীয়েক জুৰাইক বিবাহ কৰাইছিল। তৎ পুত্ৰ শ্ৰীবলিকান্ত ও কেতেকী ও নোমলী ও তিল এই তিন ছহিত। অপৰ কাকডঙ্গাত কুন্দাইক বিবাহ কৰায়। তৎ পুত্ৰ বনকান্ত ও লোলাকান্তী কন্যা ১। বলিকান্ত বিনাদলৈৰ জীয়েকক বিবাহ কৰায়। তৎ পুত্ৰী কেতেকীক কৃষ্ণৰাম ভণ্ডাৰ বৰুৱাই বিবাহ কৰায়। নোমলীক গিৰিধাৰী ওকিল বিবাহ কৰায়। তিলক ভাৰলু ঘৰৰ হিতনাথে বিবাহ কৰায়। ৩৫৯ ॥

ব্ৰজকান্তে কপাহী নামে কন্যা এটি বিবাহ কৰালে। তেওঁৰ পুত্ৰ হৰ্য্যাকান্ত ও পদ্মকান্ত। ৩৬০ ॥

৩৪ পাতে (৩৫৭ শ ছেদ) শ্ৰীকেশৱকান্ত কেবল বাদ্ৰালী অন্ন জানে ও হলিৰামৰ জীয়েক মাকবীক বিবাহ কৰালে। তৎ পুত্ৰ শ্ৰীকেশকান্ত ও সত্য ও হেমো কন্যা দুই। গৌৰীকান্ত স্নানান্তৰে মৃত হ'ল। ৩৬১ ॥

একইশ পাতে (৩৪৭ শ ছেদ) যে লিখা গৈছে শ্ৰীকান্ত, এওঁ ভাৰলুৱা ঘৰৰ

চেমতী নামে কছা বিবাহ কৰাইছিল। তং পুত্ৰ বমাকান্ত ১ বতিকান্ত ও
 হুৰ্ঘা ও কণকা কছা। অপৰ ডাবলুৱা ঘৰৰ দেবনাথৰ
 শ্ৰীকান্ত
 জীয়েক ডালিমীক বিবাহ কৰাইছিল। তং পুত্ৰ লক্ষ্মীকান্ত।
 শ্ৰীকান্ত কিছো ইংৰেজী ও ফাৰ্চী ও কিছো চিত্ৰকৰ বিদ্যা জানিছিল। গজপুৰ
 প্ৰদেশৰ হাজৰিকা বিষয় পাইছিল। কিন্তু নগা মজুন্দাবে বাজা ও বুঢ়াগোহাঁই
 ভাজৰীয়াত জনালে যে মোৰ ছটি পুত্ৰ, এটি মজুন্দাৰ বকৰা হ'ল, এটি হাজৰিকা
 নামে থাকিল। কিন্তু হাজৰিকা নামটি শুচাই বকৰা নাম দি জাপিত কপৰ চুলা
 দিলে ভাল হয়। সেইমত আজ্ঞা দিলে। তাৰ পৰাহে বকৰা নাম হ'ল। তেওঁ
 অতি সাহসী আত্মন্তৰী লোক আছিল। দুই বেলে শবংকালি পূজা কামাখ্যাত
 কৰাবলৈ চমুৱা বকৰা হৈছিল। অথচ গোহাটী আহি বজাৰ সজ্জাতি স্বৰূপ পূজা
 কৰাইছিল। তাতে গুৰাৰ কোনো দ্ৰব্য ক্ৰটী হোৱাত বদনচন্দ্ৰ বৰফোকনক
 দাই ধৰি বাক্য বচন বুলিছিল। এওঁ ডাবলুৱা ঘৰৰ দেবনাথ বদনলৈৰ জীয়েক
 চেমতী নামে কছা নি বিবাহ কৰালে। তং পুত্ৰ বমাকান্ত ও বতিকান্ত ও
 কণকা নামি কছা অপৰ ডাবলী নামে এটি বিবাহ কৰালে। তত হেমকান্ত ও
 হুৰ্ঘা নামে কছা হ'ল। অপৰ দেওবৰ বদনলৈৰ ভনীয়েক ডালিমী নামে
 বিবাহ, চমুৱা বকৰা হৈ গোহাটী অহাত ধৰি নি হাতীশালত কৰালে। তং পুত্ৰ
 লক্ষ্মীকান্ত, অপৰ কছা বৰ আইটা ও সৰু আইটা। বৰ আইটা শেনদলৈৰ ঘৰৰ
 নিহিবাম ও সৰু আইটাক কলোয়াদলৈৰ ঘৰৰ সৰ্বেধৰে বিবাহ কৰায়। ৩৬২ ॥

বমাকান্ত কিছো ফাৰ্চী ও বাঙ্গালা জানিছিল। অতি সাহসী আছিল।
 ডেবিদ্ ইষ্টাট সাহেবেৰ শেৰস্তাত মহৰি, পৰে দৌবাৰ শেৰস্তাদাৰ, ততপৰ মনচফ্
 হৈছিল। ডেবৰীয়া ঘৰৰ কছা এটি বিবাহ কৰালে। তং
 বমাকান্ত
 পুত্ৰ ভবানীকান্ত নিঃসন্তান। অপৰ এটি উজনিত গৈ এক
 বিবাহ কৰে। অপৰ কোঁৱলা বৰকাকতীৰ পুত্ৰ বাপুৰামৰ জীয়েক গোলাপীক বিবাহ
 কৰায়। তং দুহিতু তৰা কলীয়াদলৈৰ ঘৰৰ দেহিবাম পাটগিবিক বিবাহ
 দিছে। ৩৬৩ ॥

বতিকান্ত এওঁ বাঙ্গালা আসামীয়া বিদ্যা জানিছিল ও হিন্দু শাস্ত্ৰানুসাৰে ভগ্নোক্ত
 মতে পূজা সেবাদি কৰ্মত বৰ আশক্তি আছিল। সে বাহক, ইংৰেজৰ আমলে
 দেৱানীত মহৰিৰ কৰ্ম কৰি প্ৰবৰ্ত্তন হৈছিল। এওঁ ডেবৰীয়া
 বতিকান্ত
 ঘৰৰ কছা এটি বিবাহ কৰায়। তং দুহিতু চন্দ্ৰী নিতাইৰ

ঘৰৰ পুহিবামে বিবাহ কৰায়। অপৰ উদ্ধাদলৈৰ ঘৰৰ বিচিত্ৰীক বিবাহ কৰায়। ৩৬৪ ॥

তং পুত্ৰ শ্ৰীউমাকান্ত। এওঁ বাঙ্গালা ও আসামীয়া বিদ্যা জানে। সবকাৰ ঘৰত মহৰিৰ কৰ্ম কৰি পেনচিন প্ৰাপ্ত হৈছে। এওঁ চাংকাকতী ঘৰৰ শিব্বামৰ

জীয়েক শ্ৰীথানেশ্বৰীক বিবাহ কৰায়। তং দুহিতৃ ললিতী

উমাকান্ত

কলীয়া ঘৰৰ তুলনীত বিবাহ দিয়ে। বিধবা হল। অপৰ পুত্ৰ শ্ৰীবিমল ১, শ্ৰীপদ্ম ১, শ্ৰীমহি। অপৰ ধীৰ দলৈৰ জীয়েক বিবাহ কৰায়। ৩৬৫ ॥

তং পুত্ৰ অমৃত। তং পুত্ৰ নৰকান্ত। অপৰ ৪১ পাতে (৩৬২শ ছেদ) লিখা গজপুৰীয়া বৰুৱাৰ দুহিতৃ কণকা কদ্রুখড়িৰ ঘৰৰ কিনাবামে বিবাহ কৰায়। হেমকান্তিক কিনাবাম চাংকাকতী বিবাহ কৰায়। হৃদ্যা নামে কন্তা কিটিং চাংকাকতীৰ পুত্ৰ নিৰ্বিকাৰে বিবাহ কৰায়। ৩৬৬ ॥

একচল্লিশ পাতৰ (৩৬২শ ছেদ) লক্ষীকান্ত, এওঁ আসামীয়া, বাঙ্গালী কিছো জানিছিল। সবকাৰে নাজিবৰ মহৰিৰ কৰ্ম ও মোজাদাবীৰ কৰ্ম কৰিছিল। এবং কলীয়াদলৈৰ ঘৰৰ কন্তা এটি বিবাহ কৰাইছিল। ৩৬৭ ॥

লক্ষীকান্ত

তং পুত্ৰ গিৰিকান্ত ও পদ্মা ও চম্পা ও জুতি কন্তা। অপৰ বিয়াহৰ ঘৰৰ সৰ্বেশ্বৰীক বিবাহ কৰায়। তং পুত্ৰ শ্ৰীবৰ্জনীকান্ত ও শ্ৰীবীৰজা ও দুহিতৃ সেৱতী ও মাধবী। গিৰিকান্ত উজিবৰ ঘৰৰ সোনেশ্বৰীক বিবাহ কৰায়। তং দুহিতৃ শ্ৰীমুনী। শেনদলৈ ঘৰৰ শ্ৰীতিলকে বিবাহ কৰায়। পদ্মাক উজিবৰ ঘৰৰ কৃষ্ণবাসন্ত বিবাহ দিছিল। চম্পাক কদ্রুখড়ি ঘৰৰ মোলানে বিবাহ কৰায়। জুতীক কলীয়াদলৈৰ ঘৰৰ জীউনাথে বিবাহ কৰায়। শ্ৰীবৰ্জনীকান্ত, দেবহৰিৰ জীয়েক শ্ৰীবদ্যাক বিবাহ কৰায়। তং পুত্ৰ শ্ৰীদিন সেৱতীক উজিবৰ ঘৰৰ পুৰন্দৰক বিবাহ দিছে। মাধবীক উজিবৰ ঘৰৰ কৃষ্ণবাসে বিবাহ কৰায়। ৩৬৮ ॥

পৰিশিষ্ট — খ

কাশীনাথ তামূলী-ফুকনৰ বুৰঞ্জীত নথকা কিন্তু হৰকান্ত শৰ্মা-বৰুৱাৰ
বুৰঞ্জীত থকা কিছুমান লাগতিয়াল কথা ।

১।	ছেদ	১৫,	লামুংতাই অৰ্থাৎ জিউতবা.....নামক পুতেকক ৭—
২।	"	২৬,	তেওঁলোকৰ আচল স্থান.....কৰি কৌশলে ললে ।
৩।	"	২৯,	পূৰ্বে মন্ত মাংসঐ চুকাফা বাজাদেৱে—
৪।	"	৩৫,	থাওমাং-চাওবিন-চেঙ্গ-বৰপোনতৃতীয় বাজা গত ।
৫।	"	৩৬,	এই তিনি জনা.....বাজ্যকে ভোগ কৰি—
৬।	"	৩৭,	পাচে এওঁ বাজাদেওৰ.....পঞ্চম বাজা গত ।
৭।	"	৫১,	এই জনা বাজাদেওৰ.....বৰবৰুৱা ও বৰফুকন নাই ।
৮।	"	৫২-৫৩,	অৰ্থাৎ এই নিয়মসভা বিসৰ্জন হয় ।
৯।	"	৬০,	আৰু এক সময়ত.....ভোগ কৰি আছিল ।
১০।	"	৬১,	আপোন বংশৰ এক.....ক্ৰমান্বয়ে বৰগোহাঁই হল ।
১১।	"	৬৪,	বাৰেভূঞাৰ অৰ্থ এই.....ইয়াকে বাৰেভূঞা বোলে ।
১২।	"	৭০-৭৪,	কৌচবেহাবত হাড়িয়া নামে.....প্ৰীতিপূৰ্বক আশ্ৰিত হল ।
১৩।	"	৮১-৮৪,	যুদ্ধৰ আয়োজন কৰি.....পৰাজয় হৈ ভাগিল ।
১৪।	"	৮৭,	এনে সময়তে কান্তকুজ.....পৰ্য্যন্ত লগতে বাখিলে ।
১৫।	"	৯০,	আৰু অতি প্ৰতাপী আছিল, সেহেতু প্ৰতাপনাৰায়ণে
বোলে ।
১৬।	"	৯১-৯২,	পাচে কৌচবেহাবৰ নৰনাৰায়ণ.....এনে ভাৱতে থাকিল ।
১৭।	"	৯৫-৯৬,	আৰু ইতপূৰ্বে বুঢ়াবাজাদেৱে.....ব্ৰাহ্মণ কটকী হল ।
১৮।	"	১০৩-১০৪,	কটকীৰ কৰ্ম এই.....ও কব.লাগে ।

- ১৯। ছেদ ১০৭, এওঁ বৰুৱাই নচা..... আনি বানদিয়াত পাতিলে।
- ২০। " ১১৯, শুকুলাহুতু বুঢ়াগেহাঁই..... পিক্‌চাই ববদুকন হল।
- ২১। " ১২২, এই ৰাজাদেৱে শিখবিবৰ..... দিবৰ নিবন্ধ কৰিলে।
- ২২। " ১৩৪, এওঁ ৰাজ্যৰ দিনত..... ৰাজমন্ত্ৰী সহিতে হল।
- ২৩। " ১৩৬, এই যুদ্ধতে খাবৰ..... কাটি পালে।
- ২৪। " ১৩৭, আক এওঁ ৰাজাদেৱেই..... সীমা ধাৰ্য আছে।
- ২৫। " ১৪৮-১৫৭, তেওঁৰ ভাৰ্যা গাভৰু..... লৈ বাবৰ কাৰণে—
- ২৬। " ১৬০-১৬২, পূৰ্বে পলাই পকা..... নিত্যান্তে ভোজন বৰে।
- ২৭। " ১৬৫-১৬৭, এবং প্ৰকাৰে ৰাজাদেৱে..... কপৰ মোহৰো মাৰিছিল।
- ২৮। " ১৭৩, তদপৰ স্বৰ্গদেৱে মণিপুৰ..... মিত্ৰ ভাবে থাকিল।
- ২৯। " ১৭৫-১৮০, এবং তেওঁলোকৰ এই কৰ্ম..... দণ্ডবদ্ধৰ বেৰুৱা কৰিলে।
- ৩০। " ১৮১, আক কত্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱে..... হিন্দুধৰ্ম ধৰা হল।
- ৩১। " ১৮৩, পাচে দিল্লীৰ বাদ্‌সাহে..... নামটি গুচাওঁ বুলি—
- ৩২। " ১৮৩-১৮৮, দিল্লীৰ বাদ্‌সাহৰ ফৌজে..... ভায়েৰ ৰজা হবি'।
- ৩৩। " ১৯০-১৯৩, আক স্বৰ্গদেও..... ১৬৩৯ শকতে দ'ল কবালে।
- ৩৪। " ১৯৬, এওঁকে বৰ ৰাজাও..... নহয় কাৰ হব ?
- ৩৫। " ২০০-২০১, এওঁ ৰাজা শিবসিংহ..... নিবন্ধ কৰি দিলে।
- ৩৬। " ২০৩, শাকে বৈজ্ঞানববিধ..... যোগবদ্ধিতদণ্ডে।
- ৩৭। " ২১৫-২১৬, ঐ শিলিখাতলীয়া মহন্তে..... সাম্য হৈ থাকিল।
- ৩৮। " ২৩০, ঐ ওৱালিছ কাপ্তান..... তৎপূৰ্বে নাছিল।
- ৩৯। " ২৪১, এওঁ ৰাজাদেৱৰ দিনত..... বববকৰা আছিল।
- ৪০। " ২৪৩-২৪৪, এই জনা স্বৰ্গদেৱে বেঙ্গেনা আটাৱা..... বিহবালে।
- ৪১। " ২৪৪, এবং ভূতৰ পুতেক সংৰাম..... খোচাই মৰালে।
- ৪২। " ২৪৬-২৪৭, পাচে স্বৰ্গদেৱে এনে বুজিলে..... লৈ আহিব।
- ৪৩। " ২৬৩-২৬৪, কিন্তু মানে এই সময়তে..... শাস্তি বন্দীতে মৰিল।
- ৪৪। " ৩০২-৩০১, ৰজাধৰৰ বিষয়াৰ বাব, সম্পূৰ্ণ ১৭শ আধ্য।

D.G.A. 80.
CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
NEW DELHI
Issue Record.

Call No.— 954.11/Bar/Bhu.— 5259.

Author— Barua, Harakanta.

Title— Assam Buranji or a history
of Assam, from Ahom rule to British
occupation of Assam in 1826 A.D.

Borrower's Name

Date of Issue

Date of Return

